

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA MİLLİ KÜTÜPHANE 06 MİL YZ A 392/6 NUMARADA
KAYITLI MECMÛ' A-İ BUHÛRU'N-NUDÛR ADLI ŞİİR MECMUASI

SERAP HAVVA SAK

TEMMUZ-2021

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA MİLLİ KÜTÜPHANE 06 MİL YZ A 392/6 NUMARADA
KAYITLI MECMÛ'A-İ BUHÛRU'N-NUDÛR ADLI ŞİİR MECMUASI

SERAP HAVVA SAK

TEZ DANIŞMANI:
Dr. Öğr. Üyesi NİYAZİ ADIGÜZEL

TEMMUZ-2021

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Serap Havva SAK

13.07.2021

ÖZ

ANKARA MİLLÎ KÜTÜPHANE 06 MİL YZ A 392/6 NUMARADA
KAYITLI MECMÛ‘A-İ BUHÛRU’N-NUDÛR ADLI ŞİİR MECMUASI

Sak, Serap Havva

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Niyazi Adıgüzel

Temmuz, 2021

Mecmua, Arapça “cem” masdarından türemiş olup sözlükte; “cem etmek toplama, bir araya getirme” anlamlarını taşımaktadır. Bir edebiyat terimi olarak ise; birden fazla şaire veya müellife ait, manzum veya mensur metin parçalarını ihtiva eden; çeşitli konu, şekil ve hacimlerde tertip edilmiş eserlerdir. Şiir mecmuaları, Eski Türk Edebiyatı araştırmalarına önemli katkılarda bulunan oldukça kıymetli eserlerdir. Bu mecmualar sayesinde divan sahibi şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerini ortaya çıkartmak, divanı bulunmayan ya da edebiyat tarihlerinde ve şuarâ tezkirelerinde adına rastlayamadığımız şairlerimiz hakkında fikir edinebilmek ve şiirlerini gün yüzüne çıkartmak mümkün olmakla birlikte edebiyat araştırmaları için başvurabileceğimiz temel kaynaklar arasındadır. Çalışmamıza konu olan “*Milli Kütüphane 06 Mil YZ A 392/6*” numarada kayıtlı “*Mecmû‘a-i Buhûru’n-Nudûr*” adlı şiir mecmuası da bu doğrultuda incelenmiş, mecmualar hakkında genel bir bilgi verildikten sonra mecmua tanıtılmış, akabinde transkribe edilerek günümüz alfabesine aktarılmıştır. Çalışmanın sonuna “Mecmuaların Sitematik Tasnifi Projesi’ne (MESTAP)” uygun bir de tablo eklenerek nihayete erdirdiğimiz çalışma yukarıda işaret ettiğimiz hususlarda bilim dünyasına katkı sunması hedeflenerek araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, şiir mecmuası, MESTAP.

ABSTRACT

ANKARA NATIONAL LIBRARY REGISTERED AT NUMBER 06 MIL
YZ A 392/6 MECMÛ‘A-İ BUHÛRU’N-NUDÛR POETRY COLLECTION

Sak, Serap Havva

Master of Arts, Turkish Language and Literature

Supervisor: Assistant Professor Niyazi Adıgüzel

July, 2021

Mecmua is derived from the Arabic word “cem” and in the dictionary it means “gathering, bringing together”. As a literary term; They are works that belong to more than one poet or author, compiled from verse or prose text fragments, and arranged in various subjects, figures and volumes. Poetry collection are very valuable works that have made important contributions to the research of Old Turkish Literature. To reveal the poems of the poets who have divan, which are not included in their divans, thanks to these magazines to be able to get an idea about our poets who do not have a divan or whose names we cannot come across in literary histories and şuarâ tezkires, and it is possible to unearth her poems and they are among the main sources we can refer to for literature research. The poetry collection “*Mecmû‘a-i Buhûru’n-Nudûr*” registered at the “*National Library 06 Mil YZ A 392/6*”, which is the subject of our study, was also examined in this direction. After giving general information about the journals, the poetry collection was introduced, and then it was transcribed and transferred to today's alphabet. At the end of the study, a table in accordance with the “The Project Systematic Classification of Mecmua’s (MESTAP)” was added and the study was finalized, with the aim of contributing to the scientific world in the matters we pointed out above, and was presented to the benefit of researchers.

Key Words: Mecmua, poem collection, MESTAP.

ÖN SÖZ

Kadim kültürümüz ve edebiyat tarihimizin önemli mihenk taşlarından olan yazma eserler şüphesiz yazıldıkları devrin aynası ve kültürel birikimimizin inşası adına oldukça kıymetli ve nadide eserlerdir. Farklı türlerde oluşturulmuş ve zengin içeriklere sahip bu eserler sayesinde karanlıkta kalmış pek çok bilgiyi gün yüzüne çıkartarak değerlendirmelerde bulunabilmek mümkündür.

Klasik Türk Edebiyatına ait önemli eserler arasında olan şiir mecmualarının da bu anlamda bulunduğu konum son derece önemlidir. Yazıldıkları devrin genel edebi zevkini yansıtan, derleyicisinin şahsî tercihleri doğrultusunda biçimlendirdiği, edebi zevki ve hayat görüşüne göre tercih ettiği şiir seçkilerinden oluşturduğu bu antoloji niteliğindeki eserler birtakım yeni içeriklere ulaşmamızı sağlayan vazgeçilmez kaynaklardır. Şiir mecmuaları ile tezkireler, edebiyat tarihleri ve diğer muhtelif edebiyat kaynaklarında adı geçmeyen şairlere ve manzumelerine, şairlerimizin divanlarında yer almayan bir gazeline, bir kasidesine, bir beyitine yahut şiirlerinin farklı varyantlarına rastlayabilmenin yanında mecmuanın derlendiği devrin edebi beğenisini, kendi döneminde rağbet gören şairleri, bu şairlerin en çok beğenilen şiirleri, sıklıkla tercih edilen aruz kalıpları ve kafiye yapıları hakkında fikir edinebilmek için başvuracağımız temel kaynaklar arasındadır.

Tüm bu hususlara dayanarak, kültürel zenginliklerimizi yeni nesile tanıtmak, onlardan kopmamak ve yaşatabilmek ayrıca Türk kültürü ve edebiyat çalışmalarına ışık tutulabilmek için bu nadide eserlerimizin gün yüzüne çıkarılması ve metinlerin transkribe edilerek günümüz harflerine aktarma ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu bağlamda kütüphanelerimizde neşredilmeyi bekleyen çok sayıdaki bu edebi metinler yapılacak olan çalışmalarla edebiyatımıza kazandırılmalıdır. Bu konuda çalışmalar her ne kadar yapılmaya başlanmış olsa da maalesef henüz yeterli seviyeye ulaşamamıştır. Gerekli çalışmalar özverili ve titiz bir şekilde yapıldığı takdirde edebiyat tarihimizde önemli bir boşluğun dolacağı kanaatindeyiz.

Çalışmamıza konu olan mecmua, Milli Kütüphane Yazma Eserler Koleksiyonu'ndaki 06 Mil Yz A 392/6 numaralı Mecmû'atü'r-resâil'in 111b-156a varakları arasında yer alan "Mecmû'a-i Buhûru'n-Nudûr" isimli şiir mecmuasıdır.

Giriş ve üç bölüm olmak üzere tertip edilmiş olan çalışmamızın giriş bölümünde ana hatlarıyla mecmualar hakkında bilgi verildikten sonra mecmuaların önemine değinilmiştir. Birinci bölümde, Milli Kütüphanede kayıtlı 06 Mil YZ A 392/6 numarada kayıtlı mecmuanın 111b-156a varakları arasındaki şiir mecmuası tanıtılmıştır. İkinci bölümde, mecmuada şiirleri bulunan şairlerin hayatlarına ve eserlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölüm ise metin bölümüdür. Bu bölümde, eserin transkripsiyon alfabesine aktarılmış çeviri yazı metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) göre düzenlenmiş, sırasıyla sayfa/varak numarası, şairin mahlası, matla beyti, makta beyti, nazım şekli/ birimi, nazım türü, vezin ve açıklamalar şeklinde sütunlara ayrılmış tablosundan oluşmaktadır.

Son olarak, lisans eğitimimden bu yana ders aldığım, yüksek lisans çalışmamın da her aşamasında bilgi ve tecrübesiyle benden yardımını esirgemeyip yol gösteren, vaktini ayırıp çalışmamı baştan sona kadar okuyup inceleyen ve hatalarımı özveriyle düzelten, kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Niyazi Adıgüzel'e ve maddi-manevi desteklerini benden esirgemeyen sevgili aileme gösterdikleri büyük sabır ve anlayışları için teşekkürü bir borç bilir ve hürmetlerimi sunarım.

Serap Havva SAK

Temmuz, 2021

İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRAC	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
TABLolar	xiii
ŞEKİLLER	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MECMUANIN TANITILMASI	8
1.1. Nüsha Tavsifi.....	8
1.2. Tertip Hususiyetleri	9
1.3. Mecmuada Bulunan Şairlerin Şiirleri ve Beyit/ Bend Sayılar	11
1.4. Mecmuada Kullanılan Nazım Şekilleri ve Sayıları	14
1.5.Mecmuada Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar	15
1.6. Mecmuada Kullanılan Vezin Bilgileri	16
1.7. Şiir Mecmuasının Muhtevası.....	19
1.8. Şiir Mecmuasının İmlası	28
1.9. Derleyicinin Kimliği	30

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER	30
2.1. Şairlerin Hayatları ve Eserleri	30
2.1.1. Kânî	30

2.1.2. Mâhir	31
2.1.3. Hoca Neş'et	32
2.1.4. Bağdatlı Rûhî.....	34
2.1.5. Erzurumlu İbrahim Hakkı	35
2.1.6. Niyâzî-i Mısrî	36
2.1.7. Hayâlî-yi Gülşenî	38
2.1.8. Keşanlı Zihnî	39
2.1.9. İsmail Hakkı Bursevî.....	41
2.1.10. Zâtî Süleyman Efendi	43
2.1.11. Derviş Ahmed Gurbî	44
2.1.12. Sun'ullâh Gaybî	45
2.1.13. Za'fî	46
2.1.14. Seyfullah Nizamoğlu	48
2.1.15. Dîvâne Mehmed Çelebi	49
2.1.16. Atâ	49
2.1.17. Taşlıcalı Yahyâ	49
2.1.18. Şeyhülislâm Es'ad	51
2.1.19. Hâsimî	52
2.1.20. Na'tî-zâde	53
2.1.21. Veysî	53
2.1.22. Ferdî	54
2.1.23. Nâbî.....	54
2.1.24. Vehbî.....	56
2.1.25. İbn-i Kemal	57
2.1.26. Nûrî	58
2.1.27. Derdli İdris	59
2.1.28. Derviş İbrahim	59
2.1.29. Bâkî	59
2.1.30. Nâzım	61
2.1.31. Râmî Mehmed Paşa	61

2.1.32. Hâfız-ı Konevî	62
2.1.33. Lebîb	62
2.1.34. Münîf Antâkî	63
2.1.35. Kelîm	64
2.1.36. Hâtem	65
2.1.37. Şehrî	66
2.1.38. Zihnî	66
2.1.39. Hamîrî	67
2.1.40. Nef'î	67
2.1.41. Remzî	69
2.1.42. Cevrî	69
2.1.43. Vecdî	70
2.1.44. Nazîr İbrahim	70
2.1.45. Sâ'ib	72
2.1.46. Şeyhülislâm Yahyâ	72
2.1.47. Fitnat Hanım	74
2.1.48. Nâ'îlî Kadîm	74
2.1.49. Rızâ'î	75
2.1.50. Seyyid Zihnî	76
2.1.51. Sâbit	76
2.1.52. Fehîm-i Kadîm	77
2.1.53. Osmanzâde	78
2.1.54. Hüseyin	78
2.1.55. Ahmed	79
2.1.56. Latîfî	79
2.1.57. Abdurrahman Bâhir Efendi	80
2.1.58. Yüsri	80
2.1.59. Derzi-zâde Ulvî Çelebi	81
2.1.60. Hâzık Mehmed	81
2.1.61. Nev'î	82

2.1.62. Akif Bey.....	83
2.1.63. SadrazamNevşehirli Damat İbrâhim Paşa.....	84
2.1.64. Sultan III. Ahmed (Necîb).....	84
2.1.65. Fuzûlî	85
2.1.66. Hayâlî Bey	87
2.1.67. Neşâtî	89
2.1.68. Behiştî	89
2.1.69. Rahmî Mustafa Efendi	91
2.1.70. Zekâî Dede Efendi	91
2.1.71. Yavuz Sultan Selim (Selimî)	92
2.1.72. Koca Rağıp Paşa	93
2.1.73. Zekeriya Efendi	94
2.1.74. Sinan Çelebi	95
2.1.75. Kadızâde	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN	96
3.1.MetninKuruluşunda İzlenen Yöntem	96
3.2. Metin	98
3.3.Şiir Mecmuasının MESAP'a Göre Metni	351
SONUÇ	382
KAYNAKÇA.....	386
EKLER	396

KISALTMALAR

C	: Cilt
D	: Divan
MESTAP	: Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
vb.	: Ve benzeri
vs.	: Vesaire
Yer Nu.	: Yer Numarası
Yp. Nu.	: Yaprak Numarası
yy.	: Yüzyıl

TABLÖLAR

Tablo 1: Mecmuada Yer Alan Şairlerin Şiirlerine Ait Nazım Şekilleri ve Beyit/Bend Sayıları	10
Tablo 2: Mecmuada Kullanılan Bahirler, Kalıpları, Şiir Numaraları ve Sayıları.....	14
Tablo 3: Mecmuada Kullanılan Hece Ölçüleri	17
Tablo 4 : Transkripsiyon Alfabesi	97
Tablo 5 : Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Metni	351

ŞEKİLLER

Şekil 1: Nazım Şekillerine Göre Şiir Sayıları13

Şekil 2: Mecmuadaki Şairlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı.....14

GİRİŞ

Mecmua Nedir ?

Mecmua, Arapça “toplama bir araya getirme” anlamına gelen “cem” masdarından türemiştir. Sözlükte mecmua “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi”, “seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap” olarak tanımlanmıştır (Devellioğlu, 2012:689). Bir edebiyat terimi olarak mecmua, “genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dini, din dışı, nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır” (Uzun, 2003: 265). Bu anlamda mecmuayı; “farklı kişilere ait metinlerin/ metin parçalarının bir araya getirildiği eserler bütünü olarak tarif etmek mümkündür” (Köksal, 2017:133).

“Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla, ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihi belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır” (Uzun, 2003:265).

“Mecmuaların içeriğinde birçok farklı türde ve biçimde eser bulunduğu gibi, tek bir tür ve şekle münhasır mecmualar da bulunmaktadır. Yaptığımız taramalarda pek çok farklı konu etrafında teşekkül etmiş mecmualara rastladık. Örneğin, şiir mecmuaları (mecnû'a-i eş'âr), risale mecmuaları (mecnû'atü'r resâ'il), hadis mecmuaları (mecnû'atü'l-ehâdis), fetva mecmuaları (mecnû'a-i fetâvâ), dua mecmuaları (mecnû'a-i ed'kiye), tarih manzumelerini içeren mecmualar (mecnû'a-i tevârih), fevâid mecmuaları (mecnû'a-i fevâ'id), hutbe mecmuaları (mecnû'atü'l-huteb), tıpla ilgili mecmualar (mecnû'a-i tıb, mecnû'a-i mücerrebât, mecnû'a-i mu'âlece), gizli ilimlerden bahseden mecmualar (mecnû'atü'l-havâss, mecnû'a-i cifr ve reml, mecnû'a-i ilm-i nücûm, mecnû'a-i tilsimât, mecnû'a-i melâhîm, mecnû'a-i vefk), letaif mecmuaları (mecnû'atü'l-

letâ'if), zikir ve evrâd mecmuaları (mecmû'a-i zikr ü evrâd), hikâye mecmuaları (mecmû'a-i hikâyât), münşe'ât mecmuaları (mecmû'a-i münşe'ât), müzikle ilgili mecmualar (mecmû'a-i beste ve semâ'i, mecmû'a-i mûsikî, mecmû'a-i ilâhiyyât, mecmû'a-i sâz u söz), mektup mecmuaları (mecmû'a-i mekâtib), müsvedde mecmuaları (mecmû'a-i müsevvedât), ilâm mecmuaları (mecmû'a-i sukûk), söz deyiş mecmuaları (mecmû'a-i makâlât), hadis ve tefsir benzeri kaynaklardan edinilen dini bilgilerin yer aldığı mecmualar (mecmû'a-i menkûlât) bunlardan bazılarıdır”(Gıynaş, 2011:246).

“Herhangi bir nazım türü veya nazım şekli birliği/ müşterekliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan toplamalara “şiiir mecmuası” diyoruz” (Köksal 2017:134).

“Şiiir mecmualarında “en büyük etken derleyicinin “zevk” idir. Şairler değişik yüzyıllardan, farklı mezhep ve meşreplerden; şiiirler değişik nazım şekillerinden, muhtelif uzunluklarda hatta Türkçenin yanı sıra Farsça veya Arapça olabilir” (Köksal, 2017:134).

“Edebi gelenek, divan, mesnevi, tezkire gibi yazılı eser biçimlerinden farklı olarak mecmualar için herhangi bir şablon belirlememiştir. Bu itibarla her mecmua, tamamen mürettibin kişisel zevkince belirlenmiş olan yeni ve farklı bir formda üretilmiştir. Eserin içeriğinin ne olacağı, şekil özellikleri bakımından nasıl tasarlanacağı tamamen mürettibin tercihihine bağlıdır” (Gürbüz, 2013:316).

“Şiiir mecmuaları sayesinde, edebiyat tarihlerindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek ve zaman zaman da düzeltmek, yeni yeni bilgiler eklemek mümkün olabilir. Derleyeni ve yılı tam olarak bilinmese de bir mecmuanın derleniş tarihi, içindeki metinlerden yaklaşık olarak tespit edilebildiği için, döneminin şiiir zevkini, beğenilen şairlerini ve hatta toplanan şiiirlere göre de yazıldığı dönemin en beğenilen şiiirlerini belirleme imkanı verir. Yine mecmualarda divan sahibi olmayan, hatta divanı bulunduğu halde şiiiri divanında bulunmayan şahsiyetlere, bilinmeyen eserlere rastlanabilir. Kısaca, Türk şiiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tespitite mecmualar, özellikle seçme şiiir mecmuaları ve nazire mecmualarının önemi küçümsenemez” (Tunç, 2000:105-106).

Mecmualar birçok edebiyat araştırmacısı tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Mecmuaların tasnifine katkı sağlayan söz konusu aşağıdaki çalışmalar hangi prensipler gözetilerek hazırlanmış olursa olsunlar bizim için inceleme ve araştırma kolaylığı sağlamaktadır.

Agah Sırrı Levend “Türk Edebiyatı Tarihi” isimli kitabında mecmuaları beş başlık altında tasnif etmiştir.

“Edebiyat tarihimiz bakımından çok önemli olan mecmualar şöyle ayrılabilir:

- a. Nazireler mecmuaları,
- b. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- c. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapasayan mecmualar” (Levend, 2014: 166-167).

Günay Kut ise mecmuaları beş maddeyle sınıflandırmıştır.

“Mecmualar kendi aralarında şöyle tasnife tabi tutulabilir:

- I. Nazire mecmuaları,
- II. Seçme şiir mecmuaları (mecmua-i eş’ar, mecmua-i devavin)
- III. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar (mecmua-i ed’iyye, mecmua-i tevarih, mecmua-i muammeyat, mecmua-i münşeat, mecmuat’r-resail gibi),
- IV. Karışık mecmualar. Bu tür mecmualar nazım nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe ve Farsça gibi değişik dillerde de yazılmış olabilir.
- V. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar” (Kut, 1986:170).

M. Fatih Köksal ise mecmualarının tasnifinde “şiir Mecmuaları ve Diğer Mecmualar ” olmak üzere iki husus üzerinde durmaktadır.

“Bu eserler, kütüphanelerde “şiir Mecmuası” adı altında kayıtlı olabileceği gibi genellikle *Mecm’a-i eş’ar* veya *Mecm’atü’l-eş’ar* olarak kayıtlıdır. XIX. yy. sonları veya XX. yy.başlarında, bir defterde toplanmış şiirlerin kütüphanelerde “şiir defteri” olarak kaydedildiği de görülür. Esas olarak bunlar da elbette şiir mecmuasıdır ve öyle kabul edilmelidir. şiir mecmualarında pek çok şairin (bazılarında sadece birkaç şairin) türlü nazım şekillerindeki şiirleri genellikle bir sıra, esas gözetilmeden bir araya getirilmiştir. Belli bir nazım şekli ve türünden eserlerin toplandığı mecmualar da esas itibariyle şiir mecmuasıdır ama bunlar çoğunlukla mecmua-i nut, mecmua-i kasid, mecmua-i ilhiyt...gibi o nazım şekli veya türünün adıyla anılır” (Köksal, 2017:134).

“Bunların başlıcalarını ilhilerin toplandığı “mecm’a-i ilhiyt”lar, kasidelerin bir arada toplandığı “mecm’atü’l-kasid”ler,

nazirelerin ve nazirelere esas olan zemin şiirlerin bir arada toplandığı nazire mecmuaları (mecnû'a-tü'n-nezâir, mecnû'a-i nezâ'ir), naatlerin toplandığı “mecnû'atü'n-nuût”lar, sadece gazellerin toplandığı “mecnû'a-i gazeliyât”lar, seçme beyit veya müfredlerin toplandığı “mecnû'a-i ebyât ” veya “mecnû'a-i müfredât”lar, şarkıların bir araya getirildiği “mecnû'a-i şarkiyât”lar, muammaların toplandığı “mecnû'a-i mu'ammiyât”, muhtelif tarih manzumelerini içeren “mecnû'a-i tevârih”ler, sadece ölüm tarihlerinin bir araya toplanmasıyla oluşturulan “mecnû'a-i vefeyât”lar sayılabilir. Bütün bunlar da “şiir mecmuası” kapsamına giren mecmua türleridir” (Köksal, 2017:135-136).

Köksal, “Diğer Mecmualar” başlığında ise şiir mecmuaları dışında kalan mecnû'a-i resâil, mecnû'a-i letâ'if, mecnû'a-i hikâyât, mecnû'a-i fevâid gibi en çok karşılaştığımız mecmua türlerine yer vermiştir.

Şiir mecmuaları, edebiyat tarihimizin önemli kültür miraslarından olmakla birlikte edebiyat çalışmaları için de oldukça önemli eserlerdir. Prof. Dr. M. Fatih Köksal da şiir mecmualarını önemli kılan temel özellikleri şöyle sıralamıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen / divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.
3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.
4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır. Özellikle kırk hadis, mi'raciye, yüz hadis, mevlid, şehrengiz, biladiye, hasb-i hâl, kimi mektup ve münşeâta dair risaleler vb. fazla uzun olmayan türlerin çoğu bu mecmuaların arasında gizlidir.
5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşılabılıriz.
6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkanı vardır. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşünülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşünülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.
7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyenin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

8. Mecmualar,-bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın / şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmualarında çok şiirinin bulunması o devirde çok beğenildiğini, keza nazım şekillerinin sıklığından o nazım şeklinin görüldüğü rağbeti, çok kullanılan aruz kalıpları ve kafiye yapıları devrin aruz ve zevkini bize bildiren önemli işaretlerdir.
9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerinin, edebi tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdi temayüllerin de izini sürmek mümkündür. Nazire mecmuası olmasa da kimi mecmualarda nazire şiirler bulunduğundan şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkün olur.
10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevayid ve vikaye yapraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalar. Şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe''ül gibi gizli ilimler (havâs) denilen itikatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşeat örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan -asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlardan da fazla sosyoloji, tarih (özellikle kültür tarihi), kültürel antropoloji, dinler tarihi, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kırıntılarından. Bunların bileşkesi Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyacaktır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle ele alınması çok çok önemlidir.
11. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Mesela Bâkî'nin divanında bulunmayan şiirlerini inceleyecek olsak bir tek mecmuayı taramamız ne ifade eder? Yahut bir mecmuada falan şairin şu kadar filan şairin bu kadar şiirinin bulunmasının bir anlamı var mıdır? Bu olsa olsa bize o derleyicinin şiir zevkini yansıtan bir işaret verir. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir (Köksal, 2017:138-141).

Şiir mecmuaları edebiyat araştırmalarında her ne kadar kullanılsa bile kapsama alanı dar olduğundan, uzun vadede ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmediği ve çalışmalar belirli bir plan dahilinde usul ve esaslara uygun bir şekilde yapılmadığından ötürü yetersiz kalmıştır.

“İşte bütün bunlar için öncelikle şiir mecmuaları olmak üzere, edebiyatın sahasına giren bütün mecmuaların süratle taranarak bir “bilgi bankası” oluşturmak zarurudur” (Köksal, 2017:141).

MESTAP projesi, Prof. Dr. M. Fatih Köksal öncülüğünde 39 bilim insanının da katılımıyla Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığının himayelerinde 30.06.2012 tarihinde Ankara’da düzenlenen “*Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler*” çalıştayında Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP)’nin hayata geçirilmesi ile ilgili yol haritaları oluşturularak somut adımlar atılmıştır.

“Bu projenin hedefi, geniş katılımlı ve uzun soluklu, sistemik bir çalışmayla resmi ve özel kütüphanelerde bulunan bütün mecmuaların içeriğinin dökümü yapılarak elde edilen birikimin bir veritabanı üzerinden araştırmacıların kullanımına sunulmasıdır” (Gürbüz, 2013:2947).

Tüm bu bilgileri göz önünde bulundurduğumuzda mecmualar şüphesiz edebiyat tarihimiz için önemli kültür miraslarımızdan biri olmasının yanı sıra gerekli çalışmalar özverili ve titiz bir şekilde yapıldığı takdirde edebiyat tarihimizin karanlık taraflarını aydınlatarak boşlukları dolduracaktır. Kütüphanelerimizde sayıları hiçte azımsanmayacak miktarda keşfedilmeyi bekleyen çeşitli türden mecmualar gün yüzüne çıkarılmayı beklemektedir.

Bizim de üzerinde çalışmışığımız Milli Kütüphane Yazma Eserler Koleksiyonu’ndaki 06 Mil Yz A 392/6 numaralı Mecmû’atü’r-Resâil’in 111b-156a varakları arasında yer alan “*Mecmû’a-i Buhûr’n-Nudûr*” isimli bu şiir mecmuası “Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi” (MESTAP) doğrultusunda Köksal’ın “Herhangi bir nazım türü veya şekil birliği / müşterekliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan toplamalar”(Köksal, 2017:134) şeklinde ifade ettiği şiir mecmuaları içerisinde yer almaktadır.

I. BÖLÜM

ŞİİR MECMUASININ TANITILMASI

MECMÛ‘A-İ BUHÛRU’N-NUDÛR

1.1.Nüsha Tavsifi

Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 392/6

Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’nda 06 Mil Yz A 392/6 numarada “*Mecmû‘a-i Buhûru’n-Nudûr*” ismiyle kayıtlı olan bu mecmua, Mecmû‘atü’r-Resâil’in 111b-156a yaprakları arasında yer alan bir şiir mecmuasıdır.

Yazma, 243x155- 180x92 mm ölçülerinde, mihrabiye ve cetveller altın yaldızlı, sırtı mor meşin, kapakları gömme köşebent ve zencirekli, taba rengi cilt beziyle kaplı mukavva cildi vardır. Kartal filigranlı kağıda, nesih hat ile yazılan mecmua toplam 45 varaktan oluşmaktadır. Bütün varakları yaldız cetvelli olan mecmuanın ilk varağı mihrabiyelidir. Genel olarak 25 satır halinde yazılmış olup her sayfası iki sütun halinde düzenlenmiş, sütunlar çizgilerle ayrılmış, şiir mısraları yan yana yazılmıştır.

Kütüphane kayıtlarına göre eser Kâdı Asker Şerîf Mehmed Mollâ Efendi (öl. 1308/1890) üzerine kayıtlıdır. Eserin telif tarihi ise belli değildir.

Cilt: Taba rengi cilt bezi kaplı mukavva ciltli.

Kâğıt : Kartal filigranlı.

Yazı: Siyah mürekkeple nesih hat.

Varak :111b- 156a

Sütun: 2 sütun

Satır: Her sayfada 25 satır.

Ebat: 243x155- 180x92 mm.

Yazar: Kâdı Asker Şerîf Mehmed Mollâ Efendi (öl. 1308/1890).

Telif Tarihi: Belli değildir.

Başı: Ğubārı ravzānuñ kuḥl-i cilādur yā Resūla'llāh
Gözümde ḥāk-i kūyuñ tūtiyādur yā Resūla'llāh

Sonu: Meydān kırtarmak cihanda güçdür
Merdlerin yayı dem verür tuçdur
Yekte kırkmak ğayetle suçtur
Nam isteyenler yaralanmalı

1.2.Tertip Hususiyetleri

Çalışmamıza konu olan, Mecmû'atü'r-Resâil'in 111b-156a yaprakları arasında yer alan "*Mecmû'a-i Buhûru'n-Nudûr*" isimli şiir mecmuası 45 varaktan oluşmaktadır. İncelemiş olduğumuz bu mecmuada XVI. ila XIX. yüzyıl arasında yaşamış muhtelif şairlere ait gazel, kaside, kıt'a, tarih, naat ve müfred, matla, murabba, şarkı, müseddes, tahmis, tercî-i bend ve terkîb-i bend, ayrıca lugaz, muamma gibi türlü şiirleri ihtivâ eden eser, şair kadrosu açısından da zengin mecmualardandır.

Mecmuanın ilk sayfası mihrabiyelidir ve sayfaların kenarlarında altın yaldızlı cetveller vardır. Bu yüzden sayfaların kenar boşlukları birbirine eşittir. Her varakta 2 sütun bulunmakta ve her sütun 25 satırdan oluşmaktadır.Yazma, eğime yer verilmeyecek şekilde oldukça düzgün, okunaklı ve düz satırlar halinde yazılmıştır. Mecmua, derleyici tarafından siyah mürekkeple numaralandırılmıştır. Yazma, nesih hat ile kaleme alınmıştır ve mecmuanın başlangıcından sonuna kadar yazı stili hiç değişmemiştir. Bu da bize eserin tek bir kişinin kaleminden çıktığını göstermektedir. Başlıkların çoğu özel bir çerçeve içerisine alınmış, her şiirin başında kırmızı mürekkeple şairin ismiyle veya bu isimlerinin yanında nazım şekliyle birlikte verilmiştir. Ancak yer yer şairin ismi veya nazım şekli belirtilmemiş sadece kırmızı mürekkeple başına bir sembol yapılarak yeni bir manzumeye geçildiği de olmuştur. Birkaç şiirde de başlık bölmesinde siyah mürekkeple yapılmış aşağıdan yukarıya doğru genişleyerek uzayan birkaç çizgi mevcuttur. Bunların yanında başlığı olmayan şiirlerde bulunmaktadır.

Mecmua tertib edilirken, birinci bölüm, Manzûme-i Dürer Evsâf-ı Resûle Mute'allik (111b-113a), ikinci bölüm Füyûzât-ı Îlâhiyyâta Mute'allik

(113b-123a), üçüncü bölüm Emvâc-ı Efvâc-ı Târîhâta Mute‘allik (123b-126b), dördüncü bölüm; Silkü’l-Leâl-i Kasâ’idâna Mute‘allik (126b-142a), beşinci bölüm; Bahr-i Gazâl Gazeliyyâta Mute‘allik (142a-151a), altıncı bölüm; Cevher-i Nâdîde-i Mu‘ammiyyât ve Uhciyyâta(?) Mute‘allik Mu‘ammâ-i Nukut (151a-151b), yedinci bölüm; Güher-pâre-i Kıta‘ât u Müfredâta Mute‘allik (151b-155b), sekizinci bölüm; Envâ‘ Asdân-ı(?) Hüsniyyâta(?) Mute‘allik (155b-156a), olmak üzere 8 başlığa ayrılmıştır. İlk bölüm; Hz. Muhammed’in vasıflarına dairdir. İkinci bölüm; İlahi feyizlere dair olan bölümdür. İlk iki bölüm şiiirlerin muhtevalarına göre oluşturulmuştur. Üçüncü bölüm; tarihlerden, dördüncü bölüm; kasidelerden, beşinci bölüm; gazellerden, altıncı bölüm; muamma ve lugazlardan, yedinci bölüm; kıt‘a ve müfredlerden, sekizinci bölüm ise Mâhir’e ait iki adet şiiirden oluşmaktadır. Üçüncü bölümden yedinci bölüme kadarki kısma baktığımızda bize klasik bir divan kompozisyonunu hatırlatmaktadır. Bu açıdan bir değerlendirme yapacak olursak mürettib, mecmuayı derlerken özenli davranmış, metnin şablonunu önceden planlayarak biçimlendirmiş ve tam olmasa da müretteb bir divan formunu yakalamayı amaçlamıştır diyebiliriz.

Mecmuanın ilk sayfasındaki bir sayfalık mensur parça dışında geri kalanı manzumelerden oluşmaktadır.

Mecmuanın tertip tarihi bilinmemektedir. Ancak mecmuada 16 ila 19. yüzyılda yaşamış şairlerin şiiirlerini ihtivâ ettiğinden ve mecmuada en geç zamanda yaşamış Zekâî Dede Efendi (d.1824-ö.1897) olduğundan mecmuanın 19. yüzyılda tertip edildiğini düşünebiliriz.

Mecmuadaki şiiirlere bakıldığında matla veya makta beyiti, herhangi bir beyti, mısrası eksik, beyit, bend veya mısralarının yerleri değişik, kelime veya ek değişikliği ya da eksikliği olan şiiirler olmakla kelime birlikte eksiksiz şiiirler de mevcuttur. Ayrıca metinde hareke veya şedde kullanımına da başvurulmamıştır.

1.3.Mecmuada Bulunan Şairlerin Şiirleri ve Beyit/Bend Sayıları

Mecmuada yazarı bilinen 75 şair ile birlikte yazarı bilinmeyenleri de dahil ettiğimizde 280 adet şiir, 1659 beyit, 126 bend bulunmaktadır. Mecmuda yer alan şairlere ait nazım şekilleri ve beyit/bend sayıları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Mecmuada Yer Alan Şairlerin Şiirlerine Ait Nazım Şekilleri ve Beyit/ Bend Sayıları

Sıra Nu.	Şair Adı	Şiir Sayısı ve Nazım Şekli	Beyit/ Bend Sayıları
1	Mâhir	12 gazel, 5 kaside, 15 tarih, 1 tahmis, 1 mütekerrir muhammes, 1 murabba, 1 müfred	386 beyit 22 bend
2	Dervîş Ahmed	12 gazel, 1 kaside, 2 tarih, 4 murabba	120 beyit, 17 bend
3	Nâbî	9 gazel, 1 tahmis, 5 müfred, 1 rubai	42 beyit, 14 bend
4	Bâkî	15 gazel	76 beyit
5	Niyâzî-i Mısrî	8 gazel	62 beyit
6	Bosnalı Sâbit	6 gazel	30 beyit
7	Keşanlı Zihnî	5 gazel	28 beyit
8	Kemal Paşazâde (İbn-i Kemal)	1 kaside, 1 gazel, 1 kıt‘a, 1 müfred	38 beyit
9	Erzurumlu İbrahim Hakkı	2 gazel, 1 tefvizname	14 beyit, 29 bend
10	Arayıcızâde Ferdî	1 kaside, 1 lugaz, 1 müfred	37 beyit
11	Koca Rağıp Paşa	3 gazel	13 beyit
12	Zihnî	3 gazel	17 beyit
13	Nef‘î	1 gazel, 2 kaside	10 beyit
14	Ebubekir Kânî	2 kaside	78 beyit
15	Sun‘ullâh-ı Gaybî	2 gazel	24 beyit
16	Seyyid Vehbî	1 müseddes, 1 kıt‘a	1 beyit, 8 bend
17	Nûrî Efendi	2 kaside	109 beyit

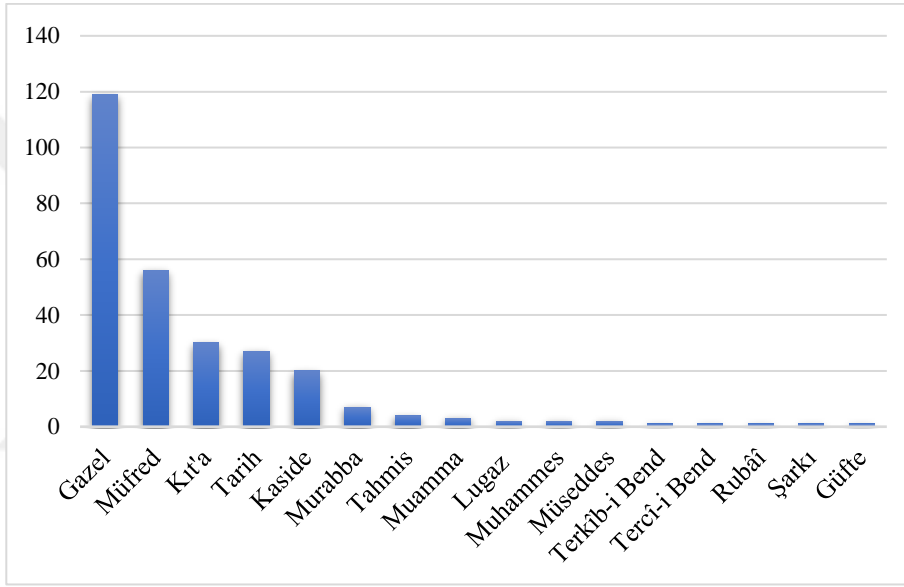
18	Derdlî İdris	1 muhammes, 1 murabba	10 bend
19	Hâtem	1 gazel, 1 şarkı	9 beyit, 4 bend
20	Remzî	1 gazel, 1 müfred	6 beyit
21	Nazîr İbrahim	1 gazel, 1 kıt'a	7 beyit
22	Şeyhülislâm Yahyâ	2 gazel	6 beyit
23	Fitnat Hanım	1 gazel, 1 lugaz	9 beyit
24	Seyyid Zihnî	2 gazel	10 beyit
25	Latîfî	2 kıt'a	4 beyit
26	Neşâtî	1 kıt'a, 1 tarih	1 bend, 1 mısra
27	Hoca Neş'et	1 tahmis	7 bend
28	Bağdatlı Rûhî	1 gazel	13 beyit
29	Hayâlî-yi Gülşenî	1 gazel	6 beyit
30	İsmail Hakkı Bursevî	1 gazel	4 beyit
31	Zâtî Süleyman	1 gazel	5 beyit
32	Za'fî	1 gazel	9 beyit
33	Seyfullâh Nizâmoğlu	1 gazel	6 beyit
34	Dîvâne Çelebi	1 gazel	5 beyit
35	'Atâ	1 terci-i bend	5 beyit
36	Taşlıcalı Yahyâ	1 tarih	9 beyit
37	Şeyhülislâm Es'ad	1 tarih	10 beyit
38	Seyyid Hâşimî	1 tarih	3 beyit
39	Na'tizâde	1 tarih	1 mısra
40	Veysî Üveysî	1 terki-i bend	9 bend
41	Dervîş İbrahim	1 kaside	10 beyit
42	Nazım	1 tahmis	4 bend
43	Râmî Mehmed Paşa	1 gazel	5 beyit
44	Hâfız-ı Konevî	1 gazel	5 beyit
45	Lebîb	1 gazel	7 beyit
46	Münîf Antâkî	1 gazel	7 beyit
47	Kelîm	1 gazel	6 beyit

48	Şehrî	1 gazel	5 beyit
49	Hamîrî	1 gazel	7 beyit
50	Cevrî	1 gazel	5 beyit
51	Vecdî	1 gazel	5 beyit
52	Sa'ib	1 gazel	5 beyit
53	Nâilî Kadîm	1 gazel	5 beyit
54	Rızâ'î	1 gazel	5 beyit
55	Fehîm-i Kadîm	1 kıt'a	3 beyit
56	Osmanzâde	1 kıt'a	2 beyit
57	Hüseyin	1 muamma	1 beyit
58	Ahmed	1 muamma	1 beyit
59	Arabzâde Abdurrahman	1 müfred	1 beyit
60	Yüsrî	1 gazel	1 beyit
61	Derzizâde Ulvî	1 müseddes	1 beyit
62	Hâzık Mehmed	1 gazel	1 beyit
63	Nev'î	1 kıt'a	2 beyit
64	Seferlili Akif Bey	1 müfred	1 beyit
65	İbrahim Paşa	1 kıt'a	2 beyit
66	Sultan III. Ahmed	1 kıt'a	2 beyit
67	Fuzûlî	1 gazel	1 beyit
68	Hayâlî Bey	1 gazel	2 beyit
69	Behiştî	1 gazel	1 beyit
70	Kırımlı Rahmî	1 müfred	1 beyit
71	Zekâî Dede	1 murabba	1 bend
72	Yavuz Sultan Selim	1 kıt'a	1 bend
73	Zekeriya Efendi	1 müfred	1 beyit
74	Sinân Çelebi	1 müfred	1 beyit
75	Kâdızâde	1 müfred	1 beyit
76	Şairi Belli Olmayan	6 kaside, 8 gazel, 5 tarih, 18 kıt'a, 41 müfred, 1 muamma, 1 güfte	346 beyit, 2 bend, 1 mısra

Tablo 1 düzenlenirken, mecmuada en fazla şiir sayısına sahip olan şairden en az olana doğru bir sıralama takip edilmiştir. Tablo 1'e göre, mecmuada en fazla şiiri bulunan şair Mâhir'dir. Mecmuada, Mâhir'e ait 36 adet manzume bulunmaktadır. Mâhir'i sırasıyla “*Dervîş Ahmed (19 adet)*”, “*Nâbî (16 adet)*”, “*Bâkî (15 adet)*” ve “*Niyâzî-i Mısrî (8 adet)*” takip etmektedir.

1.4. Mecmuada Kullanılan Nazım Şekilleri ve Sayıları

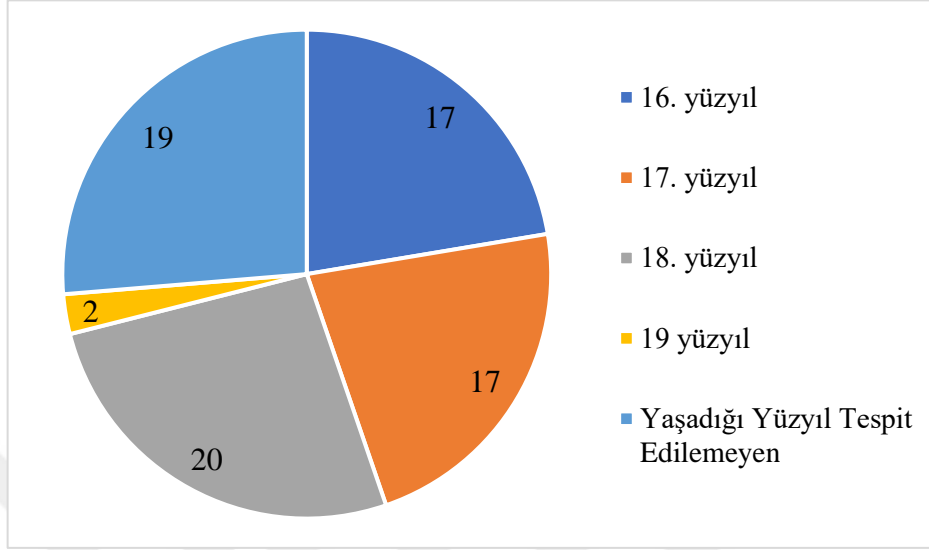
Şekil 1: Nazım Şekillerine Göre Şiir Sayıları

Şekil 1'de görüldüğü üzere mecmuada kaside, gazel, kıt'a, tarih, murabba, tahmis, muhammes müseddes, rubai, terkîb-i bend, tercî-i bend, müfred, lugaz, muamma, şarkı ve güfte şeklinde şiirlerin yer aldığını görmekteyiz. Eserde en çok “*gazel (119 adet)*” nazım biçimiyle yazılmış şiirler yer almakla birlikte bunu ikinci sırada “*müfredler (56 adet)*”, üçüncü sırada “*kıt'a (30 adet)*” sonrasında ise “*tarihler (27 adet)*”, “*kasideler (20 adet)*”, “*murabbalar (7 adet)*”, “*tahmisler (5 adet)*”, “*muammalar (3 adet)*”, “*lugazlar (2 adet)*”, “*muhammesler (2 adet)*”, “*müseddesler (2 adet)*” takip etmektedir. En az tercih edilen nazım şekilleri ise “*terkîb-i bend (1 adet)*”, “*tercî-i bend (1 adet)*”, “*rubâî (1 adet)*”, “*şarkı (1 adet)*” ve “*güfte (1 adet)*” dir.

1.5.Mecmuada Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

Şekil 2:Mecmuadaki Şairlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı

Şekil 2'ye göre mecmuada 16 ila 19. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirleri yer almaktadır. Buna göre mecmuada şairlerin yüzyıllara göre dağılımları “16. yüzyılda (17 adet)”, “17. yüzyılda 17 (adet)”, “18 yüzyılda (20 adet)” ve “19. yüzyılda (2 adet)” şeklindedir. Yaşadığı yüzyılı tespit ettiğimiz şairlerin yanında hayatına dair bilgiye ulaşamadığımız için hangi yüzyılda yaşadığını tespit edemediğimiz 19 şair vardır.

1.6.Mecmuada Kullanılan Vezin Bilgileri

Tablo 2: Mecmuada Kullanılan Bahirler, Kalıpları, Şiir Numaraları ve Sayıları

Bahr-i Remel	Şiir Numaraları	Adet
Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün	3, 4, 8, 9, 11, 12, 14, 18, 24, 26, 28, 33, 38, 39, 43, 45, 47, 48, 51, 52, 55, 57, 60,61, 64, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 77, 79, 87, 92, 95, 96, 98, 100, 101, 102, 112, 117,	82

	118, 135, 139, 147, 148, 153, 157, 159, 161, 162, 176, 179, 185, 191, 194, 200, 201, 203, 205, 206, 211, 212, 216, 220, 226, 228, 230, 232, 233, 235, 238, 241, 242, 248, 250, 256, 262, 265, 268.	
Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün	5, 56, 83, 84, 85, 99, 103, 104, 105, 107, 108, 110, 111, 145, 154, 155, 165, 167, 168, 169, 175, 182, 193, 196, 199, 239, 240, 245, 252, 257, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279.	39
Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün	31	1
Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün	19, 30, 34, 36, 62, 65, 67, 142, 171, 187, 267.	11
Bahr-i Hezec		
Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün	1, 10, 13, 15, 16, 22, 25, 44, 46, 49, 53, 58, 63, 66, 74, 75, 76, 81, 91, 97, 106, 119, 120, 121, 126, 127, 128, 130, 132, 133, 134, 138, 141, 146, 149, 150, 151, 152, 158, 163, 170, 183, 190, 195, 197, 198, 207, 209, 208, 210, 217, 219, 221,	65

	223, 225, 227, 229, 236, 238, 249, 251, 253, 259, 261, 266.	
Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün	2, 50, 78, 88, 89, 93, 109, 113, 122, 123, 129, 131, 136, 137, 143, 166, 180, 181, 192, 213, 214, 215, 218, 224, 243, 254, 255.	27
Mef'ûlü / Mefâ'ilün / Mef'ûlü / Mefâ'ilün	7.	1
Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fa'ûlün	246.	1
Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ûlün	29, 35, 37, 41, 42, 59, 90, 172, 173, 177, 184, 186, 188, 189, 204, 260, 263, 264.	18
Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün	50, 178, 245.	3
Mef'ûlü / Mefâ'ilün / Fe'ûlün	244.	1
Mef'ûlü / Mefâ'ilün	80.	1
Bahr-i Recez		
Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün	6, 17, 32, 40.	4
Bahr-i Muzâri'		
Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün	114.	1
Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün	82, 116, 124, 140, 156, 164, 255.	7
Bahr-i Müctes		
Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün	86, 115, 125, 144, 160.	5
Vezni Belirlenemeyenler Şiirler		
	54, 94, 174, 202, 222, 231, 234, 237, 247, 258, 269, 270.	12

Tablo 2’ye göre mecmuada toplam 16 farklı aruz vezni kullanılmıştır. Eserdeki şiirlerde en çok divan şairlerinin de sıklıkla tercih ettiği “fâ‘ilâtün, fâ‘ilâtün, fâ‘ilâtün /fâ‘ilün (82 kez)” vezni kullanılırken bunu ikinci sırada “mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün (65 kez)” vezni, üçüncü olarakta “fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün (39 kez)” vezni takip etmektedir. En az kullanılan aruz vezinleri ise “fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün (1kez)” “mef‘ülü / mefâ‘ilün / mef‘ülü / mefâ‘ilün (1 kez)”, “mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / fa‘ülün (1kez)”, “mef‘ülü / mefâ‘ilün / fe‘ülün (1 kez)”, “mef‘ülü / mefâ‘ilün (1 kez)” ve “mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün (1 kez)” dür. Şiir mecmuasındaki 12 adet şiirin ise vezni belirlenememiştir.

Tablo 3: Mecmuada Kullanılan Hece Ölçüleri

Hece Ölçüsü	Şiir Numaraları	Adet
8’li Hece Ölçüsü	280.	1
10’lu Hece Ölçüsü	27.	1
11’li Hece ölçüsü	20, 21, 23.	3

Tablo 5’ten anlaşılacağı üzere mecmuada aruz veznine oranla 280 adet şiirden sadece 5 tanesinde hece ölçüsü kullanıldığını görmekteyiz.

1.7.Şiir Mecmuasının Muhtevası

Mecmuada, yaşadığı yüzyıl tespit edilemeyen ve kaynaklarda hayatına dair bilgi bulunmayan şairler de dahil olmak üzere 16, 17, 18 ve 19. yüzyılda yaşamış olan; Ebubekir Kânî, Mâhir, Hoca Neş’et, Bağdatlı Rûhî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Niyâzî-i Mısrî, Hayâlî-yi Gülşenî, Keşanlı Zihnî, İsmail Hakkı Bursevî, Zâtî Süleyman, Derviş Ahmed Gurbî, Sun‘ullâh-ı Gaybî, Za‘fî, Seyyid Seyfullah Nizamoğlu, Dîvâne Mehmed Çelebi, Atâ, Taşlıcalı Yahyâ, Şeyhülislâm Es‘ad, Seyyid Hâşimî, Na‘tîzâde, Veysî Üveysî, Arayıcızâde Ferdî, Nâbî, Seyyid Vehbî, Nûrî, Derdli İdris, Derviş İbrahim, Bâkî, Nâzım, Râmî Mehmed Paşa, Hâfız-ı Konevî, Lebîb, Münîf Antâkî, Kelîm, Akovalızâde Hâtem, Şehrî, Zihnî, Hamîrî, Nef‘î, Remzî, Cevrî, Vecdî, Nazîr İbrahim, Sâ‘ib, Şeyhülislâm Yahyâ, Fitnat Hanım, Nâ‘ilî Kadîm, Rızâ‘î,

Seyyid Zihnî, Bosnalı Sâbit, Fehîm-i Kadîm, Osmanzâde, Hüseyin, Ahmed, Latîfî, Şeyhülislâm İbn-i Kemal, Arabzâde Abdurrahman Efendi, Yüsrî, Derzi-zâde Ulvî, Hâzık Mehmed, Nev'î, Seferlili Akif Bey, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, Sultan III. Ahmed, Fuzûlî, Hayâlî Bey, Neşâtî, Behiştî, Kırmırlı Mustafa Rahmî, Bestekar Zekâî Dede, Yavuz Sultan Selim, Koca Rağıp Paşa, Zekeriya Efendi, Sinan Çelebi, Kâdızâde gibi şairlerin şiirleri yer almaktadır.

Birinci bölüm, “**Manzûme-i Dürer: Evsâf-ı Resûle Mute'allik**” şeklinde başlıklandırılmış olup Peygamber Efendimiz'in vasıflarından bahseden bir mensur parça ile 2 adet kaside ve 2 adet tahmisten oluşan bölümdür. Bu bölüm aynı zamanda mecmunanın da giriş metni niteliğinde olan mensur bir parça ile başlar. Metin öncelikle Hz. Muhammed'e salat ve selam ile başlayıp sonrasında Hz. Muhammed'in Allah'ın resulü ve peygamberlerin sonuncusu olduğu, Hz. Adem yaratılmadan önce O'nun nurunun yaratıldığı, bütün kainatın Efendimizin yüzü suyu hürmetine yaratıldığı, Müslümanların rehberi olduğu, İlâhi tebliğleri insanlara ulaştırdığı ve onları hak dine davet ettiği ve Mirac Hadisesi'nin yanında Resül-i Ekrem'in güzel ve etkili konuştuğu, bülbül gibi güzel sesli olduğu, konuştuğunda ağzından güzel kokular saçtığı, cömert sahibi ve merhametli oluşu, tüm insanlığa örnek olması gibi peygamberliği, kişiliği ve ahlakı ile ilgili birçok özelliği vurgulanmış olup bu özellikleri destekleyen uygun ayet ve hadislerden iktibaslarla yer verilmiştir. Parçanın sonunda Peygamber Efendimiz'e seslenilerek ondan şefaata talebinde bulunulmuştur. Bu mensur parçanın hemen akabinde Ebubekir Kânî'ye ait bölümün ilk kasidesi olan 13 beyitlik bir naat gelmektedir. Mâhir Şerif Efendi'ye ait ikinci kaside ise 35 beyittir. Kasidelerden sonra Abdurrahman Molla Câmî'nin Hz. Muhammed'e duyduğu derin sevgiyi içeren bir gazeline Hoca Neş'et ve Mâhir tarafından yazılmış iki adet tahmis yer almaktadır.

İkinci bölüm ise “**Füyûzât-ı İlâhiyyâta Mute'allik**” yani Allah'ın İlâhi feyizlerini anlatan şiirleri içeren kısımdır. Bağdatlı Rûhî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Niyâzî-i Mısrî, Hayâlî-yi Gülşenî, Keşanlı Zihnî, İsmail Hakkı Bursevî, Zâtî Süleyman Efendi, Dervîş Ahmed Gurbî, Sun'ullah-ı Gaybî, Zâ'fi, Seyfullah Nizamoğlu, Divâne Mehmed Çelebi, Atâ'ya ait dinî-tasavvufî muhtevalı şiirlerin yer aldığı bu bölümde, bütün kainatı var eden bir

yaratıcının olduğu ve bütün yaratılmışların Allah'ın isim ve sıfatlarının birer yansıması olduğu ve O'nun kainattaki varlıklarda gizli olduğu, yaratılmış bütün varlıkların Allah'ı zikrettiği bu yüzden insanın da Allah'a inanması ve O'nu zikir ve tesbih etmesi gerektiği, Allahü Teâlâ'nın bir olduğu ve ortağı olmadığı, kainatın özüne vakıf olup eşyaya basiret gözü ile bakma, suretten manaya yönelme, Allah'a kavuşma ve ulaşma yolunda nefsini yok etme, ibadet ve mücadeleyi bırakmayıp nefsin arzularına uymama, dünya malından, paradan makam ve mevkiden yüz çevirme, az yeme, az içme ve az uyuma, hikmet sahibi olup insan-ı kâmil mertebesine erişme, bütün iyilik ve güzelliklerin Allah'tan geldiği ve kötü olarak nitelendirdiğimiz bazı olayların nefsimizden kaynaklandığı, insanın yaratılışı, bezm-i elest meclisi, kalbi arındırma ve ahirete temiz bir kalp ile gitmek gerektiği, Allah'ın rızasına teslim olup gösteriştan uzak olma, dünya ve ahiret hayatıyla ilgili hikmet ve telkinler ihtivâ eden manzumeler ile Hz. Muhammed'e duyulan saygı ve muhabbeti içeren şiirler yer almaktadır.

Bunun yanında Atâ'nın Alevî-Bektâşîlik geleneği, on iki imam ve onlara duyulan muhabbet ile Kerbela hadisesine değindiği bir tercî-i bendi bulunmaktadır. Ancak bu tercî-i bendin yalnızca 5 beyiti mecmuada yer almaktadır.

Bu bölümde Dervîş Ahmet Gurbî'ye ait 12 gazel, 2 tarih, 3 adet tam, 1 adet eksik murabba ile 1 adet de eksik kaside bulunmaktadır. Mecmuada eksik olan murabba ve kaside şairin divanında bulunmuştur. Divanda, 61. beyitten müteşekkil bu kasidenin mecmuada yalnızca 1. ve 3. beyitleri yer almaktadır. Divanda, 7 bendden oluşan murabbanın ise 1. bendinin ilk iki mısrası ile 4. bendin son iki mısrası mecmuada mevcuttur.

Dervîş Ahmed Gurbî'nin şiirleri de genel olarak dinî-tasavvufî muhtevalıdır. Şiirlerinde sıklıkla Allah'ın evvel ve ahir olduğunu yani O'ndan önce de sonra da hiçbir şeyin olmadığı Allah'ın zahir ve batın olduğu yani O'nun açık ve belli oluşu batın ismiyle de Allah'ın vasıflarının yarattıklarının içinde gizli olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanında, bir müminin hayırlı işler ve salih ameller işlemesi gerektiğini, bize karşı bir kusur işlemiş olsa bile inananları afedip öc almaya kalkışmamayı ve kin ile kibri teketmemiz gerektiğini telkin eder. Ayrıca şiirlerinde Bismelenin her işin başı olduğu,

Allah'a gönülden seslenenlerin muradlarına ereceğini vurgulamıştır. Dervîş Ahmed'in şiirlerinde dikkat çeken bir diğer husus da Allah'ın emriyle İslam Dini uğruna yapılan savaşların farz olduğunu vurgulamasıdır. İslam ordusunun kafirlere karşı yaptığı gazalarda muzaffer olması düşmanın bozguna uğraması için gece gündüz Allah'a samimi bir yürekle dua ederek seslenir ve okuyucularına da seslenerek böyle yapmalarını öğütler. O'nun için Doğu ve Batı baştan başa İslam ile dolmalıdır.

Bu bölümde ayrıca hangi şaire ait olduğunu bulamadığımız 1 kaside, 3 gazel, 2 kıt'a ve 4 müfred bulunmaktadır.

“Emvâc-ı Efvâc-ı Târîhâta Mute'allik” olarak başlıklandırılmış olan üçüncü bölüm Taşlıcalı Yahyâ, Şeyhülislâm Es'ad, Seyyid Hâşimî, Mâhir ve Na'tîzâde olmak üzere şairi bilinen tarihler ile şairi belli olmayan muhtelif konulara dair düşürülmüş tarihleri ihtivâ etmektedir.

Taşlıcalı Yahyâ'nın Süleymaniye Camisi'nin bitmesi dolayısıyla padişaha sunduğu bir kasidenin 43 ila 51. beyitlerini kapsayan 9 beyitten oluşan tarihi, Şeyhülislâm Es'ad'ın Belgrad'ın fethine düşürdüğü tarih, Seyyid Hâşimî'nin 1621 yılında İstanbul'da yaşanan şiddetli kış sonucu İstanbul Boğazı'nın donması ve şehir halkının Eminönü'nden Üsküdar'a deniz üzerinde yürüyerek gidip geldiği çetin kış şartlarına düşürdüğü tarih, Kâ'imî'nin vefatına düşürülmüş ancak şairi bilinmeyen bir tarih ile gene şairi belli olmayan Bender Kalesi'nin tamir edilmesine düşürülmüş bir tarih bulunmaktadır. Ayrıca kim olduğunu tespit edemediğimiz Na'tîzâde adında bir şairin bir mısralık tarihi ile Târîh-i Neşâtî başlığını taşıyan ancak şairin divanında bulamadığımız yine bir mısralık tarih ve yine şairi belli olmayan bir mısralık tarih ile yine şairi belli olmayan ancak menzumenin muhtevâsını incelediğimizde şairinin Mâhir olabileceğini kuvvetle ihtimal dahilinde bulduğumuz iki adet tarih daha bulunmaktadır.

Saydığımız bu şairlerin dışında bu bölümde bir de sayıca en fazla tarih manzumesine sahip şair Mâhir'e ait toplam 15 adet tarih mevcuttur. Bu tarihler sırasıyla Vidin Kuşatması, Pazvantzâde Osman adlı kişinin yaptırdığı bir adet Zaycar Çeşmesi'nin beş adet Kara Mustafa Çeşmesi'nin yapımına düşürülmüş tarihi, ismi verilmemiş ancak yine Pazvantoğlu'nun yaptırdığı iki adet çeşmeye düşürülmüş tarih, Pazvantoğlu'nun Vidin'de yaptırdığı bir

konağa, Pazvantoğlu'nun yaptırdığı Yeni Camii Şerif'in yapımına düşürdüğü bir adet tarih, Pazvantoğlu'nun merhum babası için yaptırdığı kütüphaneye düşürdüğü tarih, yine Pazvantoğlu'nun yaptırdığı bir tekke için düşürdüğü tarih ve Kuloğlu isimli birinin yaptırdığı Ak Camii için düşürdüğü tarihi içermektedir.

Mâhir düşürdüğü bu tarihlerde Bulgaristan'ın Vidin şehrinde yaşayan Osmanlı Devleti'ne bir süre sadık kalıp güzel faaliyetlerde bulunmuş ancak sonrasında Devlete karşı isyan çıkartarak Vidin'e hakim olmuş Pazvantzâde Osman'ın isminin sıklıkla geçirdiğini görüyoruz. Şair, manzumelerinde Pazvantzâde Osman'ı Vidin'in sahibi ve koruyucusu, Vidin sınırlarının yüce muhafızı, Allah'ın veziri, Süleyman mülkünün şanlı veziri, adaletli, huyu güzel, kalp gözü açık, irfan sahibi ve İslamın 3. halifesi olan Hz. Osman ile adaş olduklarını söyleyerek övmüştür. Ayrıca şair bu kişinin yaptırdığı çeşmelerin eşi benzeri olmadığını ve daha önce hiçbir yerde görülmemiş olduğunu, suyunun saf, temiz kevser suyu olduğunu, âb-ı hayat olduğunu ve dünyadaki bütün denizler birleşse o çeşmenin suyu gibi olmayacağını vurgulayarak övmüştür.

Ayrıca bu bölümde Mâhir'in yazdığı üç adet tarihin mu'cem tarihler (noktalı harflerle söylenmiş) olduğunu görmekteyiz. Aşağıda mecmuada yer alan 64, 69 ve 72 numaralı tarih manzumelerinin son beyitlerinin ikinci mısralarındaki her noktalı harfin ebced değerlerini tek tek yazıp topladığımızda beyitlerin altındaki tarihleri elde ediyoruz.

Her içenler bunu dēdiler tārīḥ için

Ġālibā aqūp gelür bu şū 'Adn'den 'āleme (64/ 124b)

غالباً اقوب كلور بو صو عدندن عالمه

(1206)

Yukarıda 64 numaralı tarihin 3. beyitine yer verilmiştir. Bu tarihin 2. beyitinde şair tarihin mu'cem (noktalı) olduğunu, üçüncü beyitin ikinci mısrasını noktalı harflerle yazıp hesapladığını haber vermiştir.

Noktalu harfle tārīḥ-i kādīmī Māhir

Yapdı bu cāmi‘-i vālāyī Kuloğlu merḥūm (69/125a)

یابدی بو جامع والایی قول اوغلی مرحوم

(1147)

Bu tarih manzumesinin son beyitinin ilk mısrasında da görüldüğü üzere şair tarihi noktalı harflerle yazdığını söylemiştir.

Cevherî harf ile Māhir bende tārīḥīñ dédim

Teşneler içsün feraḥcā bu hediye eşmeden (72/125b)

تشنه لر ایحسون فرحجا بو هدیه اشمه دن

(1258)

Yukarıdaki 72 numaralı tarih manzumesinin son beyitinin ilk mısrasında şair bu tarihi cevherî harfler ile yazdığını söyleyerek bize tarihin, mu‘cem (noktalı) tarih olduğunu bildirmektedir.

“**Silkü’l-Leâl-i Kasâ’idâna Mute‘allik**” başlığını taşıyan dördüncü bölüm ise kaside, terkîb-i bend, tahmis, müseddes, muhammes ve murabbadan oluşmaktadır. Mecmuanın geneline hakim olan dinî-tasavvufî manzumelerin bu bölümde de ağırlıkta olduğunu görmekteyiz. Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın sadece Allah’a dayanıp yalvarmayı, her işimizi Allah’a bırakıp onun takdirini gönül hoşluğu ile karşılayıp olaylara ibret gözüyle bakmamız ve dünya işlerini dert etmemizi öğütlediği 29 bendlik Tefiznamesi, Nâbî’nin beşeri ve bedeni ihtiyaçlardan ve ona Allah’ı unutturacak her türlü duygu düşünce ve davranışlardan kendini arındırdığını, dünyada bir uğraşının olmadığını ve bu dünyadaki varlığını yok ettiğini anlattığı 13 bendlik bir müseddesi, Arayıcızâde Ferdî’nin Kasîde-i Esmâ-yı Büldân başlığını taşıyan 129 tane beldeden bahsettiği bilâdiyesi, Veysî’nin Hac farzasını yerine getirme arzusunun ve Hz. Peygamberin huzurunda nasıl davranmak gerektiğini, Allahü Teâlâ’ya nasıl dua edileceğini, günahlarından ötürü yaşadığı pişmanlığı ve bu günahların hesabını nasıl vereceğini

belirterek tövbesini dile getirip bağışlanmayı dilediği 9 bendlik terkîb-i bendi, Mâhir'e ait 5 adet, Nûrî mahlaslı bir şaire ait 2 adet kaside, Kemalpaşazâde başlığı taşıyan ancak şairin divanında bulamadığımız 1 adet kaside ve 1 kıt'a, Dervîş İbrahim isimli bir şairin 10 beyitlik bir kasidesi ve şairi belli olmayan 5 adet kaside ile birlikte Derdli İdris adında kim olduğunu tespit edemediğimiz bir şairin Vidin şehrinin İslam düşmanı hâricîler tarafından işgal edildiğini, top ve mermilerle bütün şehri talan ettiklerini, İslam kalesini kuşattıklarını, padişahım diye bahsettiği kişinin Hz. Muhammed'in hürmetine mazlumların ve çocukların ahını onlarda bırakmamasını dile getirdiği ve Vidin'i bu işgalden kurtarması isteyerek yardım dilemesini anlattığı bir muhammesi ve hemen bu şiirin akabinde aynı işgali anlattığı ancak son bendde de nihayet Pasbanoğlu'nun hâricîleri mahvettiğini söyleyip Allah'a şükrettiği bir murabası vardır.

Ayrıca bu bölümde Kasîde-i Kânî Efendi başlığıyla yer alan 99. şiirde Ebûbekir Kânî'nin 5 beyitlik bir gazelinin beyitlerinin kaside boyunca dağıtıldığını görüyoruz. Buradan hareketle söz konusu kasidenin şairin kendi gazelini tanzir etmek için yazdığı bir kaside olabileceğini düşünüyoruz.

“Bahr-ı Gazâl Bahr-ı Gazelliyâta Mute'allik” başlığını taşıyan beşinci bölüm Nâzım'ın Nâbî'nin gazeline yaptığı bir adet tahmis, Akovalızâde Hâtem'e ait bir adet şarkı, Fehîm-i Kâdim ve Osmanzâde'ye ait birer adet kıt'a istisna olmak üzere tamamı gazellerden oluşmaktadır. Mecmuanın bu başlığı altında Bâkî, Râğıp Paşa, Nâbî, Mâhir, Râmî Paşa, Hâfız Konevî, Lebîb, Münîf Antâkî, Akovalı-zâde Hâtem, Kelîm, Zihnî, Hamîrî, Nef'î, Remzî, Cevrî, Vecdî, Nazîr İbrahim, Sa'ib, Şeyhülislâm Yahyâ, Fitnat Hanım, Nâilî Kâdim, Rızâ'î, Seyyid Zihnî ve Bosnalı Sâbit'e ait gazeller bulunmaktadır. Bu bölümdeki manzumelerin çoğunluğunu aşıkâne, rindâne ve şûhâne gazeller oluşturmakla birlikte sûfiyâne ve hikemî gazellerin de yer aldığını görmekteyiz. Manzumelerde, divan şiirinin geleneksel konuları olan aşk ve aşkın verdiği mutluluk, sevgilinin vurdumduymaz ve vefasız davranışları, sözünde durmayışı, hercâî oluşu, acı ve ıstırap verici olması, eziyet etmesi ve bundan ötürü aşğın cevri ü cefa çekmesi, ağlayıp inlemesi, sevgilinin mahallesinde, kapısında dilenci olması ve tüm bu olumsuzluklara rağmen tahammül gösterip şikayetçi olmaması

aksine tüm bu eziyetleri lütuf sayması gibi sevgili ve aşığın karakteristik özelliklerinin yanında; sevgilinin gamzelerinin öldürücülüğü, kaşlarının samur ve keman gibi olması, dudaklarının yakut gibi oluşu ve aşıkları diriltmesi, saçlarının ve perçeminin sümbül, gözünün nergise benzetilmesi, yanağındaki beni gibi sevgilinin güzellik unsurlarına yer veren bununla birlikte, dünyadan haz alma, hayata karşı kayıtsız kalma, zevk ve safa içinde yaşama, şarap ve işret alemlerine Bâkî ve Mâhir'in manzumelerinde rastlamaktayız. Bu bölümde ayrıca diğer bölümlerde de karşımıza çıkan tasavvuf düşüncesinin hakim olduğu manzumelere ve yol gösterici, yaşam tecrübesine dayanan ve düşünce ağırlıklı şiirlere de rastlamaktayız. Bu manzumelerde ağırlıklı olarak dünyevi zevk ve arzulara kapılıp Allah'ın unutulduğu halbuki asıl hedefimizin O'nun sevgisine ulaşmak olduğu, surete değil öze bakmamız gerektiği, kainattaki her şeye ve olaylara ibret gözüyle bakılması gerektiği, toplumun sosyal yapısının bozulduğu ve ahlaki çöküşün yaşandığı, kötü davranışların toplumda yayıldığı, mertçe yaşamanın artık fayda sağlamadığı, bencillik ve çıkar çatışmaları, dünyada kerem sahibi insanların kalmadığı, tac ve devletin kimseye fayda vermediği ancak nice insanın gözünün bu makamlarda olduğu, zulüm, hile, mala ve mevkiye rağbetin artması, menfaat için kimseye boyun eğmeyip hem fakir hem padişah gibi yaşanılmasının öğütlediği konularla birlikte, her gün cemaate ibadetlerine dikkat etmelerini, dine uygun olmayan haram hususlardan kaçınmalarını telkin eden ancak çeşitli bahanelerle kendine haklı sebepler çıkararak din ve ahlakın yasaklarına riâyet etmeyen ve ilmi yetersizliği olan kaba sofuların eleştirildiği şiirlere Nâbî, Lebîb, Münîf Antâkî ve Cevrî'nin şiirlerinde rastlamaktayız. Bu bölümde ayrıca diğerlerinden farklı olarak Akozalızâde Hâtem'in bir şarkısı ve bağlama, kanun, tulum, tanbur, düdük, santur, ney, miskal, neyzen, uşşak vs. mûsikî terimlerinden oluşan bir gazeli bulunmaktadır.

Bu bölümde yer alan 2 adet gazelin ise hangi şaire veya şairlere ait olduğu tespit edilememiştir.

Bu bölümde 2 adet de nazire yer almaktadır. Nitekim 143a'daki 110 numaralı şiir "*Güfte-i Râğıp Paşa*" başlığıyla geçmektedir. Ancak Rağıp Paşa divanını inceldiğimizde böyle bir gazele ulaşamadık. Söz konusu gazeli İzzet

Ali Paşa'ya ait olarak bildiğimiz “*birdir*” redifli gazeldir. Ancak İzzet Ali Paşa Divanı'nı hazırlayan İrfan Aypay divanın birinci bölümünde yer alan “*İzzet Ali Paşa'ya Atfedilen Şiirler*” şeklinde açtığı başlıkta, bu gazelin İzzet Ali Paşa'ya atfedildiğini ancak şiirin Benlizâde İzzet'e ait olduğunu belirtmiştir (Aypay, 1998:119-20). Bu gazelin Râğıp Paşa'ya ait olarak gösterilmesi mürettibin bilgisizliği veya dikkatsizliğinden kaynaklanan bir tutarsızlık olmalıdır. Akabinde gelen 111 numaralı gazelin başlığında ise “*Mâhir Şerîf Efendi Nazîre-i Râğıp Paşa*” yazmaktadır. Buna göre mecmuada zemin şiir olarak 110 numaralı şiir alınmış ve Mâhir bu şiire nazire yazmıştır. Mecmuadaki bir diğer nazire de 146b-147a'da, “*Gazel-i Râğıp Paşa*” başlığıyla yer alan ve şairin divanında bulunmayan 136 numaralı şiirdir. Gazelin makta beytinin ilk mısrasında geçen “*Râğıb şa'irâ bu gâzeli êtmede tânzîr*” ifadesi bu şiirin başka bir şiire yazılmış nazire olduğunun göstergesidir. Fakat tanzir edilen söz konusu zemin şiir mecmuada bulunmamaktadır.

“Cevher-i Nâdîde-i Mu‘ammiyyât ve Uhciyyâta(?) Mute‘allik Mu‘ammâ-i Nukut” olarak başlıklandırılmış altıncı bölüm Fitnat Hanım'a ait bir adet lugaz, Arayıcızâde Ferdî'ye ait bir lugaz, Ahmed ve Hüseyin adlarında kim olduğunu tespit edemediğimiz iki şaire ait birer beyitlik muamma ile yine kime ait olduğunu bulamadığımız bir beyitlik muammadan oluşmaktadır.

“Güher-pâre-i Kıta‘ât u Mefredâta Mute‘allik” olarak başlık verilmiş olan yedinci bölümde ise Latîfî, Arabzâde Abdurrahman Efendi, Nef‘î, Fuzûlî, Yüsri, Derzizâde Ulvî, Hâzık Mehmed, Nâbî, Vehbî, Nev‘î, Bâkî, Seferlili Akif, İbrahim Paşa, III. Ahmed, Nazîr İbrahim, Neşâtî, Şeyhülislâm Yahyâ, Bosnalı Sâbit, Behiştî, Rahmî, Yavuz Sultan Selim, Koca Rağıp Paşa, Kadızâde, Sinân Çelebi, Remzî, Ferdî, Mâhir olmak üzere şairi belli olan ve hangi şaire ait olduğunu tespit edemediğimiz, derleyicinin edebi zevkine göre seçtiğini tahmin ettiğimiz, divan şairlerinin şiirlerinden alınmış, kıt'a ve müfredlerden oluşmakla birlikte bazı gazel, kaside ve diğer nazım şekillerinden alınan matla, makta veya söz konusu şiirin muhtelif beyitlerini barındıran manzumeleri ihtivâ etmektedir.

Bu bölümde müstensihin, bilgisizliği veya dikkatsizliğinden kaynaklı olsa gerek bazı manzumelerin nazım şekillerinin yanlış belirlendiğini görmekteyiz. Mecmuada 152a'da yer alan 182. şiire “kıt‘a” başlığıyla yer verilmiştir. Ancak şiir Nef‘î’ye ait 77 beyitlik bir kasidenin matla beyitidir. 154a'da yer alan 251. ve 252. şiirler de ‘kıt‘a’ şeklinde başlıklandırılmıştır. Ancak bu şiirler Bosnalı Sâbit’in gazellerinden alınmış beyitlerdir. Yine 154a'da yer alan 253. şiirde “kıt‘a” şeklinde başlıklandırılmıştır. Fakat bu şiir de Nâbi'nin 7 beyitlik bir gazelinden alınmış 2 adet beyittir. Yine 154b'de yer alan 268. şiire de “kıt‘a” şeklinde başlık atılmış fakat bu şiir de Rağıp Paşa'ya ait 6 beyitlik bir gazelin 4. ve 5. beyitleridir.

Müntesih, bu bölümde bazı manzumelere ise “beyit” şeklinde başlık atmıştır. Bu şekilde başlıklandığı şiirleri incelediğimizde tıpkı yukarıda bahsettiğimiz gibi şiirlerin divan şairlerinin gazel, kaside ve kıt‘alarından alınmış beyitler olduğunu görmekteyiz. Mecmuada 152b'de yer alan 196. şiire “beyit” şeklinde başlık atılmıştır. Fakat bu beyit Derzizâde Ulvî'nin divanında yer alan mütekerrir müseddesin her bendin sonunda tekrar eden son iki mısrasıdır. 152b'deki 197. şiirin başlığına da “beyit” yazılmıştır. Ancak bu beyit Hâzık Mehmed'in 7 beyitlik bir gazelinin matla beyitidir. 152b'de yer alan 198. şiire de “beyit” şeklinde başlık atılmış ancak bu beyit Nâbi'nin 7 beyitlik bir gazelinin matla beyitidir.

“**Envâ‘-i Asdân(?) -ı Hüsnîyyâta(?) Mute‘allik**” olarak başlıklandırılmış sekinci ve son bölüm Mâhir Efendi'ye ait bir adet mütekerrir muhammes ve bir adet murabbadan oluşan kısa tutulmuş bir bölümdür.

1.8. Şiir Mecmuasının İmlası

Mecmuada, müstensihden veya şairlerden kaynaklı olduğunu düşündüğümüz imla hataları olduğunu görmekteyiz.

Mecmuada görülen bu imla hataları en çok “ha (ح)” ve “hı (ح)” harflerinin yazımının karıştırılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Mecmua boyunca sıklıkla karşımıza çıkan bu imla hatası; “hürrem, haşâ‘il, hârîde, zaḥm, Ahfeş, Hızır, haşşîyyet, hürşîd, haylî, maṭbah” gibi “hı(ح)” ile yazılması gereken kelimelerin karıştırılarak “ha (ح)” ile yazılması ve ayrıca yine “hırş, sâḥa, Habeş, haḳîḳat, zuḥal, naḥs, ḥalka” gibi “ha (ح)” ile yazılması

gereken kelimeler “hı(خ)” ile yazılması şeklinde yapılmıştır. Aşağıda söz konusu imla hatası birkaç beyit üzerinden gösterilmiştir.

Ekşerisinde şecā‘at var sehāvet āşikār

Ol **ḥaṣā’il** birle ḥalka hep velī Bektāşiler
(38/ 118b)

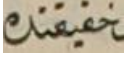
Yukarıdaki beyitte “ḥaṣā’il” (خصائل) şeklinde “hı(خ)” ile yazılması gereken kelime mecmuada “ha (ح)” ile yazılmıştır.

Zevḳ-baḥş olmaz idi faşl-ı bahār-ı **ḥürrem**

Evvelī olmasa ger serdī sermā-yı ḥazān
(83/ 129a)

Yukarıdaki beyitte “ḥürrem (خرم)” şeklinde yazılması gereken kelime “ha (ح)” ile yazılmıştır.

Yemin etsem dehrde gevher ferd olduḡu ḥāşā

Meyān-ı rāst-gūyān-ı **ḥaḳīkatde** olam ḥāniş
(91/ 134b)

Yukarıdaki beyitte “ḥaḳīkat (حقیقت)” şeklinde yazılması gereken kelime mecmuada “hı(خ)” ile yazılmıştır.

Sür‘at-ı seyrine bu **sāḥa**-i ‘ālem teṅdir

Bir ḳadem-i menzilīdir şaḥn-ı cihān olsa cihān
(83/ 129b)

Yukarıdaki beyitte “sāḥa (ساحه)” şeklinde yazılması gereken kelime mecmuada “hı(خ)” ile yazılmıştır.

Mecmuada görülen imla hatalarından bir tanesi de “ş (ث)”, “s (س)” ve “ş (ص)” harflerinin yazımının karıştırılmasıdır.

Dilā ‘ahde vefā kıl bezm-i kurbā intisāb ét kim

Olur merdūd-ı dergāh-ı Hūdā peymān-şiken **nākes**

(91/134a)

Yukarıdaki beyitte “nākes (ناكس)” şeklinde yazılması gereken kelime mecmuada “s (س)” ile yazılmıştır.

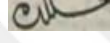
Periṣān hāl olup hayfā gönül eglencemiz yokdur

Var ise peyk-i āhim ḳaldı zūlf-i yārda **mākes**

(91/134a)

Yukarıdaki beyitte “mā‘kes (معكس)” şeklinde yazılması gereken kelime mecmuada hem “ا (elif)” harfî ile yazılmış hem de “s (ث)” ile yazılmıştır.

Gīsūlarımı ṣāne-i bād étđi periṣān

İklīm-i melāḫat begim ama ki **hısālde**

(122/144b)

Yukarıdaki beyitte “hısāl (حصال)” şeklinde yazılması gereken kelime mecmuada “s (س)” ile yazılmıştır.

1.9.Derleyicinin Kimliği

Kütüphane kayıtlarından elde ettiğimiz bilgilere göre Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 392/6 numarada “*Mecmū‘a-i Buhūr’n-Nudūr*” ismiyle kayıtlı olan bu mecmua, Mecmū‘atü’r Resâil’in 111b-156a yaprakları arasında yer alan bir şiir mecmuasıdır. Tüm bu bilgilere dayanarak bu mecmua Mecmū‘atü’r-Resâil isimli eser genel olarak düşünüldüğü için kütüphane kayıtlarında müellif karşısında Kâdı Asker Şerîf Mehmed Mollâ Efendi (öl. 1308/1890) yazmaktadır. Biz de çalışmamıza konu olan yazmanın 111b-156’a arasındaki bu şiir mecmuasını ele alacak olursak şiir mecmuaları birçok şaire ait şiirleri bünyesinde barındırdığından bu şiirleri kendi edebi zevkine göre tek bir eser halinde toplayıp derleyen kişiye müelliften ziyade derleyici demenin daha doğru bir yaklaşım olacağını düşünüyoruz.

Çalıştığımız şiir mecmuasının içerisinde derleyicinin adı geçmemekte ve hayatına dair herhangi bir bilgi de mevcut değildir. İsmi geçen mürettib ile ilgili yaptığımız araştırmalar sonucunda kaynaklarda hayatına ve edebi kişiliğine dair herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır. Yalnız *yazmalar.gov.tr* adresinden yaptığımız katalog taramasında üzerine sayısız eserin kayıtlı olduğuna rastladık. Bir insanın bu kadar eseri yazmaya ömrünün vefa etmeyeceği gerçeğini göz önünde bulundurursak bu eserlere sehven kayıt düşülmüş olabileceği ihtimali yüksektir.

Hayatına dair muhtemel kaynaklarda bilgiye ulaşamadığımız mürettib, şiir mecmuasını kendi kişisel zevkini yansıtan şiir seçkilerinden oluşturduğundan derleyicinin edebi yönelimleriyle ilgili ipuçlarına mecmuadan çıkarımlar yaparak ulaşmak durumundayız.

Derleyicinin eserini oluştururken dinî-tasavvufî, ilmi ve hikemi nitelikteki şiirleri ağırlıklı olarak seçmesi ve ön plana çıkartması dinî ve ilmî yönünün kuvvetli olduğu ve bu yönde tahsil gördüğü şeklinde yorumlayabiliriz. Bu şiirleri seçerken okuyucularını belirli konularda eğitmek ve farkındalık kazanmalarını sağlamak amacı gütmüş olabilir. Bununla birlikte mecmuada yer yer yazım birliği oluşturamadığı kelimeler de mevcuttur. Ayrıca bazı şiirlerin başlıklarında nazım şekillerinin yanlış yazılması ya mürettibin dikkatsizliğinden ya da şiir bilgisinin yetersiz olmasından kaynaklanabilir.

II. BÖLÜM

MECMUADA YER ALAN ŞAİRLER

2.1. Şairlerin Hayatları ve Eserleri

2.1.1. Kânî

Ebubekir Kânî Efendi 1712 (1124) yılında Tokat'ta dünyaya geldi. Tahsilini memleketinde tamamlayan şair genç yaşta nazım ve nesirdeki başarısıyla çevresinde şöhret kazandı. Önceleri derbeder bir hayat sürerken Mevlevi şeyhi Abdülahad Dede'ye intisap ederek kırk yaşına kadar Tokat Mevlevihanesine devam etti. Sadaret makamına üçüncü defa tayin edilen Hekimoğlu Ali Paşa, Trabzon'dan İstanbul'a giderken Kânî'nin yazdığı bir kasideyi beğenerek şeyhinin izniyle onu İstanbul'a götürüp Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'ne yerleştirdi. Ancak mizaç itibariyle rahat bir kişiliğe sahip olması yüzünden çalışma ortamının disiplininden sıkılan Kânî divan katibi olarak Silistre'ye gitti. Bu vazifede uzun süre kalan şair özel katip olarak bir süre de Ulah beylerinin hizmetinde bulundu. Kânî, Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa'nın daveti üzerine İstanbul'a dönmüş ancak burada saray adab ve usullerine riâyet etmemesi ve paşaya ait bazı sırları açıklaması yüzünden idama mahkum edildiye de Reisülküttab Hayri Efendi'nin aracılığıyla kalebend olarak Limni'ye sürüldü. Bütün mallarına el konduğundan Limni'deki hayatı mahrumiyet içinde geçti. Ömrünün sonlarına doğru affedilerek İstanbul'a dönen Kânî Şubat 1792'de vefat etti (Kayaalp, 2001: 306).

“Ebubekir Kânî Efendi ile ilgili şuarâ tezkirelerinde yazılanlar genel olarak değerlendirildiğinde O'nun yaratılış itibariyle istediği şekilde hareket eden, rahat, nüktedan, lakayd, içki ve kadına düşkün, hazır cevap, sivri dilli, keskin zekalı, dünya malına önem vermeyen, makam ve mevki sevdalısı olmayan, bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kânî, edebiyat dünyasında öncelikle, şairliğinden ziyade nesirleriyle tanınmış bir kişiliktir” (Yazar, 2006:19).

“Ebubekir Kânî'nin edebi kişiliği açısından ifade edilen görüşler mizah ve hezle olan meylini ortaya koymaktadır. Kânî, gözlem yeteneği

yüksek, hayata mizah penceresinden bakan ve gördüklerini ironik bir üslupla ifade eden bir şairdir. Bu özelliklerin daha çok inşâda ön plana çıkması sebebiyle O'nun nesri, nazmına galip gelmiştir” (Yazar, 2006:20).

“Devrin şiir anlayışındaki gelişmelere paralel olarak Kânî’de de de yalın ve sade bir anlatım, halk arasında yaygın olan deyim ve atasözlerini kullanma gibi özellikler görülmektedir. Kânî, klasik edebiyatın temel özelliklerinden olan benzetme unsurlarını ve mazmunları da ustalıkla kullanabilmektedir” (Yazar, 2006:25).

“Kânî, yerine göre nesrinde olduğu gibi külfetli, zincirleme tamlamalarla örülü bir dil kullanmakla birlikte, mahallî konulu şiirlerinde günlük konuşma diline ait çok sayıda kelime ve deyim yer vermiştir. Türkçe kelimelerin oranı diğer şairlere göre oldukça fazladır. Fakat, şiirleri gerek derinlik gerekse lirizm bakımından zayıftır. Şair duygu ve düşüncelerini, nükteli, ironik, külfetsiz bir dille ifade etmiştir. Ciddi şiirlerinde bile, yadırganan kelime ve deyimlere yer vermekten çekinmemiştir. Divanında, zorlamayla yazılan zevksiz, incelik ve zarafetten yoksun birçok şiire rastlanmaktadır. Buna karşılık, yeri geldikçe berceste şiirler ve mısralar da söyleyebilen bir şairdir. Kânî, Sâbit’le başlayan Enderuni Vasıf’a doğru giden folklorik üslupta çok önemli bir isimdir. Fakat ciddiyetten uzak, lakaydi bir edayla yazdığı şiirleri şairliğinin münşiliğinin önüne geçmesine yetmemiştir. Yeterince işlenmemiş, derinlik ve zarafetten yoksun şiirleri, eski şiir estetiğinde fazla bir önem arz etmemekle birlikte; o, mahallî figürlerle yüklü, nükteli şiirleriyle mizah ve hiciv türünün akla gelen ilk şairlerinden biridir” (Horata, 2015: 83-84).

Eserleri: Dîvân, Münşeât, Letâif-nâme, Be-nâm-ı Havâriyyûn-ı Bürûc-ı Fünûn.

2.1.2. Mâhir

Mecmuada bulunan şiirlerinin başlık kısmında tam isminin Mâhir Şerîf Efendi olduğunu ve şiirlerinin makta beyitlerinden “Mâhir” mahlasını kullandığını öğrendiğimiz şairin çalışmamıza konu olan yazmada kim olduğu, ne zaman doğduğu ve hayatına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bunun yanında araştırmalarımız neticesinde incelemiş

olduğumuz pek çok kaynakta geçen Mahir isimli şairlerden hangisi olduğunu tespit edememekle birlikte herhangi bir kaynakta da şiirlerine ulaşamadık.

Mecmuada, sayıca en fazla şiire sahip olan şairin manzumelerinin muhtevassından hareketle hangi dönemde ve coğrafyada yaşadığına dair tahminlerde bulunabilir ayrıca şiirlerindeki dil ve üslup özellikleri, kelime seçimi, kullandığı terkipler, benzetmeler, aruzu kullanışı vb. ibareler edebi kişiliğini yorumlayabilmeyi mümkün kılmaktadır.

Şairin, tarih düşürdüğü yapıların (cami, kütüphane, tekke, çeşme ve konak) bânisi Pazavantoğlu Osman adında 1758-1807 tarihleri arasında Vidin’de yaşamış, sonraları Osmanlı Devletine isyan ederek Vidin şehrinde hakimiyetini sağlamış bir validir. Şairin tarihlerinde sürekli bahsi geçen kişiyi ve onun yaptırdığı bu yapıları övmesi ve Pazvantoğlu Osman’ın yaşadığı yılları göz önünde tutarsak Mâhir, 19. yüzyılda Balkan Coğrafyası’nda yaşamış bir divan şairi olmalıdır.

Mâhir’in şiirlerini incelediğimizde ilk etapta Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere her üç dile de hakim olduğu göze çarpmaktadır. Fakat buna rağmen dili, diğer büyük divan şairleriyle mukayese ettiğimizde daha açık, samimi ve nettir. Şiirlerinde ikili, üçlü, dörtlü terkipleri sıklıkla kullanmıştır. Fakat bu terkipleri oluştururken kelimeleri özenle seçtiğini ve söyleyeceklerini çözülmesi zor girift mazmunlar arkasına gizlemediğini görüyoruz. Mâhir’in mutasavvıf bir şair olup olmadığına dair bir bilgiye sahip olmamakla birlikte şiirlerinden hareketle tasavvufî bir eğitimden geçtiğini söyleyebiliriz. Ayrıca mecmuada şairin kaside, tahmis, gazel, tarih ve müfred nazım şekillerini kullanarak yazdığı şiirlerinin olması tek bir nazım biçimine bağlı kalarak şiir yazmadığını göstermektedir. Sonuç olarak Mâhir’in şiirlerinde orijinal fikir ve hayallere yer verdiğini, güçlü bir ifade yeteneğine ve kendine has bir üsluba sahip olduğunu söyleyebiliriz.

2.1.3. Hoca Neş’et

Hoca Neş’et, XVIII. yüzyılın ikinci yarısıyla XIX. yüzyılın ilk yarısında yaşamış divan şairlerimizdendir. 1735 yılında Edirne’de doğan şairin asıl adı Süleyman’dır. Babası Ahmed Refia Efendi Enderun’da yetişmiş, III. Ahmed ve I. Mahmud’a musahiplik yapmıştır. Babası Ahmed

Refî Efendi Edirne’de sürgünde olduğu esnada, bir şarkısının padişah tarafından duyulup beğenilmesi üzerine başışlanarak ailesiyle birlikte İstanbul’a döndü. 1750 yılında kaftan ağası olarak Hicaz’a giderken oğlunu da beraberinde götürdü. Hac dönüşü Konya’da Mevlânâ’nın türbesini ziyaretleri sırasında Neş’ete Ebûbekir Çelebi tarafından Mevlevî sikkesi giydirildi. Mevlevî tarikatı onun hayatında bir dönüm noktası olmuştur. İstanbul’da bir yandan öğrenimine devam eden Neş’et diğer yandan da Yâsinîzâde gibi devrin tanınmış hattatlarından nesih dersleri almıştır. Tahmasb Kulı Nâdir Şah’ın hekimi şair Eymenî’den Farsça dersleri alarak bu dilde şiir yazacak bir seviyeye ulaştı. Türkçe şiirlerinde Dâyezâde Cûdî Efendi’den yardım gördü ve birçok şairin divanını okuyup eski şiiri tanıma fırsatı buldu. Dâyezâde tarafından kendisine Neş’et mahlası verildi. Neş’et, 1754’te Sadrazam Koca Rağıp Paşa’yı ziyarete gelen Nakşibendî ve Mevlevî Şeyhi Bursalı Mehmed Emin Efendi’nin etkisinde kalarak Nakşibendî tarikatına intisap etti. 1768-1774 Osmanlı Rus Savaşına katıldı. Savaştan sonra kendini tamamen ilim ve kültür faaliyetlerine adayan şair Farsça dersleri verip Mesnevi okuttu. Molla Gürânî semtindeki konağı döneminde adeta bir mektep vazifesi gören Hoca Neş’et, pek çok şairin yetişmesine vesile oldu. 1807 yılında vefat eden şairin kabri Topkapı dışındaki Sakızağacı Mezarlığı’nda Mesnevî şarihi Sarı Abdullah Efendi’nin kabrinin yanındadır (İsen, 1998:191-192).

“Neş’et, asrın önde gelen isimleri arasında yer almamakla birlikte yazdığı şiirleriyle de dikkati çekmiştir. Tasavvufî bir muhit içinde yetişen ve Fars şairleriyle oldukça haşır neşir olan Neş’et, şiirlerinde daha çok kadim zevkin peşinde koşmuştur. Şiirlerinde Sâib ve Nâbî etkisi barizdir. Fakat asıl başarılı olduğu yerler, hikemi şiirlerinden ziyade temiz bir Türkçeyle kaleme şiirleriyle, Sebki Hindî tarzında ince ve orijinal hayallerle süslediği şiirleridir. Bu tarz şiirleriyle Şeyh Galip’e öncülük etmiştir. Neş’et, kendi şiirini belagat bağının taze sözü olarak niteleyerek, şiirlerinin anlam ve mazmunla yüklü olduğunu söylemiştir. Gerek Sâib gerekse Şevket tarzında eserler yazmaya çalışmış, zaman zaman da bu asırda çok rağbet gören sanat kaygısından uzak, sade bir dille lirik şiirler söylemiştir. Şarapla aşinalığı olmamakla birlikte, harabat ehline yabancı olmadığını söyleyen şairin

şairlerinde İlahî aşk önemli yer bir yer tutmaktadır. Neş'et kuvvetli bir şair olmamakla birlikte, Şeyh Galip başta olmak üzere birçok önemli şahsiyetin yetişmesine yaptığı katkıları, mahlasnameleri, renkli kişiliğiyle asrın ihmal edilmemesi gereken bir şahsiyettir” (Horata, 2015:143-144).

Eserleri: Divan, Tercüme-i Şerh-i Dü Beyt-i Mollâ Câmî, Tercümetü'l-ışk, Tûfân-ı Ma'rifet, Muharrerât-ı Husûsiyye-i Neş'et.

2.1.4. Bağdatlı Rûhî

16. yüzyıl divan şairlerimizden olan Rûhî, 1534-1535 yılında Bağdat'ta dünyaya gelmiştir. Asıl adı Osman, mahlası Rûhî'dir. Bağdâdî namıyla anılmıştır. Babası, Ayas Paşa mahiyetinde Kanûnî'nin ordularıyla Bağdat'a giderek orada yerleşen gönüllü Türklerden biriydi. Esrar Dede tezkiresinde onun Mevlevî olduğunu, sefer ve seyahate meyilli bulunduğunu, İstanbul'a gelerek Galata Mevlehanesinde oturduğunu, daha sonra Konya'da Mevlânâ Türbesini ziyaret ettiğini oradan Hicaz'a sonra Şam'a gittiği ve Şam'da 1605-1606'da öldüğünü yazmaktadır (Ak, 2001:13).

Rûhî gerek Divan'ının mukaddimesinde gerekse beyitlerinde başarılı bir şairin sahip olması gereken vasıflardan ve kendi şairlik yeteneklerinden söz etmiştir. Ona göre başarılı bir şair olabilmek için öncelikle bir üstadın yanında bulunmak ve ders almak gerekmektedir. Şairlik Allah vergisi bir özelliktir. Şair, teknik yönden yeterli şiir bilgisine sahip olmalıdır. Ancak O'na göre tek başına bu bilgiye sahip olmak yeterli değildir. Şiir sadece vezinli ve kafiyeli söz söylemek değildir. Bir şair sanat yönünden zevk ve kabiliyet sahibi olmalı, ince ve manalı söz söyleyebilmeli, şiirlerinde kullandığı kelimeleri düzgün, akıcı, anlaşılır ve ahenkli bir biçimde kullanma becerisine sahip olmalıdır. Bu yeteneklerin yanı sıra Rûhî, birçok beyitinde bir şairde cömertlik soyluluk, ahlak, para ve mevkiye önem vermemek, menfaat için başkalarına boyun eğmemek vb. vasıfların bulunması gerektiğine de yer vermiştir. Bunlar Rûhî'nin kendisinde bulduğu ve şairlerde olması gerektiğine inandığı özelliklerdir (Öztoprak, 2006: 95-103).

Eserleri: Dîvân.

2.1.5. Erzurumlu İbrahim Hakkı

Erzurumlu İbrahim Hakkı, 18 Mayıs 1703 tarihinde Erzurum'un Hasankale ilçesinde doğmuştur. Babası Derviş Osman Efendi; annesi Hasankale'nin ileri gelenlerinden Dede Mahmud'un kızı Şerife Hanım'dır. İbrahim Hakkı, dokuz yaşında iken babasının isteği üzerine amcası tarafından Tillo'ya götürüldü. İbrahim Hakkı, öğrenimini tamamladıktan sonra İsmail Fakirullah'ı ziyaret etmek üzere ikinci kez 1728-29'da Tillo'ya gitti, babasının hüccesine yerleşerek tasavvufa yöneldi. Şeyhine intisap edip onun ilim ve irfanından istifade etti. 1734'de İsmail Fakirullah'ın vefat etmesi üzerine Erzurum'a döndü. Daha önce babasının da imamlık yapmış olduğu Yukarı Habin Camii'nde imamlık yapmaya başladı. 1738 yılında hacca gitti. 1747 yılında İstanbul'a giden Hakkı, dönemin padişahı I. Mahmud ile görüşüp takdirini kazandı ve saray kütüphanesinde çalışmasına izin verildi. 1755 yılında resmi bir vazife için ikinci kez İstanbul'a gitti. 1763 yılında üçüncü defa Tillo'ya gitti. 1764'te İkinci defa hacca gitti ve dönüşte yine Tillo'da kalan Hakkı burada öğrenci okutmaya ve eser yazmaya devam etti. 1768'de üçüncü defa çıktığı hac yolculuğundan sonra tekrar Erzurum'a döndü. Yaklaşık üç yıl sonra oğlu İsmail Fehim ile birlikte tekrar Tillo'ya giderek buraya yerleşti. İbrahim Hakkı 22 Haziran 1780 tarihinde vefat etti. Ölümünden önce yazdığı vasiyeti üzerine şeyhinin türbesine defnedildi (Çağrıncı, 2000:305-306).

İbrahim Hakkı, ilim ve tasavvuf zevkini ve okuma hevesini babasından almış, ilk tahsilini de ondan görmüştür. İbrahim Hakkı'nın, kişiliğinin gelişmesinde babasından sonra asıl büyük tesiri olan Şeyhi İsmail Fakirullah'tır. Eserlerinde ve şiirlerinde şeyhinden sık sık bahsetmiş ve bazı şiirlerinde Fakîrî mahlasını kullanmıştır. İmam ve vaiz olarak ömrü boyunca halkı irşad etmeye, gönüller uyandırmaya çalışmıştır. Sadece kendi okumasıyla yetinmemiş Hasankale, Erzurum ve Tillo'da öğrenci okutup yetiştirmiştir. İbrahim Hakkı, eserlerinde güzel ahlakı, İlahi aşkı, kalp temizliğini, Müslümanca yaşamayı öğütlemiş ilmin önemine vurgu yaparak ilim öğrenmeyi tavsiye etmiştir. İbrahim Hakkı sadece dinî-tasavvufî ilimlerde alim ve şair değil o aynı zamanda devrine göre tıp, astronomi, matematik, fizik gibi müsbet ilimlerde de derin bilgi sahibi, derviş, mürşid,

filozof, mutasavvıf, mütefekkir vasıflarının yanında bir fen adamı olarak doktor, astronom, jeolog, psikolog ve sosyolog vasıflarına da sahiptir. Ömrü boyunca pek çok ilimle meşgul olup eserler kaleme alan Hakkı, ilmi cehaletten kurtulmaya vasıta, ahlak sahibi olup kemale ermeye, hidayete, Hakk'a ulaşmaya bir vasıta olarak görmüştür (Çelebioğlu, 1988: 8-14).

“Şiirlerinde Hakkı ve Fakîrî mahlasını kullanan İbrahim Hakkı, Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler kaleme aldı. Müstezat, kaside, gazel, rubai ve kıt'a nazım şekilleriyle yazdığı şiirlerinde, düşünce ve duygularını ustalıklı dille getirdi. İbrahim Hakkı'nın mesnevi nazım şekliyle kaleme aldığı şiirleri, daha çok didaktiktir. Mensur eserlerinde yer alan şiirler, ilgili konuya karşı, okuyucunun ilgisini artırır. İbrahim Hakkı, şiiri eğitici, öğretici bir araç olarak görmüştür” (Güneş, 2008:12).

Eserleri: Dîvân, Marifet-nâme, İrfâniye, İnsâniye, Mecmuâtü'l-Meânî, Tuhfetü'l Kirâm, Nuhbetü'l-Kelâm, Meşâriku'l-Yûh, Sefine-i Rûh, Kenzü'l-Fütûh, Definetü'r-Rûh, Rûhü's-Şürûh, Ülfetü'l-Enâm, Urvetü'l-İslam, Hey'etü'l-İslam.

2.1.6. Niyâzî-i Mısırî

Niyâzî-i Mısırî, 1618 yılında Malatya'da Aspozi olarak bilinen Soğanlı köyünde doğmuştur. Asıl adı Muhammed'dir. Bir süre Mısır'da eğitim alması dolayısıyla Mısırî lakabı ile anılır. Babası Soğancızade olarak bilinen Nakşibendiyye mensubu Ali Çelebi'dir. İlk öğrenimini Malatya'da görmüştür. Daha sonrasında dini ilimleri de tahsil ederek icazet almış ve Malatya'da camilerde vaazlar vermeye başlamıştır. Camide vaazlar vermeye başladığı bu dönemlerde Halvetiyye'ye mensup Malatyalı Hasan Efendi'nin sohbetlerine gidip geldikçe tarikat meclislerine ilgi duymaya başlayan Mısırî Hasan Efendi'ye intisab etmiştir. Ancak bir süre sonra Hasan Efendi'nin vefat etmesi üzerine yaşadığı büyük üzüntü sonucu boşluğa düşmüş ve 1638'de Malatya'dan ayrılarak Diyarbakır'a gitmiştir. Burada bir yıl kaldıktan sonra Mardin'e giden Niyâzî, Diyarbakır ve Mardin'de kaldığı süre boyunca ilim tahsil etmiştir. Mardin'de de bir yıl kaldıktan sonra Bağdat'a geçmiş; burada dört sene kadar kalarak dini ilimleri öğrenmiştir. Akabinde Kahire'ye giderek Ezher Medresesi'nde öğrenim görmüştür. Kahire'de bulunduğu yıllarda

Şeyhuniyye Külliyesi'ne giderek manevi eğitimine devam etmiş ve Kâdirî şeyhine intisab etmiştir. Mısırî Kahire'den ayrıldıktan sonra 1646 yılında İstanbul'a gelmiştir. Burada Sokullu Mehmed Paşa Camii'nin bitişiğindeki tekkede kırk günlük halvet süresini tamamlar. İstanbul'dan ayrıldıktan sonra Bursa'ya giden Niyâzî orada kendini ibadete verir. Bursa'dayken gördüğü rüyasında Uşak'a gitmesi istenir. Akabinde Uşak'a gider ve Elmalılı Ümmî Sinan'a intisap eder. Burada dokuz yıl geçiren Mısırî şeyhine hizmet edip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra hilafet alarak Uşak, Çal ve Kütahya'da irşad faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu sırada Ümmî Sinan'ın vefat etmesi, tekkeler üzerindeki yoğun baskı ve dedikodulardan ötürü Kütahya'dan ayrılarak Uşak'a döner. Ancak Niyâzî, Uşak'ta da fazla kalamaz ve Ümmî Sinan'ın halifesi Şeyh Mehmed Efendi'nin izniyle 1661 yılında Bursa'ya gider. Burada Ulu Camii yakınlarında bir dergahda kalmaya başlamış; Ulu Camii'de cemaate imamlık yapmış ve vaaz vermiştir. Niyâzî Bursa'ya gittikten bir süre sonra 1672'de ordu Kamanîçe Seferi'nde iken Fazıl Ahmed Paşa tarafından Edirne'ye davet edilir. Bu ziyarette Selimiye Camii'nde verdiği vaaz esnasında hoş olmayan olaylar cereyan eder ve kendisinde bazı garip olayların zuhur etmesi sebebiyle söylediği sözlerin karmaşaya sebep olabileceği düşüncesiyle Rodos'a sürgün edilmesine karar verilir. Dokuz ay süren sürgün hayatından sonra Niyâzî'nin Bursa'ya yerleşmesine izin verilir. Bursa'ya dönüşü sonrasında vaazları sırasındaki cezbeli halinin etkisiyle söylediği sözler ve cifir yoluyla geleceğe dair haberler vermesi gerekçesiyle 1677 yılında Limni Adası'na sürgün edilir. Limni'de 15 yıl sürgünde kaldıktan sonra Köprülüzâde Mustafa Paşa'nın aracılığıyla affedilerek 1691 yılında Bursa'ya döner. 1693 senesinde 200 müridi ile birlikte Avusturya üzerine düzenlenen sefere katılmak isteyen Niyâzî, Edirne'ye doğru yola çıkar ancak Padişah tarafından Bursa'dan ayrılmaması üzerine çıkarılan fermana rağmen kararında vazgeçmez. Mısırî, büyük bir kalabalık eşliğinde Edirne'ye gelir. Süleymani'ye Camii'nde vaaz verdikten sonra padişahla buluşup sefere katılma niyetindedir ancak ikinci kez Limni'ye sürgün edilir. Niyâzî-i Mısırî, sürgünde olduğu sıralarda 16 Mart 1694 tarihinde Limni'de vefat etmiştir (Öztürk, 2018:15-25).

“Niyâzî-i Mısrî, vahdet-i vücûd felsefesini benimseyen mutasavvıflardandır. Vahdet-i vücudun temel ilkesi olan, “Varlık birdir, o da Hakk’ın varlığıdır” ve “ Yaratıklara var demek mecazidir” düşüncesi onun tarafından benimsenmiştir. Niyâzî bu bağlamda eserlerinde varlık mertebeleri, vahdet-kesret ilişkileri, kesretin vahdetten çıkması, kesrette vahdet, vahdette kesret, kenz-i mahfî gibi kavramlara; deniz-dalga ilişkisi gibi vahdet-i vücûdun Allah-alem ilişkisini anlatmak için kullandığı benzetmelere ya da bütün fiillerin gerçek fâilinin Allah olduğu ana fikrine sık sık temas eder. Vahdet-i vücûdun en önemli konularından biri olan insan, insanın varlıktaki yeri ve özellikleriyle aşk, seyr ü sülûkun sonunu temsil eden hayret, tenzih-teşbih, celal-cemal gibi karşıt kavramlarla Allah’ın bilinmesi, hakikatin enfüsiliği, Hakk’ın her an zuhur etmesi ve nefsin bilinmesinin Allah’ı bilmekle ilgisi Mısrî’nin asıl temalarını oluşturur”(Demirli, 2007: 169).

Eserleri: Dîvân, Risâle-i Devriyye, Risâle-i Es’ile ve Evcibe-i Mutasavvîfâne, Risâle-i Eştâtü’s-sâat, Tabir-nâme, Risâle-i Hasaneyn, Risâle-i Hızıriyye, Risâle-i Arşîyye, Vahdetnâme, Risâle-i İâde, Risâle-i Nokta, Şerh-i Esmâü’l-Hüsnâ, Şerh-i Nutk-ı Yunus Emre, Mevâ’idü’l-İrfân ve Avâ’idü’l-İhsân, Tuhfetü’l Uşşâk, Mecmâ’a-i Kelimât-ı Kudsiyye, Mecmua-i Şeyh Mısrî Efendi, Risâle-i Vahdet-i Vücud, Ta’bîrâtü’l-vâkıât, Tesbi’-i Kaside-i Bür’ce, Mecâlis, Ed Devretü’l Arşîyye.

2.1.7. Hayâlî-yi Gülşenî

Asıl adı Emir Ahmed olan şair 1485 yılında Tebriz’de doğdu. Aslen Diyarbakırlıdır. Babası mutasavvıf ve ünlü Gülşenî tarikatının kurucusu İbrahim Gülşenî’dir. Hayâlî-yi Gülşenî’nin çocukluğu, babasının Tebriz’de irşad görevinde bulunmasından dolayı Tebriz’de geçmiştir. Hayâlî-yi Gülşenî öğrenimini Tebriz’de babasının halifesi Şeyh Muslihüddin-i Şîrâzî’nin yanında almıştır. Hayâlî-yi Gülşenî Şâh İsmâîl’in isyan etmesi üzerine Tebriz ve Azerbaycan’dan ayrılmış ve ailesi ile birlikte Diyarbakır’a yerleşmiştir. Yedi sene kadar Diyarbakır’da kaldıktan sonra Şâh İsmâîl’in Tebriz şehrini istila etmesi üzerine Mısır’a gitmişlerdir. Hayâlî-yi Gülşenî’nin yaşamının büyük bir bölümü Mısır’da geçmiştir. (Kiremitçi, 2001:10-12). Babasının

vefatının ardından Kahire'deki Gülşenî Asitânesi'nde otuz yedi yıl irşad faaliyetlerinde bulunan Hayâlî 14 Ocak 1570 tarihinde vefat etmiştir. (Alvan, 2016: 548-549).

Hayâlî-yi Gülşenî, 16. yüzyılda yaşamış mutasavvıf bir şairdir. Dîvân'ındaki şiirlerinde Azerî Türkçe'sinin genel özellikleri görülür. Şiirlerinde, dinî, tasavvufî ve ahlâkî konuları ele aldığı için kelime hazinesi bu kavramlara dayanır. Hayâlî-yi Gülşenî, Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeleri kullanarak şiirler kaleme almıştır. Şiirlerini yazarken değişik anlatım şekillerine başvurmuştur. Bazı şiirlerinde düşüncelerini okuyucu karşısındaymış gibi bir sohbet havası içinde anlatmıştır. En çok kullandığı anlatım şekilleri nasihat ve soru yoluyla anlatımdır. Hayâlî-yi Gülşenî şiirlerinde düşüncelerini anlatmak için atasözleri ve deyimlerden de yararlanmıştır. Şiirde ahenk sağlamak için tekrar ve mecâzî anlatıma da yönelmiştir (Kiremitçi, 2001:27-34).

“Hayâlî-yi Gülşenî'nin değerli bir alim olduğu, Sultan Kalavun Medresesi'nde 100 kadar talebe yetiştirdiği, çok güzel ve etkili konuştuğu nakledilmektedir. Ahdî, Gülşen-i Şuarâ adlı tezkiyesinde “kutbü'l-aktâb-ı zâmân” dediği Hayâlî-i Gülşenî'nin belâgattaki ustalığını metheder. Atâî onun şiirlerini “muhakkikane”bulur” (Alvan, 2016:548-549).

Eserleri: Dîvân.

2.1.8. Keşanlı Zihnî

Mecmuda, Zihnî mahlasıyla yazılmış 10 adet gazelin 5 tanesine, yüksek lisans tezi olarak çalışılmış ayrı ayrı 3 adet divanda ulaştık. Bu gazellerin bazıları bir divanın tamamında da bulunduğu gibi bir divanda bulunup diğerinde bulamadığımız gazellerde mevcuttur.

Zihnî mahlaslı bu şairler kaynaklarda, Berberzâde Zihnî, Mehmed Zihnî Keşânî, Keşanlı Zihnî gibi isim ve lakaplarla anılmaktadır.

“Berberzâde Mehmed Zihnî İstanbul'da dünyaya geldi. Babasının “ser-tırâşan” (berberbaşı) olması sebebiyle o da berberler kethüdalığına getirildi ve Berberzâde diye anıldı. Öğrenimini sürdürürken Dürri Mehmed Efendi'ye dânişmend oldu, fakat sonra tahsilini yarıda bırakıp küttâb-ı sultânî zümresine katıldı. Dîvân-ı Hümâyûn kâtipleri arasında güzel sohbetleriyle

tanındı. Bazı vezirlere nedimlik yaptı, özellikle Râmî Mehmed Paşa'nın himayesine girdi, onun himmetiyle Tersâne-i Amire râznâmeciliğine yükseldi. 1703 yılında meydana gelen Edirne Vakası sırasında hamisi Râmî Mehmed Paşa'nın gizlenmesine yardım etti, bu arada kendisi de görevinden alınca mağdur duruma düştü. 1708-1709 yılına kadar saklanmak zorunda kaldı, daha sonra Edirne'ye gitti ve bir süre orada kaldı. Ardından İstanbul'a döndü ve Sadrazam Damad Ali Paşa'nın sadrazamlığı devrinde küçük rûznâmçe görevine tayin edildi.1714'de Mukâbele-i Sûvâri Kalemî'nin başına getirildi. Berberzâde'nin Mevlevîliğe muhabbetinin olduğu düşünülmektedir. Tezkirelerde iyi bir şair, latif, nazik ve zeki bir kişi olarak tanıtılır. Zihnî, 1715 yılında vefat etmiştir” (Özcan, 2013:408-409).

“Şair divanında günlük hayattan tablolar vermeyi başarır. Ramazan ayına, alışveriş usullerine, pazar yerine dair canlı tasvirler vardır. Onun şiirlerinde sosyal hayattan izler çoktur. Ayrıca cehalet ve akıl gibi kavramlar, şiirinin esas konularındandır. Şair, rüşvet gibi pek çok sosyal hâdiseye ve eleştirdiği tiplere geniş ölçüde yer verir. Gazellerine ve özellikler terkîb-i bendine baktığımızda şairin devrinden, değerinin anlaşılmasından şikayetçi, üstünlüğünü anlatan ve bu konularda hiçbir şeyi ifade etmekten çekinmeyen korkusuz tavrını görebiliriz. Berberzâde, gazel nazım şekline itibar etmiş, klasik mazmunları ve kelime hazinesini kullanmasının yanında pek tercih edilmemiş kelimeleri kullanma gayreti içerisinde olmuştur. Şair, Arapça ve Farsça unsurlara şiirlerinde yer vermiştir” (Alptekin, 2007:19-20).

“Mehmed Zihnî Keşanî hakkında kaynaklarda çok fazla bilgiye rastlanmamıştır. Mehmed Zihnî Keşanî, divanının dilbacesinde divanının tertip tarihini 1196 (m.1782) olarak verir. *Sicill-i Osmanî*'de Mehmed Zihnî Keşanî'nin Sultan Selim Han zamanında vefat ettiği söylenmektedir. III.Selim'in 1789-1808 tarihleri arasında tahtta bulunduğu düşünülürse *Sicill-i Osmanî*'ye dayanılarak Zihnî'nin bu tarihler arasında öldüğü iddia edilebilir. *Şefkat Tezkiresi*'nde isminin Seyyid Mehmed, *Silahdarzade Tezkiresi*'nde ise adının Seyyid Mehmed Said Efendi olduğu, her iki tezkirede de Keşanlı olduğu ve memleketinde mahkeme kâtibi olduğu söylenmektedir” (Çelen, 2005:1).

Eserleri: Dîvân.

2.1.9. İsmail Hakkı Bursevî

İsmail Hakkı Bursevî, 1653 yılında, Bulgaristan sınırları içinde bulunan Aydos'ta dünyaya gelmiştir. İstanbul'un Aksaray semtinde ikamet eden babası Mustafa Efendi, İsmail Hakkı'nın doğumundan bir yıl evvel evi yanınca İstanbul'dan ayrılarak Aydos'a yerleşmiştir. İsmail Hakkı, yedi yaşındayken annesini kaybetmesi üzerine bakımını büyükannesi üstlenmiştir. Osman Fazlı Efendi'nin halifesi Ahmed Efendi'den Arapça dersleri almış, 1664 yılında ise Edirne Halifesi Seyyid Abdülbâki Efendi ile birlikte Edirne'ye gitmiştir. Burada dinî ve ilmî bir eğitimini alırken bir yandan da hüsn-i hat öğrenmiştir. Osman Fazlı'nın bir halifesinden fıkıh ve kelim öğrendi. Tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul'da bulunan Osman Fazlı'nın yanına gitti ve 1672'de bu şeyhe intisap etti. Osman Fazlı'dan kelim ve ferâiz ilimlerini, el-Mutavvel hâşiyesini hazırladığı sırada el-Mutavvel'i fıkıh usulüne dair Tenkîhu'l-Usûl adlı eseri okudu. Mehmed Efendi'den tecvid öğrendi. Bazı hocalardan Farsça dersleri aldı. Meşhur şairlerin Farsça divanlarını ve ayrıca bazı eserleri inceledi. Hafız Osman'dan hüsn-i hat dersleri aldı. Üç yıl sonra şeyhinin izniyle Zeyrek Camii'nde halvete giren İsmail Hakkı doksan gün süren halvetten çıkınca dervişlere hizmetle görevlendirildi. 1675'te şeyhi onu halife tayin ederek Üsküp'e gönderdi. Üsküp'te muhtelif camilerde vaaz etmeye, isteyenlere zâhiri ilimlere dair dersler vermeye başladı. Burada şehrin bazı ileri gelenlerini dine aykırı davranışlarını görüp eleştirdiği için mahkeme edildi ve muhalifleriyle uzun yıllar mücadele etti. 1682'de Osman Fazlı'nın isteği ile Köprülü'ye gitti. 1685'te IV. Mehmed'e nasihatte bulunması için Osman Fazlı tarafından Edirne'ye çağrıldı. Osman Fazlı, 1685 yılında Bursa halifesi Sunullah Efendi'nin vefat etmesi üzerine İsmail Hakkı'yı Bursa halifesi olarak tayin etti. 1690-91 yılında şeyhi onu kendi yerine Kıbrıs'a tayin etti. 1695-96 yıllarında askerin moral gücünü arttırması için II. Mustafa'nın daveti üzerine I. ve II. Avusturya seferlerine katıldı. Ancak bu seferlerde yaralanması üzerine Bursa'ya döndü. 1700 yılında hacca gitti, yedi ay kadar Mekke ve Medine'de kaldı. 1710'da ikinci kez hacca gitmek için yola çıktı. Bir ay kadar İstanbul'da kaldıktan sonra İskenderi'ye, oradan da Kahire'ye ulaştı. Kahire'de Kâdirî Dergâhı'na yerleşti. İki aydan fazla kaldığı Mısır'da ulema,

tasavvuf erbabı ve halkla irtibat kurdu; aralarında Ezher müderrisleirinin bulunduğu bazı kişilere icâzetnâme verdi. Hac dönüşü İstanbul'da iki buçuk ay kaldıktan sonra Bursa'ya gitti. 1714'te Tekirdağ'a giderek irşad faaliyetlerinde bulundu. 1717'de tekrar Bursa'ya döndü. Aynı yıl Muhyiddin Arabiye olan sevgi ve bağlılıktan ötürü Şam'a gitti. 1720'de Şam dönüşünde Üsküdar'da ikamet etmeye başladı ve Damad İbrahim Paşa onu himayesine alarak ihsanlarda bulundu. Üsküdar Ahmediye Camii'nde Cuma vâizi olarak görev yaparken İslam inancına aykırı sözler sarfettiği gerekçesiyle hakkında soruşturma açıldı ve şahitlerin verdikleri beyanlarla suçlamanın asılsız olduğu anlaşıldı. Bu olayın ardından 1723'te İstanbul'dan ayrılıp Bursa'ya yerleşti. Burada kendi imkanlarıyla bir cami inşa ettirdi. Son yıllarını da irşad faaliyeti ve eser kaleme almakla geçiren İsmail Hakkı, 20 Temmuz 1725 yılında vefat etti (Namlı, 2001:101-103).

“İsmail Hakkı, Ferâhu'r-Rûh adlı eserinin “Şiir Bahsi” ve “Şiir Sanatına Dair ” bölümlerinde şiiri “mantikî şiir” ve “ıstılâhî şiir” olarak ikiye ayırır. Kur'an'da sözü edilen şiirin mantiki şiir olduğunu ve ıstılahi olandan daha fazla itibar gördüğünü söyler. Ona göre ıstılahi şiir, insanları şevke getirmeye ve korkutmaya yöneliktir. Bunlar genel olarak ilahiler, kasideler adını taşır. Mantiki şiir ise mecaz ve hevesi aşkı anlatan gazellerdir. Kıyamet günü şiir kimsenin feryadına cevap vermez, onun sözleri baştan başa Yunan hikmeti olsa da beytini bu tür şiirlere örnek verir. Muhammediye yazarının Şiir ve kimya evliyanın yüce kerametlerindedir. Beytini de İlâhi kasideler ve Rabbani sözler olarak yorumlar. Bütün bunların ışığında, İsmail Hakkı da diğer şairler gibi şiirin iyisi kötüsü olduğu kanaatinindedir. Ona göre Kur'an'da yasaklanan şiir, mecazi aşkı anlatan ve insanları hakikatden uzaklaştıran şiirdir. Şairin gerçek amacı hakikati aramak ve onu dillendirmek olmalıdır. İsmail Hakkı, genel olarak eserlerini özellikle de şiirlerini yazarken, kendinin yazmadığını, kendisine yazdırıldığını, ansızın kaleminin evliya himmetine uğradığını ve levha üzerine sırları nakış eylediğini söyler” (Aydemir, 2007: 109-114).

“Nazmı nesrinden daha sade olan İsmail Hakkı'nın dili ne halk şiirindeki kadar sade ne de klasik şiirdeki kadar yabancı terkiplerle yüklü ve külfetlidir. Divanında yer alan şiirlerinde daha çok ayet ve hadislerden

yapılan iktibaslara, ifadece değişik bir şekle soktuğu bazı atasözlerinden getirdiği irsâl-i meseller, kısas-ı enbiyâ ve kerâmet-i evliyâyâ atıfta yapılan telmihlere rastlanmaktadır. Mütevazî mizacı şiirlerine mahzun ve kırgın bir ruh haliyle yansımıştır. İrşad ve tedris faaliyetleri esnasında gittiği bazı bölgelerde yöre halkının gösterdiği duyarsızlıktan mustarip olmuş, bu duygularını şiirlerinde çok defa zamaneden şikayetle dile getirmiştir” (Yurtsever, 2001:107).

Eserleri: Dîvân, Mirâciye, Kitâbü’l-Envâr, Şerh-i Ebyât-ı Yunus Emre, Şerh-i Ebyât-ı Hâcî Bayrâm Velî, Şerh-i Nazm-ı Ahmedî, Şerh-i Nazm-ı Hayretî, Şerh-i Ebyât-ı Hasan Kâdirî, Şerh-i Dû Beyt-i Urfî-i Şîrâzî, Şerhu Nazmî’s-Sülûk, Şerhu Risâle fi’l-Adâbi’l-Münâzara li-Taşköp-rîzâde, Nuhbetü’l-Letâif, Şerhu Hadîsi Erbâîn, Şerhu’l-Muhammediye, Rûhu’l-Beyân, Kitâbu Faslon fi’l-Esrâr, Tefsîru Amene’r-Resûlü, Tefsîru Sûreti’l-Fâtîha, Tefsîru Sûreti’l-Asr, Tefsîru Sûreti’l-İhlâs, Tefsîru Sûreti Yâsîn, Kitâbu’l-Hitâb, Sülûkü’l-Mülûk, Kitâbü’n-Necât, Esrârü’l-Hurûf, Kitâbu Mirâti’l-Hakâik, Tuhfe-i Halîliye, Tuhfe-i Hüseyniye, Tefsîru Sûreti Yûsuf, Tuhfe-i Ömeriye, Kenz-i Mahfi, Şerh-i Kelime-i Tevhîd, Şerhu Hadîsi’l-Erbâîn...

2.1.10. Zâtî Süleyman Efendi

Zâtî, 1684 yılında Gelibolu’da dünyaya gelmiştir. Asıl adı Süleyman’dır. Kaynaklarda Bursalı veya Keşanlı olduğu kaydedilmekteyse de kendisi Müftâhu’l-Mesâil adlı eserinin mukaddimesinde Gelibolulu olduğunu söylemektedir. Şair, tahsilini ve seyr ü sülûkünü Bursa’da tamamlamıştır. İsmail Hakkı Bursevi’nin halifesidir. Süleyman Zâtî, 1722 yılında şeyhi tarafından irşad faaliyetlerinde bulunması için Gelibolu’ya gönderildi. İsmail Hakkı’nın vefatının ardından 1725 yılında Keşan’a gelip burada uzun yıllar irşad faaliyetlerinde bulundu. Kaynakların çoğunda Süleyman Zâtî’nin 1738 yılında Keşan’da vefat ettiği kaydedilmektedir. Edirneli Ahmed Bâdî ise ölüm tarihini halifesi Ali Senâî Efendi’nin vefatı için yazdığı tarih manzumesinden hareketle 19 Aralık 1761 şeklinde verir (Şimşek, 2010:110).

“Zâtî Süleyman Efendi’nin bütün gazelleri mutasavvifâne olup, onun şiirlerinde tasavvuftan başka bir şey aramak beyhudedir. Şeyhi İsmail Hakkı Hazretlerinin ruhaniyetinden istifade ettiği eserlerinde bariz bir şekilde görülmektedir. Öyle ki gazellerinin bazıları İlâhi ve münacat temalıdır. Tasavvufu mükemmel bir şekilde bildiği ve yaşadığı şiirlerinden anlaşılmaktadır. Yapmacıktan uzak samimi bir ifade ile dile getirdiği Allah aşkı ve vahdet-i vücûd nazariyesine bağlı tasavvuf anlayışı şiirinin belli başlı özelliğidir” (Arslan, 1994:10).

Eserleri: Dîvân, Sevânihu’n-Nevâdir Fî Ma‘rifeti’l-Anâsır, Miftâhu’l-Mesâil, Şerh-i Kasîde-i Ferîde li-İsmail Hakkı, Şerh-i Muammâ-yı Nakşî Tercüme-i Hazret-i Zâtî, Risâle Fî Mebdei İnsân, Gülşen-i Vahdet Şerhi.

2.1.11. Derviş Ahmed Gurbî

Gurbî, 18. yüzyılda yaşamış bir Bektaşî şairidir. Asıl adı “Ahmed” olan Gurbî’nin hayatına dair tezkirelerde ve diğer kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Şairin doğum tarihinin bir şiirinden hareketle M. 1698/1699 olması muhtemeldir (Selçuk, 2007:8). Bununla beraber Bosna, Yenipazar’da dünyaya gelen Gurbî’nin asıl adı Ahmed, babasının adı da Ali’dir. Dimetoka’daki Seyyid Ali Sultan dergahının postnişini, Mehmed Müsli Babadan el almıştır. Uzun süre Edirne’de ikamet etmiştir. Divanını 1744’te tamamlamıştır (Koca, 1990:316). Gurbî’nin elde bulunan tek nüshası İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı, 0.109 numarada kayıtlı bir Divan’ı ile Divan’ın başında yer alan Eimmetü’l-asliyye adlı 12 imam övgüsünü içeren 195 beyitlik bir küçük mesnevisi vardır (Köksal, 2013:17). Prof. Dr. Fatih Köksal “*Bektaşî Babası, Şair Yenipazarlı Gurbî ve Eseri*” başlıklı makalesinde Gurbî’nin Yenipazar’daki türbesini ziyaret ettiğini, türbe kapısına yakın olan bir kitabenin sonunda ve ortasında “1189” (M. 1771/ 72) tarihinin yazılı olduğunu bunun ise şairin ölüm tarihi olduğunu, Divan’dan çıkarılan doğum tarihinden de hareketle Gurbî’nin 1110 (1698/99)- 1185 (1771/72) yılları arasında yaşadığını belirtir.

“Gurbî, Divan’ında Divan şiirinin klasik konularını işlemiştir. Dinî-tasavvufî şiirlerin ağırlıklı olarak yer aldığı Divan’da şairin doğum yeri Yenipazar’ın özelliklerinin ayrıntılı bir şekilde ele alındığı şiirler de dikkat

çekmektedir. Bunun yanı sıra aslında tüm şairlerin işlediği bahar, Gurbî'nin şiirlerinde canlı tasvirlerle tasavvufî düşünceye bağlanarak anlatmıştır. Şiirlerinin vazgeçilmez konusu aşk ise Gurbî Divan'ında daha çok İlâhî boyuttadır. Şair, şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla Bektaşîlik ve Nakşîbendîliğe intisap etmiştir. Kimi şiirlerinde Nakşîbendîliğin etkileri görülse de daha çok Bektaşîlik geleneğine bağlı kalmıştır. Gurbî'nin şiirlerinde kullandığı dil, genellikle sadedir. Mahallî söyleyişler bulunmaktadır. Yer yer konuşma dilinin hakim olduğu şiirlerde bazen Arapça ve Farsça kelimelerin, tasavvufî terimlerin kullanılmasıyla dil ağırlaşabilmektedir. Mısra ve beyitlerde ayet ve hadislerden yapılmış iktibaslar da mevcuttur” (Selçuk, 2007:59).

Eserleri: Dîvân.

2.1.12. Sun‘ullâh-ı Gaybî

17. yüzyıl divan şairlerinden olan Gaybî, mensur eserlerinde ismini “Sun‘ullah b. Ahmed Beşîr” ve “Kalburcuzâde Sun‘ullah Gaybî el-Kütahyevî” olarak zikretmiş şiirlerinde ise Gaybî mahlasını kullanmıştır (Kemikli, 2017:3).

“Sun‘ullâh Gaybî Efendi Kütahya’da dünyaya gelmiştir. Gaybî'nin doğum tarihiyle ilgili kesin bir kayda rastlanmamaktadır. Ancak onun hayatıyla ilgili bazı tahlillerle muhtemel bir doğum tarihi tespit edilebilir. Şöyle ki, onun İstanbul’a gelerek İbrahim Efendi’ye intisab ettiği tarih 1059 (1649) olarak bilinmektedir. Bu ise yaklaşık olarak yirmi ila yirmi beş yaş arasında bir döneme takabül eder. Bu faraziyeden hareketle onun, XVII. yy. ilk çeyreğinde, 1034 (1624)- 1039 (1629) yılları arasında doğduğu düşünülebilir” (Kemikli, 2017:6).

“Sun‘ullâh Gaybî'nin tahsilini nerede yaptığı ve kimlerden ders aldığı bilinmemektedir. Ancak 17. yy’da Kütahya’nın kültür ve edebiyat açımızdan önemli bir yere sahip olması, Türk tasavvufu açısından önemli bir merkez olması, başta Mevlevilik ve Halvetilik olmak üzere tarikatların şehrin sosyal hayatında etkili olduğunu ve Kütahya’da ilmî hayatın canlı olduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte ailesinin tasavvuf ve ilmî çevrelerle yakın ilişkisi içerisinde olması, onun tahsil hayatında doğrudan etkili olmuştur.

Nitekim eserlerindeki içeriğin zenginliği, onun alanında önemli eserler arasında sayılan değerli eserler yazmasına imkan veren temel eğitim sürecinden geçtiğine işaret eder. Örneğin, risâlelerinden biri olan *Mes'ele-i Sülûk*'te devrân ve semâ gibi tartışmalı bir konuda ortaya koyduğu muhtevâ onun fıkıh ve tefsir bilgisinin yerinde olduğunu açıkça göstermektedir. Yine *Bi'at-nâme*, *Rûhu'l Hakîka* ve *Mekârimü'l-Ahlak* gibi risâlelerinde tefsir, hadis ve ahlâk bilimlerine ait önemli eserleri referans olarak kullandığını görmekteyiz. *Risâle-i Esmâ*'da ise, bütün bu disiplinlerin yanında kelam ve felsefeye dair bilgilerinin de önemli bir seviyede olduğunu tespit ediyoruz. Tasavvuf felsefesinin en önemli konularından olan Vahdet-i Vücûd, tenasüh, ittihad ve devirle alakalı olarak öne sürdüğü görüşler ile bu görüşlerini ilmî kişiliğini vermesi bakımından önemlidir. O, eserlerinde bazan Farsça ve Arapça beyitleri iktibas eder. Bunu yaparken ibarenin tercümesini de verir. Bu onun Arap ve Fars edebiyatına aşina olduğunun önemli bir işareti olarak kabul edilebilir. Gerek Dîvân'nda gerekse diğer manzum eserlerinde başta Yunus Emre olmak üzere İbnü'l Arabî ve Mevlânâ'nın etkisini açık bir şekilde görmekteyiz" (Kemikli, 2017: 15-17).

Eserleri: Dîvân-ı Gaybî, Keşfü'l Gıtâ, Hüdâ Rabbim, Tarîku'l-Hak fî Teveccühi'l-Mutlak, Rûhu'l-Hakîka, Sohbet-nâme, Bî'at-nâme, Risâle-i Halvetiyye vü Bayrâmiyye, Mekârimü'l-Ahlâk, Risâle-i Tuhfetu'l-Uşşak, Risâle-i Redd-i Hulûl ve'l-İttihâd, Akâid-nâme, Mes'ele-i Sülûk, Risâle-i fî Halli'd-Devrân, Risâle-i İlm u Amel, Risâle-i Esmâ, Makâsıd-ı Ayniyye Tercümesi.

2.1.13. Za'fî

Hayatı hakkında çok fazla bilgiye sahip olamadığımız Za'fî'nin Esrar Dede'nin *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye* adlı eserinde İbrahim-i Gülşenî'nin halifesi ve aynı zamanda Mevlevî meşrep bir şair olduğu, Mevlana'nın yolundan gittiği, kendisi de Mevlevî olan Şâhidî'nin sohbetlerinde bulunduğu, Şuhûdî Dede, Günâhî Dede ve Arşî Dede'nin terbiyelerinden geçmiş kalender-meşrep bir derviş olduğu ifade edilmiştir (Genç, 2010:315-316).

“16. yüzyıl Osmanlı şairi olan Za‘fi İbrahim Gülşenî’nin Mevlevîlikten etkilenen halifelerinden biridir. Asıl adı Şeyh Ali’dir” (Adak, 2011:150). “Kaynaklarda Za‘fi’nin hangi yılda doğduğuna dair bilgi verilmemiş sadece yaşadığı döneme dair yuvarlak ifadeler kullanılmıştır. Tezkiresini 1546’da yazan Latîfi, Za‘fi için “...bu asr şuarâsındandır...” ifadesini; tezkiresini 1586’da yazan Hasan Çelebî ve tezkiresini 1598’de yazan Beyânî Za‘fi’nin Kanûnî Sultan Süleyman devrinde yaşadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca Müstakimzâde, Esrâr Dede ve Şeyh Galip Za‘fi’nin İbrahim-i Gülşenî’nin halifesi olduğunu ifade etmişlerdir. Öte taraftan Za‘fi Divanı’nda Yavuz Sultan Selim için yazmış olduğu kasideyi de göz önünde bulundurduğumuzda Za‘fi’nin doğumu Yavuz’un Tahta geçtiği 1512’den önce yani II. Bayezid(1481-1512) döneminde aramak gerekir”(Adak, 2006:18-33).

“Dîvân’da Za‘fi’nin yaşam serüveni ile ilgili en geç tarih Za‘fi’nin II. Selim’e kaside yazdığı tarihtir. Bu kaside, Za‘fi’nin II. Selim’in tahta oturduğu 1566 yılında yaşadığını göstermektedir. Dolayısıyla Za‘fi bu tarihte hayattadır ve ölümü en erken bu tarihte olmalıdır”(Adak, 2006:91).

“Za‘fi’nin, şiirlerini tam anlamıyla tarikatını irşad için bir vasıta olarak telakki ettiği görülmektedir. Za‘fi’nin şiirinin didaktik bir karakter arz ettiği; onun şiiri, düşüncelerini yaymak için bir vasıta kabul eden mutasavvıf şairlerden olduğu görülür. Kendisinden sonra gelen pek çok mutasavvıf şairi etkileyen Yunus Emre’nin tesirlerini Za‘fi’de görmek mümkündür. Ancak Za‘fi’nin edebiyat anlayışında, Yunus Emre’nin yanı sıra, Bektaşîlik, Melâmîlik, Kalenderîlik, Hurûfîlik gibi muhtelif tasavvufi zümrelerin tesiri de görülür. O, din dışı diye tanımlanan divan şiirinde kullanılan mazmunların çoğunu kullanmış, garâmî-lâdînî ve lirik birçok gazel kaleme almıştır. Za‘fi, gazellerinde divan şiirinin sanatlı dilini kullanmaktan da geri kalmamıştır. Za‘fi’nin bir diğer önemli özelliği Farsça’ya son derece hakim olmasıdır. Za‘fi, aralarında Arapça, Farsça ve Türkçe’nin iki lehçesi (Çağatayca ve Oğuzca) ile mülemmalar yazan kudretli bir şairdir. Şairin dikkat çeken bir yönü de birçok şehrengiz yazmış olmasıdır. XVI. yüzyılda divan edebiyatı için yepyeni bir çığır olan denizcilik alanında şiir yazan şairlerden biri Za‘fi olmuştur” (Adak, 2006:111-137).

Eserleri: Türkçe Dîvân, Farsça Dîvânçe, Hurûfliğe İlişkin İsimsiz Bir Risâle, Risâle-i Mahsûsa.

2.1.14. Seyfullah Nizamoğlu

16. yüzyılın başlarında İstanbul'da dünyaya gelen şairin doğum tarihi ile ilgili kaynaklarda kesin bilgi bulunmamaktadır. Asıl adı, Seyfullâh Kasım'dır. Babası Yavuz Sultan Selim döneminde Bağdat'dan İstanbul'a gelip yerleşen Nizâmüddîn Ahmed Efendi olup, Seyyid Nizâm olarak tanınmaktadır. Babası da aynen kendisi gibi tasavvuf ehli bir zattır. Soyu İmam Zeynel Abidin Ali vasıtasıyla Hz. Hüseyin'e dayanmaktadır (Söylemez, 2013:2).

“Seyfullah Nizamoğlu, Halvetiyye tarikatının Ahmediyye kolunun Sinâniyye şubesini kuran İbrahim Ümmî Sinan'a intisab edip hilafet almış, Slivrikapı dahilindeki Emirler Tekkesi'nde uzun yıllar postnişin olup 1010/1601 senesinde İstanbul'da vefat etmiştir” (Tosun, 1997:153).

“Seyyid Seyfullah'ın eserlerinde Allah sevgisi, çok önemli bir yer tutar. Şiirlerinde Ehl-i Beyt sevgisi ve On iki imama bağlılığı ve sevgisi de göze çarpmaktadır. Şiirlerinde vahdet-i vücûd düşüncesini çokşun bir dille ifade etmiştir. Aynı zamanda tenkidçi bir ruh yapısına sahip olan şairin şiirlerinde haksızlık, adam kayırma, rüşvet ve ilmiyye sınıfındaki bozulma gibi sosyal yaralara temas edip bunları tenkid etmiştir” (Tosun, 1997:159-160).

“Seyfullah Nizamoğlu Dîvânı'nda divan ve saz şairlerinin etkisinde bir üslupla şiirler inşa etmiştir. Dîvânı'nda yer alan şiirlerinin tamamı göz önüne alındığında Yunusvari bir dil kullanımı göze çarpmaktadır. Dîvân'ın tamamında yalın bir dil kullandığı görülmektedir” (Söylemez, 2013:13).

Eserleri: Dîvân, Mi'râcü'l-Mü'minûn, Silsile-i Tarîkat, Silsile-i Nesebiye, Şeref-i Siyâdet, Ma'denü'l-Ma'ârif, Esrârü'l-Arifîn, Seyrû's-Sülûk, Cami'ü'l-Ma'ârif, Miftah-ı Vahdet-i Vucûd, Risâle-i Tâc-ı Nizâmî, Adâb-ı Menâzil.

2.1.15. Dîvâne Mehmed Çelebi

Kesin doğum tarihi bilinmeyen Dîvâne Mehmed Çelebi, XV. yüzyılın ikinci yarısında Afyon Karahisar'da dünyaya gelmiştir. Babası Bâli Çelebi'dir. Babasının şeyhlik yaptığı Karahisar Mevlevîhânesi'nde doğan ve Mevlevî kültür ortamında yetişen Mehmed Çelebi'yi babası ölümünden bir yıl önce kendi yerine şeyh tayin etti. Mehmed Çelebi ölümüne kadar Karahisar Mevlevîhânesi'nin şeyhi olarak görevini sürdürdü (Azamat, 1994:436).

“Dîvâne veya Semâî mahlasıyla şiirler söyleyen Mehmed Çelebi, Divan edebiyatının önemli şahsiyetleri arasında sayılabilecek bir şair olmasına rağmen şiirleri, etrafında bulunanlarca tesbit edilmediği, tesbit edilenler ise derlenip divan şeklinde düzenlenmediği için mecmualarda kalmıştır” (Azamat, 1994:437).

Eserleri: Tarîkatü'l-Arifin

2.1.16. 'Atâ

Kaynaklarda kim olduğunu tespit edemediğimiz, mecmuada yer alan tercî-i bendini “*Bir Bektaşî Mecmuası: Sefînetü'l-Esrâr*” isimli makalede bulduğumuz Atâ'nın, Alevî-Bektaşî şairi olduğu dışında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

2.1.17. Taşlıcalı Yahyâ

Arnavut asıllı Dukakin ailesine mensup olan şair, Taşlıcalı Yahyâ lakabıyla tanınmıştır. Çocukluğunda Arnavutluk'tan devşirme olarak Acemioğlanlar Ocağı'na getirilerek burada eğitilmiştir. Daha sonra Yeniçeri Ocağı katibi Şihâbüddin Bey'in takdirini kazanmış ve bu yıllarında ilmi, edebi bilgisini arttırma fırsatı bulmuştur. Devrin ünlü bilginleri olan Kemal Paşazâde ve Kadri Efendi'den dersler aldı. 1514 yılında Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran ve 1517 yılındaki Mısır seferlerine katıldı. Daha sonra sırasıyla 1529'da Viyana, 1532'de Alaman ve 1533'de I. İrakeyn seferlerine katıldı. Son katıldığı seferden sonra Defterdar İskender Çelebi'ye bir kaside sundu. Bu paşanın bir süre sonra idam edilmesi üzerine bu olaya bir tarih düşürdü. Dönemin sadrazamı İbrahim Paşa'ya kıta ve kasideler sundu. İbrahim Paşa'nın idamından sonra Rüstem Paşa'ya sunduğu kasideyle paşaya

kendini tanıttı. Aynı yıl II. İrakeyn seferi sırasında Kanûnî'ye sunduğu bir kasidede Hayâlî'yi hicvetti. Bu kasideyi haber alan ve Hayâlî'yi hiç sevmeyen Rüstem Paşa, Yahyâ'yı hemen himayesine alarak Ebû Eyyûb-i Ensârî mütevelliliği verir. Kısa bir zaman sonra da Kapluca, Orhan Gazi ve Bayezid mütevellilikleri de ilave edilir. Nahcıvan Seferi sırasında Kanûnî'nin oğlu Şehzade Mustafa'yı idam ettirmesi üzerine hem padişahı hem de Rüstem Paşa'yı hicvettiği meşhur mersiyesini kaleme alan şair bir anda her şeyini kaybeder, mütevellilik görevlerinden azledilerek 27 veya 30 bin akçe zeamet ile İznorvik'e sürgün edilir. Süleymaniye Camii'nin inşasının bitimi dolayısıyla Kanûnî'ye sunduğu kasidesinde içinde bulunduğu sıkıntılı durumu dile getirdi ancak bu da fayda etmedi. Rüstem Paşa'nın ölümü üzerine mersiye görünümünde bir hicviye nazmederek ölümünden sonra da paşayı hicvetti. Şair sonunda Rumeli serhaddine giderek Yahyâlı Akıncılar ocağına girdi. Tamışvar'da serhad gazileriyle gaza ve yağmalara katıldı. Kanûnî'ye son kasidesini Zigetvar Seferi'nde sundu. Hayatının son dönemlerinde Gülşenî Şeyhi Üryanî Mehmed Dede'ye intisap ederek tasavvufa yönelen şair 1582 yılında İznorvik'te vefat etmiştir (Şentürk, 2014:356).

“Taşlıcalı Yahya, “sâhib-i seyf ü kalem” sıfatına layık asker şairlerden olup “Şehzade Mustafa Mersiyesi” gibi devrin şartları gereği yazılması cesaret isteyen şiiri kaleme alacak kadar gözü pek ve korkusuz bir kişiliğe sahipti. Kendi döneminde gazel ve mesnevi sahasının güçlü temsilcilerinden sayılmıştır. Nitekim hem divanında hem hamsesinde özgün olmayı başardığını ve kimseyi taklit etmediğini belirtir. Taşlıcalı Yahyâ kasidelerinde teşbib bölümlerinden itibaren hemen her beyitte bir kahraman şairin bir Osmanlı gazisinin coşkunu heyecanı akıcı bir üslup ve gür bir sesle yer almaktadır. Geleneksel kaside yapısına göre uzun tutulmuş olan teşbiblerde yer alan bazı tasvirlerdeki orjinallik, soyut-somurt tezaadını pek çok yerde başarılı biçimde kullanması ve konu farklılığında gösterilen titizlik Yahya Bey'i çağdaşlarından ayıran özelliklerindedir. Şairin gençlik yıllarında yazdığı gazeller aşıkane iken Üryanî Mehmed Dede'ye bağlandıktan sonra yazdıkları daha ziyade dinî-tasavvufî ve rindâne mahiyettedir. Taşlıcalı Yahyâ, kaside ve gazellerinin yanı sıra musammatları

ve şehrengizleriyle de dikkat çekmiştir. Kıtalarının bir kısmı hiciv türünde yazılmış olup başta Hayâlî Bey olmak üzere Kandî, Rahmî, Sırrî gibi dönemin bazı şairlerine yönelttiği eleştirilerini yansıtmaktadır” (Kaya, 2011:156-157).

Eserleri: Dîvân, Hamse (Şâh u Gedâ, Gencîne-i Râz, Yusûf u Zelîha, Kitâb-ı Usûl, Gülşen-i Envâr), Şehrengîz-i Edirne, Şehrengîz-i İstanbul.

2.1.18. Şeyhülislâm Es‘ad

Osmanlı Devleti’nin altmış yedinci şeyhlislamı olan Es‘ad Efendi, 1685 yılında İstanbul’da doğmuştur. Babası Ebû-İshak İsmail Efendi’dir. Ayrıca meşhur şaire Fıtnat Zübeyde Hanım’ın da babasıdır. Es‘ad, ilk öğrenimini babasından aldıktan sonra, Mutavvelci Mehmet Efendi ve diğer alimlerden de eğitim gördü. 1710’da kendisinde Galatasaray sâlisesi pâyesi verilen Es‘ad Efendi, böylelikle müderrisliğe başlamış, usûlü dairesinde yükselerek önce Abdüssselâm Medresesi’nde hemen sonrasında ise Sahn-ı Semân’dan birine terfi ettirilmiştir. Daha sonra Mekke ve Medine müfettişliği sâve fetva eminliği gibi hizmetlerde bulunan Mehmed Es‘ad, sonrasında Edirne pâyesi ile Selanik adlığına getirildi. 1733’de kendisine Medine Münevvere pâyesi layık görüldü. 1734’te İstanbul pâyesi ile Mekke kadısı oldu. 1737’de Anadolu kazaskerliği pâyesi ile ordu kadısı olarak tayin edildi. 1744’te Rumeli kazaskerliğine tayin olundu. Bu makama iki kere gelen Es‘ad ikisinden de azledilmiştir. 1748’de I. Mahmut tarafından şeyhülislamlığa tayin edilmiştir. 1749’da bu görevinden de azledilen ve Gelibolu’da üç sene sürgün hayatı yaşayan Es‘ad Efendi daha sonra İstanbul’a gelmiştir. Es‘ad Efendi, 1753 yılında vefat etmiştir (Bilkan ve Çetindağ, 2006:147-148).

“Dîvân’ının yanında, çok sayıda dini-ilmi eserleri olan Es‘ad, daha çok Nâbî etkisinde kalmış, Hint üslubunun önemli isimlerinden Nâilî ve İsmetî, çağdaşı Salim, Neylî gibi şairler için de nazire ve tahmisler yazmıştır. Az da olsa Nedim vadisine denemeleri vardır. Şiirlerindeki hakim unsur fikir ve hayaldir; lirizm bakımından oldukça fakirdir. Bunun, derin bilgi ve kültürüyle birleşmesi, şairin üslubunu anlaşılması güç, akıcılıktan yoksun bir hale getirmiştir. Sefa ve rahatın yerine, gam köşesinde yatmayı tercih ettiğini söyleyen şair, Lale Devri’nin zevk ve sefa dünyasına itibar etmemiştir. Onu bu devirle irtibatlandıran tek şiiri “lale” redifli kasidesidir. Şiirlerinde, ıstırap

motifinin önemli bir yer tutması, dış dünyadan ziyade insan ruhuna eğilmesi gerek halk ağzından gerekse Arapça ve Farsça gibi dillerden gelen birçok yeni kelimeye yer vermesi, şair üzerinde Hint üslubunun etkisinin önemini göstermektedir. Zaman zaman ses ve söz oyunlarına düşmüş yani tasannuya düşmüş, bu asırda oldukça yaygınlık kazanan, cinaslar, ilginç redif ve kafiyelerle örülü gazeller yazmış, birçok gazelin mısra başlarını kafiye harfleri ile başlatmıştır. Genellikle klasik estetik çizgisinde eserler veren Es'ad, şair olarak kardeşi İshak derecesinde tanınmamakla birlikte gerek çok yönlü kişiliği gerekse şiirleriyle dönemin anılmaya değer şairlerinden biridir” (Horata, 2015:129-130).

Eserleri: Lehcetü'l-Lugât, Atrabü'l-Asâr fî Tezkireti Urefâ'l-Edvâr, Yâsin Sûresi Tefsiri, Ayetel-Kürsi Tefsiri, Hulâsatü't-tebyîn, Tefsîr el-Ayet el-Musaddara bi-Rabbînâ, Risâle el-Nasrîye, İtbâku'l-Etbâk, Dîvân.

2.1.19. Hâşimî

Hâşimî, 16. yüzyılın sonları ile 17. yüzyılın başlarında yaşamış olan divan şairlerimizdendir. Asıl adı Mehmet Çelebi'dir. Bursa'da dünyaya gelmiştir. Hz. Muhammed'in (S.A.V.) soyundan geldiği için “Hâşimî” mahlasını almıştır. Ailesi ve doğum tarihi hakkında kaynaklarda bilgiye rastlanmamaktadır. Şairin kadılık görevlerinde bulunduğunu ve İstanbul'da öldüğünü bildiren kaynaklar ölüm tarihi hakkında farklı bilgiler vermektedir (Karaca, 1995:5).

“Beyan, maanî, kelam gibi ilimlerle bu ilimlerin değişik kollarında bilgi sahibi olmuş hünerli bir söz ustası ve yetenekli bir şairdir. Hâşimî, ilim ve irfanın revaç bulmadığı düşüncesiyle bir dükkan açmış ve saraçlıkla uğraşmıştır. Bayramiyye tarikatına mensup olan şair yaşadığı devrin İmam-ı Azam'ı olarak nitelendirdiği Şeyh Kasım'ın hizmetinde bulunmuş sonunda müderrris olmuştur. Tarih düşürme ve muamma söylemede ustadır. Fenni muammada büyük incelikler göstermiş, kimsenin söylemeye cesaret edemeyeceği tam tarihler düşürdüğünü, divanında her mısrası tarih olan birçok manzumesi olduğu ortaya koyulmuştur. Şairin kudreti yalnız güzel tarihler söylemekten de ibaret değildir. Aynı zamanda tabiatı kuvvetli hayal

gücü engin bir şairdir. Muamma söylemekte usta olan şairin bir yönü de kendi muammalarını şerh etmiş olmasıdır” (Ece, 2003:53-55).

Eserleri: Dîvân, Mihr ü Vefâ.

2.1.20. Na‘tî-zâde

Mecmuada, Târîh-i Na‘tî-zâde başlığıyla yer alan 1 mısralık tarihin hangi Na‘tî’ye ait olduğu tespit edilememiştir.

2.1.21. Veysî

1561 yılında Manisa Alaşehir’de dünyaya gelen şairin asıl adı Üveys olup “Veysî” mahlasıdır. Kadı Mehmed Efendi’nin oğlu ve şair Makâlî’nin yeğenidir. Alaşehir’de başladığı tahsil hayatını daha sonra gittiği İstanbul’da devam ettirmiş ve Molla Sâlih Efendi’den mülâzım olarak kadılığa yönelmiştir. Veysî, Osmanlı İmparatorluğunun muhtelif bölge ve ilçelerinde görevlerde bulunmuştur. Sırasıyla Mısır, Akhisar, Tire, Alaşehir, Siroz, Üsküp, Tırhala’da kadılık görevlerinde bulundu. Bununla birlikte Aydın, Saruhan, İnebahtı ve Eğriboz’da emvâl-i hâssa müfettişlikleriyle görevlendirildi. Yedinci defa Üsküp kadılığı yaparken 1626 yılında bu son görevinden azledildi. 15 Ağustos 1628 yılında Üsküp’te vefat etti (Kaya, 2013:76).

“Veysî ve aynı yüzyılda yaşamış olan Nergisî asıl şöhretlerini inşâ tarzındaki başarılarıyla kazanmışlar ve devirlerinde nesrin en büyük üstadları sayılmışlardır. Veysî’nin nesir dili Nergisî’ye göre daha sade olmakla birlikte ilk okuyuşta anlam çıkarmak zordur. Teşbih, istiare, çeşitli tenâsüb sanatları kullanmıştır. Cümleler zincirleme tamlamalar, bileşik isimler ve sıfatlarla örülmüştür. Dîvân’ı incelendiğinde, kasidelerde yer yer ağdalı, Arapça ve Farsça terkiplere, ender kullanılan kelimelere yer verildiğini görürüz. Fakat gazellerinde kullandığı dil son derece akıcı tabii, rahat ve zevklidir. Orijinal diyebileceğimiz hayalleri vardır. Tasvir gücü çok kuvvetlidir. İnsanda durağan bir tablodan ziyade bir film izliyor etkisi yaratır. Son derece ince hayalleri, canlı, renkli bir anlatımı vardır. Şiirlerini atasözleri ve deyimlerle zenginleştirmiştir. Şiirlerinde hikemî düşüncelere, devrinin eleştirisini yapan dizelere de sıkça rastlarız” (Toska, 1985:27-29).

Eserleri: Dîvân, Dürretü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mirâc, Hâbnâme, Münşeât, Merace'l-Bahreyn fî Ecvibe 'Ala İ'tirâzâtî'l-Cevherî, Düstûrî'l-Amel, Fütûh-ı Mısır, Gurretü'l-Asr fî Tefsîri Sûreti'l-Asr, Hicviyye.

2.1.22. Arayıcızâde Ferdî

Ferdî'nin *Safâyî Tezkiresi'nde* asıl adı Hüseyin olarak geçmektedir. İstanbul'da doğduğu, Arayıcızâde lakabıyla tanındığı, ilk dönemlerinde devlet büyüklerinden bazı kimselere hizmet edip tahsilinden sonra paşalara kethüdalık hizmetinde bulunduğu daha sonra Mısır'dan Kahire'ye gönderilip orada mukabeleci olduğu, divan haceleri zümresine katılarak orada sipahi katipliği ve maliye tezkireciliği görevlerinde bulunduğu yazılıdır. Ayrıca bin beyitlik bir Şad-nâme ve Esmâ-i Bilâd ismiyle manzum bir eseri olduğu ve 1709 (1021) tarihinde vefat ettiği belirtilmiştir (Çapan, 2005:481).

“Şuarâ tezkirelerinde Ferdî sohbet ehli, kabiliyetli ve nazik bir şair olarak değerlendirilmiştir. Kaynaklar özellikle lugaz söylemede ve tarih düşürmede meşhur bir sanatkar olduğunda birleşirler. Ayrıca şiirlerinde külfetsiz bir söyleyişe sahip bulunduğu ifade edilir” (Küçük, 1995:370).

Eserleri: Şâpurnâme Mesnevisi, Esmâü'l-Büldan Kasidesi.

2.1.23. Nâbî

XVII. yüzyılda yaşamış divan şairlerinden olan Nâbî, 1642 yılında Urfa'da doğmuştur. Asıl adı Yusuf'tur. Nâbî'nin Urfa'daki hayatı ve gençlik dönemi hakkında ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Gençliğinde ciddi bir eğitim aldığı sanılan şairin, Yakup Kalfa adındaki bir Kadirî şeyhine bağlı olduğu rivayet edilir. Şairin yazı yazma konusundaki mahareti, mutasarrıfın dikkatini çekmiş ve mutasarrıf tarafından devlet merkezi olan İstanbul'a gönderilmiştir. Nâbî, Musâhib Mustafa Paşa'ya intisab eder ve kısa zamanda Divân Kâtibi olur. Şiirleriyle IV.Mehmed'in dikkatini çekerek padişahın av gezmelerine davet edilir. 1671 yılında Lehistan seferine katılır. Nâbî, 1678 yılında beraberinde büyük bir heyetle Hacca gider. Hac dönüşü Musâhib Mustafa Paşa'ya kethüda olmuştur. Musâhib Mustafa Paşa'nın 1685'te Kapudan-ı Deryalık göreviyle İstanbul'dan uzaklaşmasıyla, Nâbî de Paşa ile birlikte Mora'ya gitmiştir. Nâbî, Musâhib Mustafa Paşa vefat edince İstanbul'da duramaz ve Halep'e gider. Burada evlenerek devletin de

yardımıyla rahat bir yaşam sürer. Ancak Çorlulu Ali Paşa sadrazamlığa tayin edildiğinde şairin devlet tarafından bağlanan maaşı kesilir ve evi elinden alınır. Daha sonra Halep Beylerbeyliğine tayin olan Baltacı Mehmed Paşa, maaşı ile evini kendisine geri verir. 1710 yılında Baltacı Mehmed Paşa yeniden sadarete geçince Nâbî'yi de İstanbul'a getirir. Nâbî, İstanbul'a döndükten sonra sırasıyla Darbhâne Eminliği ile Başmukabelecilik ve Mukabele-i Suvârî mansıplarına getirilmiştir. Şair, Halep'ten döndükten iki yıl sonra, 12 Nisan 1712'de vefat etmiştir. Mezarı Üsküdar'daki Karacaahmed Mezarlığı'ndadır (Bilkan, 2018: 9-18).

“Nâbî, kaside, tarih düşürme, mesnevi, lügaz, muamma, seyahat, tarih, mektup gibi çeşitli şekil ve türlerde; dinî, içtimaî, siyasî vb. değişik konularda birçok eser vermiştir. Gayet kolay, rahat ve tekellüfsüz yazan velut bir şairdir. Bazen Hint üslubunu gereği olarak, zircirleme Farsça terkipler kullanmış ve bu terkipler içinde mücerret ve müşahhas mefhumları birleştirerek yeni mazmunlar bulmuştur. Bu mazmunlar sayesinde fikrinin derinleşmesini, hayallerinin genişlemesini sağlamıştır. Ancak o, bu Farsça terkipler yanında, sağlam ve temiz bir Türkçe'yi, halk deyimlerini, atasözlerini de kullanmayı ihmal etmeyerek, yerine göre bunlar arasındaki uyuma ve dengeyi sağlamakta ustalık göstermiştir. Edebi sanatlarla mazmunlara da önem veren şair, manayı esas almakla birlikte lafzı da ihmal etmemiştir. Şiirleri şekil yönünden sağlam olan Nâbî, vezne ve kafiyeye de hakim bir şairdir” (Diriöz, 1994:466-467).

“Nâbî, çağının huzursuzluk ve kararsızlıkları, hükümet yönetiminden başlayarak çeşitli meslek erbabı arasında yaygınlaşan zulüm, hile, yalan, rüşvet, mal ve menala aşırı rağbet, riyakarlık, her işte menfaata bağlılık gibi kötü huyların toplumu kemirmesi karşısında: fikir ve hikmetin kanatları gölgesinde -manen olsun- rahat ve dagdagasız yaşamak iç arzusuyla dolu bir şahsiyettir. Şiirlerinde bazen eleştirilerde bulunup ferahlamak, bazan hikmetle yoğrulmuş düşünce ve görüşlerle olanlara ibretle bakmak ve nihayet bazen de insanın aslında güçsüz ve zayıf bir mahluk olduğunun derin hassasiyeti ve aczi içinde teslimiyetle hafif bir isyan arasında gidip gelmek - hemen hemen- göze çarpan özelliklerin ön safında yer almaktadır” (Karahana, 1987:56-57).

“Şiirleri, çağının toplum hayatında görülen kötümserliği, tevekkülü, kanaati yansıtır. Ahlak düşkünlüğünü, açgözlülüğü, mal ve makam hırsını, hasisliği vb. gibi kötülükleri, kısacası, çağının bozuk düzenini ve çökmeye yüz tutmuş gidişini şiirlerinde yeren Nâbî, şiirinin bu özelliğiyle devrinin güçlü ve sadık temsilcisidir. Şair, Hikemi şiir yazışının nedenini de buna bağlar. Şiirin, kişisel ve toplumsal aksaklıkları okuyucuya gösterip okuyanı uyurabilmesi, doğru yola yöneltebilmesi için hikmet-âmiz olması lazımdır” (Mengi, 1987:34).

“Kötü ve güç günlerini yaşayan bir toplumun insanı olarak Nâbî, çağının yapısal özelliklerinden önemli ölçüde etkilenir. Bu etkilenmeyi öncelikle, onun, toplumunu hemen her yönüyle şiirlerinde yansıttasındaki, yani Osmanlı İmparatorluğu’nun o günlerdeki kötü durumunu bütün açıklığıyla gözler önüne sermesindeki başarısında görürüz. Gerçekten de Nâbî’nin şiirlerinden yüzyılın siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel bakımından genel görünümünü saptayabiliriz. Bu nedenle, Nâbî’nin şiirlerinin çoğu, yüzyılın genel durumu üzerine bilgi edinmemizi sağlayan birer belge niteliğindedir” (Mengi, 2014:226-227).

Eserleri: Türkçe Dîvân, Dîvânçe-i Fârisî, Tercüme-i Hadîs-i Erba‘în, Hayriyye, Hayrâbâd, Sûrnâme, Tuhfetü’l-Harameyn, Fetihnâme-i Kamaniçe, Münşeât, Zeyl-i Siyer-i Veysî.

2.1.24. Vehbî

XVIII. yüzyıl divan şairlerinden olan Vehbî, İstanbul’da doğdu. Asıl adı Hüseyin’dir. Babası, İmamzâde Mehmed Efendi’nin kethüdası Hacı Ahmed Efendi’dir. Nesebi Ehl-i beyt’e dayandığından “Seyyid” lakabıyla anılmıştır. Silsilesi Hüsâmeddin Efendi’ye ulaştığından gençliğinde bir süre “Hüsâmî” mahlasını kullanan şair, hocası Mirzazâde Ahmed Neylî’nin tavsiyesi üzerine “Vehbî” mahlasını kullanmaya başladı. Sünbülzâde Vehbî ile karıştırılmaması için Vehbî-i Kadîm veya Vehbî-i Evvel diye anılır. Mirzazâde Şeyh Mehmed Efendi’den iyi bir öğrenim gören şair ayrıca Abdülbâki Arif Efendi’den de hat dersi aldı. 1696’da Hocazâde Seyyid Osman Efendi’nin Anadolu Kazaskerliğine mülazım oldu. 1711 yılında Rus seferi vesilesiyle yazdığı kaside ve tarihlerle III. Ahmed’in ilgisini çekti.

Uzunca bir süre İstanbul medreselerinde müderrislik yaptı. 1720’de kaleme aldığı Sûrnâme’sine mükafat olarak ikinci defa fethinde Tebriz’e kadı tayin edildi. Ardından Kayseri, Manisa ve Halep mevleviyetlerinde bulundu. 1735 yılında Halep’ten ayrılırken hacca gitti. Hac dönüşünde hastalandı ve 1736 yılında İstanbul Aksaray’daki evinde vefat etti. Cerrahpaşa’da Cambaziye Mescidi haziresine defnedildi (Dikmen, 2009:74).

“Vehbî, her ne kadar kolay yazabilen güçlü bir şair olsa da şiiri yeterince ciddiye alınmamış, buna rağmen döneminde oldukça meşhur olarak dönemin reis-i şâirânı olan Osman-zâde Tâib tarafından gerçek şairlerle şair geçinenleri ayırt etmesi için kendisini vekili olarak bu göreve atamıştır. Vehbî’den benzeri az bulunan, günde bin beyit yazmaya muktedir güçlü bir şair ve münşî olarak bahsedilmektedir. Kasidede Nef‘î’yi, gazelde Nâbî’yi örnek alan Seyyid Vehbî, Nedîm’in ortaya çıkmasıyla onun izinde gazeller yazmıştır. Ancak o asıl Nâbî ekolüne bağlı kalıp o vadide şiirlerini söylemiş ve kendini onun “hayru’l-halef”i saymıştır. Şiirlerinde dikkat çeken noktalardan biri de sosyal hayata ve mahallî unsurlara yer vermesidir”(Şentürk ve Kartal, 2014:514).

Eserleri: Dîvân, Sûrnâme, Hadîs-i Erba‘în Tercümesi, Leylâ vü Mecnun, Risâle-i Sulhiyye, Tariz.

2.1.25. İbn-i Kemal

Osmanlı Devleti’nin dokuzuncu şeyhülislamı olan İbn-i Kemal 1468-69 tarihinde Tokat’ta doğdu. Asıl adı Şemseddin Ahmed’dir. İbn-i Kemal önce askeri sınıfa girmiş ve II. Bayezid devrinde seferlere katılmış daha sonra askerlik mesleğini terkederek ilmiye sınıfına geçmiştir. Askerlikten ayrıldıktan sonra Molla Lütfî, Kestelli, Hatipzâde Muhyiddin Mehmed Efendi, Muârifzâde Sinânüddin Yusuf gibi zamanın tanınmış alimlerinden usûl ve tefsir ilimleri üzerine ders gördükten sonra icazet alarak tahsilini tamamlamış ve Edirne’deki Ali Bey Medresesine müderris olarak tayin edilmiştir. Sonra Anadolu Kazaskeri Müeyyidzâde Abdurrahman Efendinin tavsiyesi üzerine II. Beyazıt’ın himayesine mazhar olan İbn-i Kemal’e İdris Bitlisi’nin Farsça yazdığı Osmanlı Tarihi’ne nazire olmak üzere Türkçe bir Osmanlı Tarihi yazma vazifesi verilmiştir. Çeşitli medreselerde müderrislik

görevinde bulunan İbn-i Kemal,1515'te Edirne Kadılığına, 1516'da Anadolu Kazaskerliğine getirilmiştir. Bu makamdayken Yavuz'un Mısır Seferi'ne katılmıştır. 1526 yılında Zenbili Ali Efendi'nin ölümü üzerine Şeyhülislam olmuştur. Bu makamda sekiz sene kaldıktan sonra 16 Nisan 1534'te vefat etmiştir (Bilkan ve Çetindağ, 2006:41-42).

“Kemalpaşazâde, şiirlerinde derin hayallere, bol çağrışımlı edebi sanatlara pek rastlanmaz. Şiiri hikmetli söz olarak görür ve bir fayda sağlamasını ister. Aşka ve hikemi konulara daha çok önem verir, tasavvufi yorumdan uzak beyitler üzerinde yoğunlaşır. Duygu ve hayal yerine akla, mücerreden ziyade müşahhasa meyli bu yüzdendir. Bu özellik Kemalpaşazâde'nin günlük hayata ve devrine ışık tutan beyitlerinde de görülür. Dili sade, ifade yapısı sağlamdır. Gerek atasözlerini ve deyimleri sıkça kullanması, gerekse cinas sanatını başarılı bir şekilde uygulaması Bursalı Ahmed Paşa, Necâtî Bey, Kabûlî gibi şairlerin eserlerinden etkilenmesine bağlanabilir. Özellikle kasidelerinde yaşadığı dönemi canlandıran imajlara önem vermiş, yer yer orijinal anlatımlar yakalamıştır. Herhalde Arap edebiyatında olan yakınlığı dolayısıyla diğer divan şairlerinin aksine hiçbir şiirinde mahlas kullanmamıştır” (Saraç, 2002: 244-245).

Eserleri: Tevârih-i Al-i Osman, Bürde Kasidesi Tercümesi, Fetvalar, Tercüme-i Rücû'îş-şeyhi İlâ-sibâhi'l Kuvve 'ale'l-bâh, Dakâik'ul-Hakâik, Câmîü'l-Fürs, Risale-i Kafiye, Manzum Darb-ı Meseller, Nigâristân, Şerh-i Yek Beyt-i Hâfız, Tefsir, Şerhu Erba'în, Risale İstahlâfü'l Cum'a.

2.1.26. Nûrî

Şuarâ tezkirelerinin taranmasından elde edilen verilere göre; 16-19. yüzyıllar arasında yaşamış ve Nûrî mahlasını kullanarak şiirler yazmış 30 şair olduğu bilgisine ulaşıldı. Ancak çalışmamıza konu olan mecmuada, iki kasidesi bulunan şairin bu Nûrî'lerden hangisi olduğu tespit edilememiş ve muhtelif edebiyat kaynaklarında mecmuda yer alan şiirleri bulunamamıştır. Fakat şairin mecmuada 136a-138a varakları arasında bulunan 95 ve 96 numaralı iki kasidesinin muhtevasını incelediğimizde 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyılın başlarına kadar yaşadığını öğrendiğimiz, 1807 yılında vefat etmiş Vidin Ayanı Pasbanzâde Osman'ı övmüş olduğunu gördük. Bununla birlikte

96 numaralı kasidesinin sonunda 1212 tarihi yazılıdır. Bu tarihi Miladi takvime göre çevirdiğimizde 1797-98 tarihlerine tekabül ettiğini görmekteyiz. Yakaladığımız ipuclarından hareketle Nûrî'nin, 18 ila 19. yüzyıllarda Balkan Coğrafyası'nda yaşamış bir divan şairi olabileceğini düşünüyoruz.

2.1.27. Derdli İdris

Şuarâ tezkirelerinde ve çeşitli edebiyat kaynaklarında bu isimde bir şaire ve mecmuada yer alan iki şiirine de ulaşamadık. Ancak mecmuadaki şiirlerinde sıklıkla Vidin şehrinin geçmesi ve 1758-1807 yılları arasında yaşamış, Osmanlı Devleti'ne isyan ederek Vidin ve Kuzey Bulgaristan'ı ele geçirmiş asi bir ayan olarak nitelendirilen Pazvantoğlu Osman'ı övüp O'nun kendisine karşı olan ve şiirlerde "*hâricîler*" şeklinde telaffuz edilenlerle mücadelesini anlatması, Derdli İdris'in hangi dönemde ve coğrafyada yaşamış olabileceğine dair tahminlerde bulunabilmemize olanak sağlamaktadır. Bu bilgiler bize Derdli İdris'in 1758-1807 yılları ve sonraki yıllarda Balkan Coğrafyası'nda yaşamış bir şair olabileceğini düşündürmektedir.

2.1.28. Derviş İbrahim

Edebiyat kaynaklarında bu isimde bir şaire ve mecmuada mevcut kasidesine ulaşamadık. Ancak mecmuadaki kasidesinde Aliyyü'l-Murtaza, Zülfikâr, Hacı Bektaş Veli ve üçler gibi motifleri kullanması Alevî- Bektâşî Geleneği'ne bağlı bir şair olabileceği izlenimini oluşturmaktadır.

2.1.29. Bâkî

Asıl adı Abdülbâkî olan şair, 1526-27'de İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'dir. Bâkî, gençliğinde saraç çıraklığı görevinde bulunmuştur. Yaratılışındaki okuma ve öğrenme arzusu onu medreseye yöneltti. İyi bir medrese eğitimi gören Bâkî, Karamanî Ahmed ve Mehmed efendilerden, Süleymaniye müderrislerinden olan Kadızâde Şemseddin Ahmed gibi devrin tanınmış alimlerinden ilim tahsil etmiştir. Ders arkadaşları arasında Nev'î, Edirneli Mecdî, Hoca Saadeddin, Üsküplü Vâlihî ve Karamanlı Muhyiddin gibi ilerde ün yapacak şair ve ilim adamları bulunmaktaydı. 1555'te Nahcivan Seferi'nden dönen

Kanûnî'ye ilk defa kasidesini takdim etti. Bu vesileyle sultanın lütuf ve takdirine mazhar oldu. Bâkî, bu devirde refaha ve bütün imparatorluğa yayılan bir şöhrete ulaştı. Başta Kanûnî ve diğer devlet ricaline yazdığı kasidelerle ve güzel gazellerle takdir topladı. Padişahın arzusuyla onun şiirlerine nazireler yazdı. Bâkî aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin çeşitli yerlerinde kadılık, müderrislik, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği vazifelerinde bulunmuştur. Ancak yıllarca arzu ettiği şeyhülislamlık makamına gelemeden 7 Nisan 1600 tarihinde vefat etmiştir (Şentürk ve Kartal, 2014: 322-323).

“Bâkî, rind bir şairdir. Zevke, eğlenceye düşkün yaratılışı ve rindçe yaşama isteği şiirine de yansımıştır. Bâkî, dünyayı kısa, geçici bir hayal alemi olarak görür. İnsanın ömrü kısadır. Bunu elden geldiği kadar rahat, zevk ve eğlence içinde geçirmeli kısacık ömrünü iyi değerlendirmesi, hayatını yaşaması gereklidir. Gam, keder, üzüntü bir yana bırakılmalıdır. Her şairde olduğu gibi Bâkî'de de felekten, kara bahtından, ters talihinden, yaşadığı devrin kadirbilmezliğinden, hatta fakr u zaruretden yakınma vardır. Fakat bütün bunların altında yaşama arzusu sezilir. Fuzûlî'de olduğu gibi, gerçek bir acıyı, ıstırapı duymamış ve şiirlerinde duyurmamıştır. Bâkî'nin şiirlerinde anlatmaya çalıştığı ıstırap yüzeyseldir, derinlere inmez. Bâkî'nin şiirlerinde tasavvuf hemen hiç görülmez. Tasavvufî şiirlere divanında yer vermemiştir. Bâkî, buna karşı yaşadığı dünyanın gerçekleriyle ilgilenmeyi, dış dünyayı, devrinin ihtişamlı hayatını şiirine aktarmayı tercih etmiştir. Tasavvufu ve tasavvufî aşkı konu edinmeyen Bâkî'nin aşkı beşeri aşktır; gerçek dünya aşkıdır. Bâkî, bütün güzellere ve güzelliklere aşıktır. Bâkî'nin şiirinde derinlik yoktur, yüzeyseldir. Bir beyitte, ilk anlamı altında başka anlamlar arama gereği yoktur. Bâkî'nin şiirlerinde tabiat önemli yer tutar. Şair şiirinde yer yer, İstanbul'da gördüğü; baharını yazını, kışını yaşadığı gerçek tabiatı anlatma çabası görülür. Soyut ya da gerçek olsun Bâkî'de tabiat, tablo çizilerek anlatılmıştır. Bâkî'nin şiirlerinde Kanûnî devrini, bu devrin hayatını, zenginliğini bulmak mümkündür” (İpekten, 2018; 32-35).

“Bâkî'nin şiirleri, şekil bakımından kusursuz, nazım tekniği yönüyle sağlamdır. Aruza hakim olan bu usta şair, çağdaşlarının düştüğü nazım sorunlarından kurtulmuştur. Bâkî, mısralarını kurarken kelimeleri ustaca seçmiş, bu hususta çok titiz davranmıştır. 15. yüzyılda başlatılıp 16. yüzyılda

da sürdürülen Türkçe kelimelerle kafiye yapma gayretine Bâkî’de katılmış ve bunda başarılı olmuştur. Bâkî’nin dili yer yer ağırlaşmakla birlikte, mısralarının büyük kısmında sade ve külfetsiz İstanbul Türkçesini başarıyla kullanmıştır. Bâkî’nin şiirlerinde ahenk önemli bir unsurdur. Şair bunu kelimelerin dizilişinde ahenk bakımından uyumlarına dikkat ederek sağladığı gibi aliterasyon, asonans vb. söz tekrarlarıyla da sağlamıştır. Bâkî üzerinde Şeyhî, Necâtî, Ahmed Paşa, Hayâlî ve Zâtî gibi Divan şiirinin kendisinden önce usta şairlerinin etkileri görülür. Ancak, Bâkî, bu etkilerden kısa zamanda kurtularak şiirde orjinalliği yakalamış ve Divan şiirine kendi damgasını vurmayı başarmıştır” (Mengi, 2019; 173-174).

Eserleri: Dîvân, Fezâilü’l-cihâd, Meâlimü’l-yakîn fi-Sîreti Seyyidi’l-mürselîn, Fezâil-i Mekke.

2.1.30. Nâzım

İncelemiş olduğumuz şuarâ tezkirelerinde ve diğer edebiyat kaynaklarında, şairin mecmuada bulunan Nâbî’nin gazeline yapmış olduğu bir adet tahmisin Nâzım mahlasını kullanarak şiirler yazmış on şairden hangi Nâzım’a ait olduğu tespit edilememiştir.

2.1.31. Râmî Mehmed Paşa

Râmî Paşa 1655’te İstanbul’un Eyüp semtinde doğdu. Terazici Hasan Ağa’nın oğludur. Gençlik yıllarında bir müddet baba mesleği olan su yolculuk yaptıktan sonra şiir ve inşaya kabiliyeti sebebiyle Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi’ne girdi ve zamanla katipliğe yükseldi. Şiirdeki mahareti dolayısıyla dönemin şairleri arasında tanındı, Sâmî ve Nâbî ile yakınlık kurdu. İkinci vezir Damad Musâhib Mustafa Paşa’nın yanında masraf katipliği yaptı. 1678-79 yıllarında Nâbî hacca giderken ona eşlik etti. Hac dönüşü Mustafa Paşa, Nâbî’yi kethüdalığına getirince onu da divan efendiliğine tayin etti. Paşa’nın vefatına kadar Nâbî ile mahiyetinde bulundu. Ardından Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi’ne döndü, bir müddet kasedarlık yaptıktan sonra beylikçiliğe tayin edildi. 1694 yılında reisülküttaplığa getirildi. Ancak 1697’de bu görevden azledildi. Daha sonra sadarete Amcazâde Hüseyin Paşa getirilince yeniden reisülküttap oldu. 1698 yılında gerçekleşen Karlofça müzakerelerine elçi olarak gönderildi. Görüşmeler sırasında başarılı bir müzakere örneği

gösterdiği için takdir edilmiş ve padişahın iltifatına mazhar olmuştur. 28 Aralık 1702 tarihinde üç tuğlu kubbe veziri tayin edildi. 1703'te Dalbatan Mustafa Paşa yerine sadrazamlığa getirildi. Sadrazamlığı sırasında, Feyzullah Efendi'nin şeyhülislamın gücünü kırmak amacıyla Moralı Hasan Paşa ile iş birliği yaparak birtakım tertiplere girişmesi sebebiyle Edirne Vakası adı verilen isyan çıktı. Bu isyan sonucu II. Mustafa tahtan indirilip yerine III. Ahmet tahta çıkarıldı. Feyzullah Efendi, Edirne'de işkenceyle öldürülerek cesedi Tunca Nehri'ne atıldı. Râmî Paşa'nın ise sadrazamlığı sona erdi. 7 Ekim 1704'te Mısır valisi oldu. Ancak valiliği döneminde Mısır'da hüküm süren kıtlığı yönetmekte başarısız olunca azledildi ve Rodos adasına gönderildi. 8 Mart 1708 tarihinde şiddetli bağırsak enfeksiyonu sonucunda Rodos'ta vefat etti (Ahışalı, 2007:449-450).

Eserleri: Dîvân, Münşeat, Vekâyi-i Müsâlehâ.

2.1.32. Hâfız-ı Konevî

Hâfız-ı Konevî'nin kaynaklarda hayatı ve edebi şahsiyeti hakkında yeterli bilgi yoktur. Onunla ilgili Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'arâ*, *Latîfî'nin Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzâmâ* ve Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkire'ş-Şu'arâ* adlı tezkirelerinde kısa bilgilere rastlamaktayız. *Ahdî Gülşen-i Şu'arâ* adlı eserinde Hâfız'ı Konyalı, ilim sahibi, hafızası güçlü, herkesin sevip rağbet ettiği, hoş sesli ve iç acıcı şiirleri olan, Arapçayı ve Farsça'yı bilen bir şair olarak nitelendirir (Solmaz, 2005: 268). *Latîfî* ise Hâfız'ın Farîsîdan ve Mesnevîdan, pîr-i ruşen-zamîr (hakikatleri bilen pir), ilim sahibi bir kimse olduğunu fakat şiirlerinin o kadar nazık, güzel, hayal bakımından zengin ve sanatsal olmadığını belirtir (Canım, 2000: 220-221). *Hasan Çelebi* ise onun Farîsîdan ve Mesnevîhan olduğundan bahseder (Kutluk, 2014: 278).

2.1.33. Lebîb

Lebîb, 1695 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Asıl adı Hüseyin Abdulgafûr'dur. Şair, şiirlerinde Lebîb mahlasını kullanmıştır. Diyarbakırlı olduğu için Lebîb-i Amidî olarak da tanınmıştır. Kaynaklarda Lebîb'in ailesi ve nasıl bir eğitim aldığı hususunda fazla bir bilgi yoktur. Yaklaşık yirmi yıl Diyarbakır'da müftülük yapmış olması ve şiirlerinde dini kavramlarla birçok

kere medreselerde okutulan ders kitaplarının isimlerinin geçmesi, iyi bir medrese eğitimi aldığını göstermektedir. Şair çoğunlukla sıkıntılarla dolu bir hayat sürmüştür. Kalabalık bir aileye sahip olması ve zaman zaman maaş alamaması sebebiyle, halinden sürekli şikayet etmiş, türlü vesilelerle yazdığı kaside ve tarihlerinde bu fakr u zaruretini dile getirmiştir. Şiirlerinde dikkat çeken rindâne tavır, ortalama bir divan şairinden çok farklı bir özellik göstermez. Ondaki rindlik, geleneğin ortak tavrına dayanır. Kaside ve tarihlerinde mübalağa ve fahriyeye yatkın ve yüksek perdeden seslenen şair, özellikle gazellerinde divan şiirinin aşık/şair tipinin bütün özelliklerini gösterir. Lebîb, 1768 yılında vefat etmiş ve Rum Kapısı dışındaki kabristana defnedilmiştir (Kurtoğlu, 2004:25-34).

Eserleri: Dîvân

2.1.34. Münîf Antâkî

18. yüzyıl divan şairlerinden olan Münîf Antakya'da dünyaya gelmiştir. Asıl adı Mustafa'dır. Babası Antakya'nın erdemli ve alim kişilerinden Muhammed Efendi'dir. Münîf'ten bahseden kaynakların hiçbirinde O'nun doğum tarihi, aile fertleri, çocukluğu, gençliği, ölüm tarihi mezarının yeri hakkında kesin bilgi yoktur. İlk tahsilini Antakya'da gören Münîf o yıllarda hat sanatını da öğrendi. Daha sonra Antakya'dan Şam'a, Bağdat'a gitmiş ve Halep'te uzun zaman kalmıştır. H.1137 M.1724 kışında İstanbul'a gelen Münîf Hezârî mahlasıyla şiirler yazmış, İstanbul'a geldikten sonra Raşid Efendi'nin tesiriyle mahlasını Münîf olarak değiştirmiştir. Raşid Efendi, Afganlı Şeref Han'a elçilikle görevlendirilince Münîf de onunla birlikte 1728'de İran'a gitmiş, yolculuktan sonra da İstanbul'a geri dönmüştür. Münîf, Damat İbrahim Paşa ve Kaptan-ı Derya Kaymak Mustafa Paşa'ya yazdığı kasidelere karşılık şair Nedîm'in de telkiniyle Hasn-ı Mansure Kazası kuzatlığına tayin edilmiştir. Şeyhülislam İshak Efendi'nin padişah fermanıyla bütün kuzatlıkları iptal etmesi üzerine Münîf inzivaya çekilmiş daha sonra Defterdar Boz İbrahim Paşa'nın kisedarlığı görevine getirilmiştir. Bu görevdeyken Osmanlı Ordusuyla İsakçı seferine katılmıştır. İsakçıdan ayrılan Münîf hastalanınca tekrar İsakçı'daki Osmanlı ordusuna katılmış ve Halisa Osman Efendi'nin katiplik hizmetinde bulunmuş, orduyla

İstanbul'a gelince azledilmiştir. 1744'te Yeğen Mehmed Paşa'ya kaymakam katibi olmuştur. Aynı yıl Lehistan'a elçilik görevine gönderilen Münîf Lehistan'dan döndükten sonra rûz-nâme-i sâni görevine getirilmiştir. Bu görevden de azledildikten sonra 1740 yılında maliye tezkireciliğine getirilmiş ancak kısa süre sonra yine azledilmiştir. İran'da hüküm süren Nadir Şah'a Caferi mezhebinin İslamiyet'e aykırı olduğunu izah için 1741 tarihinde Osmanlı Devleti tarafından İran'a elçi olarak gönderilmiştir. 1742'de Münîf ikinci kez maliye tezkireciliğine getirilmiştir. Daha sonra hamisi Atıf Efendi'nin ölümünden çok etkilenen Münîf inzivaya çekilmiş, 1743 yılında da vefat etmiştir (Kılıç, 1995:2-7).

“Münîf, derviş meşrep, hoş sohbet, hazır cevap bir kimsedir. Ayrıca, Türk, Acem, Irak ve Arap makamlarına vakıf iyi bir musikişinas ve iyi bir icracıdır. İlk şiirlerinde Hezârî mahlasını kullanmış İstanbul'a geldikten sonra Raşid'in tesiriyle Münîf mahlasını tercih etmiştir. Gençlik yıllarında Hezârî mahlasıyla genellikle aşıkane şiirler yazan şair, Şam, Bağdat ve Halep'te bulunduğu sıralarda Nâbî ve Raşid gibi şairlerle karşılaşma fırsatı bulmuş ve onların etkisiyle hikemi şiir tarzına yönelmiştir. Divanında bir münacat dışında dini şiirler yoktur. Asıl şöhretini kasideleriyle sağlamıştır. Münîf kasidelerinde Nef'î ve Hint üslubunun etkisi altında kalmıştır. Şiirlerinde tasavvuf önemli bir yer tutmamaktadır. Gazellerinin sayısı diğer şairlere göre oldukça azdır. Bunlarda nazım tekniği güçlü, yer yer türünün güzel örnekleri arasına girebilecek şiirlere rastlanmakla birlikte, kasidelerindeki derinlik yoktur. Münîf az yazan, titiz bir şairdir. Terkiplerle örülü külfetli, ağır bir üslubu olmakla birlikte, kelime seçiminde titiz davranmış, zorlama ve zevksiz ifadelerden kaçınmaya çalışmıştır” (Horata, 2015: 110-111).

Eserleri: Türkçe Dîvân, Manzum Kırk Hadis Tercümesi, Zafer-nâme-i Mensûre, Münşeât.

2.1.35. Kelîm

Yaptığımız araştırmalar sonucunda, Divan edebiyatında Kelîm mahlaslı dört adet şaire rastlanmıştır. Ancak mecmuada bir gazeli bulunan şairin bu Kelîm mahlaslı şairlerden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

2.1.36. Hâtem

18. yüzyıl divan şairlerinden olan Hâtem'in asıl adı Ahmed'dir. Doğum tarihine ilişkin kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mora yakınlarındaki Akova'da doğmuştur. Babası, Dîvân-ı Hümâyûn kalem memurlarından Saray Bosna'da kütüphanesi olan Akovalı Osman Şehdî Efendi'dir. Babasının Akovalı oluşu sebebiyle Akovalızâde olarak da bilinir. Hatem, 1703 tarihinden sonra İstanbul'a gider. Dâru'l-Fuhûla girer. Burada hüsn-i hat, sülûs ve nesih yazı çalışmaları yapar, bu konuda icazet alır. Şehzâde Sultan Mehmed Han Camii'de bulunan Nakşibendî tarikatı şeyhlerinden Tokâdî Mehmed Emin Efendi'ye intisap eder. Daha sonra Mekke'ye gider Yek-dest Şeyh Ahmed Cüryânî'ye intisap eder. İrşat için icazet aldıktan sonra Mısır'a gider ve orada on sene kalır, bu süre zarfında fenni ilim tahsil eder. Bir süre Keşan ve Turhal'da bulunur. Yenişehir-i Fener'e kırk sene üzerine yeniden döner. Ömrünün son yıllarını burada halkı irşad faaliyetleriyle geçirir. Hâtem Yenişehir-i Fener'de 1754 senesinde vefat etmiştir (Varışoğlu, 1997:4-6).

“Akovalızâde Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazmış, farklı alanlarda eserler vermiş, aynı zamanda dönemin tasavvuf hayatında etkili olmuştur. Onun şiirlerinde dönemin diğer şairlerinde de görüldüğü gibi XVII. yüzyıl Türk şiirine hakim olan, anlam ve hayal derinliği, içe dönük ıstırap hissi, abartı, tezat, yeni kelime ve mazmunlar, tasavvufî tema gibi özellikleriyle öne çıkmış bir şiir tarzı olan Sebki Hindî akımının temsilcilerinden Nâbî ve Nedîm-i Kadîm'in etkisini görmek mümkündür. Ahmed Hâtem ayrıca halk inançları, halk adetleri, gelenek ve görenekleriyle ilgili unsurları atasözleri ve deyimlerle harmanlayarak şiirlerinde kullanmıştır. Bazı şiirlerinde dönemin toplumsal olumsuzluklarını eleştirmiş, bu amaçla irsâl-i mesel sanatına çokça başvurmuş, kendisi de özlü sözler söylemiştir. Şiirlerinde dinî ve tasavvufî mazmunlara fazlaca yer vermiştir”(Açık, 2016:63-64).

Eserleri: Dîvân, Şerhu'l-Lüma, Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî, Şerh-i Tuhfe-i Vehbî, Kasîdetü'l-Hâdim Benî Adem, Şerhu'l-Bedri'r-Reşîd fi elfâzi'l-küfr, Fevâ'id-i Hâtemiyye, Mültekâ Şerhi, Manzûme fi'l-ahlâk.

2.1.37. Şehrî

17. yüzyıl divan şairlerinden olan Şehrî'nin asıl adı Ali'dir. Malatya'da doğmuştur. Kaynaklarda, ailesi, ne zaman doğduğu, kaç yaşına kadar Malatya'da kaldığı ve ne zaman İstanbul'a geldiği konularında bilgi yoktur. Fakat doğumundan belli bir zaman sonra İstanbul'a gelmiş, tahsilini burada yapmış, Nef'î'nin talebesi olmuştur. Bu bilgiler ışığında Şehrî'nin özellikle kasidede bu yüzyıla damgasını vuran Nef'î'nin öğrencisi olmasından yola çıkarak iyi bir eğitim aldığını ve iyi bir şiir kabiliyetine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Eğitimini tamamladıktan sonra Dîvân-ı Sultânî katipleri zümresine katıldığı, bir süre bu görevi yürüttüğü; yazısının güzel olması hem şiir hem inşası hem de imlasının düzgün olmasından dolayı, o dönemde vezîriâzam olan Gürcü Mehmed Paşa'ya tezkireci olmuştur. Şehrî 1660 yılında vefat etmiştir. Şehrî hayattan zevk alamama, bahtsızlık, feleğin türlü cefaları gibi temaları çok sık dile getirmiştir. Bulduğu görev gereği birçok Osmanlı şehrini gezmiş ve gezdiği yerlerin çeşitli özelliklerini ve güzelliklerini, divan şiiri estetik değerleri ölçüsünde, müstakil şiirlerde dile getirmiştir. Safâyî Tezkiresi'nde, Şehrî'nin bir divan meydana getirdiği için herkes tarafından benimsenen ve beğenilen bir şair, şiir meclislerinin aranılan ismi ve seçkin bir şair olarak bir hayli söhret sahibi olduğunu ve şiirlerinin ateşli ve renkli olduğunun altını çizmektedir. Fuad Köprülü, Şehrî'nin dikkate değer bir şair olduğuna işaret ederken; Ali Nihat Tarlan ise onun hayal gücündeki zenginliğine ve zincirleme sıfat tamlamalarını kullanmakta gösterdiği başarıya dikkat çeker (Demirel, 1999:1-10).

Eserleri: Dîvân.

2.1.38. Zihnî

Yaptığımız araştırmalar neticesinde, Türk edebiyatında Zihnî mahlasıyla şiirler yazan yaklaşık yirmi beş divan şairine rastlanmıştır. Ancak mecmuada yer alan Zihnî mahlaslı üç adet gazelin hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2.1.39. Hamîrî

İncelediğimiz şuarâ tezkireleri ve diğer edebiyat kaynaklarında bu isimde bir şair kaydedilmemiştir.

2.1.40. Nef'î

Nef'î'nin asıl adı Ömer'dir. Doğum yeri Erzurum Pasinler'dir. Babası Mehmed Bey'dir. İlk mahlası zarara mensup anlamında "Darrî" iken, genç yaşlarda Gelibolulu Alî'nin tavsiyesi ile fayda ve menfaate mensup anlamında "Nef'î"ye çevirmiştir. Sultan I. Ahmed'in tahta çıktığı yıllarda ve bir tavsiye ile İstanbul'a gelen şair, kabiliyeti ile kısa zamanda kendini tanıtarak, devirlerini idrak ettiği I. Ahmed, II. Mustafa, II. Osman ve IV. Murad gibi dört hükümdara ve devletin ileri gelenlerinden birçoğuna birbirinden güzel kasideler sunmuş ve bazı önemli görevlerde bulunmuştur. Şair, IV. Murad'ın saltanat yıllarında şöhretinin zirvesine ulaşmıştır. Padişah, Nef'î'nin övgü ve yergilerinden hoşlanıp şairi takdir etmiş, onu meclislerinde bulundurmuştur. Ancak padişah, 1630 Haziran'ında yağmurlu bir günde babasının Beşiktaş'taki köşkünde şairin Sihâm-ı Kazâ'sını okurken, yakınında bir yere yıldırım düşmesi üzerine elindeki şiir mecmuasını yırtar ve Nef'î'yi azlettirerek bir daha hiciv yazmaması için kendisinden söz alır. Sultan IV. Murad'ın emri veya izniyle idam edilen şairin cesedinin denize atıldığı rivayet edilir. Tam bir tarih ve sebep bilinmemekle birlikte, bu idamın 27 Ocak 1635 günü ve Bayram Paşa hakkında söylediği bir hiciv yüzünden gerçekleştiği öne sürülmektedir (Şentürk ve Kartal, 2014:428-429).

"Nef'î, eski edebiyatımızda kaside ve hicivleriyle ünlü divan şairimizdir. Nef'î, divan edebiyatının gür sesli şairlerindedir. Kendinden emin ve sanatına güvenen bir kişiliği vardır. Sevgisini ve öfkesini dile getirirken, şairin sesinde alışılmamış bir ton dinlenir. Seslenişleri yüksek perdedendir. Şair, bildiğini açıkça söylemekten çekinmez. İfadelerinde sert, acımasız, hatta biraz da isyancı tavırlar sezilir. Nef'î'nin, şiire yöneldiği ilk dönemlerinde doğu klasiklerini, özellikle de İran edebiyatı ve edebi şahsiyetlerini yakından takip etmiştir. Şair, Urfî, Enverî ve Hâfız'ı çok iyi bilir. Türk şairleri arasında Nef'î'nin en çok meşgul olduğu şair, Bâkî'dir. Söyleyişte Bâkî'ye yakınlaşır. Bâkî'nin Nef'î'ye asıl etkisi yüksek perde,

debdebeli anlatım, tınlamalı ses ahengidir. Nef‘î, şiirde musikiyi yakalayabilmiş şairler arasında yerini alır. Onun şiirinde musiki perdeleri ve nağmeleri vardır. Nef‘î’nin çoğu şiirinde açığa çıkan sert mizacı gazellerinde perdelenmiş gibidir. Gazelde fazla yer almayan fahriye onun gazeline yerleşmiştir. Gazellerinde işlediği aşk, hicran, elem, hararet, rindçe anlatımı benimser” (Akkuş, 1999:706-709).

“Nef‘î, Türk edebiyatında Bâkî’den sonra kasidede üstad olmuş, Sebki Hindî etkisi ile şiirlerinde söz sanatlarından çok manaya önem vermiş, zincirleme tamlamalar kullanarak şiirde mana derinliği temin etmiş, muhayyile gücünü kullanarak mübalağada iğrak ve guluv derecesinde övgüler ve tasvirler yapmış, ahenge çok önem vererek kasidelerinde yüksek tonlu bir şiir dili kullanmış, şiire yeni kelimeler sokarken Farsça terimler ve atasözlerinden yararlanmış, klasik kasideye fahriye ve raşiyeyi kasideye giriş bölümü olarak sokmuştur. Bütün bu özellikleriyle Nef‘î, Türk edebiyatının kaside üstadı olarak tanınmıştır ”(Ocak, 2002:81).

“Nef‘î’nin övgü ve yergi şiirleri için, kendi yaşadığı dönemden günümüze kadar çok söz söylenmiştir. Bütün yazarların üzerinde birleştikleri nokta, Nef‘î’nin bu alanda en büyük şair olduğudur. Övgü ve yergide “ifrat” veya “tefrit” yolunu seçen, yani övdüklerini göklere çıkartan, yerdiklerini yerin dibine geçiren; fakat hiçbir zaman ikisinin ortasında bir yol benimsememiştir. Nef‘î’nin bütün övgülerinde mübalağanın büyük bir payı olduğu söylenebilir. O övdüğü kişileri sahip oldukları özellikler ötesinde, görmeyi arzu ettiği biçimde yüceltmıştır. Ancak, edebiyatımızda övgüleriyle olduğu kadar övünmeleriyle de tanınmış olan Nef‘î’nin övünmelerinde belli başlı iki nokta görüyoruz. Bunlardan ilki, onun şairlik yeteneğine ve şiirlerine rakip tanımayan tutumu; ikincisi ise kendisini tanınmış İran şairleriyle bir tutması, hatta çoğu zaman onlardan üstün görmesidir” (Ünver, 1987: 45-62).

“O, kasidenin manası içinde bulunan mübalağa sanatını doruğa çıkarmış, bu sanatı çok defa kasidesini süslemek için bir estetik malzeme olarak kullanmıştır. Fahriyeyi yani kendini övmeyi kasidenin vazgeçilmez unsuru yapmıştır. Kasidesinde medh ettiği kimseyle sanki karşı karşıya konuşur gibidir. Bu teklifsizce davranışı ile seleflerinin yani kendisinden önce gelmiş şairlerin yapmadığını yapıyor, kendi şahsi meselelerini konunun içine

katıyor, düşmanlarını şikayet ediyor, hiciv yazma huyu için bahaneler ileri sürüyor. Onun kasideleri, bazan bir dostuna içini dökmek için bazan da bir büyüğe kötü ahvalini bildirip yardım dilemek için veya düşmanlarından şikayet için yazılmış mektuplar gibidir. Kısaca denilebilir ki Nef'î padişahı, veziri, müftiyi v.s. değil kendisini medh etmekte, onlardan değil kendisinden bahsetmektedir”(Çavuşoğlu, 1991:84).

Eserleri: Türkçe Dîvân, Farsça Dîvân, Tuhfetü'l-uşşâk, Sihâm-ı Kazâ.

2.1.41. Remzî

Yaptığımız araştırmalar sonucunda, Divan edebiyatında Remzî mahlaslı on dört adet şair tespit edilmiştir. Ancak mecmuadaki bir gazel ve müfredin Remzî mahlaslı bu şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2.1.42. Cevrî

Cevrî'nin asıl adı İbrahim'dir. Emir Çelebi için istinsah ettiği bir Mesnevi nüshasının sonuna düşürdüğü tarihe bakılırsa 1595-1600 tarihleri arasında doğduğunu söylemek mümkündür. Gençliğinde iyi bir tahsil görmüş olan Cevrî Galata Mevlevîhanesi şeyhi İsmail-i Ankaravî'nin sohbetlerine katıldı ayrıca Beşiktaş ve Yenikapı Mevlevîhanelerine de devam etti. Derviş Abdî-i Mevlevî adlı bir hattattan yazı dersleri aldı. Günümüze ulaşan yazılarından usta bir talik kırmacı hattatı olduğu anlaşılmaktadır. Cevrî bir süre Dîvân-ı Hümâyûn katipliği yaptı, daha sonra bu görevinden istifa ederek devlet ricali için istinsah ettiği eserlerin geliriyle geçimini sağladı. Esrar Dede, Cevrî'nin Mevleviyye tarikatına intisap ettiğini ve Ankaravî'nin müridi olduğunu, Naîmâ Sarı Abdullah Efendi'ye mensup olduğunu; Müstakimzâde ve Abdülbaki Gölpınarlı Cevrî'nin ayrıca Bayramî-Melâmî tarikatına mensup olduğu görüşündedirler. Cevrî Çelebi 1654 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Ayan, 1993:460).

“Cevrî'nin edebi şahsiyetini ortaya koyan en önemli eseri Dîvân'ıdır. Devrin hemen bütün şairlerinde olduğu gibi onun da kaside ve gazellerinde Nef'î'nin etkisi görülmektedir. Ancak Cevrî'nin şiirlerinde hiciv ve mizaha da rastlanmaz. Gazellerinde yer yer Bâkî edası hakimdir. Safâyî “Asrun fesâhat ve belâgatle meşhur olan şâ'ir-i şîrîn-makâli” diyerek onun dil ve

üslubunun güzelliğini belirtmiştir. Özellikle yazmış olduğu “terkib-bend” ve “terci-bend”leriyle dikkat çeken Cevrî, Bağdatlı Rûhî ile en güzel şeklini bulan eğilimin bu asırdaki en belirgin temsilcilerindendir” (Şentürk ve Kartal, 2014:442).

Eserleri: Dîvân, Hall-i Tahkîkât, Selîmnâme, Hiye-i Çihâr-yâr-ı Güzîn, Aynü'l-Füyûz, Melhame, Nazm-ı Niyâz, Risâle-i Mu‘ammâ, Müfredât-ı Tıbb.

2.1.43. Vecdî

XVII. yüzyılın divan şairlerinden olan Vecdî'nin asıl adı Abdülbâki'dir. Boğuk Mustafa namında birinin oğludur. Tahsil gördükten sonra Divan kalemine girmiş ve derece derece Beylikçiliğe kadar yükselmiştir. Köprülü Mehmed Paşa'nın Vecdî'ye göstermiş olduğu teveccühü Şâmî-zâde'nin çekemeyişi ve onu kendisine rakip görüp nücüm ilminden hareketle hükümet aleyhinde bazı hiselerin meydana geleceğini söylemesi üzerine Vecdî üç arkadaşıyla birlikte 1661'de idam edilmiştir (Sarı, 1993:5).

“Akıcı ve sade gazelleriyle edebiyatımızda ikinci derece bir şair olarak nitelendirilen Vecdî, bazı beyitlerinde Bâkî ve Nef'î'yi eski, kendisini değişik ve yeni şeyler söyleyen şair olarak göstermektedir. Dostu Mezâkî'yi üstat olarak saymış ve ona bir müzeyyel gazel yazmıştır. Vecdî, Sebk-i Hindî özelliği taşıyan bazı beyit ve şiirleri olmasına rağmen daha çok klasik üslupla şiir yazan şairlerin etkisinde kalmıştır. Bâkî ve Nedîm çizgisinde önemli bir şahsiyet olan Vecdî'nin şiir anlayışı üstadı Mezâkî gibi sadedir. Bu sadelik sadece dil ve üslup bakımından değil, aynı zamanda mazmun, hayal ve mana yönündendir. İfadesi açık ve sağlamdır. Nâilî ve onun etkisinde olan Cevrî'nin aksine Vecdî'de vuzuh vardır. O daha çok Fehîm-i Kadîm'in yolunda olmuştur. Vecdî aynı zamanda iyi bi hattatdı” (Şentürk ve Kartal, 2014:444).

Eserleri: Dîvân.

2.1.44. Nazîr İbrahim

Edirne'de dünya'ya gelen Nazîrâ İbrahim Efendi'nin Edirne Vakası (1115/1703) sırasında on yaşında olduğunu söylediğine göre (1105/1693-94) yılında doğmuş olmalıdır. Edirne Gülşenî Dergahı şeyhi Manisalı İbrahim

Gülşenî'nin torunu, Sarıca Paşa Medresesi müderrisi Şeyh Mustafa Gülşenî'nin oğlu, şair ve edip Edirneli Kâmî'nin yeğenidir. Tasavvuf ve ilim ortamında büyüyen İbrahim Nazîrâ medresede tahsilini sürdürürken babasının emriyle Sezâî-yi Gülşenî'ye intisap etti. Tahsilini tamamladıktan sonra Edirne mahkemesinde katiplik yaptı. 1718 yılında Mısır kadılığına tayin edilen amcası Kâmî Efendi ile birlikte Kahire'ye gitti. Burada kaldığı süreyi İbrâhim Gülşenî Asitânesi'nde geçiren Nazîrâ'ya dergahın şeyhi tarafından teberûken tâc-ı şerif tekbirlendi. Ertesi yıl amcası görevden azledilince Edirne'ye döndü. Uzun yıllar Edirne medreselerinde müderrislik, Babaeski, Tekirdağ, Mısır ve Eski Zağra'da kadılık yaptıktan sonra Eski Zağra yakınlarındaki bir köyde inşa ettiği tekkede irşad faaliyetine başlayan Nazîrâ 1774 yılında vefat etti (Akkuş, 2006:454).

“Nazîr İbrâhim, mensur eserler kaleme almış bir müellif ve Divan sahibi mutasavvıf bir şairdir. Tasavvufi düşüncelerini aktarmada didaktik ve telkin metodlarını kullanarak şiirlerini kaleme almıştır. Pek çok şair yetiştirmiş Gülşenî tarikatının son halkalarından biridir. Nazîr, şiirlerinde elinden geldiği ölçüde eskilerin tekrarına düşmemeye çalışmış, yeni nükte ve mazmun arayışını, eski mazmunları tekrar etmek istemeyişini defalarca dile getirmiştir. Nazîr İbrâhim'in en önemli özelliklerinden biri de çok sayıda nazire yazmasıdır. O hem kendinden önce yaşamış önemli şairlere nazireler yazdığı gibi yaşadığı dönemin şair ve kalem erbabına da nazireler yazmıştır. Nazîr İbrâhim kendi şiirleriyle ilgili: Şiir yazmakta zorlanmadığını ve kolayca şiir yazdığını, bazı kimseleri evine çağırarak onlara aruz öğrettiğini, pek çok eser inceleyerek şiirler yazdığını, çok söz söylemek yerine az ve hikmetli sözler söylemek gerektiği, şiirlerinde yeni mazmunlar kullandığı ve kendisinin şair olma vasfını hak ettiğini söylemiştir. Nazîr İbrahim çağdaşı birtakım şairlerin yanı sıra en çok Nâbî'den etkilenmiştir denilebilir. Zira o da Nâbî gibi şiirde tefekkürü savunmuştur. Nazîr üzerinde Nâbî kadar olmasa da Nedîm'in etkisinden de söz etmek mümkündür” (Şengün, 2006:64-73).

Eserleri: Dîvân-ı Nazîr, Muammeyât-ı Manzûme, Manzûme-yi Ahlâkiyye, Beyân-ı Hurûf-ı Teheccî, Risâle-i Ehâdîs-i Erba'în-i Sülâsiyye, Risâle-i Erba'în ale'l-Kelimeteyn, Tercüme-i Kasîde-yi Münferice, İnsan-nâme, Behcetü'l-ebrâr ve lem'atü'l-esrâr, Câmiu'l-mu'cizât, Muhtasar Târih-

i Osmânî, Muhtasar Târîh-i Edirne, Beyân-ı Rûh bâ-Akvâl-i Sahîha, Risâle-i Nuût-ı Şerife, Risâletü'l-furûk, Şerh-i Gazel-i Mevlânâ, Şerh-i Gazel-i Niyâzî-i Mısrî, Şerh-i Gazel-i Usûlî, Şerh-i Kıt'a-i Aynân, Tuhfe-i Gülşeniyye, Beyân-ı Tarîkat-ı Gülşenî, Tuhfetü'z-zevrâ, Tuhfetü's-sâlikîn, Tuhfetü'l-letâif, Tercüme-i Câmiu'l-hikâyât, Tercüme-i Risâle-i Etvâr-ı Seb'a, Münci'l-melâl ve mûsili'l-kemâl, Letâif-i İmâm-ı Azam, Kavsiye Bâ-Ehâdis-i Şerife ve Ebyât-ı Latîfe Der-tîr-Endâzî, Mecmûa-yı Mekâtib.

2.1.45. Sâ'ib

İncelemiş olduğumuz edebiyat kaynaklarında, şairin mecmuada yer alan bir adet gazelinin Sa'ib mahlasını kullanarak şiirler yazmış dört Sa'ib'den hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2.1.46. Şeyhülislâm Yahyâ

Osmanlı Devleti'nin yirmi yedinci şeyhülislamı olan Yahyâ Efendi, 1552'de İstanbul'da doğmuştur. Babası, Ankaralı Bayramzâde Zekeriya Efendi'dir. İlk tahsilini babasından gördükten sonra Yahyâ, Abdulcebbarzâde Derviş Mehmet Efendi'den de ders almıştır. Sırasıyla 1587'de Atik Ali Paşa, 1590'da Şehzade ve Üsküdar Valide medreselerine müderris olmuştur. Sonra kadılık mesleğine geçen şair 1596'da Halep, 1597'de Şam Kadılığına tayin edilmiştir. 1599'da Mısır Kadılığına tayin olan Yahyâ Efendi daha sonra Bursa, 1602'de Edirne ve 1604'te Anadolu, altı ay sonra Rumeli Kadılığına tayin edilmiştir. Daha sonra bir olaydan dolayı görevden ayrılan Yahyâ Efendi 1619'da üçüncü kez bu göreve getirilmiştir. 1622'de Es'ad Efendi'nin yerine şeyhülislam olarak tayin olmuştur. Kemankeş Ali Paşa'nın Yahyâ Efendi hakkında uydurduğu yalanlara inanan V. Murad, Yahyâ'yı 1623 yılında şeyhülisamlıktan azlettirmiştir. Ancak, 1625'te onun yerine şeyhülislam olan Es'ad Efendi vefat edince, ikinci kez şeyhülisamlık Yahyâ Efendi'ye verilmiştir. Recep Paşa'nın teşvik ve tahrikiyle Yahya Efendi yeniden 1632'de görevinden alınmış, yerine Ahizâde Hüseyin Efendi geçmiştir. Ahizâde Hüseyin Efendi'nin idamından sonra Yahyâ Efendi, bir fermanla üçüncü kez sadrazamlık makamına getirilmiştir. Yahyâ Efendi IV. Murad ve İbrahim devrinde de makamında kalmıştır. Görevdeyken 1644 yılında vefat etmiştir (Bilkan ve Çetindağ, 2006:85-86).

“Şeyhülislâm Yahyâ Efendi şair olarak çağının gerçek gazel ustalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Dili zarif ve temiz, hayali zengin, ifadesi ince ve nükteli bir şairdir. Günlük zevkleri, duyguları aşkları samimi bir eda ile işlemiştir. Sanatlara düşkün değildir. Aşıkâne, kalenderâne, rindâne ve bazen şuh bir edası vardır. Gazelde rubai vezni ilk kullanan kişidir. Gazellerinde divan şiirinin klasik konularından aşk, zevk, kader, ayrılık, vuslat gibi bireysel meselelerin yanında mahalli hayat, tasavvuf ve toplumsal konuları da işlemiştir. Şair bizzat yaşadıklarını şiirlerinde zaman zaman aksettirmiştir. Öbür taraftan bahar, tabiat, felekten şikayet, kendini övme gibi hemen her şairin işlediği konular da görülmektedir” (Solmaz, 2018: 12-16).

“Yahyâ Efendi, daha önceki asırlarda Necâtî Bey ve Bâkî tarafından temsil edilen “şehir Türkçesi”ni başarıyla devam ettirmiştir. Eski devirle yeni devir arasında köprü rolünü üstlenen şair Gibb’in de zikrettiği gibi Bâkî ve Nedîm’le birlikte Osmanlı şiirinde tekamül zincirini muhafaza etmiştir. Özellikle gazellerindeki duru ve sade Türkçe, türlü söz ve mana sıkıntılarında düşmeden dile hakim, rahat ve rindce söylemiş ona haklı olarak çağdaşı şairler arasında en seçkin mevkiyi kazandırmıştır. Şeyhülislâm Yahyâ’nın gazellerindeki en belirgin özellik İlâhî aşkı, yoğun ve taşkın bir beşerî aşk kisvesi altında başarıyla işlemiş olmasıdır. Onun eserlerinde tasavvuf, şarap, meyhaneye ve birbirinden güzel sevgililer arasında taşkın bir şuh eda ile öylesine sembolleştirilip gizlenmiştir ki; bu ustalık şiirin inceliklerine vakıf olmayanları şaşırtıp şair hakkında menfi yorumlar yaptıracak derecelere ulaşmıştır. Şiirlerinde mahallî unsurlara da yer veren şairin sanatlara fazla düşkün olmadığı görülmektedir. Bâkî’de dikkati çekecek kadar yoğun olan sanat gösterme titizliği onda yoktur. Kelime oyunlarına ve tekellüflü anlatıma rağbet etmeyen Yahyâ’nın şuh ve serbest üslubu adeta Nedîm’i müjdeler. Onun toplumdaki olumsuzluklarla onlara sebep olan tipleri iğneleyici ifadeleri, asrın üslubunu belirleyici olması yönüyle dikkat çekmektedir” (Şentürk ve Kartal, 2014:434).

Eserleri: Dîvân, Ta‘lîku Şerhi Câmî’î’-d-dürer, Tahmîsü Kasîdeti’l-bürde, Nigârîstân Tercümesi, Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi, Sâkî-nâme, Manzûme-i Ferâiz Şerhi.

2.1.47. Fitnat Hanım

18. yüzyılda yetişmiş kadın şairlerimizden olan Zübeyde Fitnat Hanım, Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi'nin kızıdır. İstanbul'da dünyaya gelen Fitnat Hanım'ın doğum tarihi belli değildir. Kaynaklarda, 1730 veya 1748 gibi herhangi bir vesikaya dayanmayan tarihler ileri sürülmüştür. Başka bir kayda göre 1723-24'te doğan kardeşi Mehmed Şerif'ten yaşça küçük olduğu belli olan Fitnat'ın doğum tarihi bundan sonraki yıllarda aranmalıdır. İçinden beş şeyhülislam çıkmış, kültür seviyesi çok yüksek değerli bir ailede yetişmiştir. Fitnat Hanım Koca Rağıp Paşa zamanında şöhret bulmuş Rağıp Paşa'nın şair ve alimlerle olan sohbet meclislerine de katılmıştır. Fitnat Hanım 1780 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Akün, 1996:39-46).

“Fitnat Hanım'ın şiirleri, kendi kadın hassasiyetini yansıtmaktan uzak hikemi ve aşıkane söyleyişlerden ibarettir. Kanaatkar olmak, dünya malı ve mevkilerine önem vermemek, felekten şikayet şiirlerinin başlıca konusudur. Bu düşüncelerini külfetsiz, acı, zarif bir söyleyişle dile getirmiştir. Fakat kudretli bir şair olmaması sebebiyle şiirleri duygu ve hayal derinliğinden yoksundur. Bazen, Nedîm tarzında şuhane gazeller de söylemiştir. Fitnat az yazan titiz bir şairdir. Daha çok gazellerinde başarılı olmuştur. Divanında sadece 4 kaside vardır. Divan'ında diğer şairler gibi tarihler önemli bir yer tutmaktadır. Divan'ında 36 muamma ve 4 lügaza yer vermesi, dille oynamaktan zevk aldığını göstermektedir. Fitnat, devrinde fıkraları ve şairliğiyle oldukça meşhur olmuş, şiirleri elden ele dolaşmış bir şairdir. Bazı gazelleri bestelenmiştir. Fitnat, renkli kişiliğiyle olduğu kadar, küçük divanıyla da sonraki asırda da unutulmamış klasik şiirin en güçlü kadın şairi olarak kabul edilmiştir” (Horata, 2015:135-136).

Eserleri: Dîvân, Mektup.

2.1.48. Nâ'îlî Kadîm

Asıl adı Mustafa olan Nâ'îlî'nin babası maden katiplerinden Pîrî Halife'dir. XIX. yy. şairlerinden Manastırlı Nâ'îlî'den ayırmak için ondan daha çok “Nâ'îlî-i Kadîm” olarak bahsedilmiştir. Dîvân'ından elde edilen bilgilere göre zayıf ve hastalıklı bir bünyeye sahip olan Nâ'îlî, küçük yaşta anne ve babasını yitirmiş, bütün ömrü maddi ve manevi acılarla geçmiştir.

Eserlerinden iyi bir tahsil görerek Farsça'yı çok iyi öğrendiği anlaşılmaktadır. Eğitiminden sonra Dîvân-ı Hümâyûn'da ve Maâdin Kalemi'nde katiplik ederek baş halifelige yükselmiştir. Ancak hayatı boyunca bu makamdan yükseğe çıkamamıştır. Nâ'îlî-i Kadîm 1666 yılında vefat etmiştir. Mezarının Fındıklı'daki Sünbülî Dergâhı haziresinde olduğu ve daha sonra Beyoğlu Kabristanı'na nakledildiği bildirilmektedir (Şentürk-Kartal, 2014:436).

“Nâ'îlî, 17. yüzyılda görülen Sebk-i Hindî üslubunun edebiyatımızdaki en büyük temsilcilerinden biridir. Nâ'îlî, şiirlerinde süslü ve ağdalı bir dil kullanmış, anlama sözden çok önem vermiştir. Beyitlerin anlamları son derece ince, derin ve içiçe geçmiştir. Aklın yerine muhayyilenin geçmesi, gerçek yerine hayallerin kullanılması, ıstırap ve karamsar bir ruh hali, mübalağa ve tezad sanatlarını şiirlerinde çokça kullanması, dilde yabancı kelime ve bu kelimelerle yapılan tamlamaların uzunluğu ve çokluğu, soyut kavramlı kelimelerin somut kavramlı kelimelerle birleştirilerek tamlamalar yapması ve bu tamlamaları sık kullanması ve şiirlerinde tasavvuf unsurlarını taşıdığı görmekteyiz. Nâ'îlî de tasavvuf hiçbir zaman şairliğinin önüne geçememiştir. Nâ'îlî'nin şiirlerinde tasavvuf gazellerinin hemen hemen hepsinde ve müseddeslerinde işlenmiştir. Nâ'îlî de birçok şair gibi, hayatın çirkinliklerinden kaçmak, çektiği acılardan düşüncede olsun kurtulabilmek için tasavvufa sığınmıştır. Ayrıca, etkisinde kaldığı Hind üslubunun da kaçınılmaz unsurlarından bulunduğu için, bu üslubun diğer şairleri gibi Nâ'îlî de tasavvufî aşkı işlemiştir. Kısacası Nâ'îlî'nin tasavvufu ilgisi esastan değil, sanat yönünden olmuştur. Nâ'îlî, tasavvufu amaç edinmemiştir. Şiirlerinden de anlaşıldığı üzere hayatından memnun olmadığı, bulunduğundan daha fazlasını istediği, dünyaya sıkı sıkıya bağlı ve ihtiraslı bir insan olduğu için iyi bir mutasavvıf olamamıştır” (İpekten, 2014: 67-82).

Eserleri: Dîvân.

2.1.49. Rızâ'î

Rızâ'î hakkında “*Aşık Çelebi'nin Meşâ'irü's-Şu'arâ*” adlı tezkiresinde asıl isminin Abdülkerim olduğu, Bursalı olduğu, Kassâbâde namıyla anıldığı, çocukluğundan beri yüksek zekası, ilim ve fazilet sahibi olmasıyla dikkat çektiği ve Çorlu'da müderrislik yaptığı yazılıdır (Kılıç, 2010:1370-

1371). “*Beyânî Tezkiresi’nde*” yukarıdaki bilgilere ek olarak neşeli ve umursamaz yaradılışlı olduğu için Deli Kerim olarak anıldığı, 500 akçe ile Kudüs kadısı olduğu ve göreve giderken vefat ettiği yazlıdır. “*Sicil-i Osmânî’de*” ise kadı olduğu ve 1577 yılında vefat ettiği bilgisi verilmektedir (Akbayar, 1996:1392).

2.1.50. Seyyid Zihnî

Seyyid Zihnî’nin *Şefkât Tezkiresi’nde* tam ismi Seyyid Mehmed Sâ’id olarak geçmektedir. Tezkirede şairin Keşanlı olduğu, memleketinde mahkeme katibi olduğu ve müretteb bir divanı olduğu yazar (Önder, 2006:113-117). *Sicill-i Osmânî’de* ise şairin ismi Mehmed Sâ’id Efendi’dir. Keşanlı olduğu, III. Selîm döneminde (1789-1807) vefat ettiği ve bir divanı olduğundan bahsedilir (Akbayar, 1996: 1714). *Hersekli Ârif Hikmet Tezkiresi’nde* ismi es-Seyyid Mehmed Efendi olarak zikredilmektedir. Ârif Hikmet, şairin kitap haline getirilmiş bir “*Dîvân’ı*” ve aşk temasını işleyen “*Vasl-ı âbâd-nâm*” isimli mensur bir eserinin olduğunu ve bu eserleri gördüğünü ayrıca *Dîvân*’ının dibacesinde, 1180 adet şiirini bir araya topladığından bahseder. Bunun yanında *Şefkât Tezkiresi’nde* de iki adet gazelinin olduğu, vefat tarihinin bu tezkirede de yazılı olmadığı bilgisini vermektedir (Erdem: 2014: 71-72).

2.1.51. Sâbit

Şairin asıl adı Alâeddin Ali’dir. Bosna’nın Uziçe kasabasında dünyaya dünyaya geldiği için daha çok Bosnalı Sâbit diye anılmıştır. İlk eğitimini memleketinin tanınmış bilginlerinden Müftü Halil Efendi’den almıştır. Daha sonra İstanbul’a gelip Kaptanıderyâ Seydizâde Mehmed Paşa’ya kasideler sunmuş ve dairesine imam olmuştur. Bir zaman sonra Şeyhülislam Çatalcalı Ali Efendi’ye mülazım ve Lalî-zâde ailesine damat oldu. Bir zaman müderrislik yapmış ancak daha sonra kadılık mesleğini tercih etmiş ve Rumeli’de Çorlu, Burgaz, Kefe ve Yanya’da kadılık görevlerinde bulunmuştur. Tekfurdağı müftülüğüne getirilen şair sekiz yıl bu görevde bulundu ve 1700 yılında kendi isteğiyle Bosna kadılığına atandı. Sâbit, bir süre sonra Konya mevleviyetine getirilir ancak bu görevinden azledilerek 1706’da İstanbul’a geldi. Bir süre sonra da Diyarbakır mevleviyetine

getirildiyse de kısa bir süre sonra buradan da azledilmiştir. 5 Eylül 1712’de yakalandığı dizanteri hastalığından vefat ederek Maltepe’de Sarı Abdullah Efendi’nin ayak ucuna defnedilmiştir (Şentürk ve Kartal, 2014:447-448).

“XVIII. yüzyıl başlarında adından sıkça söz edilen Sâbit’in şiirlerinde yerli ve yeni olma özelliğinin birlikte yürüdüğü, divan şiirinin geleneksel ve duygusal idealizminin kırıldığı, realizm, müstehcenlik ve mizah gibi unsurlara yer verildiği görülmektedir. Sâbit halk ağzındaki kelimeleri atasözleri ve deyimlerle harmanlayarak şahsi bir üslup oluşturmuştur. Bundan dolayı manzumelerinde onu çağdaşlarından farklı kılan garip bir tarz ve değişik bir haz dünyası vardır. Dikkate değer bulduğu ve zevk aldığı her kelime onun şiirine girmiş, manzumelerindeki renkli ve canlı mısralar Tanzimat’ta kendini gösterecek olan yerli, milli bir edebiyatın müjdecisi olmuştur. Şiirlerinde söz oyunları ile birlikte alay ve maddi hazlar önemli bir yer tutar. Konu ve biçim yönünden gelenekleri zorlaması, divan şiirinin alışlagelen konuları arasına günlük hayatı ve olayları katması bir tür yanilik olarak değerlendirilebilir” (Karacan, 2008:349).

Eserleri: Dîvân, Zafernâme, Edhem ü Hümâ, Dere-nâme, Berber-nâme, Hadîs-i Erba‘în Tercüme ve Tefsiri.

2.1.52. Fehîm-i Kadîm

Asıl adı Mustafa Fehîm’dir. İstanbul’da Parmakkapı’da gevrek ve kurabiye yapıp satan bir fellahın oğlu olmasına nazaran Arap asıllıdır. Bundan dolayı “Uncu-zâde” diye de anılmaktadır. Kısa hayatı talihsizlikler içinde geçen şair, bir süre katiplik yapmış; daha sonra Kudüs, Mekke, Medine, Edirne ve son olarak da Mısır’da bulunmuştur. Mısır’a gitmeden önce yazmış olduğu bazı şiirlerinde talihsizliğinden, Anadolu’da mevki sahiplerinin değer bilmezliklerinden, bu ülkenin kötülüğünden, buradan kurtulma arzusundan ve şairlerin rezilliklerinden şikaye eden Fehîm, her ne kadar Mısır’da bir süre rahata kavuşsa da zamanla buradan sıkılmış ve İstanbul’a duyduğu hasreti dile getirmeye başlamıştır. Bu hasret ve gurbet sebebiyle içkiye müptela olan Fehîm’in bu durumundan çevresindekiler rahatsız olmaya başlarlar ve onu valinin gözünden düşürürler. Fehîm, nihayet Mısır Kalesi Dizdarı Mehmed Ağa’nın sağladığı imkanlarla Mısır hazinesini

İstanbul'a götüren bir kafiye katılır. İstanbul'a hareket eden Fehîm, bu arzusunun kavuşmadan sıtma veya veba sebebiyle 1647 yılında Konya'nın Ilgın kazasında vefat eder (Şentürk ve Kartal, 2014:440).

“Fehîm'in en büyük özelliği kendine has bir üslup sahibi olmasıdır. Divan şiirinde genellikle kalıplaşmış biçimde tasvir edilen çevre bile onun gazellerinde pitoreks tasvirler ve günlük vakalarla oldukça tabii bir şekilde yer alır. Bunda, Sebki Hindî'nin yeni anlatım şekilleri ararken halk yaşamı ve söyleyişini şiire sokan ifade tarzının da tesiri vardır. Pek çok şiirinde görülen ıstırap terennümleri, divan şiirinin genel olarak benimsediği bir tutum veya Sebki Hindî'ye has bir özellik değil mizacının ve kendi hayatının şiire aksetmesi şeklinde görülmektedir. Ayrıca şiirlerinde esas olarak kendi iç dünyasını anlatan şair düşünce yerine muhayyileyi, dış dünyadan çok insanın heyecan ve kederlerini esas temalar tarzında benimseyen Sebki Hindî'nin de divan şiirindeki ilk büyük temsilcilerindendir. Bu üslubun bir başka özelliği olan söz sanatlarının yerine mana sanatlarını tercih etme yolunu benimseyen Fehîm şiirinde fazla sözden kaçınıp kısa ve dolgun söyleyiş tercih etmiş, aynı zamanda kafiye ve rediflerde de yenilikler ortaya koymuştur” (Üzgor, 1995:295-296).

Eserleri:Dîvân, Şehrengiz, Bahri-i Tavîl, Tercüme-i Letâ'if-i Kümmelîn, Durûb-ı Emsâl-i Türkî.

2.1.53. Osmanzâde

İncelemiş olduğumuz şuarâ tezkireleri ve edebiyat kaynaklarında Osmanzâde'nin mecmuada yer alan kıtasının aynı isimle geçen şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2. 1.54. Hüseyin

Mecmuada bir adet muamması bulunan şairin taradığımız kaynaklarda aynı isimle geçen hangi Hüseyin olduğunu tespit edilememiş ve muamması da herhangi bir kaynakta bulunamamıştır.

2.1.55. Ahmed

Mecmuada bir adet muamması bulunan Ahmed'in incelemiş olduğumuz kaynaklarda hangi Ahmed olduğu tespit edilememiş olup muamması da bulunamamıştır.

2.1.56. Latîfi

Latîfi, 1491 yılında Kastamonu'da doğdu. Asıl adı Abdüllatif'dir. Latîfi mahlasını kullanmıştır. Babası, Fatih Sultan Mehmed devri şairlerinden, Hamdi Çelebi'dir. Latîfi, ilk öğrenimine Kastamonu'da başladı. Yirmi-yirmi beş yaşlarında iken iş bulmak amacıyla İstanbul'a gitti. On-on beş yıl İstanbul'da kalan şair, devrin defterdarı İskender Çelebi'ye sunduğu mensur bir bahariyye dolayısıyla Belgrad İmaretî'nin katipliğine tayin edildi. Uzun süre Belgrad'da kalan Latîfi, 1543'te İstanbul'a dönerek yine bazı imaret katipliklerinde bulundu. 1546 yılında tezkiresini hazırlayıp Kanûnî Sultan Süleyman'a takdim etti ve Ebû Eyyûb-i Ensârî Vakfî katipliğine getirildi. 1553'te bu görevinden azledilerek Kanûnî Sultan Süleyman'ın Rodos İmaretî'nin katipliğine getirildiyse de orada fazla durmayıp Mısır'a geçti. Latîfi, 1582 yılında Mısır'dan Yemen'e giderken bindiği geminin batması üzerine boğularak ölmüştür (Sevgi, 2003:111).

“Latîfi, bir divan oluşturacak kadar şiir kaleme aldığı halde şairliği ile değil, nesir yazarlığı ile tanınmıştır. Kendisi, herkesin şiir söylediği devirde inşaya yöneldiğini, bu vadede bir “tarz-ı has” vücuda getirdiğini anlatır. Küçük yaşta şiir söylemeye başlayan Latîfi, bizde şiir üzerine ilk defa düşünce üretenlerden biridir. Tezkire önsözünde yazar, divan şiirinin çerçevesini çizerek şiir inceleme metodlarından bahseder. Bu hadise çağı için yeni olduğu kadar önemli bir hadisedir. Latîfi, gençliğinde otuz üç kaside ve beş yüz gazelden oluşan bir divan tertip etmiş ancak daha sonra nesirde karar kılmıştır. Zengin bir edebiyat kültürüne sahip olan Latîfi, şiir tenkidinin tutarlı örneklerini vermiş, dil zevkine sahip, cümle yapısı sağlam bir nesir ustasıdır. Necâtî'nin şiirde gerçekleştirdiğini Latîfi nesirde yapmış, nesri atasözleriyle, deyimlerde işlemiş, kendi ifadesiyle “yeni bir üslup” meydana getirmiştir” (Canım, 2000:8-9).

Eserleri: Dîvân, Risâle-i Ta'rîf-i Evsâf-ı İstanbul, Fusûl-i Erba'â, Subhatü'l-Uşşâk, Nazmü'l-Cevâhir, Esmâ-i Suveri'l-Kur'ân, Enîsü'l-Füsehâ, Münâzara-i Latîfi, Rebiye-i Ezhâr, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ.

2.1.57. Abdurrahman Bâhir Efendi

Abdurrahman Bâhir Efendi 1688-89 yılında İstanbul'da doğdu. İlimiyeye mensup, Arapzâde olarak tanınan sülaledendir. Babası, Şehzade Camii imamı Arapzâde Ali Efendi'dir. Tahsilini İstanbul medreselerinde yapan şair, üstün kabiliyeti ve çalışkanlığı sayesinde kısa sürede devrin ünlü bilginleri arasında yer aldı. 1710'da sesinin güzelliği ve musiki bilgisi sebebiyle III. Ahmed'in başımamı olarak sarayda görevlendirildi; ayrıca şehzadelerin hocalığına tayin edildi. 1720'de Mekke kadılığı payesiyle Yenişehir mollası oldu. Dört yıl sonra da kendisine İstanbul Kadılığı payesi verildi. 1725'de İstanbul kadılığına getirildi ancak bu görevde bir yıl kalabildi. 1730'da saraydaki imamlık vazifesinden alınarak Sakız'a gönderildi. 1738'de Anadolu kazaskeri, 1745'te de Rumeli kazaskeri oldu. 26 Temmuz 1746'da İstanbul'da vefat etti. Abdurrahman Bâhir Efendi Türkçe, Arapça, Farsça olmak üzere üç dilde şiir yazmıştır. Ayrıca kaleme aldığı Arapça tarihleri onun edebi kudretini göstermektedir. Ancak şiirlerini topladığı bir divana bugüne kadar rastlanmamıştır. Abdurrahman Bâhir Efendi zamanın önemli musikişinasları arasında yer alır. Özellikle kendi şiirlerine yaptığı bestelerle ve hanendeliğiyle tanınmış, birçok saz eseri ve sözlü eser bestelemiştir (Özcan, 1988:158).

2.1.58. Yüsrî

Safâyî Tezkiresi'den elde ettiğimiz bilgilere göre Asıl ismi Mehmed olan Yüsrî, Diyarbakırda dünyaya gelmiştir (Çapan, 2005:739). *Tuhfe-i Nailî ve Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid'de* ise 1070/ 1659-60 yılında vefat ettiği yazlıdır. Bu bilgiler dışında tezkirelerde ve kaynaklarda hayatına, ailesine ve edebi kişiliğine dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

2.1.59. Derzi-zâde Ulvî Çelebi

Asıl adı Muhammed olan Ulvî Çelebi'nin doğum tarihi bilinmemektedir. Derzi-zâde lakabıyla anılmıştır. İstanbulludur. Manisa müftüsü Muallim-zâde Efendi'nin danışmendi olup ilim tahsil etmiştir. Bu sırada Celal Bey vasıtasıyla II. Selim ile tanışmış birçok ihsana kavuşmuştur. Ulvî, Turak Çelebi'nin himmetiyle güzel bir hayat yaşamış ancak Turak Çelebi'nin İstanbul'da Kanûnî Sultan Süleyman'ın emriyle idam ettirilmesiyle şair zor duruma düşmüştür. Turak Çelebi'nin idamından etkilenmesi üzerine yazdığı bir matlanın Kanûnî Sultan Süleyman'ı rahatsız etmesi üzerine padişah tarafından şairin hapsi ve katli için ferman çıkarılır. Bunun üzerine Ulvî, çareyi İstanbul'u terketmekte bulur. II. Selim tahta çıkışıyla İstanbul'a geri döner ve Molla Çelebi'ye mülazım olur (Kutluk, 2014: 646-647). Ulvî, 1585 yılında İstanbul'da vefat ederek Galata Mezarlığına defnedilmiştir (Özen, 1975:23).

Kınalızâde Hasan Çelebi "Tezkiretü's-Şu'arâ" adlı eserinde Ulvî'nin temiz edalı, ince hayalli, şirin sözlü, etkili ve güzel söz söylemede zamanın şairlerinin içerisinde şebbaz kuşu gibi uçucu olduğunu, ağır mecazlarla ve terkiblerle dolu olmayan açık ve duru bir üsluba sahip olduğunu söyler (Kutluk,2014: 646-647). *Aşık Çelebi "Meşâ'irü's-Şu'arâ'sında"* tabiatında incelik ve titizlik olduğunu belirterek gazel, kaside ve tarih yazmada yetekli bir şair olduğuna işaret eder (Kılıç, 2010: 1105-1106) *Ahdî "Gülşen-i Şu'arâ'sında"* ince, nazik bir söyleyişe sahip olan Ulvî'nin atasözlerine şiirlerinde yer vermesi bakımından Necâtî'ye, kullandığı mazmunlar bakımından Zâtî'ye, üslubundan ötürü de Hayâlî'ye benzediğini ifade eder (Solmaz; 2005: 429).

2.1.60. Hâzık Mehmed

Hâzık 1690'da Erzurum'da doğdu. Asıl adı Seyyid Mehmed'dir. Babası, İspirli Ebu Bekir Efendi'dir. Mahlası Hâzık olup ömrünün çoğunu Erzurum'da geçirdiği için Erzurumlu Hâzık olarak anılmıştır. İlk eğitimini babasından aldıktan sonra İhlâsiye Medresesi müderrisi Müftü Ömer Efendi ve Kazâbâdî Ahmed Efendi gibi alimlerden ilim tahsil etmiş, tahsilini tamamladıktan sonra mülazım olmuştur. Daha sonra Erzurum'un çeşitli medreselerinde müderrislik yapmıştır. Erzurum'da elli yıl kadar ilim ve irfan

hayatı içinde bulunan, çok iyi Farsça bilen ve klasik edebiyatla meşgul olan Hâzık, hocalığı süresince birçok öğrenci yetiştirmiştir. Peygamber soyundan geldiği için Erzurum Nakîbüleşrâflığına ardından 1757’de getirildiği Erzurum müftülüğü görevini ölümüne kadar sürdürmüştür. Hâzık 1764 yılında vefat etmiştir (Okçu, 1998:122).

“18.yüzyılın alim şairlerinden olan Hâzık, ilmi dil olarak Arapçaya, edebi dil olarak da Farsçaya hakkıyla vakıftır. İran edebiyatını ve bu edebiyatın inceliklerini kaynağından okuyup bilen, klasik Türk edebiyatını yeni mazmun ve söyleyişlerle süsleyip zenginleştiren bir şairdir. Hâzık, zeki, hayal ve sezgi gücü yüksek bir şairdir. Özellikle gazellerinde duygu ve düşüncelerini ifade etmekte zorlanmaz. Söyleyişi rahat ve tabiidir. Kılı kırk yaran bir titizlikle seçimi gerektiren, mana ve ahenk bütünlüğünü sağlayacak kelime ve sesleri uzun uzun düşünüp taşınmasına gerek kalmadan da bulup gazeller yazacak yetenekte bir şairdir. Hâzık ufku engin, zekası keskin, muhayyilesi derin ve rengin, hayal gücü ise geniştir. Hâzık Hikemi şiir üslubuyla yazan şairlerden olduğu için şiirlerinde öğretici tarzın bütün özelliklerine rastlanır. Hâzık şiirlerinde manaya önem verir. Hâzık, şiirde öncelikle mana arandığını, Pazar yerinde ham meyveye kimsenin iltifat etmediği gibi söz meydanında da manadan mahrum sadece tuntuaraklı sözlerden meydana gelen şiire kimsenin itibar etmeyeceğini ifade eder. Hâzık, şiirde mananın yanında mazmuna da önem verir Mana ile mazmunun şiirin iki temel unsuru olduğunu söyler” (Güfta, 2001: 38-46).

Eserleri: Dîvân, Tâ’likât Alâ Tefsîri’l-Beyzâvî, Fetvâlar.

2.1.61. Nev’î

Nev’î’nin asıl adı Yahya’dır. Babası, Pîr Ali İbrâhim-i Gülşenî mensuplarından Halvetî şeyhi olup Malkara’da Turhan Beğ Camii’nin de imamlık yapmıştır. Nev’î, ilk eğitimini babasından aldıktan sonra 1550 tarihinde İstanbul’a giderek Karamanî Ahmed ve Mehmed efendilerden medrese eğitimi aldı. Hocasının Edirne Bâyezîd Medrese’sine tayini üzerine Nev’î de onunla birlikte gitmiş, 8 yıl kadar burada kaldıktan sonra 1563’te hocasının Süleymaniye müderrisi olarak İstanbul’a tayini üzerine birlikte dönerek ona mülazım olmuştur. Daha sonra ilk olarak 20 akçe ile Gelibolu’da

Balaban Paşa Medresesi'ne tayin olunan Nev'î, 1572'de İstanbul'a gelmiş ve burada 20 yıl kadar çeşitli medreselerde bulunduktan sonra Çınarlı Medresesi'nde iken 1590 tarihinde Bağdat kadılığına atanmıştır. Yol hazırlığı ile meşgul olurken Sultan III. Murad tarafından Şehzade Mustafa, Bâyezîd, Osman ve Abdullah'ın hocalığına getirilen Nev'î 5 yıl bu vazifede kaldı. Zühd ve takva sahibi olup henüz çocuk yaşlarından başlayarak Sarhoş Bâlî Efendi, Kurt Mehmed Efendi ve Şeyh Şaban Efendi gibi mürşitler ile tasavvuf yoluna girerek zikre başladığı halde, rind bir mizaca sahip olduğu bilinmektedir (Şentürk ve Kartal, 2014:324-325).

“Nev'î özellikle gazellerinde ve musammatlarında , sade bir dil ve samimi bir üsluba sahiptir. Kasidelerinde kullandığı dil, kasidelerin yapısına uygun olarak , gazellerinde ve musammatlarında kullandığı dile göre daha ağır ve sanatlıdır. Nev'î'nin bir başka özelliği, Türkçe, Arapça ve Farsçayı çok iyi bilmesi; mecazlarımızı, atasözlerimizi, deyimlerimizi şiirlerinde ustaca kullanmasıdır. Nev'î şiirlerinde İslam dinine olan bağlılığını, aldığı tasavvuf terbiyesi ve mükemmel eğitimi ile edindiği İslami, beşeri ve devrinde geçerli ilimlere ait bilgilerin, adet ve geleneklerinden gelen değerlerin, zamanın eğlence hayatıyla ilgili bilgilerle içinde yaşadığı günlük hayat ve tabiata ait izlenimlerin, en ince ayrıntısına kadar yer aldığını görüyoruz. Tasavvufun bütün inceliklerini, çok küçük yaşta devrinin bu konudaki en yetkili şahsiyetlerinden öğrenen Nev'î'nin, tasavvufla ilgili derin bilgilerini şiirlerinde sık sık ve ustaca kullandığı görülür. Bununla beraber Nev'î bir mutasavvıf şair değildir. Bütün divan şairleri gibi o da tasavvufa ait bilgilerin şiire olan katkılarından önemli ölçüde yararlanmışır” (Sefercioğlu, 2011:26-29).

2.1.62. Akif Bey

Akif Bey ile ilgili bilgiye *Tayyâr-zâde Ahmed Ata'nın Tarih-i Ata* isimli eserinin 4. cildinde rastlamaktayız. Eserde, şair III. Mustafa dönemi (1757-1774) şairleri içerisinde yer almaktadır. İsmi Kapıcılar Kütühdası-zâde Seferlili Akif Bey olarak geçmektedir. Eserde yalnızca şaire ait beş adet müfrede yer verilmiş, hayatı ve edebi kişiliği hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

2.1.63. Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa

İbrahim Paşa, 1662 yılında Nevşehir’de dünyaya gelmiştir. Babası İzdin Voyvodası olarak bilinen Sipahi Ali Ağa, annesi Fatma Hanım’dır. İbrahim Paşa, akrabalarını görmek ve iş bulmak için 1698’de İstanbul’a gitmiş, aynı yıl akrabası olan Eski Saray masraf katibi Mustafa Efendi’nin aracılığı ile sarayın önce Helvacılar daha sonra Baltacılar Ocağı’na girmiştir. Ardından Dârüssaâde ağası yazıcı halifesi olarak II. Mustafa’nın bulunduğu Edirne Sarayı’na çağrılmış bu vesileyle Şehzade Ahmed’i yakından tanıma imkanı bulmuştur. Onun güvenilir adamı olmuş ve gizli işlerinde görev almıştır. 1703’te Dârüssaâde yazıcılığına tayin edilmiştir. Daha sonra padişaha olan yakınlığını çekemeyenlerin çabaları sonucu Haremeyn muhasebeciliği göreviyle saraydan uzaklaştırılmış ve Edirne’ye sürülmüştür. 1715 yılında Damat Ali Paşa’nın Mora Seferi’ne katılmıştır. 1716 yılında Petervaradin Seferine katılmıştır. Sadrazam Damat Ali Paşa’nın şehit olması üzerine aldığı tedbirlerle orduyu dağılmaktan kurtarmıştır. Sultan III. Ahmed tarafından terfi ettirilerek rûznâmçe-i evvel, mîrâhûr-ı evvel ve vezirlikle rikâb-ı hümâyun kaymakamlığına getirilmiştir. 1718 yılında sadrazamlığa getirilmiş ve Avusturya ile Pasarofça Antlaşmasını imzalamıştır. 12 yıl sadrazamlık vazifesini yürüten İbrahim Paşa, 1 Ekim 1730’da meydana gelen Patrona Halil İsyanı sırasında öldürülmüştür (Aktepe, 1993: 441-442).

2.1.64. Sultan III. Ahmed (Necîb)

Osmanlı padişahlarının 23. olan III. Ahmed 31 Aralık 1673 yılında dünyaya gelmiştir. Babası IV. Mehmed, annesi Râbia Emetullah Gülnûş Sultan’dır. 1703 Edirne Vakası sırasında ağabeyi II. Mustafa’nın tahttan indirilmesi sonucu 17 Ağustos 1703 yılında tahta çıkmıştır. III. Ahmed, tahta çıktıktan sonra 9 Nisan 1711 yılında gerçekleştirilen Prut Savaşı’yla Ruslara karşı büyük bir zafer kazanmıştır. Bu savaş sonucunda imzalanan Prut Antlaşması’yla Azak ve çevresi Ruslardan geri alınmıştır. 1715-1718 yılları arasında gerçekleşen Osmanlı-Avusturya-Venedik Savaşı kaybedilmiştir. Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa’nın barış istemesi üzerine 21 Temmuz 1718’de Pasarofça Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmadan sonra Osmanlı devletinde 1718-1730 yılları arasında, 12 yıl sürecek, Lale Devri

olarak adlandırılan yeni bir dönem başlamıştır. III. Ahmed, Patrona Halil İsyanı sonucunda 1 Ekim 1730'da görevden alınmış, 24 Haziran 1736 yılında, 63 yaşında vefat etmiştir (Aktepe, 1989: 34-37).

“Ahmedî ve Necîb mahlaslarını kullanan III. Ahmed, daha ziyade dini şiirler kaleme almıştır. Lale Devri gibi zevk ve safa döneminde yaşayan bu şair padişah, zaman zaman duyduğu pişmanlığı şiirlerinde aksettirmiştir. III. Ahmed'in dini şiirlerine bakınca, acizlik içinde Allah'a yalvaran bir kula rastlıyoruz. Tasavvufi bir olgunluğa ulaşamadığını gözlüyoruz. Dini şiirlerinin dışındaki şiirlerde devrinin izlerine rastlamak mümkündür. Ancak bunlar da sınırlıdır. Yaptırdığı cami, türbe ve çeşmeler için de tarihler düşürmüştür. III. Ahmed'in diline baktığımız zaman, gayet sade bir dille karşılaşlıyoruz. Bu da yaşadığı dönemin şiir dilinin temiz Türkçe'ye doğru yönelmesinden ileri gelmektedir” (Ak, 2001:305-307).

Eserleri: Dîvân

2.1.65. Fuzûlî

16. yüzyılda yaşamış olan divan şairlerinden olan Fuzûlî'nin hayatıyla ilgili bilgiler çok azdır. Asıl adının Mehmed, babasının Süleyman olduğu bilinmekle beraber hangi tarihte ve nerede doğduğu hakkında kesin bilgi yoktur. Mevcut kaynaklar onun Bağdat civarında doğduğunu kaydederse de belli bir yer üzerinde birleşemezler. Bazı şiirlerinde geçen “Bağdâdî” ifadesinden ve genellikle Fuzûlî-yi Bağdâdî diye anılmasından hareketle onun Bağdat'ta doğduğu söylenir. Bazı kaynaklar ise onun Hille, Kerbela veya Necef'te doğmuş olabileceği üzerinde durmaktadır. Fuzûlî'nin doğum yılı olarak gösterilen tarihler de doğum yeri gibi birbirinden farklıdır. Ancak onun “*Menşe ve mevlidim Irâk*” cümlesinden hareketle bu ibarenin ebcedle karşılığı olan 1483 tarihinde doğduğu ileri sürülmektedir. Fuzûlî menşe itibarıyla, Akkoyunlular devrinde ve bu hanedanın idaresi altında Irâk-ı Arab adı verilen bölgede yaşayan Akkoyunlu Türkmenleri'nin Bayat boyundandır. Şairin babasının Hille müftüsü olduğu, ilk bilgileri babasından aldığı, daha sonra Rahmetullah adlı bir hocadan ders gördüğü rivayet edilmektedir. Fakat Fuzûlî'nin şiirlerindeki izlerden, ilk edebi zevkini Azerî edebiyatının ünlü ismi Habîbî'den aldığı tahmin edilmektedir. Fuzûlî tahsil hayatı sırasında,

Arapça ve Farsça'yı bu dillerde kusursuz eser yazabilecek ve şiir söyleyebilecek derecede öğrenmiştir. Hayatını aklî ve naklî ilimleri elde etmeye ve ömrünü hikemî ve hendesî bilgiler edinmeye harcamıştır. Şah İsmail'in 1508'de Bağdat'ı ele geçirmesinden sonra ilk eseri olan Beng ü Bâde'yi Şah İsmail'e ithaf etmiştir. Fuzûlî'nin 1527 yılından başlayarak Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1534'te Bağdat'ı fethine kadar geçen sürede nasıl yaşadığı bilinmemektedir. Kanûnî Bağdat'ı fethedince, padişaha beş kaside takdim etmiş, Sadrazam Makbuş Paşa, Kazasker Abdülkâdir Çelebi, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi gibi şahsiyetlere de kasideler sunarak Osmanlı devlet adamlarının himayesine girmeye çalışmıştır. Ayrıca Bağdat Seferine katılan şairlerden Hayâlî Bey ve Taşlıcalı Yahyâ Bey'le tanışmıştır. Fuzûlî, 1556'da Bağdat ve çevresini kasıp kavuran büyük veba salgını sırasında vefat etmiştir (Karahana, 1996:240-242).

“Fuzûlî alim bir şairdir. Arap, Fars ve Türk dillerini ve bu üç dilin edebiyatlarını çok iyi öğrenmiştir. Zamanın geçerli bütün ilimlerini okumuş, bilgi sahibi olmuştur. Fuzûlî her şeyden önce aşk şairidir. Bütün şiirlerinde aşkı anlatmıştır. Bu aşk, maddi ve beşeri aşktan başlayarak ilahi, tasavvufi aşka gitmiştir. Fuzûlî'nin aşkına konu olan sevgili, eti ve kemiğiyle somut olarak kendini belli etmez. Her şiirde aynı özellikleri taşır; hep bir örnektir, soyuttur. Yani Fuzûlî'nin sevgilisi ilahi sevgilidir; Allah'tır. Böylece Fuzûlî'nin hemen bütün şiirlerindeki aşk tasavvufi aşktır. Tasavvuf, Fuzûlî'nin şiirlerinde çok önemli bir unsurdur. Fakat Fuzûlî'de tasavvuf bir gaye değildir. Tasavvuf Fuzûlî'nin açıkta değil şiirin derinliklerine gizlenmiştir. Fuzûlî bir ızdırap şairidir. Aşkı hep hüzün, keder ve acı yönleriyle görür. Ayrılık, dert ve üzüntüyü arar; kavuşmayı, neşeyi, mutluluğu istemez. Acı çekmekten hoşlanır. Her kavuşmanın sonunda ayrılık olduğu için kavuşmayı istemez. Mazmun bulmakta ve kullanmaktaki ustalığı Fuzûlî'nin şiirlerindeki bir başka özelliktir. Gerek İran edebiyatından Türk edebiyatına geçmiş mazmunları, gerekse kendinden önce yaşamış Türk şairlerinin bunlara eklediği mazmunları en güzel şekilde ve ustaca kullanmıştır. Mazmunları şiirinde bir hasırın telleri gibi örülmüş ve iç içe geçmiş bir şekilde kullanmıştır. Fuzûlî'nin şiirleri içten ve samimidir. Aşkı anlatırken heyecanını, lirizmini hemen hissettirir” (İpekten, 2018:31-37).

“Fuzûlî'nin şiirlerinin önemli bir yanı onun anlatım gücü ve Türkçe'yi kullanış ustalığıyla ilgilidir. Fuzûlî, Türkçe'yi aruza uydurmakta da başarılıdır. İmaleler onun dilinde çok azalmıştır. Fuzûlî, dilde tasarrufu, az sözle özlü anlatmayı başarıyla yapan usta sanatçılardan biridir. Arapça, Farsça kelime ve terkipleri kullanmış olmakla birlikte, terkipler Fuzûlî'nin şiirinde fazla yer tutmaz. Şiirlerinde Türkçe deyimleri ve atasözlerini de sık kullandığını görürüz. Fuzûlî Türk dilini öyle ustalıkla kullanmıştır ki; beyitlerinin çoğu ve dizeleri birer sehl-i mümteni örneğidir. Yani Fuzûlî söylenmesi kolay gibi görünen, ama gerçekte herkesin söyleyemeyeceği güzel şiirlerin yaratıcısıdır” (Mengi, 2019:162).

“Fuzûlî konuşma dilinin kısa cümle, devrik cümle, soru cümlesi kullanımından yararlanmıştır. Ayrıca, şiirlerinde konuşma dilinin seslenme kelimelerini, deyimleri, vurgu ve tonlamasını kullanmıştır. Şiir dilinde anlam ve ses yönünden iyi düzenlenmiş kelime kullanımıyla sağlanan yoğun anlatımdan yararlanmıştır. Etkiliyiciliği sağlayan tekrarlara ve tezatlı kullanımlara yer vermiştir. Özellikle söz tekrarlarından şiirde ahengi sağlamakta yararlanmıştır. Şiirlerinin yaşayabilmiş olmasında da içten, sade, alçakgönüllü dil kullanımının payı vardır. Onun alçakgönüllü, iddiasız anlatımı şiirlerini yalnız günümüze taşımakla kalmamış aynı zamanda etki alanını genişletmiştir. Sözün kısası, onun değişik çevrelerce tutulup sevilmesinde bu anlatım ustalıklarının payı büyüktür” (Mengi, 2014:109).

Eserleri: Türkçe Dîvân, Farsça Dîvân, Arapça Dîvân, Leylâ vü Mecnûn, Beng ü Bâde, Sâkî-nâme, Hadîs-i Erba'ın Tercümesi, Hadîkatü's-Süedâ, Türkçe Mektuplar, Rin ü Zâhid, Hüsn ü Aşk, Risâle-i Mu'ammâ, Matlau'l-itikad fî Ma'rifeti'l-mebde ve'l-me'âd.

2.1.66. Hayâlî Bey

Onaltıncı asrın Fuzûlî'den sonra en büyük şairidir. Asıl ismi Mehmet, lakabı Bekâr Memî'dir. Selanik vilayeti Vardar Yenicesinde doğmuştur. Baba Ali Mest-i Acemî adlı bir Kalenderî mürşidinin dervişleri ile beraber Yeniceye gelmesiyle Hayâlî bu dervişlerin sohbetinden zevk almış ve bu tarikata intisap etmiş ve bu kabileyle birlikte İstanbul'a gidip gelmeye başlamıştır. Hayâlî bu seyahatleri esnasında Baba Ali Mest-i Acemî'den ve

gerek içinde bulunduğu muhitten tasavvufa dair pek çok şey öğrenmiştir. Bu seyahatler sırasında, İstanbul kadısı Sarıgürz Nureddin Efendi böyle güzel, yakışıklı bir gencin Kalenderîler arasında bulunmasını uygun bulmamış ve Hayâlî’yi onlardan ayırıp Şehir Muhtesibi Uzun Ali’ye emanet etmiştir. Hayâlî, bu sırada eğitimine ve medrese tahsiline devam etmiştir. Kısa sürede şiirler söylemeye başlayan Hayâlî, yavaş yavaş şöhret yolunu tutmuştur. Önce Defterdar İskender Çelebi’nin daha sonra Sadrazam İbrahim Paşa’nın iltifatlarına mazhar olmuştur. Padişaha sunduğu gazel ve kaside karşısında şair, bol ihsanlarla karşılanmıştır. İskender Çelebi ve İbrahim Paşa’nın idamından sonra saray tarafından eskisi kadar iltifat göremeyen Hayâlî, padişahın Sancak Beyliği ve Rumeli Kethudalığı isteyerek saraydan ayrılmak istemiştir. Hayâlî M. 1557 senesinde Edirne’de vefat etmiştir (Tarlan, 1992:13-17).

“XVI. asrın en kudretli şairleri olarak bilinen Fuzûlî ve Bâkî ile anılan Hayâlî Bey, dönemin tezkirecileri tarafından “sultânü’ş-şu‘arâ”, “melikü’ş-şu‘arâ”, “Rûmili şâirlerine serdâr”, “Hayâlî-yi meşhûr” diye nitelendirilmiştir. Hayâlî Bey’in şiirlerine hakim olan unsur tasavvuf düşüncesidir. Şair bu tür şiirlerini çoşkulu, akıcı, ince fikir ve hayallerle süslemiş, orijinal benzetme ve kurgularla örmüş, renkli tasvirlerle bezemiştir. Necâtî’nin yolunu takip ederek şiirlerinde atasözü ve deyimlere de yer verdiği görülmektedir” (Şentürk ve Kartal, 2014: 321).

“Canlı ve kuvvetli bir üslupla yazılmış kasideleri de olan Hayâlî’nin asıl şahsiyetini yansıtan şiirleri gazelleridir. Bunlarda Rumeli şairlerinde görülen samimiyet, ilham kudreti, gurur ve istiğna, mahalli renklere itina gibi özellikler dikkati çeker. Hayâlî, divan edebiyatında yaygın olarak kullanılan “müşebbehün bih”lerdeki benzetme unsurlarını şahsi heyecanı ve lirizmi içinde eriterek ifade etmesini bilen bir şairdir. Şiirlerinde tasannu zaman zaman ruhundan doğan şiddetli ilhamın heyecanı içinde kaybolur. Manzumelerinde şekil mükemmelliğinin bulunmayışı, kayıt altına girmek istemeyen mizacından ileri geldiği kadar tahsilinin yetersiz oluşuna da bağlanabilir” (Kurnaz, 1998:7).

Eserleri: Dîvân.

2.1.67. Neşâtî

Neşâtî ile ilgili bilgi veren kaynaklarda şairin hayatına dair kesin bilgi çok azdır. Neşâtî'nin doğum tarihi de kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, şairin divanındaki tarih kıtalarından birinde vefatından elli beş sene önce H.1030 (M. 1622) senesinde İstanbul'un görülmemiş bir kış geçirdiğinden bahsetmesi onun muhtemelen ya XVI. yüzyılın sonlarında veya XVII. yüzyılın başlarında doğmuş olabileceğine işaret sayılabilir. Safâyî ve Rızâ tezkirelerinde, Süleyman Faik Mecmuasında, Hibrî ise Enîsü'l-Mesâmirîni'nde şairin mahlasının evvelce Semendî olduğundan, sonradan Neşâtî mahlasını aldığından bahsetmektedir. Neşâtî H. 1081 (M. 1670) yılında, Şeyh Osman Efendi'den boşalmış olan Edirne Muradiye Mevlevihanesi şeyhliğine tayin edilmiştir. Edirne Mevlevihanesi'nde dört sene şeyhlik yaptıktan sonra 1674 yılında vefat etmiş ve Muradiye Câmii haziresine defnedilmiştir (Kaya, 1998:19-26).

“Neşâtî, Sebki Hindî'nin en önemli temsilcilerindendir. Nitekim özellikle gazellerindeki engin hayal gücü, mübalağalı ifadeler, orijinal benzetmeler, mecazlar ve yeni manalar onun Hint üslubu ile olan alakasını göstermektedir. Neşâtî, söylediği şiirleriyle Nef'î takipçisi olarak kabul edilmektedir. Bu husus devrin şuarâ tezkireleri'nde de zikredilmiştir. Her iki şairin kasidelerine bakıldığı zaman, Neşâtî'nin kasidelerinin sadece vezin, kafiye ve redif bakımından değil, duygu, hayal ve üslup yönünden de Nef'î'ye yakın olduğu görülmektedir. Ayrıca Neşâtî'nin gazellerindeki hayaller, düşünceler ve mazmunlarda da Nef'î etkisi görülmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, Neşâtî kasidede Nef'î'den gazelde ise Sebki Hindî'den ve şiirlerini bu tarzda yazmış Türk şairlerinden etkilenmiştir” (Şentürk ve Kartal, 2014:439).

Eserleri: Dîvân, Hilye-i Enbiyâ, Edirne Şehrengizi, Şerh-i Müşkilât-ı Urfî, Kavâ'id-i Deriyye.

2.1.68. Behiştî

Behiştî'nin asıl adı Ramazan'dır. Vizeli Abdülmühsin adında bir babanın oğludur. Şair, şiirlerinde Behiştî mahlasını kullanmıştır. Kaynaklarda veya Behiştî'nin eserlerinde şairin doğum tarihine dair doğrudan bilgi

bulunmamaktadır. Kaynaklar Behiştî'nin Vize'de doğup Çorlu'da ikamet ettiğine işaret ederler. İlk öğrenimini nerede ve ne zaman yaptığını bilemediğimiz Behiştî, İstanbul'a gelerek medrese öğrenimine başlamış, Merhabâ Efendi'den ders almıştır. İlim tahsilini tamamladıktan sonra, diğer ilimlerle de meşgul olmuş, Arapça'da öğrenmiş, sonrasında Muhaşşi Sa'dî Efendi'ye danışmend olmuştur. Sa'dî Efendi'nin vefatı üzerine Merkez Efendi'ye intisab ederek, tasavvuf yoluna girmiş, ondan ders alarak seyr ü sülukunu tamamlayıp hilafet almıştır. Behiştî, İstanbul'da öğrenimini tamamladıktan sonra, Halvetî halifesi olarak Çorlu'da imam-hatiplik ve vaizlik görevlerinde bulunmuş, aynı zamanda evinin etrafında yaptırdığı ilave odalarda öğrencilere ders okutmuş ve halkı irşad etmiştir. Hayatını uzun müddet Çorlu'da geçiren Behiştî, 1571 yılında Çorlu'da vefat etmiştir (Aydemir, 2000:1-18).

“Kaynaklarda ilmî kişiliği konusunda yazılan olumlu görüşler yanında, “murad ettiği konuda şiir yazabilen, icat sahibi, hüsn ü eda ile nazma kadir” gibi vasıfları belirtilir. Behiştî'ye göre, şiirde maksat, nasihat ve mana olup, şöhret ve dış görünüş önemli değildir. Şiirinin en önemli yanlarından birisi, mahallî unsurlara yer vermesi; atasözü ve deyimleri zorlanmadan, birkaçını bir arada, birbirine sararak kullanabilmesidir. Şiirlerinde mana derin, hayaller incedir. Efsânevî kahramanları, kıssaları, tarihi iyi bilen şair, sosyal ve siyasi olayları yakından izler, şiirlerine yansıtır. Divan'ında bin kadar deyim, sayısız atasözü kullanmış olan Behiştî neşeli, dışa dönük, rint-meşrep bir yaradılışa ve derin bir halk kültürüne sahiptir. Behiştî'nin verdiği vaazlar, nasihatlar halk üzerinde oldukça etkili olmuş, eserleri zamanında ilgi görmüştür. Behiştî XVI. yüzyılda bir Fuzûlî ve Bâkî kadar şöhret bulmamışsa da gerek ilmi ve gerekse edebi sahada eser vermiş olan, kültür tarihimiz içerisinde göz ardı edilemeyecek bir şair; zamanında kendisinden “Mevlânâ Behiştî” diye söz ettirecek kadar takdir kazanmıştır” (Aytekin, 2005:5-6).

Eserleri: Dîvân, Cemşâh u Alemsâh, Heşt Behişt, Şehrengiz, Mevlid, Hâşiytü'l-Hâşiye Ala Şerh-i Akâ'idi'n-Nesefiyye li'l-Hayâlî, Hâşiye âdâb-ı Mes'ûdî, Talikât Âlâ Şerhi'l-Miftâh, Talikât Âlâ'l Câmî, Hindî'nin Kafiye Şerhine Talikat, Aşeretü'l-Kâmile ve Tefsîru âyeti “yevme ye'tî ba'zu âyâtü Rabbike”

2.1.69. Rahmî Mustafa Efendi

18 yüzyıl divan şairlerimizden olan Rahmî'nin hayatına dair Bursalı Mehmet Tahir'in *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde, asıl adının Mustafa olduğu Kırım'ın Bahçesaray Kasabası'nda doğduğu geçmektedir. Ayrıca bazı memuriyetlerden sonra İran'a sefir tayin edilen Kesriyeli Hacı Ahmet Paşa'nın maiyetinde bulunduğu, İran'a gidip geldiği esnada karşılaştığı olaylarla, Üsküdar'dan itibaren geçtikleri ve gördükleri yerlerin vasıflarını ilave ettiği *Sefâretnâme-i İran* adlı eserinin yanı sıra tertip edilmiş bir de *Dîvân*'ı olduğu ve 1751 yılında vebaya yakalanarak vefat ettiği yazılıdır (Özen, 1975:122).

“Rahmî, özellikle hikemî ve garamî tarzda şiirler kaleme almıştır. Dile tam anlamıyla hakim olan Rahmî adeta kelimelerle oyun oynamaktadır. Şiirlerinde vezin hatası yok denecek kadar azdır. Tarih düşürmede de yetenekli sayılan Rahmî gazellerindeki akıcılığı tarihlerinde yakalayamamıştır. Buna sebep olarak yazdığı tarihlerin sayıca çokluğu gösterilebilir. Çok sayıda tarih düşürmesi onu gereksiz ve sıkıcı tekrarlara sevk etmiştir” (Elmas, 1997:7).

Eserleri: *Dîvân*, *Sefâretnâme-i İran*.

2.1.70. Zekâî Dede Efendi

19. yüzyılın sonlarında büyük şöhrete kavuşan musikişinas Mehmed Zekâî Dede, 1824 yılında Eyüp'te dünyaya gelmiştir. Babası Cedid Ali Paşa Camii imamı Hafız Süleyman Hikmeti Efendi'dir. Yedi, sekiz yaşlarındayken ilk eğitimini Lâlizâde Seyyid Abdülbâki Efendi'den aldı. Eğitimini bitirdikten sonra amcası Hafız İbrahim Zühdi Efendi'nin yanında hıfz etmeye başlayan Zekâî bir taraftanda babasından hat dersleri almaya başladı. 1843 yılında on dokuz yaşındayken hafızlığını bitirdi ve aynı tarihte babasından da hat icazeti aldı. Daha sonra Balçıklı Hoca Ali Efendi'den tasavvuf ve mantık dersleri aldı. Musikiyle de bu esnada ilgilenmeye başlayan Zekâî Eyüplü Mehmed Bey'den musiki dersleri almaya almaya başladı. Musiki dersleri aldığı sırada Mısırlı Mustafa Fazıl Bey'in konağında musiki alimliğine başladı. 1845 yılında Mustafa Fazıl Bey ile Mısır'a gitti. Mustafa Fazıl Bey'in 1858 yılında İstanbul'a gelmesinin ardından 1875 yılında ölümüne kadar

maiyetinden ayrılmadı. Zekâî, İstanbul'a döndükten sonra Mehmed bey'in musiki derslerine yeniden başladı. 1868 yılında Mevlevî oldu ve Yenikapı Şeyhi Osman Salâhaddin Efendi'ye intisab etti. 1882'de Dârüşşafaka Musiki muallimliğine tayinedildi. 1884'te Bahariye Mevlevîhânesi kudümzenbaşılığı görevine getirildi ve kendisine "dede" ünvanı verildi. Hayatının sonuna kadar bu görevlerde bulunan Zekâî 24 Kasım 1897 yılında hastalanarak vefat etti (Ergun, 1943:446-454).

2.1.71.Yavuz Sultan Selim (Selîmî)

Dokuzuncu Osmanlı Padişahı olan Yavuz Selim, 1470 yılında Amasya'da doğmuştur. Babası II. Bayezid, annesi Dulkadiroğlu Alâüddevle'nin kızı Ayşe Hatun'dur. Kaynaklarda daha küçük yaşta iyi bir tahsil gördüğü ve babasının kendisine özel hoca tayin ettiği belirtilir. Kendi döneminde sert mizacı, cesareti ve ataklığı sebebiyle "Yavuz" lakabıyla tanınmıştır. 1487'de ilk görev yeri olan Trabzon sancağına tayin edilmiştir. Burada yaklaşık yirmi dört yıl sancak beyliği yapmıştır. Trabzon'da iken babası II. Bayezid'in ağabeyi Ahmed'i veliaht tayin etmesiyle birlikte kardeşleri ve babasıyla padişahlık için mücadele etmiştir. Bu mücadelenin sonucunda yeniçelerin desteğini alarak 24 Nisan 1512 tarihinde hükümdarlığını ilan etmiştir. İlk seferini İran üzerine gerçekleştiren Yavuz, 23 Ağustos 1514'te Çaldıran'da büyük bir zafer elde ederek Doğudaki Safevi devleti tehlikesini ortadan kaldırarak Anadolu birliğini sağlamıştır. Ardından 6 Eylül 1514'te Tebriz'e girerek bazı imar hareketlerinde bulunmuş ve sayıları 1000'e ulaşan ilim adamı, şair ve sanat erbabını İstanbul'a sevk etmiştir. Yavuz, 24 Ağustos 1516 yılında Mercidabık Ovasında Memlük ordusunu dağıtmış ve bu seferin sonucunda Suriye, Mısır ve Lübnan Osmanlı'ların eline geçmiştir. 6 Temmuz 1517'de Ridâniye Savaşı sonucunda Memlükler'i bozguna uğratmış Mısır'ı Osmanlı topraklarına katmış ve halifelik Osmanlı'ya geçmiştir. Böylece Yavuz Selim ilk Osmanlı halifesi olmuştur. Saltanatı kısa süren Yavuz, Batı üzerine sefer hazırlıkları yaptığı sırada sırtında çıkan Şirpençe hastalığı sebebiyle 22 Eylül 1520'de vefat etmiştir (Emecen, 2009:407-413).

“Tarih, felsefe, tasavvuf konularında derin bilgiye sahip olan Sultan Selim, fırsat buldukça ilmi, edebi sohbetlere katılmış, okumayı bırakmamıştır. Yavuz, Amasyadaki eğitimi sırasında öğrendiği Arapça ve Farsça’yı bu dillerde şiir söyleyebilecek kadar iyi bilmektedir. Ayrıca I. Selim bu dillerden başka Çağatayca şiirler de yazmıştır. Tertip ettiği Farsça Divan’ı Yavuz’un en gözde eseridir. Bu divandaki şiirlerinde sanatçı kimliğiyle O, hayatında olduğu gibi sadeliği ve tevazuyu esas almıştır. Şiirlerinde Selimî mahlasını kullanan Yavuz’un Türkçe şiirleri bir divan oluşturacak kadar değildir. Selim’in şiirlerinde bilgi, görgü, duygu ve düşünce önemli yer tutmaktadır. Şiirlerinde samimi bir üslup kullanan Yavuz’un henüz bir araya getirilmeyen Türkçe şiirleri, sade ve konuşma diline yakın, Farsça şiirleri, anlam ve içerik bakımından daha güçlüdür” (Ak, 2001: 153-154).

Yavuz’un Farsça Divanı, Alman İmparatoru II. Wilhelm’in emriyle 1904 yılında Prof. Horn tarafından yayımlanmıştır. Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan da bu divanı 1946’da Türkçe’ye tercüme etmiştir (İsen ve Bilkan, 1997: 267).

Eserleri: Farsça Dîvân

2.1.72. Koca Rağıp Paşa

Rağıp Paşa’nın asıl adı Ahmed’dir. Babası, Defterhane katiplerinden Şevkî Mehmed Efendi’dir. Çocukluğundan itibaren zekası ile dikkat çeken Rağıp’ın iyi bir eğitimden geçmiş ve ilerleyen yaşlarda babasının çalıştığı defterhane kaleminde memuriyete başlatılmış, bir süre sonra da Dîvân-ı Hümâyûn katipliğine atanmıştır. İran ile 1722’de başlatılan savaş sırasında Revan Valisi Arifi Ahmed Paşa’nın yanına verilerek ilk defa idari bir vazifeye atanmıştır. Savaş sonunda İran ile yapılan sulh müzakerelerine Hekimoğlu Ali Paşa’nın yanında mühimme katibi olarak bulunmuş, 1724’te Revan defterdarlığına getirilmiştir. Bundan bir yıl kadar sonra İstanbul’a döndüğünde Bağdat Valisi İran Seraskeri Ahmed Paşa’nın maiyetinde defterimini ve reisülküttap vekili olarak görevlendirildi. Nadir Şah’ın Bağdat’ı kuşatması sırasında Şah’a gönderilen heyet arasında yer alıp düşmanı oyalayarak şehrin kurtulmasını sağladı. Ardından İstanbul’a çağrılarak maliye tezkireciliğine atandı. 1737’de sadaret mektupçuluğuna getirdi. 1739’da Reisülküttap Mustafa Efendi başkanlığında Rusya ile

görüşmelerde bulunmak için Avusturya'ya gönderildi. Belgrat'ın ve Ada Kalesi'nin fethinde de bulunan Rağıp, daha sonra Mustafa Efendi'nin yerine reisülküttab olarak atanarak Osmanlı Devleti'nin diplomatik müzakerelerinde önemli hizmetler vermiştir. 1744'te Mısır valiliğine atandı. 1757 yılında sadrazamlığa getirilmiştir. 1763'te "dolab" denen hastalıktan kurtulamayarak vefat etmiştir (Şentürk ve Kartal, 2014:509-510).

"Rağıp Paşa, az şiir yazmakla birlikte yazdığı az sayıdaki şiirleriyle sadece devrin değil, eski şiirimizin de önemli isimleri arasına girmeyi başarmış bir şairdir. Vakırlı, olgun kişiliğini sanatına da yansıtmış, mahallî üsluptan ziyade klasik estetiğe bağlı kalarak hikemi şiirleriyle Nâbî'yi takip etmiştir. Olaylara hikmet gözüyle bakmış, bunları tasannudan uzak güçlü, açık bir dille ifade etmeye çalışmıştır. Şiirleri, olgun kişiliğinden ve engin hayat tecrübesinden süzülüp gelen hikmet yüklü beyitlerle doludur. Rağıp Paşa, hikemi şiirin bu asırdaki en büyük temsilcisidir. Gazellerinde Nâbî ve Sâib tesiri son derece belirgindir. Nâbî'ye göre, şiirleri daha sanatkarane olmakla birlikte şiirlerinde tasannuya düşmeyen Rağıp, güçlü, pürüzsüz ve açık bir söyleyişe sahiptir. Atasözleri ve deyimler bakımından şiirinin zenginliği anlatımını daha da güçlendirmiştir. Zaman zaman Nedim'i hatırlatan gazeller söylemiştir. Fakat bunlar onun şiirlerinde fazla bir yer tutmamaktadır. Az sayıdaki kasidesinde ise Nef'îyâne bir eda kendini hissettirmektedir. Rağıp, devrinde birçok şaire üstatlık etmiş ve kendinden sonra önemli takipçiler bulmuştur. Haşmet ve Fitnat, onun meclisinin müdavimlerinden ilk akla gelen şairlerdir. Fitnat Hanım'la karşılıklı latife ve nazireleri devrinde epeyce meşhur olmuştur" (Horata, 2015:114-116).

Eserleri: Dîvân, Münşeât-ı Râğıp, Fethiyye-i Belgrad, Huneyniye ve Tâifiye, Tahkik ve Tevfik, Mecmûa-i Râğıp Paşa, Sefinetü'r-Râğıp ve Definetü'l-Metâlib, Aruz Risâlesi, Tercüme-i Ravzatü's-Safâ.

2.1.73. Zekeriya Efendi

Mecmuada bir müfredi bulunan şairin, incelediğimiz kaynaklarda hangi Zekeriya Efendi olduğuna dair bilgiye ulaşılamamıştır.

2.1.74. Sinan Çelebi

Sinan Çelebi'nin mecmuada yer alan bir müfredinin edebiyat kaynaklarında ve şuarâ tezkirelerinde aynı isimle geçen 4 şairden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2.1.75. Kadızâde

Eserde bir müfredi bulunan Kadızâde'nin incelediğimiz kaynaklarda aynı isimle geçen yaklaşık 10 şairden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

III. BÖLÜM

METİN

3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

Çalışmamızda iki adet metin mevcuttur: Birincisi transkripsiyon alfabesiyle aktardığımız çeviri yazı metin, ikincisi ise mecmuanın MESTAP'a göre metnidir.

MESTAP metni 8 sütundan oluşmakta olup her bir satır bir şiire ayrılmıştır. MESTAP tablosu, sayfa numarası, şairin mahlası, matla beyti, makta beyti, nazım şekli/birimi, nazım türü, vezin, açıklamalar şeklindedir.

Metin çeviri yazıya aktarılırken ve MESTAP tablosu oluşturulurken aşağıdaki noktalara dikkat edilmiştir:

1. Çeviri yazı metinde varak numaraları en solda köşeli parantez içerisinde belirtilmiştir.
2. Çeviri yazı metinde şiirler mecmuadaki sıraya göre bir değişikliğe gidilmeden sıralanmıştır.
3. Çeviri yazı metinde her bir şiire mecmuadaki sırasına göre numara verilmiştir.
4. Çeviri yazı metinde şiirlerin başına varsa şiirin orjinal başlığı transkripsiyonlu bir şekilde, kalın punto ve siyah mürekkeple, büyük harflerle kaydedildi. Başlık olmayan şiirlerde köşeli parantez içinde, yine büyük harflerle ve kalın punto ile şairin adı/mahlası yazıldı.
5. Çeviri yazı metinde başlığın hemen altına şiirin vezni yazıldı.
6. Çeviri yazı metinde bulunan şiirlerin, divanlarda tespit edilenlerinin altına kalın punto ile divandaki şiir sırası yazılmıştır. Söz gelimi **D.8** şeklinde gösterilmiştir.
7. Mecmuada yer alan şairlerin yayımlanmış ya da yayımlanmamış divanlarda varsa, divanlardaki şiirler karşılaştırılırken mecmua esas alınmış, mecmuadaki metin ile divan arasındaki fark gösterilirken dipnot kısmında önce kelimenin mecmuadaki şekli, sonra da divandaki şekli yazılmıştır.
8. Mecmuda yer alan şairlerin varsa divanları taranmış, mecmuadaki şiir ile divandaki şiirin arasındaki farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

9. Mecmuada ve divanda beyit/bend veya mısra sıralamalarında farklılıklar olan şiirler dipnotta belirtilmiştir.

10. Vezinler, MESTAP tablosunun 7. sütununda çizgi (-) ve nokta (.) ile gösterilmiştir. Söz gelimi “Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün” vezni “- . - - / - . - - / - . - - / - . - -” şeklinde belirtilmiştir.

11. Açıklamalar kısmında şiirlerle alakalı özel durumlar ve mecmuada ne şekilde kaydedildiklerine dair bilgiler verilmiştir.

12. Çeviri yazı metinde bulunan şiirlerdeki ek veya kelime eksiklikleri metin içinde köşeli parantez ile gösterilerek dipnotta belirtilmiştir.

13. Metinde okunamayan kelimeler yazma eserdeki aslı alınarak ilgili yere eklenmek suretiyle gösterilmiştir.

14. Mecmuanın çeviri yazıya aktarılmasında aşağıdaki transkripsiyon sistemi esas alınmıştır.

Tablo 4 : Transkripsiyon Alfabeti

ا	a, ā, e	ش	ş
ء	’	ص	ş
ب	b,p	ض	ž, đ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v (o, ö, u, ü, ū)
ژ	j	ه(ه)	h (a, e, i)
س	s	ى	y (ı, i, ī, ā)

METİN

MECMŪ‘A-İ BUḤŪRU’N-NUDŪR

BAḤR-İ EVVEL MANZŪME-İ DŪRER: EVŞĀF-I RESŪLE MUTE‘ALLİK

3.2. Metin

[111b] Resŭlullāh ‘aleyhi min’eş-şalavātü eşrafühā ve min’et-teslīmātü evrafühā ḥazretlerine sezā-vār u ḥaḳīḳdir ki nigīn-i ḥātem-i mŭhr-i temkīni ḥātemü’n-nebīyyin idügi ma‘lŭm-ı sŭkkān-ı semavāt u arzeyn ile ezān fetṭān āsmān u zemīn ṭanīn bulmuşdur henüz ādem meyan-ı āb u kil bŭd ki o şāh-ı cihān-ı cān u dil bŭd nazīr vŭcŭd-ı kerīmeş ‘adīm ‘aleyhe şalavāt’ül-kerīm’ür-rahīm şalavāt-ı zākiyāt ü taḥiyyāt meskenet’ün-nefehāt ol Resŭl-i kerīm ü nebīy-yi vācibü’t-ta‘zīm Fātiḥa-i fāyiḥa-i risāle risālet ḡonca-i ḥoş-bŭy-ı gŭlşen-i feşāḥat bŭlbŭl-i hoş-nevā-yı “*Vemā yenṭiku ‘ani’l-hevā*”¹ ṭŭṭi-yi destān-ı risālet-serāy-ı “*inhŭve illā vahyŭn yŭḥā*”² nāşib-ı rāyāt-ı “*küntü nebīyyen ve ādemü beyne’l-māi ve’t-ṭiyn*”³ mazhar-ı ‘azīmü’l-berekāt-ı “*Vemā erselnāke illā rahmeten lil ‘ālemin*”⁴ oldur sebep nizām-ı ‘ālem tād-ı ūmem ü imām-ı ‘ālem ser-çeşme-i cŭy-ı fem-i fe-enzir nev-yāve-i bŭsitān-ı fe-eşbah fihrist-i cerīde-i celālet şeh beyti ḳaşīde-i risālet ḥāḳān-ı serīr-i “*Lī mā‘allah*”⁵ “*Levlāke levlāke lemā*”⁶ serīrine şāh maḥrem-i ḥarem-i vuşŭl-i “*Vemā Muhammedŭn illā Resŭl*”⁷ mŭtekellim sŭrŭd-ı “*mā ‘arefnāke*”⁸ mŭteber ⁹ terāne-i “*mā ‘abednāke*”¹⁰ ḥŭrşid-i tebāşir-i şubḥ-ı-vedḏuḥā

¹ “O, hevādan (arzularına göre) konuşmaz.” (Necm Sŭresi / 3)

² “O(nun konuşması kendisine vahyedilenden başkası değildir.” (Necm Sŭresi / 4)

³ “Ben peygamber idim, Adem su ile balçık arasındaydı.”

⁴ “(Ey Muhammed!) biz seni ancak ālemlere rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyā Sŭresi / 107)

⁵ “Sonra (Cebrail ona) yaklaştı ve (aşağıya doğru) sarktı. Onunla arasındaki mesafe, iki yay kadar, yahut daha az kaldı.” (Necm Sŭresi / 8-9)

⁶ “Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.”

⁷ “Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi O, ölür ve öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah’a hiçbir şekilde zarar veremez. Allah şükredenleri mŭkafatlandıracaktır.” (Āl-i İmran Sŭresi / 144)

⁸ “Seni hakkıyla bilemedik ey bilinmeye en layık olan!”

⁹ Kelime okunamamıştır.

¹⁰ “Sana hakkıyla ibadet edemedik ey ibadet edilmeye layık olan!”

bedr-i şeb-i kıadr-ı “*vel’leyli izā secā*”¹¹ mesned-nişin-i serā-perde “*denā fetedellā*”¹² sultān-ı çār bāliş-i “*kābe kavseyni ev ednā*”¹³ mazhar-ı cemāl-i bā-kemāl-i bā-şafā Hazret-i Muhammed’ül-Muştafā ‘aleyhi min’es-şalavāti ez gāhā ve min’et-taḥıyyātü inmāhā rūḥ-ı pür-fütūḥuna ihdā vü ithāf Ey Resūl-i efşah na’tüñle taraf taraf müveşşah ne naḥv okuduk egerçi ne şarf bildik kamū ‘alemi ḥarf-be-ḥarf bu faẓlla efḍal-i Rusūlsün ‘ālemlere hādī-i sübülsün mücrim kuluña ‘ināyet eyle bu ‘ācize sen şefā‘at eyle ḥāk-i der-i devletüñ [112a] ḥafīli muḥtaç-ı şefā‘atüñ sehīli zeyn eyler iken yüzüñ cihānı zulmetde koma o nā-tüvānı yüz biñ şalavāt ‘aşıķāne ol ravza-i pāk dostāne şad çend selām-ı bī-nihāyet aşḥābına āline tamāmet.

1¹⁴

[KĀNĪ]

mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / mefā‘ ilün

1. Ğubārı ravzanuñ kuḥl-i cilādur yā Resūla’llāh
Gözümde ḥāk-i kūyuñ tütüyādur yā Resūla’llāh
2. Cebīnūñ sūre-i “*ve’ş-şems*”¹⁵ sineñ maṭla‘-ı “*ve’l-fecr*”¹⁶
Şaçuñ “*ve’lleyl*”¹⁷ yüzüñ “*va’dḍuḥādur*”¹⁸ yā Resūla’llāh
3. Şeb-i mi‘rācda na‘l-i şerīfūñ naķşıñ almış çarḥ
Biri meh birisi mihr-i semādur yā Resūla’llāh

¹¹ “Ve sakinleştiği zaman geceye ki.” (Duhâ Sûresi / 2)

¹² “Sonra (Cebrail ona) yaklaştı ve (aşağıya doğru) sarktı.” (Necm Sûresi / 8)

¹³ “Onunla arasındaki mesafe, iki yay kadar, yahut daha az kaldı.” (Necm Sûresi / 9)

¹⁴ İlyas Yazar, *Kānî Dîvânı Tenkidli Metin ve Tahlîl*, İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, 2010, s.281-282.

¹⁵ “Güneş’e ve onun parıltısına.” (Şems Sûresi / 1)

¹⁶ “Andolsun fecre.” (Fecr Sûresi / 1)

¹⁷ “Ve sakinleştiği zaman geceye ki.” (Duhâ Sûresi / 2)

¹⁸ “Andolsun kuşluk vaktine.” (Duhâ Sûresi / 1)

4. Şemīm-i çīn-i zūlfūñ şemmesidür müşğ ile ‘anber
Ne yüzle varayum yüz vérmez iseñ bāb-ı raḥmāna¹⁹
5. Anuñçün müşge teşbīhi ḥaṭādur yā Resūla’llāh²⁰
Yüzümde rû-siyehlik rû-nümādur yā Resūla’llāh
6. Ğubārum rûzgār atmaz ise [semt-i]²¹ ravza-i pāke
O deñlü mücrimem zerre sevābum varsa defterde²²
7. Dem-i maḥşerde de işüm hevādur yā Resūla’llāh²³
Ya sehv-i kātībān ya iftirādur yā Resūla’llāh
8. Egerçi dāmen-i “lā-taknaṭū”²⁴ der-destdür ammā
Yine her ḥālde ümmīdüm sañadur yā Resūla’llāh
9. O deñlü luṭfuna ümmīdvārum ḥavf olup ma’dūm
Zebāna hep²⁵ gelen ḥavf²⁶-ı recādur yā Resūla’llāh
10. Derūnum zıkr ü fikr-i ḥazrete bīgānedür ammā²⁷
Nıce bī-hūde fikre āşınādur yā Resūla’llāh
11. Reh-i mescidde süst ü nā-tüvān üftān u ḥizāndur
Ṭarīḳ-i fışḳda pek tiz-pādur yā Resūla’llāh
12. Eger rûz-i cezāda şāḥib olmazsañ degül Cennet
Cehennem de baña nefret-nümādur yā Resūla’llāh

¹⁹ Divanda 5. beyitin 1. mısrasıdır.

²⁰ Divanda 4. beyitin 2. mısrasıdır.

²¹ Mecmuada eksiktir.

²² Divanda 7. beyitin 1. mısrasıdır.

²³ Divanda 6. Beyitin 2. mısrasıdır.

²⁴ “De ki: Ey haddi aşarak nefislerine karşı israf etmiş olan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümid kesmeyin. Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.” (Zümer Sûresi / 53)

²⁵ hep: her D.

²⁶ ḥavf: ḥarf D.

²⁷ ammā: gerçi D.

13. Şefâ'ât suçluya dەرler meşeldür söylenür dâ'im
Kuluñ **Kānī** de bir mücrimgedādur yā Resūla'llāh

D.4

2

[MĀHİR]

**MĀHİR ŞERİF EFENDİ NA'İT-İ HAZRET-İ İBRĀHİM
HALİLULLĀH ŞALAVĀTU'LLĀHİ 'ALĀ NEBĪYYİNĀ VE
'ALEYHDE BER-AVDE-İ ZĀDE-İ ṬAB'İ SEHER EZ-
MĀYĪDELERİDİR Kİ QAYD ŞÜD**

mef'ūlü / mefā' ilü / mefā' ilü / fe'ūlün

1. Yā Rabb baña tevfiķini her demde refiķ ét
Nūr-ı keremiñ meş'ale-i ħüsn-i tariķ ét
2. Her cāme ki leb-dāde-i nüş ola dehānım
Ser-çeşme-i feyzinden anı kā'in dehīk(?) ét
3. Sīr-āb-ı zülāl-i kerem étmekle zebānım
Ta'bīr-i mezāyā-yı tekellümde zeliķ ét
4. Gel kim olıcak cilve-ger-i sāha-i taħrīr
Her nazarda sen ħüsn-i tenāsüble reşīķ ét
5. ²⁸ enhār-ı mezāyā-yı kelāmım
Dürce'd-dürer ét nazm-ı ferā'idle dehānım
6. Sen meykede-i ma'rifete cām-ı raħiķ ét
Māhī-i yemm-i lügat-ı ħalīl eyle zebānım

²⁸ Kelime okunamamıştır.

7. Ey pādişeh-i tācver-i hıttā-i hullet
Ey dāver-i fermān-reh-i maħrūse-i millet

[112b]8. Ceddi-şeh-i kevneyn olıcaķ zāt-ı şerīfīñ
Bundan daħı bālāter olur mu hele rif^cat

9. Zātūñ çü halīl étđi seniñ Ĥazret-i Bārī
Ey hoş-bu sa^cadet zihī bu devlet ü ^cizzet

10. Bir zāt-ı şerīfin ki Ĥudā ile ezelden
Dostluĝu ķadīmī ola tavşīfe ne ĥacet

11. Evşāf-ı kerīminde ki mazmūn-ı ^cibāre
Bī'l-ħaşşa cenābından o üstad ^cāy(?) ĝıyābet

12. Ĥaķ zātını medħ eyleyecek nazm-ı mübīnde
Meslūb hele vaşşāf-ı cihāndan bu liyāķat

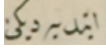
13. Sānī-i “ulu’l-^cazm”²⁹ -i resūlān-ı Ĥudāsın
Nūr-ı başar cümle-i aşĥāb-ı şafāsın

14. Medħ eyleyerek göĝe çıkardı seni Bārī
Bu rütbe ola rif^cat olursa hele Bārī

15. Sen dergeh-i ^cizzetde adı bellū resūlsün
Ĥulletle seniñ nām-ı şerīfīñ hele cārī

16. Yenbū^c-ı füyüzāt-ı Ĥaķ olmaķla vücūduñ
Döndürdi reyyāz-ı çemene küre-i nārı

²⁹ “Ey Muhammed! Azim sahibi peygamberlerin sabrettiĝi gibi sende sabret! Onlar hakkında (azab hususunda) acele etme. Sanki onlar kendilerine vaad edilen azabı gördükleri gün dünyada sadece gündüzün bir saati kadar kaldıklarını sanırlar. Bu bir tebliĝdir. Hiç yoldan çıkan fasıklar topluluĝundan başkası helak edilir mi?” (Aħkāf Sûresi / 35)

17. Fersūde-i hāk oldı kudümünle hep eşnām
Bātıl bulamaz Hāk gelicek cāy-ı qarārı
18. Kırdı belini mıtıraқа-i şevket ü şıytıñ
Şirk ehli bütün eylediler ah ile zārı
19. ³⁰ endāhte-i zāt-ı şerīfīñ
Germ olmağ içün şevke gelüp yārine Bārī
20. Şevketde ma‘mūre-i mülk ü melekūtsun
Nāz-şekker-i gülzārı reyyāz-ı ceberūtsun
21. Hāk-ı kademīñ çeşmimize kühl-i cilādır
Gerd-i haremiñ dīdemize ‘ayn-ı şifādır
22. Her rīze-i h‘vān-ı kerem ü cūd u simāhıñ
Ni‘met-keş-i ser-süfre(?)-i bi’l-cümle verādır
23. Būy kerem-i halk-ı laṭīfīñ seniñ el-hākḳ
Mürgān-ı çemen-şoffa-i lāhūta ğidādır
24. Rūzī ruh-ı tābende-i fer şāhid-i hullet
Müşkīñ şeb-i mi‘rācīñ aña hāl-i şafādır
25. Gerd-i rehini ol gece zīb ü fer étđi
Ruhsāre-i havrāda ki ol hūsn-i behādır
26. Seniñ ser-i küyuñ seniñ ey mürşid-i Be-Hākḳ
Zīnetde tāc-ı ser Cibrīl-i Hudādır

³⁰ Kelime okunamamıştır.

27. Āmed şüd dergāh-ı refī'ūñ aña bī-şekk
Sermāye-i hem-ķadr-i behā-yı dü serādır

28. ³¹ kim gördi ise şüret-i lāda
Zātına behā olmadıġıñ étđi şehāde

29. Ey ma'den-i envā' bevāķit-i meħāsin
Ey mecma'-ı ešnāf-ı kerāmāt-ı meyāmin

30. Kimyā-yı ġubār-ı rehini eyler ifāza
Bu şan'at ile altun éder ħākī me'ādin

31. Her rīze-i aħcārı birer cevher-i rahmet
Kūyuñ güher-i 'izz ü kemālāta ħazā'in

32. Ĥürşid-i yemm-i luţfuna bir puşula-i rezīn
Māh-ı nev o sāħilde gezer ħurda sefā'in

[113a]33. Vérmezdi tehī kāse deyü naķd-ı şu'a'ıñ
Mıhr olmasa ger māh-ı nev ü himmeti zāmin

34. Medħinde hele zāde-i şab'-ı beşer 'āciz
Ebkār-ı fikr-i řab' ile ger étse de kā'in

35. **Māhir** nite ber-cā ola bu ħayme-i gerdün
Ĥaķķ'dan ola rūħuna selām rüz ile her dün

³¹ Kelime okunamamıştır.

3

[MĀHİR]

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'iliün

1. Felek 'ālem-i hestī vüçüduñ güneşi
Olıcağ nūru sa'ādetle dü-kevn üzre reşi
Zerre var lerziş ile māde-i zulm oldu ğaşıy
Lī ḥabībī 'izzetī medeniyyün Kureşī
Ki būd derd-i ğammeş māye-i şādī vü hoşī
2. Māye-i ḥalk-ı 'azīm oldı o şāhıñ şiyemi
Ola mı kimse anıñ vāşıf-ı vaşf-ı 'azemi
Nice mümkün ki olam vākıf-ı sır-ı keremi
Fehm-i rāzeş ne-künem o 'Arabī min 'Acemī
Lāf-ı mihreş çi zenem o Kureşī min Ḥabeşī
3. Pertev-i şems-i Muḥammedle tolup kevn ü mekân
Kerem-i luḫfı ile dönmede cālā(?) devrân
Şem'-i feyziyle döner dā'imī fānūs-ı cihân
Zerre vārem be-hevādārī-i o raqş-künân
Tā şüd[ān]³² o şöhre-i āfāk-ı be-ḥürşid-veşī
4. Nā'il-i cūd-ı vüçüd olmuş iken ādem
Yaradılmışdı ola māye o şāh-ı 'ālem
Sarīdir nūrı hep āşāra mu'ahḥar aqdem (?)
Gerçi şad merḥale dü rast zi piş-i nazarem
Vechühū fī nazārī külle ğaḍātın ve 'aşıyyi
5. Dāhil-i bezm-i muḥabbet ola mı ehl-i heves
Olamaz cümle-i erbāb-ı muḥabbet herkes
Bilmeyen keyfiyyet-i 'aşkı uzatma sözi kes

³² Mecmuada eksiktir.

Şıfat-ı bāde-i ‘aşkeş remz-i mest-i bebes
Zevk-i ĩn mey ne şināsī be-ħudā tā bahşī

6. Āteşi şevk-i peyemberle ‘aleyhi’ş-şalavāt
Maħşere böyle gidem tā ki gelince evkāt
Keremiyet hāşıl éde cümle-i ehl-i ‘Araşāt
Maşlahāt nīst merā sīr ez ĩn āb-ı ħayāt
Żā ‘afa’l-lāhu bihī külle zemānin ‘aşaşī

7. Gerden-i cāna édüp silsile-i ‘aşkı kemend
Māhirā rişte-i cān birle olup ‘aşkına bend
Édelim rāh-ı muħabbetde hemān seyr-i semend
Cāmi erbāb u vefā cezre-i ‘aşkeş ne-revend
Ser mebādet ki ez ĩn rāh-ı kadem bāz keşī

4³³

[HOCA NEŞ’ET]

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

I

Bezm-i cāmīde mey-i ‘aşkuñ olup cür‘a-keşi
Olmuşam mest-i maħabbet aқıdup kanlu yaşı
Ururam na‘re-i mestāne hemān şubħ ü ‘ışa
Lī ħabībī ‘izzeti medeniyyün Kureşī
Ki būd derd ü ğammeş māye-i şādī vü ħoşī

³³ İlhan Genç, *Hoca Neş’et Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı’nın Tenkidli Metni*, İzmir 1996. s. 97-98.

II

Vahy-i ilhām-ı Hudā'dur sūhan-ı muhteremi
Olmayan mazhar-ı eltāf-ı kemāl-i keremi
[113b] Mazhar-ı sırr-ı eḥādīs-i şerīfi ola mı
Fehm-i rāzeş ne-künem o 'Arabī min 'Acemī
Lāf-ı mihreş çı zenem o Kureşī min Habeşī

III

Tā ezel bezm-i elest nūrı iken faḥr³⁴-ı cihān
Şem'-i dīdārına sūzān idi pervāne-i cān
Yanarağ yağılarağ 'āleme geldüm sūzān
Zerre vārem be-hevādārī-i o rağş-künān
Tā şüd[ān]³⁵ [o]³⁶ şöhre-i afāk-ı be-hürşid-veşī

IV

Bundan a'lā nedür 'uşşākına ihsān u kerem
Ki³⁷ olalar devlet-i dīdār ile hoş-dil ḥurrem
Şüretā firḳāt ü ma'nide vişāl her dem
Gerçi şad merḥale dü³⁸ rast zi piş-i nazarem
Vechühü fī nazari külle ğadātın ve 'aşıyyi

V

Hüş-yārān-ı vefādur heme mestān-ı elest
Sāğar-ı sırr-ı maḥabbet ola ḥāşā ki şikest
Behre³⁹-mend olmaz o kim olmaya peymāne be-dest
Şıfat-ı bāde-i 'aşkeş ne-revend ez⁴⁰ men mest
Zevk-i in mey-i şināsī be-ḥudā tā baḥşī

³⁴ faḥr: şāh D.

³⁵ Mecmuada eksiktir.

³⁶ Mecmuada eksiktir.

³⁷ Divanda yoktur.

³⁸ dü: o D.

³⁹ behre: neş'e D.

⁴⁰ ne-revend ez: mest o rāz-ı D.

VI

Sūziş-i ‘aşk-ı nebî ile ‘aleyhi’ş-şalavât
Şöyle dil-teşne gidem maḥşere bulduḡda ḥayât
Ki⁴¹ ola sîr-âb-ı sirişk ḥuşk-lebân-ı ‘Araşât
Maşlahat nîst merâ sîr ez in âb-ı ḥayât
Žâ ‘afa’l-lāhu bihî külle zamānin ‘aşaşî

VII

Sâlik-i şāh-reh-i ‘aşka budur ṭavr-pesend
Olmaya cān u cihān kayd-ı ‘alāka peyvend
Neş’etâ ehl-i maḥabbet olına pes bu pend
Cāmî erbāb-ı vefâ cezre-i ‘aşkeş ne-revend
Ser mebâdet ger ez in rāh-ı ḳadem bâz keşî
D.8

BAHR-I SĀNĪ FÜYŪZĀT-I İLĀHĪYYĀTA MUTE‘ALLĪK

5⁴²

RŪĤĪ EFENDĪ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Şanma ey ḥ^vāce ki⁴³ senden zer ü sîm isterler
“Yevme lā-yenfa‘ū”⁴⁴ da ḳalb-i selîm isterler

⁴¹ Divanda yoktur.

⁴² Çoşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Divânı Karşılaştırmalı Metin*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, 2001, s. 581-582.

⁴³ Divanda yoktur.

⁴⁴ “O gün ki ne mal fayda verir ne oğullar! Ancak Allah’a temiz bir kalple gelenler o günde (kurtuluşa erer).” (Şuarâ Sûresi / 88-89)

2. Berzah-ı havf u recādan geçüyün⁴⁵ nākām ol
Dem-i ahırde ne ümmīd u ne bīm isterler
3. Öğrenüp⁴⁶ bildigini ‘ārif iseñ nādān ol
Bezm-i vahdetde ne ‘ilm u ne ‘alīm isterler
4. ‘Ārife⁴⁷ keşf-i ma‘ānide çok esrār açılır⁴⁸
Vamaz nefis-i gāzūb anda hālīm isterler
5. Sākin-i [dergeh-i]⁴⁹ teslīm-i rızā ola⁵⁰ gör⁵¹ dā’im
Ber-murād itmege hīdmetde muķīm isterler⁵²
6. Dergeh-i fakra varup dirlügü[ni]⁵³ ‘arz étme
Anda hergiz ne sipāhī ne zā‘īm isterler⁵⁴
- [114a]7. ‘Ālem-i bī-meh-i hūrşīd-i felekde hergiz
Ne mühendis ne müneccim ne hākīm isterler⁵⁵
8. ‘Aşık ol şerbet-i vaşl isterseñ ‘uşşāk
Çaresiz derd arayup renc-i elīm isterler
9. Cürmüne mu‘terif ol tã‘ata mağrūr olma
Ki şifā-hāne-i hikmetde saķīm isterler

⁴⁵ geçüyün: giçegör D.

⁴⁶ öğrenüp: unudup D.

⁴⁷ ‘ārife: maħbes D.

⁴⁸ Beyit, divanda 5. beyittir.

⁴⁹ Mecmuada eksiktir.

⁵⁰ ola: ol D.

⁵¹ Divanda eksiktir.

⁵² Beyit, divanda 7. beyittir.

⁵³ Mecmuada eksiktir.

⁵⁴ Beyit, divanda 8. beyittir.

⁵⁵ Beyit, divanda 4. beyittir.

10. Ni‘met-i zāhire dil-beste olan gürsineler
Müjde⁵⁶-i nān-pāreye cennāt-ı na‘īm isterler⁵⁷
11. Harem-i ma‘nide bigāneye yol vérmezler
Āşinā-yı ezeli yār-ı kadīm isterler⁵⁸
12. Kible-i ma‘niyi fehmeylemeyen kec-revler
Sehvile secde édüp ecr-i ‘azīm isterler
13. Ezber ét kışsa-i esrār-ı dili ey **Rūhî**
Hāzır ol bezm-i İlāhide nedīm isterler
D.417

6⁵⁹

HAĞKI EFENDİ

müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün

1. Ey ‘aşk [u]⁶⁰ vey⁶¹ cān u cihān ey mübtet[ā]⁶² vey müntehā
Ey rüste-ḥiz-i nāgehān vey raḥmet-i bī-intihā
2. Ey reşk-i māh-ı müşteri gūzden⁶³ nihānsın çün perî
Vérdim dil ü cān-ı seri [ben]⁶⁴ hem saña qurbān şehā

⁵⁶ müjde: müzd D.

⁵⁷ Beyit, divanda 11. beyittir.

⁵⁸ Beyit, divanda 6. beyittir.

⁵⁹ Numan Külekçi ve Turgut Karabey, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Dîvân*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1997, s.146.

⁶⁰ Mecmuada eksiktir.

⁶¹ vey: ey D.

⁶² Mecmuada eksiktir.

⁶³ gūzden: bizden D.

⁶⁴ Mecmuada eksiktir.

3. Gāh[ī]⁶⁵ ʔarabsın gāh ta‘ab gāh nūr olur[suñ]⁶⁶ geh leheb
Sensin ‘aceb-ender-‘aceb ʔayrān saña ehlü’n-nühā
4. Ey ʔālib-i envār-ı cān seyr eyle sen kuhsār-ı cān
Ey⁶⁷ bülbül-i gülzār-ı cān ʔıl ʔalbini ʔamdan rehā
5. ‘Ālem çü küh-ı ʔūr’dur zerre [be zerre]⁶⁸ nūra nürdur
Ā‘mādan ol mestürdur ‘ibretle sen seyr eyle hā
6. Her dem gelür cāndan nidā kim benliginden ol cüdā
Yok ol hemān ʔalsun ʔudā mihrinle pür-nür ol mehā
7. [Ey]⁶⁹ **Ḥaḫḫı** gönülden dilesen⁷⁰ kim ‘ilm-i ‘aşḫı bilesin
Ekli az ét şürb ile sen olasan daḫı pür-iştihā

D.10

7⁷¹

ḤAḫḫı EFENDİ

mef ‘ülü / mefā‘ilün / mef ‘ülü / mefā‘ ilün

1. ʔafletden uyan ey dil kim bād-ı şabā geldi
‘Aşḫıñ yeli esdi bil kim cāna şafā geldi
2. Ey ‘āşık-ı rühānī vey ‘ārif-i raḫmānī
Tenhā géce bul anı kim cāna⁷² hüdā geldi

⁶⁵ Mecmuada eksiktir.

⁶⁶ Mecmuada eksiktir.

⁶⁷ ey: ol D.

⁶⁸ Mecmuada eksiktir.

⁶⁹ Mecmuada eksiktir.

⁷⁰ gönülden dilesen: dilden dile D.

⁷¹ Külekçi ve Karabey, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Dîvân*, s. 484.

⁷² cāna: rüh-ı D.

3. Vêr h^vâbîñi emvâta gel kâdî-i hâcâta
Hoş başla münâcâta âvân-ı şitâ⁷³ geldi
4. Koy h^vâb u hayâlâtı terk eyle muhâlâtı
Bul ‘aşk ile hâlâtı kim şevk-i liķâ geldi
5. Keşret kederinden geç vahdet meyini gel⁷⁴ iç
Sen şayma vücūduñ hiç ol nūr-ı ziyâ geldi
6. H^vâb içre olur gamlar ‘aşk içre olur demler
Âgâh oluñ âdemler çün ‘avn-i Hudâ geldi
7. **Hakki** ko bu âgyarı bul dilde o dil-dârı
Fevt eyleme eshârı kim vaķt-i nidâ geldi
D.348

8⁷⁵

NİYÂZÎ-İ MIŞRÎ EFENDİ

fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün

1. Her neye baksa gözüñ bil sırr-ı Sübhân andadur
Her ne işitse kulağın mağz-ı Kur’ân andadur
- [114b]2. Her şeye maḥlūk göziyle baksañ ol maḥlūk olur
Hakḳ göziyle bak ki bî-şekk nūr-ı Yezdân andadur
3. Keşret-i emvâca bakma cümle bir deryâ durur
Her ne mevci kim görürsün baḥr-i ‘ummân andadur

⁷³ şitâ: şenâ D.

⁷⁴ gel: şâf D.

⁷⁵ Kenan Erdoğan, *Niyâzî-i Mısrî Dîvânı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1998, s. 48.

4. Vaḥdeti keşrette bul[mağ]⁷⁶ keşreti vaḥdetde hem
Bir ‘ilimdür ol ki kamu ‘ilm ü ‘irfān andadur
5. ‘İbret ile şeş cihetde[n]⁷⁷ görinen eşyāya bağ
Cümle bir āyīnedür kim vech-i Raḥmān andadur
6. Söyleyen ol söylenen [ol]⁷⁸ görinen ol gören [ol]⁷⁹
Her ne var a‘lā vü esfel bilki cānān andadur
7. Maḫhar-ı tāmı velī ādem yüzidür şübhesiz
Kühn-i zātı hem şıfātı cümle yeksān andadur
8. Haşr u neşr ile şırāt u dūzah-ı mālīk ‘azāb
Hem daḫı rıdḫān-ı cennet ḫūr-ı ğılmān andadur
9. Görinen şanma hemān Niyāzī’nüñ [sen]⁸⁰ mülküñi⁸¹
Gönli bir vīrānedür kim genc-i pinhān andadur

D.33

982

MIŞRĪ EFENDİ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Kandedür cehlile zulmet nefsi şu‘bānuñdadur
Kandedür ‘ilm ile ḫikmet bil anı cānuñdadur

⁷⁶ Mecmuada eksiktir.

⁷⁷ cihetde: cihetden D.

⁷⁸ Mecmuada eksiktir.

⁷⁹ görünen ol gören ol: ol gören ol görünen ol D.

⁸⁰ Mecmuada eksiktir.

⁸¹ Görünen şanma hemān Niyāzī’nün mülküñi: Görünen şanma Niyāzī’nün hemān sen mülküñi D.

⁸² Erdoğan, *Niyāzî-i Mısrî Dîvânı*, s. 56.

2. Zülmet-i cehli bırak sen iste nūr-ı hikmeti
Cennetüñ zevkin dilersen cümle ‘irfānuñdadur
 3. Zāhirā bu hırmen-i ‘ālemde sen bir dānesin
Ma‘nā yüzinde ne kim var cümle hırmānuñdadur
 4. Şüretā āhkām u eflāküñ velī maḥkūmısın
Bāṭınā ay [u]⁸³ gün [ü]⁸⁴ felekler cümle fermānuñdadur⁸⁵
 5. Al ele çevgān-ı zikri hem süvār ol nefsüñe
Kıpagör tevḥīd topını çünki meydānuñdadur
 6. Şayqal ur mir’āt-ı kılbe taşraya bakmağı kıo
Sen saña bak cümle ‘ālem halkı dīvānuñdadur
 7. Bil ki vech-i Ḥaqq’a mir’ātdur özüñ bir hoş gözet
Men ‘aref⁸⁶ sırrındaki ma‘den senüñ kānuñdadur
 8. *Küntü kenzen*⁸⁷ remzini bulduñsa sen de **Mışriyā**
“*Külle yevm hū*”⁸⁸ yı añla kim [senüñ]⁸⁹ şānuñdadur
- D.40**

⁸³ Divanda eksiktir.

⁸⁴ Divanda eksiktir.

⁸⁵ fermānuñdadur: fermānuñdur D.

⁸⁶ “İnsanın Rabbini bilmesi öncelikle kendini bilmesine bağlıdır.”

⁸⁷ Küntü kenzen: Allah Taalā “Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bundan dolayıdır ki halkı yarattım, yokken var ettim.” buyurmuştur.

⁸⁸ “Göklerde ve yerde bulunanlar, O’ndan isterler. O, her gün yeni bir iştedir.” (Rahman Sûresi /29)

⁸⁹ Mecmuada eksiktir.

HAYALİ

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Muşaffā⁹¹ eyle dil mülkin⁹² bugün nūr-ı tecallādan
Cemālīn gösterür dilber⁹³ çü mir’āt-ı mücellādan
2. Nazargāh-ı Hüdā’dır dil dili şanma[ñ]⁹⁴ cüdādur⁹⁵ dil
Uçar mişl-i hümādur dil geçer ‘arş-ı mu‘allādan⁹⁶
3. Nedendür “‘allame ‘l-esmā”⁹⁷ ne sırdur Leylātü’l-esrāī
Mezāhirdür kamu eşyā haber vér bu mu‘ammādan⁹⁸
4. Degilsen lāyık cānān seni nefis eyledi⁹⁹ hayrān
Gel ey Mecnūn-ı ser-gerdān beyān ét bu musemmādan¹⁰⁰
5. Bu gün her kim görür yarın gören anlardurur¹⁰¹ yārın
Ne bilsün anda dildārın olanlar bunda ā‘mādan¹⁰²
6. **Hayālī** terk-i cān¹⁰³ étgil bu esrārı nihān étgil
Mekānuñ lā-mekān étgil cevāb algıl müsem mādan

D.232

⁹⁰ İnci Kiremitçi, *Hayālī-yi Gülşenī Divānı Üzerine Bir İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon 2001, s. 283.

⁹¹ muşaffā: müşannā D.

⁹² mülkin: levhin D.

⁹³ dilber: cānān D.

⁹⁴ Mecmuada eksiktir.

⁹⁵ cüdādur: hüdā’dur D.

⁹⁶ Beyit, divanda 3. beyittir.

⁹⁷ “Ve Adem’e isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklere gösterip: “Haydi davanızda sadıksanız bana şunları isimleriyle haber verin.” dedi.” (Bakara Sûresi / 31)

⁹⁸ mu‘ammādan: mu‘ammādur D. / Beyit, divanda 5. beyittir.

⁹⁹ eyledi: ider D.

¹⁰⁰ beyān ét bu musemmādan: haberdār ol bu Leylādan D.

¹⁰¹ anlardurur: anunladur D.

¹⁰² Beyit, divanda 2. beyittir.

¹⁰³ terk-i cān: bes ‘ayān D.

11.¹⁰⁴

ZİHNİ EFENDİ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

- [115a]1. Sīne-şāf hāle-i cānān olan cān istemez
Kimyāger mālik-i iksīrdir kān istemez
2. Bā fenā dehḥāk olan gevherine gevher dūrür
Bu cihānda ma'rifet şāhibleri şān istemez
3. Hırmanı tā'at éden ḥayr şevābı neylesün
Bāde nūşān-ı zamān cennāt-ı rıḍvān istemez
4. 'İyd-ı adḥa Ka'be'den ḥuccācı teb'īd eyledi
Kendini zebḥ éden İsmā'īle ḳurbān istemez
5. Şu'le-i mihr ü ḳamer şarşardan étmez ihtirāz
Nūḥ'uñ ey dil keştī-i i'cāzı līmān istemez
6. 'İlm-i ḳāḍı olsa da'vī yok şühūda ihtiyāc
Ehl-i ḥikmet vaḥdet-i yezdāna burhān istemez¹⁰⁵
7. Bu meşel şöhretlūdür kim gizlü olmaz gözleye
Şāhib-i taḥmīn-i devrādere mīzān istemez

¹⁰⁴ Leyla Alptekin, *Berberzāde Mehmet Zihnî Divanı'nın Bilimsel Yayını İle Eserin Şekil ve Muhteva Bakımından İncelenmesi*(Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, s. 283-284.

Zeliha Çelen, *Mehmed Zihnî Keşânî'nin 97 Gazeli İnceleme-Metin* (Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2005, s.174-175.

Mehmet Akpınar, *Keşanlı Zihni Divanı* (Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2005, s.75-76.

¹⁰⁵ Beyit, divanda 3. beyittir.

8. Sell-i seyf ol düzd-i çalāk-ı tariķe **Zihniyā**
Reh-rev-i bathā tariķinde muğaylān istemez¹⁰⁶
D.110/ D.94/ D.110

12¹⁰⁷

MİŞRĪ EFENDĪ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. İki kâşuñ arasında çekdi hātṭ-ı istivā
“Alleme’l esmāyī”¹⁰⁸ ta‘līm étđi ol haṭdan Ḥudā
2. Zāt-ı ‘ilme Muştafā esmāya Ādem’dür emīn
İkisinden zāhir olmuşdur ‘ulüm-ı enbiyā
3. Zāt-ı esmā vü şıfāt ef‘āl-i āşār cümleten
Her zamān[da]¹⁰⁹ bir velīniñ vechine bunlar ziyā
4. Secde eyle Ādem’e tā kim Ḥākķ’a ķul olasın
Éden Ādem’den ibā Ḥākķ’dan daḥī oldı cüdā
5. *Kenz-i lā yefnāyī*¹¹⁰ bilmez ķande[dür]¹¹¹ illā faķīr
Baḥr-ı bī-pāyān bulmaz etmeyen terk-i sivā
6. Şüretā gördiler Allāh diyeni olmuş faķīr
Şandılar Allāh faķīrdür kendülerdür āğniyā

¹⁰⁶ Bu gazel divanlarda 6 beyit, mecmuuda ise 8 beyittir. Gazelin yalnızca 4, 5 ve 6. beyitleri divanlardaki gazelle uyuşmaktadır.

¹⁰⁷ Erdoğan, *Niyâzî-yi Misrî Dîvânı*, s. 8.

¹⁰⁸ “Ve Adem’e isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklerle gösterip: ‘Haydi davanızda sadıksanız bana şunları isimleriyle haber verin.’ dedi. (Bakara Sûresi / 31)

¹⁰⁹ Mecmuuda eksiktir.

¹¹⁰ “Tükenmez hazine”

¹¹¹ Mecmuuda eksiktir.

7. Bil ki seddeyn iki kaç İskender ortasındadır
Cem'î cem'ü'l-cem' ile feth oldu ebvâb-ı Hudâ
8. Çande birler¹¹² Hakk'ı inkâr eyleyen bu **Mısrî'yi**
Zâhir olmuşken yüzinde nûr-ı zât-ı kibriyâ¹¹³

D.4

13¹¹⁴

MİSRÎ EFENDİ

mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

1. 'İlim bahri vüçüd âşdâfinuñ dürdânesiyüm ben
Ma'arif kenz-i dil veşşâfinuñ virânesiyüm ben
2. Benüm 'ilmüm katında müctehidler 'âciz oldılar
Velî 'ilm-i İlahînuñ deli divânesiyüm ben
3. Birer hâlet¹¹⁵ cihânun halkı bir bir râzı oldılar
Benüm bir hâle meylüm yok Hakk'ıñ bilmem nesiyümben
4. Be-küllî 'âlemüñ halkı bilürler bende bir derd var
Bilinmez sevdiğüm kimdür kimiñ¹¹⁶ mestânesiyüm ben
5. Egerçi şüret-i âhirde geldüm 'âlem-i mülke
Ne mâziyüm ne müstağbel her anuñ ânesiyüm ben

¹¹² birler: bulur D.

¹¹³ Gazel, divanda 9 beyittir. Gazelin 7. beyiti mecmuada eksiktir.

¹¹⁴ Erdoğan, *Niyâzî-yi Mısrî Dîvânı*, s.179.

¹¹⁵ hâlet: hâle D.

¹¹⁶ kimiñ: nenin D

6. Yitürdüm benligi benlik baña Hakk benligindendür
Tekellümde hıttāb-ı gaybetün kārḥānesiyüm ben
 7. Ne Mıṣrı'yüm ne Mehdī'yüm ne 'İsā'yum ne insānum
Bu yanan dā'imā şem'ün velī pervānesiyüm ben
- D.144**

14¹¹⁷

[115b] **HAKKI EFENDİ BURSEVİ**

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Kala mı böyle gönül derdine em bulmaya mı
Kıanlu yaşım silinüp yüz gözüm gülmeye mi
2. Dem ola esmeye mi bād-ı nesīm-i maḫşūd
Bülbül-i cāna o bāğın ḥaberi gelmeye mi
3. Her kimiñ cānına kār étđi¹¹⁸ hevā-yı 'aşkıñ
Berg-i nergis¹¹⁹ gibi āḥir şararup şolmaya mı¹²⁰
4. **Hakkıyā** bir gün ola yārelerün sineñde
Merhem-i luḫf-ı İlāhī ile ogulmasa mı¹²¹

¹¹⁷ Tubanur Kaya, *İsmail Hakkı Bursevi'nin Fevâid Mecmûası Üzerine Bir İnceleme Transkripsiyonlu Metin* (Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2019 s. 138.

¹¹⁸ étđi: itse

¹¹⁹ nergis: nesriñ

¹²⁰ Beyit, çalışmada 4. beyittir.

¹²¹ Gazel, çalışmada 5 beyittir. Gazelin 3. beyiti mecmuada eksiktir.

15¹²²

ZĀTĪ EFENDĪ KEŞŞĀFĪ

mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün / mefā' ilün

1. Nedir bu kenz-i maḥfiyken nümāyān olduḡuñ cānā
Nedir 'ālemde her ma' denlere kān olduḡuñ cānā
2. Sen ol zāt-ı mu'allāsın nazīriñ yoḡ seniñ ḡāşā¹²³
Nedir 'ālemde her şüretlere cān olduḡuñ cānā¹²⁴
3. Beni bu bāḡ-ı dehr içre kimesne bulmadı dērsin
Nedir yā şuretā envā'u elvān olduḡuñ cānā¹²⁵
4. Démişsin ben semavāt u zemīne şıḡmazam aşlā
Nedir mü'minleriñ ḡalbinde¹²⁶ pinhān olduḡuñ cānā
5. Bu **Zātī'niñ** vücūduñ maḡv édüp hep varlıḡıñ aldın
Nedir cānında aniñ sen yine cān olduḡuñ cānā¹²⁷

D.5

¹²² Mehmet Arslan, *Zātī Süleyman Efendi Divān Sevānih'n-Nevādir Fī Ma'rifeti'l-Anāsır*, Sivas: Dilek Matbaacılık, 1994, s. 20.

¹²³ ḡāşā: ammā D.

¹²⁴ Nedir 'ālemde her şüretlere cān olduḡuñ cānā: Nedir yā şuretā envā'u elvān olduḡuñ cānā D.

¹²⁵ Nedir yā şuretā envā'u elvān olduḡuñ cānā: Nedir dilden dile 'ālemde destān olduḡuñ cānā D.

¹²⁶ ḡalbinde: gönlünde D.

¹²⁷ Gazel, divanda 6 beyittir. Gazelin 5. beyiti mecmuada eksiktir.

NİYAZÎ

mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

1. Belürse vech-i cānānı bu cism ü cānı neylerler
Görünse şemsüñ envārı meh-i tābānı neylerler
2. Bugünki cennet-i 'irfāna dāhil olsalar 'uşşāk
Yarınki va'd olan hūrī veyā ğilmānı neylerler
3. Bugün a'mā olan yarın daḥı a'mā olur elbet
Açagör cān gözin kim bī-başar nādānı neylerler
4. Sülūk ehline insān şoḥbetiñ bulmaḥ durur maḳşūd
O şoḥbet kim bulunsa şoḥbeti ḥayvānı neylerler
5. Göñül duymazsa vicdān ile Allāh'ı ḥaḳīḳatce
Mücerred dildeki 'ilmi veyā 'irfānı neylerler
6. Ne ḥāşıl şol 'ibādetden riyā vü 'ucb ola anda
Gider şirki göñülden kim Ḥaḳḳ'a tuġyānı neylerler
7. Şalāt-ı ehl-i 'irfān kıblesidür "*semme vech-ullāh*"¹²⁹
O veche ḳul olanlar tā'at-ı noḳşānı neylerler
8. **Niyāzî** künt-ü kenzeñ sırrını kendünde buldunsa
Süleymān taḥtını yā ḥikmet-i Loḳmānı neylerler

D.54

¹²⁸ Erdoğan, *Niyâzî-yi Mısrî Dîvânı*, s.72.

¹²⁹ "Bununla beraber, doğu da Allah'ın, batı da Allah'ındır. Artık nereye dönerseniz dönün, orası Allah'a çıkar. Şüphe yok ki, Allah'ın rahmeti geniştir, O, her şeyi bilendir."(Bakara Sûresi /115)

17¹³⁰

NIYÂZÎ

müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün

1. Dermân arardum derdüme derdüm baña dermân imiş
Bürhân arardum aşluma aşlum baña Bürhân imiş
2. Sağ u şolum gözler idüm dost yüzini görsem deyü
Ben taşrada arar idüm ol cân içinde cân imiş
3. Öyle şanurdum gayrıyam dost ayrudur ben gayrıyam
Benden görüp işideni bildüm ki ol cānān imiş
4. Şavm [u] şālāt [u] hacc ile şanma biter zāhid işün
İnsān-ı kāmīl olmağa lāzım olan ʿirfān imiş
- [116a]5. Kandan gelür yoluñ senüñ ya kanda varur menzilüñ
Nereden gelüp gitudüğini añlamayan hayvān imiş
6. Mürşid gerekdür bildüre Hakk'ı saña *Hakka 'l-yakīn*¹³¹
Mürşidi olmayanlarıñ bildükleri gümān imiş
7. Her mürşide dil vërme kim yoluñı şarpa uğradur
Mürşidi kāmīl olanuñ gāyet yolu āsān imiş
8. Añla hemān bu söz dürür yoquş degüldür düz dürür
ʿĀlem kamu bir yüz turur¹³² gören anı hayrān imiş

¹³⁰ Erdoğan, *Niyâzî-yi Mısrî Dîvânı*, s. 98.

¹³¹ Kulun Hak'ta fânî olup Hakk'ı müşâhede ettiği mertebe.

¹³² turur: dürür D.

9. İşit Niyāzī'nüñ sözün bir nesne örtmez Hakk yüzün
Hakk'dan 'ayān bir nesne yok gözsüzlere pinhān imiş

D.78

18¹³³

MIŐRĪ EFENDĪ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Zülmet-i hecründe bīdār olmuşam yā Rab meded
İntizār-ı Şubh-ı dīdār olmuşam yā Rab meded
2. Gülşen-i vařluñ nesīmiñ irgürüp bād-ı řabā
'Andelīb-i bāğ-ı gülzār olmuşam yā Rab meded
3. Kalmışam zindān-ı cism iäre bu gün tenhā ġarīb
Bu kafeste rüz [u] şeb zār olmuşam yā Rab meded
4. şol řarābı kim anı şundı baña rüz-ı elest
Ol zamāndan mest ü huřyār olmuşam yā Rab meded
5. Her nere varsam yağar bu cānumı 'aşğ āteři
Yana yana külli pür-nār olmuşam yā Rab meded
6. Vağdet ilinde senüñle yār idüm noldı baña
Keşret iäre bend-i ağıār olmuşam yā Rab meded
7. Bu Niyāzī düřdi varlık cāhına Yūsuf gibi
Al elüm şurtar ki nāçār olmuşam yā Rab meded

D.29

¹³³ Erdoğan, *Niyāzī-yi Mısrī Dīvānı*, s.44.

19

[DERVİŞ AHMED]

NAZMİYYAT-I KURBİ DERVİŞ AHMED KADDESALLAHU

SIRREHU'L-‘AZİZ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Bā-i Bismillāh édelüm ibtidā
İşbu nuṭka mü'min eyler iḳtidā
2. Olanda her işüñ vācib durur
Démek anı iḳtizādur iḳtizā
3. Mü'min olan cāna elbetde gerek
Cümle ḥalk Allāh ola ḥüb edā
4. Her ne var beyhüde maḥlūk oldı
Gel işit her bir olan şıyt u şadā
5. Şeyḫim **Aḫmed'dür** murāduñ buldılar
Eyleyenler Ḥaḳḳ'a gönülden nidā

20

ḲİT‘A

11'li Hece Ölçüsü

1. Cedīd-i bāzar bir meder ḥoş-bū demde
Ḥudā ḥıfz éde olmasun elemde
Ḳamū ḥalkı cemī‘i var birle
Kederde olmaya ola keremde

21

[DERVİŞ AHMED]

NAZMIYYAT-I QURBİ DERVİŞ AHMED QUDDİSE SIRRUH

11'li Hece ölçüsü

1. Berü gel diyelim evvel biz Allāh
Kim evvel ile āhirdir Hūvallāh
O birdir birliğine şübhe şekk yok
Her an zāhirle bātındır ol Allāh
 2. Kamūdan hem kamūya mü'miniñ belī
Vācib muqaddem diyene Bismillāh
Gerekdür cān u dilden 'aşk u şıdqla
Édüp her adımlarımız tefvīz İlal'lāh
 3. Ne işe eyleseñ evvel şürü'
Démek lāzım "tevekkeltü 'ala'llāh"¹³⁴
Göñülde dilde işler olmasına
Gerekdür kim cemī' dem ola İsmu'llāh
 4. Zafer bulmağ için a'dāya her dem
Kemāli şıdğ ile "naşrun minallāh"¹³⁵
Dağı her bir nefes feth-i qarīb
Oğumağla olur hep ehtaħ'allāh
- [116b] 5. Ğanīmetler bula kā'im-i 'āram
Cemī' "usri"¹³⁶ éden hoş yessira'llāh
Zamīr-i hāliš ister **Dervīş Ahmed**
Ne saħt olsa kılur bağ esha'lallāh

¹³⁴ "Allah'a tevekkül (itimat) et. Vekil olarak Allah yeter." (Ahzāb Sûresi / 3)

¹³⁵ "Seveceğiniz bir şey daha var: Allah'tan yardım ve yakın bir fetih... Mü'minleri müjdele." (Saff Sûresi / 13)

¹³⁶ "Şüphesiz zorlukla beraber bir kolaylık var." (İnşirāh Sûresi / 5)

22

IT'A

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Cihāna doldı cehliyle ölenler kıyl u āl ehli
Arasında belürsüzdür bu demde 'ilm-i hāl ehli
2. Te'arruf istemez halkıñ görürsün ekşer şimdi
Taşarruf tālibi derler ola mülk ü māl ehli

23

MÜNACĀT-I DERVĪŞ AMED

11'li Hece Ölçüsü

1. Budur minnet saña her bār İlāhī
Olansın mücrim ü ğaffār İlāhī
Keremler eyle İslām 'askerine
Ola hep münhezim küffār İlāhī
2. Ğazāya şol giden uğruna diniñ
Seniñ ol ğāzīlere İlāhī
ulundur Al-i 'Osmān Hāmid Orhān
Anı sen eylediñ hünkār İlāhī
3. ıl anı düşmene manşūr muzaffer
Ola āsān aña düşvār İlāhī
Dağı hem zīr-i hükümünde olana
Kederler vērmesün eşrār İlāhī

4. Em̄in eyle ‘adūdan ehl-i dīnī
Ne kim vardır eyle deyyār İlähī
Cemī‘ dem ğālib eyle mü’minini
Olalar cümlesi ebrār İlähī
5. Oğuyan kim ise “naşrun mināllah”¹³⁷
Sen anı eyle gel āhyār İlähī
“Ve fethüm karīb”¹³⁸ āyetini
Diyen şıdkıladır dīndār İlähī
6. H̄abīb Aḥmed ü Maḥmūd u Muḥammed
Kim oldur Muştafā muḥtār İlähī
Anıñ se(v)güsi ‘aşkına fedādır
Nice başlar ile cānlar İlähī
7. Şehīdler rūḥu ḥaqqı ḥürmeti çün
Dökerler ‘aşkına kanlar İlähī
Bu **Dervīş Aḥmediñ** cümle du‘āsın
Q̄abul eyle beher tekrar İlähī

24

[DERVİŞ AHMED]

MÜVEŞŞAH

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. H̄aḥ ḥabībī mu‘cizātı birle bil oldu ‘aṭā
Āl-i ‘Oşman ülkesinde érđi hātifden nidā

¹³⁷ “Seveceğiniz bir şey daha var: Allah’tan yardım ve yakın bir fetih... Mü’minleri müjdele.”
(Saff Sûresi / 13)

¹³⁸ “Seveceğiniz bir şey daha var: Allah’tan yardım ve yakın bir fetih... Mü’minleri müjdele.”
(Saff Sûresi / 13)

2. Her ne deñlü ehl-i İslām ‘askeri kim var ise
Eylediler ittifākı cümlesi bak hūb edā
3. Hāk te‘ālādañ ‘ināyet isteyüp dīn uğruna
Ġāzīler gitdi kıllalar ‘aşkla varup ġazā
4. Anlar için bize lāzım eylemek her gün géce
Fırşat u nuşretlerine şıdk ile hayır du‘ā

[117a] 5. **Dervīş Ahmed’dir** birāder bunu añla şübhesiz
Her du‘āsı hayrı bī-şekk hoş kabul éder Hudā

6. Yā İlahī kıl muzaffer dahı manşūr cümlesin
Münhezim olsun ‘adūlar kıl ricāmız sen revā

25¹³⁹

REMZİYYĀT-I ĶURBĪ ĶUDDĪSE SİRRUH

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Bi-ħamdilillāh kim¹⁴⁰ zāt ile şıfātumdan ħaber-dāram
Degülsem şüretā bir şey ma‘ānide ħamu-varam¹⁴¹
2. Hāk emriyle ġazā farzdur kıl anı ihtiyār ey dil
‘İnāyet édüben vérdi Hudā bu dem teber-dāram¹⁴²

D.100

¹³⁹ Sibel Akbulut Selçuk, *XVIII. Yüzyıl Şairi Gurbî'nin Divanı Metin- İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2007, s. 171-172.

¹⁴⁰ Divanda eksiktir.

¹⁴¹ Murabbanın tamamı mecmuada mevcut değildir. Mecmuada, murabbanın sadece 1. bendinin ilk iki mısrası ile 4. bendinin son iki mısrası mevcuttur.

¹⁴² Murabbanın 4. bendinin son iki mısrasıdır.

[DERVİŞ AHMED]

TARİHAT-I BERAY-I ZAFER-İ EHL-İ İSLÂM

‘ALĀ A ‘DĀ-YI DĪN

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Haḳḳ te‘ālā kerem [ü] lütfu érişür her ere
Hoş du‘ā étdürür olur annayıla pedere
2. Mağfîret raḥmet olur ḳūla şehâdetle ğazā
Şıĝmaz olursa ğüñâhı gökler ile ne yere
3. Niyet-i ḳalbe olur çünki rızā’î Raḥmān
Aña ḳarşu duramaz olsam ne deñlü kefere
4. Ehl-i İslâm olanıñ muntazır olur rûḥu
Rabbîsinden her olan emriyle dā’im ḥabere
5. Fırşat u nuşret ile ğālib olur a‘dāya
Her éren himmet-i pîrān ile ḥüsnî nazara
6. Ḥayra sa‘y eyle bu ruy bir eşere cehd eyle
Teñgri nûri eşeri érmede her bir eşere
7. Bilmedi münkir olan işbu ‘ulūmu ḥālî
Sırr-ı Bārî ne bilsün her mürāyi fecere
8. Hoş tulū‘ ile ğurüb étmede nur ile ziyā
‘İbret al baḳmaĝıla kün géce şems ü ḳamere
9. Ba‘zını ba‘zına baḳ ḥikmeti taḳzîl eyle
Ḳādir Allāh vére bil āteşi sen her ḥacere

10. Belî ‘ālemde ağaçlar kıatı çokdur ammā
Degmesi vérmez anıñ kıudreti Hakk’la semere
11. Dost olan şiddeti ile şa‘bı şikāyet étmez
Dostluğ-çün kıatı ger āteş olur ¹⁴³gire
12. Münhezim ola ‘adū leşkeri hem-çün Cālūt
Her kışı kendü maķāmına ğanīmetle gire
13. Her nefes añla Hudāsından ümīd ile bulur
Şādıķāne kıul olan her ne kim isterse ére
14. **Dervīş Ahmed** izn-i Mevlān ile mü‘minler érer
Dédi bī-şübhe biliñ siz işbu tārīh H.528

27

[DERVİŞ AHMED]
RĀSİHŪN FĪ’L İLM-İ MURABBA‘

10’lu Hece Ölçüsü

1. Ahmed berü gel aç ğuşı cānıñ
İşit ne söyler kendü zamānıñ
‘Ālemde bak gör ğönlüñ ğöziyle
Oldu hılāfı yahşı bahānıñ
2. Geç cümle halkıñ saña suçundan
Pek sakla zatiñ işbu öcünden
Cehd eyle çıkar kendü içinden
Şirk-i hafıyle zulm u ğümānıñ

¹⁴³ Kelime okunamamıştır.

3. Her gn albe irgr srru
Cnn dilersen bula hzru
Kin ile kibri terk  t grru
Pk ola seni dn  imnn
4. aydn  tme ksmetle rzqn
Dergh-ı Hkq'a Őf ile Ődkn
Şevk ile gzle gn gece  aŐkn
Kim hliŐ ola fi'l-i nihnn

[117b]5. M'mine gerek a'cl-i Őlih
Fi'li Őeqvet bil oldu tlih
DervŐ Ahmed  ilm içre rsih
Tan mı ki ktbu olsam zamnn

28

[DERVŐ AHMED]

İ'LN-I AĞVL-İ MSTAĞBEL URB UDDSE SRRUH

f'iltn / f'iltn / f'iltn / f'iln

1. bleden bir rzgar işbu cihna gelmede
 Adl-i Hkq'la mağrib u maŐrk arasn bulmada
2. Ol beg adına fazlullh oğurlar bilesin
Her bir olan m'minin annla yzi glmede
3. fir u mŐrik mnfiğ mnkir olan Őyle bil
Heybetiyle orqsundan cn vrben lmede

4. ‘Āşık u şādık olanlar remz-i sırrı nūriyla
فند¹⁴⁴ şimdi anıñla bilüp bulmada
5. Zāt-ı mutlak fi ‘lī Ḥaqq’dır cümle fī nefis’ül-emr
Hep olur bil her ne kim derse ola ol olmada
6. Şālih ‘ābid ‘askeri Bārī Te‘ālā kulları
Ḥāriciler baq ayak altında bī-şekk kalmada
7. Bu vücūd ‘ilminde olur keşf ḥālī ‘ālemiñ
‘İlm-i sābık oldı bu rāsih olanlar bilmede
8. İncilā ister gönül tā kim tecellī éde Ḥaqq
Zikr-i Bārī birle erler gönülü yaşıñ silmede
9. Rūz [u] şeb bu **Dervīş Ahmed Kurbī Ḥaqq**’a ‘ilm için
Secde-i şükrü hezār u şad hezārān kılmada

29

BERĀY-I AḤVĀL-İ ZAMĀN

mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün

1. Bu dem bir rāza başladım ‘acā’ib
Derūnunda ḥaber vardır ġarā’ib
2. Ḥakīm ismiyle muġniden beyāniñ
Ḥesāb ét bil bulur iseñ mukāit

¹⁴⁴ Kelime okunamamıştır.

3. Bu devr içre eger bir yār-ı şādık
Rızā'î Hakk için olursa tālib
4. Göñül bu rūḥ ile ol nefis ü vehme
Olur bu aşkla düşmāna gālib
5. Mücāhid gāziler zāhir olısar
Tola İslām ile şark u meğārib

30

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Onda birdir yüzde birdir biñde bir
Biñde bir on biñde bir yüz biñde bir

31

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün

1. Cifr-i cāmi' cifr-i aḥmer cifr-i ebyaz
Ḥesablar ile tarḥ olunur ma'lūm şūd

32

REMZİYYĀT-I DERVĪŞ AḤMED KURBĪ

müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün

1. Gel kıl bu rāza ihtimām olur 'adūlar inhidām
Sen gāfil olma ki şakıñ a'dā başına ére şām
2. Bir başka oyundur cifr İrrān ile Tūran aḥar
Deştī kamū Kıpçaḳ Baḳır var anda bul sen iltiyām

3. Āhvāl-i ʿālem böyledir çün vezne geldi söyledir
Kıldım namāzı öyledir eyā baña kimdir imām
4. Eyles misin sen bu sözü mü'minleriñ güler yüzü
Yaş ağıdır kāfir gözü kār étmez aña ihtisām
5. Güneş olur yağmurla ki Boğdan ile Eflak veleh
Hükm eyleye aña boşa hāşıl olur seyfle kām

[118a]6. Gel çākerī ol Fātihiñ tut nuṭkunu bu nāşıhıñ
Ḳurbī der anıñ tārīhiñ ʿumām

33

[DERVİŞ AHMED]

NAZM

fāʿilātün / fāʿilātün / fāʿilātün / fāʿilün

1. Gün gün üzre dehr-i dūna bağ neler gelmekdedir
Halk-ı ʿālem kimi ağlar kimisi gülmekdedir
2. Gör bu derdi sen berü gel derd-i ʿışk-ı yār ile
ʿĀşıkıñ sū-i hevāsı gün gece ölmekdedir
3. ʿĀrif-i billāh olanlar maʿrifetle şöyle bil
Her emirde bir kılı kırk yāruben bulmağdadır
4. Dilberānı bu ciḥāniñ ʿādet olmuşdur ezel
Şarırlar ʿāşıkāne bī-şekk öpmekdedir
5. Evvel āhir zāhir ü bāṭın dédi **Ḳurbī** bu dem
Duy ne kim var aña hoş bu hāk olan çömlmekdedir

34

[DERVİŞ AHMED]

DİĞER NAZM

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. İşbu devr-āsā cihāna gelmedi
Bu zamān gibi zamāna gelmedi
2. Vaşfını kılmakda 'āciz 'ārifān
Dehr-i dūn şerhī sana gelmedi
3. 'İşkiñ esrārı nedir yāhud neden
Kim bilü ānı 'ıyāna gelmedi
4. Yanmada pervāne şevkiñ şem'ine
Taberī bülbül-i ten figāna gelmedi
5. Yağşı oldı nuṭku **Derviş Ahmediñ**
Yağşa geldi beyāna gelmedi

35

GÜFTE-İ KURBİ

mefā'ilün / mefā'ilün / fe'ülün

1. Gören gözler bu devri bu qararı
Neden kılar 'acebdır i'tibarı
2. Meger gafletden 'arız oldu buna
Kamū şehvetle şöhretdir cevāzı

3. atı bilmek imiş uşulün
Ne gune olduęuñ enbâr-ı bârı
4. in'el-maşrık ile'l-mağrib bu demde
Sivâ sevdâsı tutmuş cümle şarı
5. Cemî' devletlik meger varlık imiş
Bulunmaz kimseniñ yokluğa yârı
6. Nedir esrâr-ı gaybî her bir işde
udânîñ cenneti var dâhı nârı
7. 'Azab ile 'ikâbı gizlü ammâ
Bilür 'ârif olanlar âşikârı
8. Nidersin böyle muğlak sözü **Dervîş**
Çü birdir var éden dâr u diyârı

36

[DERVÎş AHMED]

fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1. aqq te'alâ emri ur'an eyledi
Kim caħime atalar fâcirleri
2. Gör nece 'işyân tuğyân eyledi
İşbu demde nefsimiz kâfirleri
3. Bunca dürlü ahr ile éder helâk
Her gürüh içre olan zâlimleri

- [118b] 4. Şübhesiz bilgil kıyāmetdir yakın
Bağ çoğaldı ādemiñ ğāfilleri
5. Bir zamāndır bilmesi müşkil nedir
Şimdi diñler var mıdır ‘āķilleri
6. Kādīr u Kāhhār u Cebbār u Kadīr
Āteşe yakmakda bil fāsıķları
7. Kudretullāh’dır arada seyr eden
Ĥayr ile kim var aña sābıķları
8. Ĥışm ile cümle ‘azāba uğradı
Dīn-i İslāmıñ olan ĥā’inleri
9. Ĥākīm ü Kayyūm ‘uķūbetle tuķtar
Ĥaķķ kuluna hep olan münkirleri
10. İntikāmıñ şiddetiyle oldurur
Ġālib eyler kāfire müşrikleri
11. Ekşer ĥalk ni‘metine küfrānedir
Ni‘mete érer ķamū hem begleri
12. Her ‘azāb ile cehennemde belī
Dökeler ķan ile anlar terleri
13. Zecr içinde ķala ķurtulmaz ebed
Ağladan ah étdüren mazlūmları
14. Degme nā-ĥaķķ zulmle kāfiride
Cümle Allāh bir étdi añları

15. Bir aşıde oldu bil nādir eşin
Yapmış ola bu cihānıñ cānları
16. Ayağı var zātına yo kāfiye
Līk añlar sözleri yārānları
17. **Dervīş Ahmed** der ki her dem var olur
Dehr içinde cānların cānānları
18. Oldı bak gör tārīh “‘allāmü ’l-guyūb”¹⁴⁵
İşbu nazma añla cümle añları

37

[DERVİŞ AHMED]

mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün

1. İşdirsen ger abdāl hū sesini
Leb-i dildārıñ al gel būselerini
2. Fenāsiyla beāsından haber vér
Begendiñ di cihānıñ sen nesini
3. Oudun mu urūf ‘ilminde ebced
Bu fāniniñ gö añla(?) ol fisini
4. Beā mülkü ney(?) añla dense bunda
Bilürsün bā-i Bismillāh besini

¹⁴⁵ “Allah, Resulleri topladığı gün: “Size ne cevap verildi?” der. “Bizim bilgimiz yok” derler, “gizlileri bilen yalnız sensin, sen!” (Māide Sūresi / 109)

5. Hevā'î hū henüz her dem hezārān
Kez olur penc hesāb eyle yesini
6. Hudā hākkı-çün **Ahmed** añladı bir
O ğaynile elif kâf u yesini

38

[DERVİŞ AHMED]

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Cümleden ancak bilür Allāh ulu Bektāşiler
Hākk Muhammed nūrıdur sırrı 'alī Bektāşiler
2. Her ne deñlü var ise āhır tarīkat erleri
Ekşerīsī añların dērler velī Bektāşiler
3. Nīce biñ münkir münāfık hāricīler pür-ğaraž
Çāre bulmaz men'ine üstün elī Bektāşiler
4. Ekşerisinde şecā'at var sehāvet āşikār
Ol haşā'il birle halka hep velī Bektāşiler

- [119a]5. **Derviş Ahmed** dēr elest içre hitābı Hākk'a bil
Hem bugünkü gün dahı diler belī Bektāşiler

39

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Şuversiz münkir bizi ma'nen şanma nāşiyüz
Cümle nūruñ sırr u hālīñ iç yüzü Bektāşiyüz

[DERVİŞ AHMED]

müstefilün / müstefilün / müstefilün / müstefilün

1. Bārī te‘ālīdir ğayūr emriyledir her bir umūr
Ser cümle halkıñ başına gelür gider ğamla sürür
2. Bir gül gibi şolanlarıñ ‘ömrü éder cümle mürür
Añla diri olanlarıñ bu dirligi bulanlarıñ
3. Bil hāşılı budur kelām olmaz ebed her bir nizām
Cennet kimine var maķām var kimine daħı şübūr
4. Erkek gerek olsun dişi var mı Hakk’a yarar işi
Bir gün gelür her bir kişi a‘māliyle fi‘liñ görür
5. Halk ére cümle teşvīşe olmaya kādır bu işe
Çünkim irādet érişe ba‘ş olunur ehl-i kubbūr
6. Eyler ‘atāsın bulısar kimler cezāsın göriser
Allāh bilür kim nolusar “ya‘lemu mā fi‘ş-şudūr”¹⁴⁶
7. İşte budur saña sözüm kardaşcığım iki gözüm
Etmek ile véren tuzum Bārī Hūdā’dır bir şekūr
8. Kılma ‘aceb sen bu söze bileñ gider uzun uza
Vérdi haber Kur’an bize Tivrāt ile İncil Zebūr
9. Tıksan tıksuz biñ baş ile tenlü gider göz yaşla
Bir toz olur çok işle var ise işthāiñ buyur

¹⁴⁶ “Ve sinelerin içindekiler derlenecek.” (Âdiyât Sûresi / 10)

10. Gel bu beyānı bil inan cān çıkmadan tenden uyan
Nār-ı caḥīme hep yanan ğaflet ilen olan uyur
11. Geldüñ bu dehre çünki pāk lāyık degil olmak helāk
Çok zehreler olmağda çāk kimi durur kimi uyur
12. Hāliş olan mü'minlere zerre ziyān yok añlara
Érer şehādet anlara ğāzī olur étmez ğurūr
13. Diñle Murādullāh olur her étdiğin kişi bulur
Şanma aña anı kalur ola cezā neşr-i nüşūr
14. Hāḳḳ emrine elbet gider her bir olan 'avretle er
Añla işit oḳu éder bu tāriḥī nevāl zuhūr
15. Sen **Derviş Ahmed** niylediñ ni'metle ḥalkı toyladıñ
Özge ḥaberler söylediñ olmağda 'ālem nār-ı nūr

41

mefā'ülün / mefā'ülün / fe'ülün

1. Bu bir demdir buña degme dem olmaz
Eyüler ḥaşletine her kim érmez
2. Ezelden 'ādet oldı tā ebed bil
Gönüller yāresine merhem érmez
3. Hāḳīḳat añla gel dīzār-ı(?) Hāḳḳ'a
Olan 'ālemde ki ehl-i zem érmez

4. Merātibde ol ‘aşkıñ kâlesine
Şikest olur aña cāmı cem érmez
5. Riyā’î rızq ile erzaq olana
Muḥabbetden olan ḥāşıl nem érmez
6. Bu sözler ¹⁴⁷ ma‘nî-i hırşdır
Qoyñına anıñ nā-maḥrem érmez

42

[DERVİŞ AHMED]

mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün

1. Ta‘aşsubla olan zındıq şūfî
Bu derviş ‘ilmiñe yoqdur vuqūfi

[119b]2. Şalavâtı şavmı hep kibr ü riyādır
Özi egri şanāsın kāfî kūfî

3. Degildir ehl-i sünnet bilgil añlar
Ḥulūlîdir kimi anıñ ḥurūfî
4. Muḥammed dīni ḥālîşdir ezelden
Oqur erbābı hep ism-i rūfî
5. Dédi **Qurbî** bu rūḥānî erenler
Urur nefşāniye her dem süyüfi

¹⁴⁷ Kelime okunamamıştır.

43

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Mürşidim ḥ^vācem anam ḳuṭbī[̄] ʿaşr demine hū
Derviş ʿAbdulḳādirin cāna degil cānlara hū

44¹⁴⁸

[DERVİŞ AHMED]

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Vidin serḥaddi Mañşürī idüm ḥayr ile güftārīñ¹⁴⁹
Bilād ile ʿibādı hep ola ḥıfzında Settāruñ
 2. Gerek¹⁵⁰ ḥalk ile şehrine yavuz ḳaşd éden a'dāya
Erenler himmeti birle érişsün¹⁵¹ hışmı Cabbāruñ¹⁵²
- D.26**

45¹⁵³

[DERVİŞ AHMED]

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Yā İlāhā¹⁵⁴ cürmüm ʿafv ét kibriyānuñ ʿaşḳına
Aḥmed ü Maḥmūd Muḥammed Muştafānuñ ʿaşḳına

¹⁴⁸Selçuk, *XVIII. Yüzyıl Şairi Gurbî'nin Divanı Metin-İnceleme*, s. 109.

¹⁴⁹Vidin serḥaddi Mañşürī idüm ḥayr ile güftārın: Yeñibāzāruñ itsem ben gerekdür vaşf-ı güftārın D.

¹⁵⁰ gerek: bizim bu D.

¹⁵¹ érişsün: irüşür D.

¹⁵² Kaside, divanda 61 beyittir. Mecmuada, kasidenin sadece 1. ve 3. beyiti mevcuttur.

¹⁵³ Selçuk, *XVIII. Yüzyıl Şairi Gurbî'nin Divanı Metin-İnceleme*, s. 191-192.

¹⁵⁴ ilāhā: ilāhī D.

2. Cümle imān ehli ile maṭlabum hep vér baña
Ḥaydar-ı Kerrār ‘Alīyyü’l-Murtaẓānuñ ‘aşkına
3. Keyd-i ünşiden dahı kıl şerr-i şeytāndan berü
Her dü ‘ālem içre sen Ḥulq-ı Rızānuñ ‘aşkına
4. Fitne-yi nefis ü ḥalāyıkdan beni hıfz eylegil
Server-i şāh-ı şehīd-i Kerbelānuñ ‘aşkına
5. Nuşret ü fırsat zafer ile müyessir her zamān
Her bir a‘dā üzre sen Zeyne’l-‘Abānuñ ‘aşkına
6. Bāķır u Şādık dahı Mūsā-yı Kāzım hürmeti
Sen mu‘īn ol bizlere Mūsā Rızānuñ ‘aşkına
7. Her Taķī ile Naķīnüñ ‘Asker[ī]¹⁵⁵ Mehdī ḥaķı
Çehār deh-i ma‘şüm-ı pākī evliyānuñ ‘aşkına
8. **Ḳurbī**¹⁵⁶-yi bī-çāresin¹⁵⁷ kıılma anlardan irāğ
Şāhib-i bürhān u hem ḥamd-i livānuñ ‘aşkına¹⁵⁸

D.12

¹⁵⁵ Mecmuada eksiktir.

¹⁵⁶ Ḳurbī: Ğurbī D.

¹⁵⁷ çāresin : çāreyi D.

¹⁵⁸ Divanda manzumenin başlığı **Ricâ**’dır.

ĠAYBĪ EFENDĪ

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Göñül ıfıflı dem-ā-dem dersin¹⁶⁰ okursa¹⁶¹ p̄ir ü müddetden¹⁶²
Olur lā-büdd müstahric bu esrārı hüviyyetden
2. Müderris 'aşkdur 'ilm-i ledünni dersine ey cān
Mülāzım ol o dergāha haberdār ol haķiķatden
3. Özüñ bilmege şarf eyle bu 'ömri şarf ise maķşūd
Ķo naħvı maħva cidd eyle halāş ol kayd-ı keşretten
4. Uşul ile fūrū' ise murāduñ ey faķih-i cān
Uşul ile yapış 'aşka ġaraż bu fer'-i hilkatden¹⁶³
5. Ķelām-ı mantıķ isterseñ habir ol nuķ-ı pākinden
Şıfāt u zātını fehm ét yeter hikmetle hey'etden¹⁶⁴
6. Muħaddis olmaķ isterseñ hadiş-i nefşüni añla
Ĥadiş esrārını¹⁶⁵ duyan duyar sırr-ı nübüvvetden¹⁶⁶
7. Ķitābu'llāh-ı ekber hem Kelāmu'llāh-ı nātıķda¹⁶⁷
Müfessir olmaķ istersen haberdār ol bu fiŗratdan¹⁶⁸

¹⁵⁹ Bilal Kemikli, *Sun'ullāh-ı Gaybî Dîvânı*, İstanbul: H Yayınları, 2017, s. 322-324.

¹⁶⁰ dersin: ders D.

¹⁶¹ okursa: alursa D.

¹⁶² müddetden: vahdetten D.

¹⁶³ Beyit, divanda 5. beyittir.

¹⁶⁴ hikmetle hey'etden: hey'etle hikmetden D.

¹⁶⁵ hadiş esrārını: hadişün sırrını D.

¹⁶⁶ Beyit, divanda 7. beyittir.

¹⁶⁷ natıķda: natıksın D.

¹⁶⁸ Beyit, divanda 8. beyittir.

8. Tecellî¹⁶⁹ ét serāy-ı hāş olan ƙalbi te‘alluƙdan
Tecellî-i Hudā şūfî olur ancak bu halvetden¹⁷⁰

[120a]9. Cemāl-i şun‘ı Rabbānîde seyr ét Şāni‘uñ naƙşın
Bu rü‘yetdür haƙîkatde ğaraż mi‘rāc-ı hażretten¹⁷¹

10. Me‘ānî zevƙine sa‘y ét beyān eyle bedāyi‘den
Me‘ānîdür murād olan bu elfāz u bu şüretten¹⁷²

11. ‘Anāşırda müşāhiddür cemāl-i nūr-ı Yezdānî
Başiretle sana sen baƙ habîr ol ‘ayn u vūşlatdan¹⁷³

12. Müşāhid olmadı olsa mücerred mādde sırru’llāh
Münezzehdür diyen maħcüb olupdur Haƙƙ’ı rü‘yetden

13. Dü ‘ālemde cemāl-i yārdan¹⁷⁴ maħcüb olursun sen
Eger zevƙ almaz iseñ Ğaybiyā sırr-ı muħabbetden¹⁷⁵

D.88

47¹⁷⁶

ĞAYBÎ EFENDİ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Haƙƙ budur kim vācib-i bi‘z-zāt olupdur mümkināt
Şüret-i mümkinde izhār étدی kendin ‘ayn-ı zāt

¹⁶⁹ tecellî: mücella D.

¹⁷⁰ Beyit, divanda 10. beyittir.

¹⁷¹ Beyit, divanda 11. beyittir.

¹⁷² Beyit, divanda 4. beyittir.

¹⁷³ Beyit, divanda 13. beyittir.

¹⁷⁴ cemāl-i yārdan: cemāl-i Bārî‘den D.

¹⁷⁵ muħabbetden: ma‘iyyetden D./ Beyit, divanda 15. beyittir.

¹⁷⁶ Kemikli, *Sun‘ullāh-ı Gaybî Dîvânı*, s. 236-237.

2. Mümkinātuñ her biri āyīne oldı¹⁷⁷ kendüye
Rüy-ı keşretden cemālīñ gösterür bu¹⁷⁸ şeş-cihāt
3. Keşreti bu mümkinātuñ ‘ayn-ı vahdetdür şehā
Baħr-i zātuñ ‘aynıdur fehm eyle emvāc-ı şıfāt
4. ‘Aşk-ı Bārī bā‘iş oldı zātınıñ emvācına
Devr-i dā’im tā tecellī üzre ola kâ’ināt
5. Her tecellīsi anuñ zevk-i cedīd éder¹⁷⁹ ‘atā
Gösterür¹⁸⁰ her anda bir an dā’imā bu muħdeşāt
6. Yok tecellīsine gāyet emri zīrā devr éder¹⁸¹
Sırr-ı devri zevk éderseñ keşf ola bu müşkilāt
7. Sırr-ı devrūñ zevkidür ‘ālemde rūħ-ı ma‘rifet
Tūtalum ma‘lūmuñ olmış ‘āliyāt u sāfilāt
8. ‘İlm-i Rabbānī’ye ér kim kâbil-i nesh olmaya
Enbiyā vaħyi gibidür evliyāya vāridāt
9. Ehl-i vahdet soħbetine cān u dilden tālīb ol
Mā‘adā-yı ehl-i vahdet cümle söyler türrehāt
10. ‘Ömrüñi şarf étme bunlar soħbetine bir nefes
Sırr¹⁸²-ı soħbet tā ki vére saña vahdetde şebāt

¹⁷⁷ oldı: olup D.

¹⁷⁸ gösterür bu: gösterüpdür D.

¹⁷⁹ éder: ide D.

¹⁸⁰ gösterür: göstere D.

¹⁸¹ devr éder: devridür D.

¹⁸² sırr: feyz D.

11. Nīce bir mürde gezersüñ cehl ile ‘ālemde sen
Kesb-i rūḥ ét nuṭḡ-ı Ğaybī’ den içüp āb-ı ḥayāt¹⁸³
D.8

48¹⁸⁴

ẒA‘FĪ EFENDĪ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Bu mezāhir kim vücūd-ı mutlak ızhār eyledi
Kendüdür kim kendüsine ‘arz-ı dīdār eyledi
2. Şatdı ḥüsniñ aldı ‘aşkıñ arada bir kimse yok
Kendü aldı kendü şatdı kendü pāzār eyledi
3. Kendü iken ma‘nīde rāz-ı ene’l-Ḥaḡḡ söyleyen
Şüretā Mañşūr’a isnād étđi berdār eyledi
4. Bir dıraḡt iken ḥaḡīḡatde ‘acebdür bu yine
Biriniñ adını gül birini ḥār eyledi
5. Ādem için ḥalḡ inmişken dırāḡt-ı gendümi
Töhmet-i ‘iṣyān édüp adın güneh-kār eyledi
6. Biriniñ adını Mūsā birinüñ Fir‘avn édüp
Kendünüñ emrini yine kendü iñkār eyledi
7. Şatılan şatan özünün buna ma‘nīdür göre
Özge şüretten gelüp kendin ḥarīdār eyledi

¹⁸³ Gazel, divanda 12 beyittir. Mecmuada, gazelin 12. beyiti eksiktir.

¹⁸⁴ İlhan Genç, *Esrar Dede Tezkire-i Şuarā-yı Mevleviyye*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2000, s. 315-316.

[120b]8. Kāfirūñ küfrī̄ zarūrī̄ mü'minūñ imānı hem
Her birin bir bend ile ya'nī giriftār eyledi

9. Hāmdülillāh irgürüp dārü'ş-şifā-yı vaḥdete
Za'fī̄ bī-çārenūñ derdine timār eyledi

49¹⁸⁵

SEYYİD

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Gözinden ehl-i inkāruñ nihān-ender-nihānsun sen
Muvahḥid ḳanda kim baḳsa 'ayān-ender-'ayānsun sen
2. Çü sensün evvel ü āḥir daḥī hem bāṭın u zāḥir
Mekānuñ lā-mekān bī-şekk ḳamu kevn ü mekānsun sen
3. 'Acā'ib baḥr-i vaḥdetsiñ dü 'ālem cümle emvācuñ
Kenā[rı]¹⁸⁶ ḳa'rı yoḳ baḥr-i 'amiḳ-i bī-girānsun sen¹⁸⁷
4. Gözümdeki¹⁸⁸ gören sensin dilümde söyleyen sensün
Semī'ümsün semā'umsun benüm cānumda cānsun sen¹⁸⁹
5. Boyanmaḳdan yaḳılmaḳdan murāduñ Ḥaḳḳ ey¹⁹⁰ şūfī
Vücūduñ aradan maḥv ét nazār ḳıl gör ne kānsun sen¹⁹¹

¹⁸⁵ İdris Söylemez, *Seyfullāh Nizāmoḡlu Dīvānı İnceleme-Tenkitli Metin* (Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2013, s. 289.

¹⁸⁶ Mecmuada eksiktir.

¹⁸⁷ Beyit, divanda 5. beyittir.

¹⁸⁸ gözümdeki: gözüm ki D.

¹⁸⁹ Beyit, divanda 3. beyittir.

¹⁹⁰ ey: ise D.

¹⁹¹ Beyit, divanda 4. beyittir.

6. Vücūdı varlıguñ **Seyyid Nizāmođı'nuñ** al gitsün
Érişdür aşlına anı hayāt-ı cāvidānsun sen¹⁹²
D.164

50¹⁹³

SEMĀ Ī

mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Ey dil bu yeter iki cihānda saña iz'ān
Birdir bir iki olmağa yok bilmiş ol imkān
2. Hakk söyleyicek sende senüñ ortada nen var
'Ālemde hemān ben dedigündür saña noqşān
3. Ma'rūf olamaz kendüyi maḥv étmesi¹⁹⁴ 'ārif
Hakkı bulamaz bātıl[ı]¹⁹⁵ terk étmeyen insān
4. Her yüzden olur kendi cemāline merāyā¹⁹⁶
Her gözden¹⁹⁷ éder kendüyi seyr ol meh-i tābān
5. Sa'y eyle rızā gözle ıqlāk ile kaydı
'Ālemde **Semā Ī** bu yeter sālīke 'irfān

D.10

¹⁹² Beyit, divanda 7. beyittir. Gazel, divanda 7 beyittir. Gazelin 6. beyiti mecmuada eksiktir.

¹⁹³ Mustafa Çıpan, *Dîvâne Mehmet Çelebi*, Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, 2002, s. 91.

¹⁹⁴ étmesi: etmiyen D.

¹⁹⁵ Mecmuada eksiktir.

¹⁹⁶ merāya: çü mir'āt D.

¹⁹⁷ gözden: yüzden D.

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Şem‘-i ‘aşk¹⁹⁹ Hüseyniyem ‘Aleviyem ‘Alevī
Rūh-ı a‘dāyı yaķar āteş-i āhım ‘alevī²⁰⁰
2. Ebr olur āhım o leb-teşne şehīdi ancak
Yağdırır bāriş-i la‘net be-revān-ı Emevī
3. Kerbelā’ya yetişür²⁰¹ şā‘iķa-i ah-ı belā
Ĥamdülillāh ki dilim kuvvet-i Ĥaydar’la ķavī
4. Ne revā rāfizi ta‘biri muĥibb-i āle
Hem Yezīdī olana nisbet seni senevī
5. Eyledi fāzılı bülbül gibi zār u nālān²⁰²
Evvel iki ĝonca-i neşķufte-i baĝ-ı Nebevī²⁰³

**TĀRĪĤ-İ ŐEYĤ MUĤYĪDDĪN ĤAZRETLERİNİŅ CĪFRĪ
İSTĪĤRĀCIDIR RAĤMETULLĀĤİ ‘ALEYĤ**

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Ĥalvetinde tābeki o nūr yessir hicrān-ı cim
İntihā kıldı cūş eyledi pāyān-ı cim

¹⁹⁸ Ersen Ersoy ve Kemal Karabuķak, “Bir Bektaşī Mecmuası: Sefinetü’l-Esrār”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.17 (2016), s. 97.

¹⁹⁹ ‘aşk: ‘aşķa

²⁰⁰ ‘alevī: şalevī

²⁰¹ yetişür: erişir

²⁰² nālān: giryān

²⁰³ evvel iki ĝonca-i neşķufte-i baĝ-ı Nebevī: iki neşķufte-i nev-ģonca-i baĝ-ı Nebevī

2. İnzivā‘ndan çıkup kılsun yine cevlān-ı cim
Himmeti ‘adliyle etsün ‘ālemi şādān cim
3. Mim ü ‘aynla olupdur Hüsrev-i hākān cim
Bulısardır āşafıñ ol dem ‘azīmü’ş-şān cim
4. Ehl-i töhmet hoş firār eyler der yārenden(?) hele
Havfdan düzdān-ı devlet kıla kārından hele

[121a]5. Bīm-i cān ile çoğu ayrıla varından hele
Tīg-i berķ-i hātıfı çıkısun niyāmından hele

6. Seyl gibi kanlar akar şol rāh-güzārından hele
Erligiñ işbāt éder éricek fermān-ı cim
7. Cimde ref‘ olur cimiñ hükümü ola devr-i nūn
Mim mimiñ ‘ayndan dalavére çarķ-ı dūn
8. Daldan naķl ét zāye-i zabt a‘dāyı bugün
Sīne zādan mim vāşıl olucaķ ey dürr fūnūn
9. Fethe āğār oluben andan ola düşmen zebūn
Serverān-ı Rūm ile kılsun hele tuğyān cim
10. Kāfdan kafa nakdem(?)-i naķli édice işbu sīn
Mim mime mim ola tedbīrine ola mu‘in
11. Mimiñ olup şadrını daķı ikisi hem-nişīn
İntizām bula gel ol yine bu ‘ālem hemīn
12. Ola ihyā ‘adl ile mesrūr ola rūy-ı zemīn
Bī-devā ‘ācizlere çünki ola Loķmān cim

13. Biri mīmiñ mim-i şeyhī nāşihı olup biri
‘Askeri āteş-feşāniñ tağāni(?) olaser diri
14. Mim -i heftüm ola bā serverler ile rehberi
Āteşi sūzāndır billāh bu sināniñ ‘askeri
15. Rüstem-i nīrem olur ceng içre eñ ednā eri
Erligiñ işbāt éderler éricek fermān-ı cim
16. Sin bilici érişe mim ü şabā-reftāriyla
Pişvā olup dola kamū şahrā Tātār ile
17. Pāyimāl ola جوور²⁰⁴ anıñ alī qahr-ı nāriyla
Mim önünce oqunca sūre-i Fetḥ izhār ile
18. Hızr ola dā’im kafādārı çehār-yār ile
El-emān dağların kılsun o dem seyrān-ı cim
19. Def‘a-i sālışde éde çün ‘azīmet bu dine
Raḥm éde emne Ḥaqq éde nuşret bu dine
20. Érişe ervāḥ-ı qudsīler anıñ imdādına
Var Mohāc qurbında gūş ét düşmeniñ feryādına
21. Bu ḥarābāt bā‘iş ola Nemçe berbād bārına
Çün ola şahmı Budin’de gāzīler mihmān-ı cim
22. Kādir olmaya ‘adū şimden gerü éde ‘inād
‘Asker-i İslām bulupdur ber murād üzre murād

²⁰⁴ Kelime okunamamıştır.

23. Bu ğazālar haşre dek fesh olmaya oluna yād
Kā'inātı şöyle mesrūr édiser Rabbü'l-'ibād
24. Ğarba dek fecülü tîğinden olmazlar āzād
Nemçeniñ sertācını hāke kılar Ğaltān cim
25. Şulha rāğıbdır velīkin şulh olmaz pāyīdār
Her ne deñlü ilticā éderse étmeñ aña i'tibār
26. Redd éden za'fında(?) ger véirirse dār-ı diyār
Kıla meydān anlara katı ğayret ey ehl-i 'ār
27. Şulh şulhu fesh éder şulh olsada bil āşikār
Hoş bilür tedbirini ol şāhib-i iz'ān-ı cim
28. Münkir-i rezzāk olan cifriñ ne bilsün hālını
Behre yokdur bildire bunlara aḫvālını
29. Aşlıñ 'ārifler bilür çün bunuñ ef'ālını
Şeyh taşrih eylemişdir ger māh [u] sālını
- [121b]30. Cifr-i cāmi'den yetişmez bize bürhān-ı cim
Bulısardır āşafıñ ol dem 'azīmü'ş-şān cim
31. Mim mimiñ tāli'î çün nispī derler şedīd
Cim biraz tal'atı bā-keş hem bā-şed 'abīd
32. Şā'irān kılsun yine mesrūr olup luḫf-ı ümīd
Ehl-i nazmıñ gécesi kadir ü hem gündüzi 'ıyd
33. Mazhar-ı eltāf şāhī çün qarīb oldı sa'īd
Bendesin kılsa 'aceb mi fā'ikū'l-akrān cim

34. Hük-m-i yezdān birle ‘ālem olmuşken serseri
Ser-te-ser ola yine bu ümmet ‘askeri
35. Yās [u] mātem tütmasın Rüm ehli geldi vaqt-i neşād
Nuşret-i Haqq érişüp ére mel’āik yāveri
36. Ol ‘Alī sīretli binhān kıldım zer-mişāl
Bulısardır āşafıñ ol dem ‘azīmü’ş-şān cim
37. Perde-i ebr-i ğaraždan münkesif ādı hele
İncilāya başladı seyr ét ol mihr-i enveri
38. Yaraşur şānında dése şāhib-i seyf-i māveri
Sāyesinde sırr-ı rāh olur kamū ins [ü] peri
39. Rütbe-i devlet kudümüyla şeref-yāb olısar
Alıcak darb ile düşmenden bu dürr baħr u beri
40. Elzem oldu ism-i memdūhuñ diyem ehl-i dile
Lāyık oldu ‘ilm-i cifriñ ħall ola müşkilleri
41. Herkese yok behre tā keşf ola aña bu rumūz
Mācerāmız ħall éder zamān kitāb-ı aħteri
42. Evvel ğad ét lafzını bānıñ ħurūfuñ zamm édüp
Yoklayup bul ol ‘adetde fehm eyle ol eri
43. Şimdiden kaldı hüveydā luţfunu ol Zü’l-minen
Eyledi ism-i laţife Fātiħ ismi mazħarı
44. Vārid olmuşdur ħurūfi içre Yāsın-i Şerif
Naqlini görmez cifrinde şeyħ-i ekberi

45. Hem beşer ba‘de’l- “*‘usri yüsri*”²⁰⁵ ħurūf-ı şālīşī
‘Ayn-ı nuşretten nişāndır ħarf-ı rābi‘ zāhiri
46. Luţf-ı Ĥaĥĥ ile ħānde kim ‘azm ile Mansūr olur
Ya firār eyler ya cizye vére Nemçe kāfiri
47. El açup ħaţr ola vālid müjdesin i‘mā édüp
Lāle-veş “*inna Feteĥnā*”²⁰⁶ oĥuyalar ezberi
48. Oĥuya “*naşrun minallah*”²⁰⁷ ser-bürehne tuĥlar
‘Ayn-ı a‘dāya ola nār-ı nūruñ neşteri
49. Dehr-i pūr éde şadā-yı hevāyla ŧabl teĥayyür
İntiĥam alur ‘adūdan murād üzre ol veli
50. -----**EKSİK MISRA**-----
Naĥz-ı ‘ahd éden ‘adūnuñ teng ola ol dem beri
51. Şanma fā’ir ilticā etme ĥāk-i ‘izzete
Receb yoĥdurur kendi vére Engür ²⁰⁸
52. İki nun arasında eyleyüp ‘azm-i ĥazā
‘Asker-i İslām ile ol ĥahramān saff-deri
53. Zāye ĥaşd édüp o kevne hep olur serveri
Yol açā iĥrāk édincede kānevā İslām ‘askeri
54. Zīr-i pāy ĥasb-i esb etsün o zāy-ı ceĥd édüp
Emr ile çalınsa çevşeniñ ‘askeri ĥāret-geri

²⁰⁵ “Şüphesiz zorlukla beraber bir kolaylık var.” (İnşirāh Sûresi/ 5)

²⁰⁶ “Muhakkak ki biz sana apaçık bir fetih verdik.” (Fetih Sûresi/ 1)

²⁰⁷ “Seveceğiniz bir şey daha var: Allah’tan yardım ve yakın bir fetih... Müminleri müjdele.”
(Saff Sûresi / 13)

²⁰⁸ Kelime okunamamıştır.

55. Varmayınca zāye bālar feth olunmaz vāv ile
[122a] ‘Adl-i tīğ ile gidersin ortada şūr-sızı(?)
56. Hedm ola şıhhati bolād ger düşmeni üstine uram
‘Usret üzre dünyāsında göre rüz-ı maşseri
57. Nā haşıl bā ile vāva işbu yoldandır zafer
Rāstī bā ile vāv ol dem vére ānahtarı
58. Evvelī sālı ğanīme fethine tārih-i ism
Tāqatī qalmaz ‘adūnuñ bozula çün taburu
59. Varup alsun intikāmiñ Nemçe’den şimden gerü
Yaqa tahtın tā göge çıksun odı tā küsteri
60. Boza nāk eyler ‘adūyu kıla ihyā bu dīni
Éde dīne hizmeti hoşnūd éde peygamberi
61. Āl-i ‘Osmān Devleti bir vāva muhtāç idi līk
Luţf-ı Haqq ile āşafıñ bula çü Rumuñ dāveri
62. Bu rüya qurduq ²⁰⁹ zulm olmaya illā meger
Yaqa ‘uşşāqını cevr ile zamāniñ dilberi
63. Var ise budur şecā‘atde zamāniñ Rüstemi
Münhezim ola eger deryā gibi olsa çeri
64. Eyleye şemşīr-i hūn-alūdına şad āferin
Lā‘l-i gevher bir meh ‘arz ét behrām ülkeri
65. Qāla dem-beste tedbiriñ görüp necm-i zuhal

²⁰⁹ Kelime okunamamıştır.

Resm-i hükümün hükümüne ol 'uṭārid müşteri

66. Étmegiz mäh-1 nevi nāmı felekde hem vaṭan
Rüy-1 la'lidir semendī pāy-i bād-1 şarşarı
67. Öyle pāymal éde cem'iniñ müşriklerin
Mecmū'-1 ḥayvāna şalsın gūyiyā şır ü neri
68. Bir meges gelmez yanında ḥaşmı sîmurğ olsa ger
Pençesinde yok rehā ger ola biñ bāl [ü] peri
69. Gerçi bulmuşdur tenezzül Devlet-i 'Osmān nīyān
Bulısar mı yine kudümüyla zīb ü ferī
70. Ḥaylī demdir ki seb-i zulmeti dil-cū içre yüz
Gel ṭulū' étdir bize yā Rabb o şems-i ḥāveri
71. Zār [u] giryān her zamān olmak revā mı küllariñ
Güldür ey Bārī Ḥudā luṭfuñla bu kişveri
72. 'Adl ile bula niżām intizām yine Rūm
Birgün ol kıl taşaddī ol 'adālet ²¹⁰
73. Öyle bir kân-1 seḥā vér zerre-veş nigāh
Bir gedāsın 'azle eflāke eyler hemseri
74. Nām-1 kevn-i zamān devletde ḥātemiñ
Pür ḥicāb altında ḳaldı şimdi rūḥ-1 ca'feri
75. Ḥāk-i pāyiñ tecrübeyle buldılar iksīr imiş
Ma'den-i aşıñ bilenler neylesin sīm ü zerī

²¹⁰ Kelime okunamamıştır.

76. Nā'il-i iks̄ir 'izz ü devlet olduñ ey sa'îd
Baḥş şumında ḥalāş étdiñ yaқан şimden gerü
77. Rüy-i mālī ḥākipā kıl eyleyüp 'arz-ı niyāz
Maẓhar-ı cūd ile olduñ sen daḥı ğamdan beri
78. Bunca demdir miḥnet-i ğam bendine oldum es̄ir
Ey 'Alī s̄iretli sultān irşād ét ²¹¹
79. Böyle mi āġāz éderdim medḥini eger olmasa
Dil-i ğam-ālūd felek ṭab'ım dem-ā-dem muġberi
80. Esb-i ṭab'ı tāz māye cūduñ olursa mu'în
[122b] Şöyle sihr-endāz-ı 'ālem ola nazm-ı dīgeri
81. Diyeler şî'r-i terim seyr eyleyen erbāb-ı dil
Sihr Babil'de götürmüşdür göreñ bu sāḥiri
82. Ben ki meydān-ı feşāḥat kevşeri serbāzım
Bir sūḥan-sāz-ı cihān ger var ise gelsün beri
83. Her ne deñlü bir yere cem' olsalar erbāb-ı dil
Lāl [ü] ebkemdir yanımda vaqt-i 'aşrıñ şā'iri
84. Gel du'āya başlaġıl bulsuñ kaşdun intihā
Ét du'ānı ḳo ebter kaşr sözüñ ḳo defteri
85. Yā İlāhī mücri-i şādıḳ ḥabībiñ 'aşḳına
Ḳıl ḥaṭāsız maṭlabım lāyık görüp engüşteri
86. Tāze cān bulsun başlansun yine rüy-ı zemīn

²¹¹ Kelime okunamamıştır.

Reh-güzārına döşensin sünbülî vü neylî vü ferî

87. Tā kim devr éde bu cürḥa fütar mihr [ü] māh
Kıl sa‘adetle muḳīm bir şadr a‘lā bevārî
88. Kānde ‘azm étse ḳafādārî çehārî yār ola
Hem Ricālu’llāh ile Hızır ola dā’im rehberi

53²¹²

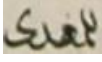
KELAM-I MIŞRÎ EFENDİ

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

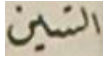

1. Muḥaḳḳikler démişlerdür benî āşfar durur Efrenc
Delîl-i müntehāsıdur emānile gelür İsveç
2. Benî āşfar zuhūrında dalāletler olur peydā
Tulū‘-ı kevkeb-i şarḳdan meşālibdür anuñ Mec
3. Milel küfrinde bu kāfir nice sāl eyleye pervāz
Muḳaddemden olur anuñ remîniyle Bisenc
4. Kāra eflāk ile zıddeyn olur bunlar dahı ol
Tatar dahı éder yağma geçer şuyı gözünü aç
5. Civār-ı Tuna’da olan ḳarındaşlar çeker zahmet
Dühül-i erba‘in içre şaḳın durma hemān ḳaç
6. Tetebbu‘ eyle tāriḥin toḳuz tarḥ ét birin al
Muḥaḳḳik evsaṭın aḥz ét müzekkerle olur iḥrāc

D.24

²¹² Erdoğan, *Niyâzî Mısri Dîvânı*, s. 36.

Hel müsteħriceten mine'l-ceferi el'cāmi' u miftāhu 'ala bedā da'fe'l-'ibādi Ebū Bekr el 'aķūd bimeşārikūm eş-şebīh 'ala mağzuli el-kāmari ve bimeşārikūm tuħibbune'l-feķabber ilā Rabbihi'l-ķadīr ve nesnālu Allāh Te'ālā el-laţifu fī mā cūrete bihi meķādīr fī ķavlehu Rađiallahu 'anha 'an baħte aħerellezi māne 'an meleke benī 'Oşman evelehum selīm ve aħerehüm selīm el evvele 'an bih fātihū'ş-şām u istilā' benī 'Oşman 'aleyhā ve aħerehüm selīm hüvellezi yekün fī aħere'z-zamān u vezīren ²¹³ lakin zanne ba'ze ħarīķ heze'l-'alemu emehu selīm el-aħerellezi selīm.

[123a]

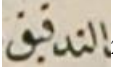
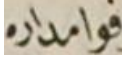

1. Seyeżheru lil-vücūd ba'de temām el-Ķur'āne'l-'aşirīn
El ħamīn ve's-sittīn ve ennema hū ġaliţ muħid leyesla
2. Eşele ve ennemā hüve selīm el-aħerellezi yekün mevlehü
Ba'de şelāşe ķuruni ve ba'ze sittīn fe yekün hazā
3. Şāħibe'l-'alāmete ve aħere's-selāmete ve ķad şerħu'ş-şeyħ
Rađiallahü 'anh fī alāmātı ħurūfi Al-'Oşmān fī ħarfi
4. ²¹⁴ve mim felezeme min zekel-zamān hel yekün
Min-nevabe'ş-şām evemen ġayrahümü'l-lezi zekere ²¹⁵
5. El ekbere muħtillezine kaddesallāhu sırrahu'l-a'zīz fī miftāħ
El-cifrü'l cāmi' fī ķavlehu nevvābü'ş-şām ²¹⁶ el-menāzil
6. Vaķde nufuzi'n-nişe bā 'aķele ve nevābehümül yāşāvāt (?)
Ve fī haza el ebedet baħşe keşīr ve kelāme tavīl lakin

²¹³ Kelime okunamamıştır.

²¹⁴ Kelime okunamamıştır.

²¹⁵ Kelime okunamamıştır.

²¹⁶ Kelime okunamamıştır.

7. El-menāsebe fī hazel mehele hüve min nevvābe'ş-şām ev feyerehā
Favcedenā ba' de ²¹⁷ ve taḥkīkanellezi yekün
8. Min neslihim (yensur?) ²¹⁸ eş-şelāḥ fi'ş-şāme esmāuhum
Esmāe ḥayre'l Enām ve ḥatim ismi Süleymān ²¹⁹ şālīs
9. Min hüm fī'l-firān el menḥūs ellezi yetülüşen 'alel ḥāş
²²⁰ ve teküne'l-ğalebet fiyeh 'alā sultāne'l-müslimīn
10. Fī'l- Bahri ḳable'l- beryāle men ṭāli' eşetdetne ḥüsteh
Velem yekmene 'anel- ekterāne'l-kebirele kevkeb velḥaḳ
11. Ellezi (teḳüm?) 'aleyhissā 'an ve yestüli setere haze't-ṭāli'
'Ala bilāde'ş-şām min ba'z merāsile ve āḥbārtāni
12. Mīn bilādiz-zavm bisfer (bisgar) 'alel-küffār ve yeşiru fihā harac
Vemerec ve yetevella 'aleyhe'l-meleḥümül-fezza feleyez
feyezide fihā
13. ²²¹ ve'l merec ve'l-ḥavf ve etrekāt bağıre sebāt şümene tenhel
Bī-istilā' alel'meleḥümü'l-şāni şaḥibe'l- baḥre'l evveli ismicen
14. Ve ḳalbehe cen ḥüsne'l-velede ve'l-ḥāleḳe ve'ş-şebereh ve teneḥel ²²²
Ehle'ş-şām ve başir fihā min cihete el-Rüm el-emin u ve'l-āmān

²¹⁷ Kelime okunamamıştır.

²¹⁸ Kelime okunamamıştır.

²¹⁹ Kelime okunamamıştır.

²²⁰ Kelime okunamamıştır.

²²¹ Kelime okunamamıştır.

²²² Kelime okunamamıştır.

15. Ve yeküne lehu ba‘de an geşālehu mine-ş-şām şān veġşān ve baġa‘
Ķaġt fī’ş-şām fī ba‘de’l- esmār ve beġu neşre’l -‘erbān
16. Ve ħatā‘ tariġ fī nevāhi’ş-şām ve başīr leġetelāl fī ba‘de’l-cihān
‘Alel-ġuşūşe’l baġrenit ve yeşşīr teġebir ve tebedīl ve ħatle’l-keşīr
17. Fī bilāde’l-rumenit ba‘de ħareket kebīt meneġūset leenne heze’l-Ķur’ān
El menġūs evvelehu eşedde men āġerehu ²²³ eşedde men evvelehu
18. Ve yekün ²²⁴ mine’z-zamāne ‘alel-ġad ve teġeta‘
Ķise’l-erzāk ve’d-dua el-ġāime behezzallede veleġ
- 19 . Lebise mā şan‘u ev yehleke enase fī’l-baġre ve’l berr
Ve yemūt eyercele biġatele recele kebīr fī’l baġre ve recele
20. Āġerr fī’l-berr ve ħable selāşehu ve hüve eġedehum beġtele
Baġdebe es-sultāne ve selebe’l-eymāne veh çeşi
21. ‘Ala men evvele esme milim mine’l-ġatele baġīr zenebe
Bi’l-behtanī vallāhi’l-müste‘āni ‘ala ma teşġūn

İbtede’ene bi-hāza-l-istihrāc fī ġurreti Rebi’ulevvel

Sene tis’a ve erbe’ün

Sene

1049

²²³ Kelime okunamamıştır.

²²⁴ Kelime okunamamıştır.

[123b] BAHR-I SĀLİŞ EMVĀC-I EFVĀC-I TĀRĪHĀTA
MUTE‘ALLİK

55²²⁵

[TAŞLICALI YAHYĀ]
TĀRĪH-İ CĀMİ‘ SŪLEYMĀNĪYE DER ASTĀNE
ŞERH-İ TĀRĪH

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Şāhibu’l cemā‘at şeh-i sünnī Süleymān-ı zamān
Cāmi‘-i bālā ta‘āla’llāh ‘aceb ‘ālī binā
2. Şıgdı on tārīh bir beyte bu beytu’llāh için
Diñle tafşilini icmālen eyā ehl²²⁶-i şehā
3. Rāy u²²⁷ idrāk ile iz‘ān eyler anı nüktedān
İki mışra‘ müstaķil tārīhlerdür hāliyā²²⁸
4. İki mışra‘ cevherisi iki mışra‘ sādesi
İki vech ile iki tārīh-i digerdür şehā
5. Evvelinde encüm-i sa‘d ile édenler kırān
Sāde-i aḥz ile²²⁹ bir tārīh olur ‘ibret-nümā
6. Āhirinüñ hāl-darı evvelinüñ sādesi
Ma‘nide tārīh-i sādīs oldı bī-çün [u] çerā

²²⁵ Mehmed Çavuşoğlu, *Yahyā Bey Dívān Tenkidli Basım*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1977, s. 30-31.

²²⁶ ehl: kân D.

²²⁷ rāy u: rāy-ı D.

²²⁸ hāliyā: evvelā D.

²²⁹ aḥz ile: āḥarla D.

7. ‘Aqlumuz āyīnesinden ‘aynı ile her gürūh
Oldı tārīḥ-i cihār i‘lām olundı²³⁰ mā‘adā
8. Bende-i efgende **Yahyā’nun** dilinden bir daḥı
Beyt-i tārīḥe nazire oldı bu beyt-i du‘ā
9. Tāl‘atuñ mes‘ūd éde gün gibi Allāhü'l-Vedūd
Ola dā’im devletiñ pāyende ey merd-i ‘aṭā²³¹

D.3

56²³²

[ŞEYHÜLİSLAM ES‘AD]
TĀRĪḤ-İ FETH-İ BELĠRAD

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Bāreka’llāh zihī luṭf-ı Cenāb-ı Mevlā
Levḥaşa’llāh ḥoşa maḥz-ı ‘ināyāt-ı Ḥudā
2. Ki şehensāh-ı cihān Ḥazret-i Ḥān Maḥmūda
Kār-dān böyle vezīr eyledi Bārī i‘tā
3. Bū’l-megāzī vü fütūḥāt vezīr-i a‘zam
Ya’nī düstūr-ı kerem-kār Meḥammed Pāşā
4. Biñ yüz elli sālinde kırup²³³ ‘azm-i cihād
Nemçe tābūrını maḥv étdi kırup ser-tā-pā

²³⁰ olundı: olandan D.

²³¹ Bu tarih, Taşlıcalı Yahyā’nın Süleymaniye Camisi’nin bitmesi dolayısıyla Kanûnî’ye sunduğu kasidenin tarih düşürülen 43 ila 51. beyitleri arasındır.

²³² Muhammed Nur Doğan, *Lâle Devri Şairi Şeyhülislâm Es‘ad ve Dîvânı*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997, s. 118.

²³³ kırup: idüp D.

5. Böyle naşır²³⁴ u zaferi gördi mi çeşm-i ‘ālem
İşte târiḥ-i selef işte guzāt-ı ‘utaḳā
6. El-amān diyerek āḥirü’l-emān küffārı
Yüz sürüp ḥāk-i dere eylediler şulḥ-i recā
7. Meyl édüp naşş-ı mübīn üzre o şadr-ı ğāzī
Şevket ü düveli²³⁵ izhār éderek vérdi rızā
8. Dā’imā düşmenine ğālib olup²³⁶ ‘ālemde
Kıla mansūr u muzaffer keremiyle Mevlā
9. Sevḳ-i şādī eyle şad verziş éder ki²³⁷ **Es‘ad**
Düşdi [bir]²³⁸ ta‘miye-i pāk eyle târiḥ aña
10. Ceyş-i düşmānı çıkınca dédi[ler]²³⁹ hātifden
Şulḥ ile aldı Belğradı Meḥammed Pāşā
D.8

57

[MĀHİR]

TĀRİḤ-İ MUḤĀŞARA-İ VIDİN-İ ŞĀNİHĀLLĀHÜ TE ‘ĀLĪ

‘AN- İSTİLĀ’İL-MÜŞRİKİN

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Nāgehān oldu vezzān bād-ı semūm [u] ālām
Étdi nāşiye fesādıyla mizācı ta‘zīb

²³⁴ naşır: feth D.

²³⁵ düveli: devleti D.

²³⁶ olup: idüp D.

²³⁷ éder ki: iderken D.

²³⁸ Mecmuada eksiktir.

²³⁹ Mecmuada eksiktir.

[124a]2. Cānib-i pādişehīden iki yüz biñ ‘asker
Kıpudan pāşā ile çünkü olundı tesrīb

3. Tūna’dan Tūna’ya haşr eylediler serhaddi
Yüridiler nice def‘a be-çarīk tenvīb

4. Şerer-i nā’ire-i top u havāndan gūyā
Yere indi küre-i nār ‘alev-gir ü lehīb

5. Nār-ı kahrıyla yaqup hākle vü yeksān éderek
Étmek isterdi ahālīyi bu yüzden te’dīb

6. Reşha-i merhāmet luţf-ı İlāhī gör kim
Nār-ı sūretlerini kesr ile étdi tağrīb

7. **Māhir**-i zār dédi buña tārīh olsun
Dil-i a‘dāda ki bī-ma‘nī-yi lafz-ı taħrīb

58²⁴⁰

[HĀŞİMĪ]

ŞİDDET-İ ŞİTĀDAN VE HĪDDET-İ SERMĀDAN HĀLİÇ
KOŞANTĪNĪYYE MÜNCEMĪD OLUP BUZ ÜZERİNDEN
ÜSKÜDĀRA ‘UBŪR OLUNDUĞDA ŞU‘ARĀ-YI ‘AŞRĪŃ
DÉDĪKLERĪ TĀRĪH

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Sitanbul Üsküdār ortası tondı kış katı oldı
Geçer her cānibe ādem yürür havf étmeyüp buzda

²⁴⁰Oktay Selim Karaca, *Hāşimī Divānı (Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni)*, (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1995, s. 207.

2. Deñiz āyīne oldı var aña ʿibret göziyle baķ
Silüp evvel eñāniyyet ğubārın var ise gözde
3. Dédüm ey **Hāşimī** tārīhiñ onuñ lafzen ü maʿnī²⁴¹
Yol oldı Üsküdār'a Akdeñiz ıondı biñ otuzda²⁴²

D.112

59

TĀRĪĦ-İ DİĞER ĞÜFTE-İ NEŞĀTĪ

mefāʿilün / mefāʿilün / feʿülün

ʿAceb pek kış oldu biñ otuzda

60

TĀRĪĦ-İ DİĞER

fāʿilātün / fāʿilātün / fāʿilātün / fāʿilün

Leb-i baħrine yapıdı miʿmār-ı ezel köprü

61

TĀRĪĦ-İ NA ʿTĪ-ZĀDE

fāʿilātün / fāʿilātün / fāʿilātün / fāʿilün

Ĥamdülillāh el-baħr [ü] minel berd'üş-şedīd

²⁴¹ maʿnī: maʿnen D.

²⁴²Tarih, divanda 4 beyittir. Tarihin 3. beyiti mecmuada eksiktir.

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I QĀ'İMĪ RAḤMETULLĀHĪ 'ALEYH

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Şāh-1 dervīşān-1 iklim-i ḥüsn
'Āşık-1 fahr-1 Resul Veysel Qaran
2. Hırkası ḥāl-i ḥayātında kefen
Qabri gūyā hücre-i beytü'l-ḥazen
3. Bundan özge Bosna'da dervīş var
'Ārif-i esrār-1 Haqq dervīş-i ḥüsn
4. 'Aşka mazhar eylemişdir Zü'l-celāl
Şevke maḥşuş eylemişdir Zü'l-minen
5. Ḥüsn-i zanım añlayan erbāb-1 'aşk
Dédiler tārīḥini ey ḥüsn-i zan

TĀRĪḤ-İ BE-ḤĀDĪD-İ TOPḤĀNE-İ VIDİN

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Vezir Ḥazret-i 'Osmān Pāşayı huşyārı gör
Nice sīm ü zer ifşā etdi şu serḥadd içün işbu
2. Cehār suyu ḥarāb olmuş iken Tınca'nıñ bī-ḥadd
Der ü dīvārımı tecdīd ü ta'mīr eyledi her su

3. Mühimmāt-ı havān-ı humbara top u gülle misket
Metin olsun deyü muhkem binā étđi degil şu bu
- [124b]4. Kaçan kuflına miftāh ursa bevāt işbu kapunuñ
Açıldıķça kapandıķça çeker nād-ı ‘alī yā hū
5. Niçün simurg ‘anķā-veş buña tārīh démez ‘aksi
Dü per açdı dolāb-ı ‘alī iç kal‘aya karşı (1215)

64

[MĀHİR]

TĀRĪH-İ ÇEŞME-İ ZĀYCĀR

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Pāsbānzāde yapup bu çeşme-i zībāyı kim
Yādigār olsun bu āb-ı şāf nev‘-i ādeme
2. Beyt-i şāliş mışra‘-ı şānīsini étđim hesāb
Noķtalu harf ile **Māhir** geldi tārīh yādıma
3. Her içenler bunu dédiler tārīh için
Ĝālibā aķup gelür bu şu ‘Adn’den ‘āleme (1206)

65

[MĀHİR]

TĀRĪH-İ ÇEŞME

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Pāsbānzāde yapup çeşme-i kim
İçe her teşne-mizāc ābıñ anıñ

2. **Māhirā** bende tefekkürde iken

Ṭarḥ-ı tārīḥī ḥuṣūṣuñ ābīñ

3. Geldi bir teşne ḥarāretle dēdi

Buna tārīḥ şu ağānīñ (1198)

66

[MĀHİR]

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Yapup bu çeşme-i zībāyı 'Oşman āğa himmetle

Budur şöhretde nāmı pāsbānzāde elḳābı

2. İçilsün kāse kāse mişl-i kevşer ab-şafı

Ḥoşā bir sāyebān tābiş-i kerem oldı serdābı

3. Rızā-yı Ḥaḳḳ için beklerse yollar üzre 'aṭşānı

Nolur çün cevher-i āb üzre döner çarḥ-ı dolābı

4. Ne minnet **Māhirā** ma'nā tamāmı tārīḥiñ dērsem

Revā a'ynīyle beñzer remzime bu çeşmeniñ ābı (1209)

VIDİNE ÜÇ SĀ'AT MESĀFEDE KĀ'İN LOFÇA BĀYIRINDA
MÜCEDDEDEN İNŞĀ OLUNAN ÇEŞMENİN TĀRĪHİ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Hāzret-i pāšā ki semiyy olmağın
Cāmiu'l-Ḳur'āna olupdur behīc
2. Kāsīd édüp emti'a-i fitneyi
Eyledi 'adl u nizāmı tervīc
3. Yapdı bu hoş tarh güzel çeşmeyi
Görmüş anı var mı bu 'ālemde hiç
4. **Māhir** işidince bu evşafını
Eyledi şevḳ-i derūnuñ tehyīc
5. Dédi hemīn bu mışra'ı tārīḥ
İşte cāy-ı āb-ı ḥayāt gelde iç (1215)

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

- [125a]1. Çünkü Bender Ḳal'asın ta'mīre me'mūr étdiler
Cümle işin başın için soñraya ḳo dönme git
2. Hüsrev-i kişver-küşā ḥāḳān-ı Mansürü'l-livā
Rāyet-efrāz [u] vegā şāhen-şeh-i gītī-sitān

3. H azret-i Sult an Ma m ud m c ahid kim odur
Eyleyen emr-i cih ada  arf-ı cehd-i b iger n
4. Feth   tesh ir eyley p kıl a-ı d şmeni
Kuvvet-i  sl mı ızh r  tdi ol  ahib-kır n
5. Tar   d p evvelkiden a l  es sından anı
Bez -i k dret  tdiler b ny dına k r  geh n
6.  yle teşb h  tdiler kim burc u b r su anı n
Oldı ol hı n-ı ha in-i b -bedel cennet ni an
7. Ki ver-i ikb lini ma m r  d p  ahen- ehi n
Z atını  f tdan hıfz  de H yy-ı M ste an
8. Feth  d p bu  al ayı aldı yed-i k ff rdan
Kıldı ihy  y mn ile b ny d  d p Ma m ud H n

69

[M HİR]

T RİH-İ A  C Mİ 

f  il t n / f  il t n / f  il t n / f  il n

1. E  al -h  n  af -bah  k nh fers ya
Bunda kimse olmaz ni met-i H   'dan ma r m
2.  ayd-ı ikr ma d şer zayfina insan  ul iken
H ne-i H   'da nice olmaya rahmet mecz m
3. Y r  ey m 'min bill h teva  uf  tme
 te -i  ev  ile kıl  em a-i c n u dini m m

4. Sene hams u 'işr u mieteyni ba'del elf
Oldı tecdīdine tārīh egerçi ma'lūm
5. Noktalu harfle tārīh-i kadīmī **Māhir**
Yapdı bu cāmi'-i vālāyı Kulođlu merhūm (1215)

70

[MĀHİR]

BERAĞUM(?) KONAĞININ TĀRĪHĪ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Gör bu bünyān-ı 'azīmī añla kadr-i bānīsın
Vālī-i suğr-i Vidin 'Osmān Pāşādır şān ile
2. Bendesı **Māhir** dédi tārīh-i itmāmıñ anıñ
Bir felek ecrām-ı tılsım düşmen-endāz bu hele (1221)

71

[MĀHİR]

TĀRĪH-İ ÇEŞME-İ KARA MUŞTAFĀ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Āşaf-ı gerdün vaķār 'Osmān Pāşāyı pür-hüner
Kim menendın 'ālem içre 'ayn-ı dünyā görmedi
2. Teşnegān için zeminden aķıdup āb-ı kerem
Hāşılı 'ālemde kimse böyle icrā görmedi

3. Bağ şu serdābīñ tenāsübde ne deñlü hüsñü var
Kühken dāhı bu mānend naqş-ı zībā görmedi
4. Bir gümüşden dağmedir güyā aqıpdur āb-ı sīm
Böyle bir san'at(?) niçün erbāb-ı kimyā görmedi
5. **Māhirā** bu mışra'ı tārīh için sürem dedi
Böyle ābı hiç begim 'ayn-ı Züleyhā görmedi (1215)

72

[MĀHİR]

[125b] TĀRĪH-İ ÇEŞME-İ KARA MUŞTAFĀ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Vālī-i suğr-ı Vidin Pāşā-yı Dārā kevkebe
Kim zülāl-i luţfuñ icrā eyledi bu çeşmeden
2. Hāzret-i 'Osmān Paşā kim luţfunuñ bir kaçresi
Seyl éder vādī-i ihsānı serāpā coşmadan
3. Āsumān-ı himmetiñe ebr-i luţfunuñ yek kaçresi
Bir mu'allak baħr olur dāhı zemīne düşmeden
4. Hāğğ Te'ālā ber-murad étsün şunūf-ı hayr ile
Hār-ı cevr-i rüzgārıla hāṭırını incitmeden
5. Cevherī harf ile **Māhir** bende tārīhiñ dedim
Teşneler içsün ferahcā bu hediye eşmeden (1215)

73

[MĀHİR]

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME-İ KARA MUŞTAFĀ

fā'ilātün / fā'ilatün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Çekdi çün vesme-i inşâyı bu 'ayn üzre tamam
Şu gibi aqđı dil cümle ehl-i 'irfān
2. Yaptı bu çeşme-i nādīde-edāyı şimdi
İçeler ābını kevşer gibi ceh halk-ı cihān
3. Hāmī-i şuğr-ı Vidin mālīk-i emr-i 'ālem
O ki hemnām hayā ma'deni İbn-i 'Affān
4. Ya'nī pāşâyı dil-āgāh u vezīr-i Berr Hakk
Āşaf-ı mülk-i Süleymān u Hıdīv-i zīşān
5. **Māhirā** mışra'ı tārīhini dēdim anıñ
Dense lāyık hele iç rūh-ı revān 'atşān (1215)

74

[MĀHİR]

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME-İ KARA MUŞTAFĀ

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Hıdīv-i dād-ger ü āşaf-ı huçeste-hişāl
Semiyy-i cāmi'-i Qur'an u şahir-i ceyb-i Hudā
2. Cenāb-ı Hāzret-i 'Oşmān Paşâyı pāk-gevher
Odur bu serhadd-i vālā muhāfızı hālā

3. Ni‘am-çüste-i (?) luṭfi miyāh-ı berrinden
Daḥı içüp édeler şükr-i Ḥazret-i Mevlā
4. Şuvarmak için ‘aceb büstān-ı eltāfi
Édüp bu çeşme-i zībāyı sākīye güyā
5. Dédi mübeşşir-i ‘İsā **Māhirā** tārīḥ
Bu āb-ı şāf ile ‘ayn-ı çeşme-i ḥayāt-efzā (1215)

75

[MĀHİR]

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME-İ KARA MUŞTAFĀ

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. O dīhīm-i kevkebe destūr-ı vālā pāsbānzāde
O Zünnüreyñ-i semiyi-yi vaḳār u fī‘l-‘adl u āşaf rā
 2. Yapup bu çeşme-i pākīze tarḥ-ı dil-nişīn tarzı
Éde tā teşne-gānī ḳandır nice āb ile irvā
 3. Ne pāşā kim sözün doğrusu āb-ı luṭfina anıñ
Hele nisbet olunsa ḳatresi olmaz yedi deryā
 4. Ne pāşā kim o deñlü müsta‘iddir nazm-ı aḥvāle
Göre mecrā-yı vāḥiddan éder bunca miyāh icrā
- [126a]5. Dédim bende ḥurūf-ı sāde ile tārīḥiñ **Māhir**
Hoşā kevşer nazīr āb-ı şafā-güster ferah fercā (1215)

YENİ CĀMİ'-İ ŞERİFİN TĀRİHİDİR

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Bu cāmi'de bu hüsn-i tarhı her kim görse añlar ki
Bu āşār-ı cemil dāver-i kişver-sitāndır bu
2. Vezīr-i 'ārif-i yek-dil sipāh-ı kişver-ārā kim
Nerīmān görse tavriñ vér belī şāhib-zamāndır bu
3. Semiy-y-i Cāmi'ü'l-Ḳur'ān 'Osmān Pāşāyı 'ādil
Dénür ta'rif-i şāniñda vezīr-i nüktedāndır bu
4. Kafesdir ibtiyāz-ı beyza-i İslām için yaptı
Hümā-yı tã'ir ğufrāna zirā āşiyāndır bu
5. Bunu inşā kılupdur vālid-i merhūmuna ancak
Hele çāġir-i kalb-i āşaf-dārā nişāndır bu
6. Dédim **Māhir** aña tārīḡ görünce saḡf-ı merfū'uñ
Desek cā'iz buna biz beyt-i ma'mūr-ı cihāndır bu (1217)

TĀRİH-İ KÜTÜBHĀNE

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün fā'ilün

1. Bu kütübḡāne-i āşaf muniş 'Oşman Paşa
Vālid-i muḡteremi rūḡuna édüp i'māl

2. Müsteķidān édeler vālid-i merḥūmuna tā
Rūz [u] ŧeb tuḥfe-i da‘vet sine-i iŧāl
3. Ne kütübḥāne cevāhir ile memlü bir kenz
Ne kütübḥāne bu bir kān-ı me‘ānī vü kemāl
4. Revzenī maŧrıķ-ı envār-ı füyüz-ı ilhām
Maḥla‘ı mūŧil-i ser-menzil-i faẓl u efdāl
5. Her kitābı varaķ-ı ŧuḥuf-ı ‘ulūm-ı ḥikmet
Anda her Besmele hilāl rumūz u eŧkāl
6. **Māhirā** düŧdü ŧürūķu’l-ŧeref aña tāriḥ
Bulıcaķ ŧemse-i itmām ile zīb-i ikmāl (1217)

78

**NEMÇE ḤARAFINDAN GELEN ĶAPŪDĀNĀ NEFĀL-İ ḤAB‘I
ŧİ‘RİYYE EYLEDİĞİMİZDE İŧBU GŪNE ĶAZEL-İ FĀL
DÜŧMÜŧDEN VE BEHER BEYTİNİN MIŧRA‘I ŧĀNİSİ GELDİĞİ
TĀRİḤDİR**

mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. ‘Oŧman Paŧanıñ pāyine yüz sürmege maḥŧūŧ
Geldi ķapudan ŧulḥa Ḥımıŧvar cenerāli
2. ŧıdķla iki cānibe çok ķıldı temennī
Devletle meyāniñ bulıcaķ Nemçe ķrālı
3. Bu ŧulḥ-ı ŧalāḥa Alaman Devleti bī-ḥadd
Cehd etdi ķapūdān cenerāl iķrārı

4. Sa‘d-aḥteriniñ zihī si‘a-i çāsār
Yüz sürse sa‘d-ı pāye sezā bende mişāli
5. Tārīḥ dédi ‘aksī göricek ḳūt-ı baḥtūñ
Çün ṭāli‘ ḳutlu gör iḳbāl-i kemāli (1216)

79

[MĀHİR]

[126b]

TĀRĪḤ-İ TEKYE

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn / fā‘ilātūn / fā‘ilūn

1. Reşk éder dünyeye baḳdıḳça çemenzār-ı cinān
Uçmaḳ ister ne ‘aceb cümle gürūh-ı vildān
2. Şöyle tāb vérmiş aña māye-i feyz-i raḥmet
Oldı temyīz behişt eşkel emr-i rıdvān
3. Zann-ı cennetle cihān bāḡına gelse ne ‘aceb
Arada olmasa ger ḥāciz ü māni‘-i nīrān
4. Olsa bir ḡayrī ṭarīḳ ḥaber şırāṭdan başḳa
Ehl-i cennet hele eylerdi cihān içre mekān
5. Şimdi ger olsa idi bāḡ-ı irem cilve-nümūd
Ehl-i dūzaḥ daḥı olurdu hemīn dü gerdān
6. Ravza-i dehri ḳıyās étme bu dem çeştesiñ
İzṭırārī olıcaḳ firḳati kāfī burhān
7. Cennet içre bulunur şanma bu mānende bircā
Ferd-i kāre meger icād éde Rabb-i mennān

8. Hāşşaten işbu cehār bāğ ile bu buķ‘a-i pāk
Ki odur cümle-i āşār-ı vezīr-i zīşān
9. Vālī-i ma‘delet-arāyı Vidin dīn birdir
Nāmı hemnām-ı bülend-meretebe İbn-i ‘Affān
10. ‘Aķl-ı evvel-i hūner isnād-ı Felāţūn ārā
Hikmet-āmūz u hıred-mend ü Aristo ifān
11. Mu‘dilāne mute‘allık ola ger tedbiri
Zabţ olur tār-ı teninde eyle her şir-i zebān
12. Hilm-i tab‘ından eşer alsa eger cins-i vuhuş
Şir olurdu rem-i āhūya lā-büdd şübān
13. Kahrınıñ şemmesini duysa eger şir-i ġarın
Teng olurdu aña yehnā-yı neyistān-ı cihān
14. Cüz-i mevhūmudur eczā-yı kerem-pişesiniñ
Hele bu tekye-i rūh-baḡş-ı mu‘allā erkān
15. Tekye mi yā bu behişt mi ya ādem-i bāğ mıdır
Bu leţāfetle désem cā’iz olur ‘ayn-ı cinān
16. Bu ‘idāde bu levāyiḡ bu rüsüm u eşkāl
Bir suţurlāb ḡükm-i subḡ ²⁴³ bünyān
17. Revzenī maşrıķ-ı envār-ı füyüz u ilhām
Mahçe-ţāķı ziyā-güster fark-ı keyvān

²⁴³ Kelime okunamamıştır.

18. Ser-i gülmih̄-i kamer-tābı sipihr-i şerefi
Kevkeb-i baht-ı bülendān gibi étmiş rahşān
19. Siyyemā cāmi‘ bir nūr-ı hüdā mihrābı
Şānī-i Mescid-i Aqşā-i redīf’ül-ğufrān
20. Anda kim dest-i du‘ā ola ter-ārāmı recā
Dergeh-i Hakk’da kabūle olur elbet şāyān
21. **Māhir** itmāmına bu mışra‘ı dēdim tārīh̄
Bārekallāh ne ‘aceb dergeh-i nūzhet-būnyān (1218)

BAHR-I RĀBİ‘ SĪLKÜ’L- LEĀL-İ KAŞĀ’İDĀNA MUTE‘ALLİK

80²⁴⁴

TEFVİZNĀME-İ HAKKI EFENDİ

mef‘ūlü / mefā‘ilün

- [127a] Hakk şerleri hayr eyler
Zann étme ki ğayr eyler
‘Ārif anı seyr eyler
Mevlā görelim neyler
Neylerse güzel eyler
- Sen Hakk’a tevekkül kııl
Tefvīz eyle²⁴⁵ rāhat bul
Şabr eyle ve²⁴⁶ rāzı ol
Mevlā görelim neyler
Neylerse güzel eyler

²⁴⁴ Külekçi ve Karabey, *Erzurumlu İbrahim Hakkı Dīvān*, s. 123-128.

²⁴⁵ tefvīz eyle: teslīm ol ü D.

²⁴⁶ şabr eyle ve: her işine D.

albiñ²⁴⁷ aña berk eyle
Tad̄irini derk eyle
Tedb̄irini terk eyle
Mevlā ḡorelim neyler
Neylerse ḡuzel eyler

Hallā-ı Ra̄im oldur
Rezzā-ı Kerim oldur
Fa‘āl-i Ha̄im oldur
Mevlā ḡorelim neyler
Neylerse ḡuzel eyler

Bil adı-i h̄ac̄atı
ıl aña m̄unāc̄atı
Terk eyle murād̄atı
Mevlā ḡorelim neyler
Neylerse ḡuzel eyler

Bir ii murād̄ tme
Oldıysa ‘inād̄ tme
Ha’dandır o redd̄ tme
Mevlā ḡorelim neyler
Neylerse ḡuzel eyler

Haıñ olıca iler
Bodur am u tev̄iler
Ol hikmetini iler
Mevlā ḡorelim neyler
Neylerse ḡuzel eyler

²⁴⁷ albiñ: ḡönl̄ün D.

Dilden ğamı dűr eyle
Rabbiñle²⁴⁸ ĥuzűr eyle
Tefvĭz-i uműr eyle
Mevlā ğorelim neyler
Neylerse ğűzel eyler

Sen ‘adli zűlűm ŧanma
Teslĭm ol oda yañma
ŧabr ět ŧaķın uŧanma
Mevlā ğorelim neyler
Neylerse ğűzel eyler

Děme ŧu niķűn ŧűyle
Yerincedir²⁴⁹ ol űyle
Baķ ŧonuña seyr eyle
Mevlā ğorelim neyler
Neylerse ğűzel eyler

Hiķ kimseye ĥor baķma
ĭncitme ğűñűl yıķma
Sen nefsine yan ķıķma
Mevlā ğorelim neyler
Neylerse ğűzel eyler

Mű’min iŧi reng olmaz
‘Āķil ĥűyu ceng olmaz
‘Ārif dili teng olmaz
Mevlā ğorelim neyler
Neylerse ğűzel eyler

²⁴⁸ rabbiñle: cāñīla D.

²⁴⁹ yerincedir: yirindedir D.

Hoş şabr-ı cemîlidir
Taqdîrde²⁵⁰ kefilimdir
Allâh ki vekîlidir
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

[127b] Her dilde anîñ adı
Her cānda anîñ yādı
Her kûladır imdādı
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Nāçār kalacak²⁵¹ yerde
Nāgāh açar ol perde
Dermān éder ol derde
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Her kûlîna her anda
Geh kahr u geh ihsānda
Her anda o bir şānda
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Geh mu‘tî u geh mānî‘
Geh zarr u geh nāfî‘
Geh hāfîz²⁵² u geh rāfî‘
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

²⁵⁰ taqdîrde: taqdîr D.

²⁵¹ kalacak: olacak D.

²⁵² hāfîz: dāfî‘ D.

Geh ‘abdin éder ‘arîf
Gāh eymen ü geh ḥā’îf
Her ḳalbi odur şarîf
Mevlā görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Geh ḳalbini boş eyler
Geh ḥulkunu ḥoş eyler
Geh ‘aşḳına düş eyler
Mevlā görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Geh ṭab‘îñ éder sengîñ
Geh sâde u geh reñgîñ
Geh ḥürrem u geh ğam-ġîñ
Mevlā görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Az yi az uyu az iç
Ten mezbelesinden geç
Dil gülşenine gel göç
Mevlā görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Bu nās ile yorulma
Nefsiñle daḥı ḳalma
Ḳalbiñden ırāġ olma
Mevlā görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Geçmişle girü ḳalma
Müstakḳbele hem ṭalma
Ḥāl ile daḥı olma

Mevlā görelim neyler
Neylemse güzel eyler

Her dem anı zıkr eyle
Zeyrekligi koy şöyle
Hayrān-ı Hakk ol söyle
Mevlā görelim neyler
Neylemse güzel eyler

Gel hayrete tal bir yol
Kendin unutup anı bul
Koy gafleti hāzır ol
Mevlā görelim neyler
Neylemse güzel eyler

Hep remz ü işāretdir
Hep gamz u beşāretdir
Hep ‘ayn u ‘ināyetdir
Mevlā görelim neyler
Neylemse güzel eyler

Her söyleyeni diñle
Ol söyledeni añla
Hoş²⁵³ eyle kabūl cānla
Mevlā görelim neyler
Neylemse güzel eyler

Bil elsine-i halkı
Āklām-ı Hakk ey **Hakkı**
Ögren edeb-i hulqı
Mevlā görelim neyler
Neylemse güzel eyler

²⁵³ hoş: hem D.

Vallāhi güzel étmiş
Billāhi güzel étmiş
Tallāhi güzel étmiş
Allāh görelim nétmiş
Nétmişse güzel étmiş

81

[MĀHİR]

MĀHİR ŞERİF EFENDİ MEDĤİYYE-İ VELİYYÜ'N-Nİ'AMIDA

BER-ĀVERDE ZĀDE-İ ṬAB'-I LAṬİFLERİDİR

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Zehī revnāk-fezā-yı kaşr-ı cāh-ı devlet ü iqbāl
Behī şöhret-nümā-yı nāmdār-ı 'arşa-i iclāl
2. Seniñdir şimdi mızmar-ı hünerde kemmiyyet-i rānī
Sezādır güy-ı çevgānıñ olursa düşmen be-ḥāl
3. Saña vérsün Hudā ma'müre-i iqbāli ser-tā-ser
'Aṭā-yı genc-i luṭfinda çü yoḡdur vezn ile mīkal
4. Semāda mäh-ı nevle ṭop-ı mihr-i zer tılā halā(?)
Kenār-ı şakf-ı 'arşa aşdıḡıñ şemşir ile kúpāl
5. Ser-āmedsin hüner şahnında olmaz kimseler pādāş
Bu nev āvāzelikle Rüstem oldı ḡahramān Baṭṭāl
6. Sezāsın Haḡḡ bu kim pek çok 'aṭāya vardır iqbālīñ
'Aḡırdır keffe-i mizān-ı istiḡḡākıñız be-ḥāl

[128a]7. Şeb [u] rüz pişgāh-ı devletinde hizmete dursa
Sezādır mäh-ı ḡasārāt 'ālem-i yekser-i istiḡlāl

8. Görenler bilmeyüp şandı hilāl-i mäh-ı nev ancak
Şu‘ā‘-i tîğîñ ‘aksi göge çıkmış göricek cühhāl
9. Şihāb şanur gören cev̄v-i hevāda lem‘a-i tîğîñ
Olur berceste đarbiñ şiddetinden şu‘le-i cev̄vāl
10. Şaçar tā k̄ubbe-i mīnā-yı çerha cür‘a-i cāmīñ
Olanlar mey-güsār-ı bezm-i luţfuñ cümle bī-eşkal
11. Hāvālī gerd-i k̄āf-ı murğ-ı ‘anqā-yı celālātīñ
Yanında zirve-i evc-i felek bir tūde-i irmāl
12. Hümā-yı per-küşā-yı satvetiñ ger görse şehbāzān
Olurđ lāne-gīr cev̄f-i na‘leyniñ bilā-ihmāl
13. Nigāhındır véren revnağ cemāl-i sāde-rüyāne
Olur her bir nazār ruḥsārı üzre ‘anberīñ bir ḥāl
14. Olup zānvā-yı ādāb üzre cāşim pīşgāhında
Éder meşğ-i hüner ger olsa idi Rüstem bin Zāl
15. Seniñ ārāyiş-i dergāh kadr u rif‘atīñ-çündür
Vérir pīrāye kadr şāhid-i maḥşūduna her ḥāl
16. ‘Aṭā-baḥşān vaḳtiñ bāriş-i ebr-i ‘ināyatı
Yemm-i bī-sāḥil-i luţfundan ancak kaṭre-i seyyāl
17. Direm-dārān-ı danīşīñ farz olunsa kadr u iḥsānda
Benim mīzān-ı endişemde ancak dāne-i ḥardāl
18. Seniñ füşhat-serāy-ı sāḥa-i iḳbāline nisbet
Hele ma‘mūre-i meskūn ‘anber ‘aynī bir ğırbāl

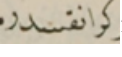
19. Olunsa s̄ayebān-ı luṭfuna nisbetle farz ammā
Ḥıyām-ı atlasın çarḥ-ı mülk-i pür ḥayme-i rummāl
20. Dem-i vaşfinda her bir kaṭre kim rīzān éder ḥāme
Olur ‘anber-i buḥūr-ı micmer-i vuşlatıña iḥcāl
21. Ruḳūm-ı luḡat-ı şāniñ ḥarfiniñ her ḥālka-i cezmiñ
Yapar ḥavrā-yı ḳudsī pāyine bir ‘anberin ḥalḥāl
22. Ḥurūf üzre çekilen medd-i hāy şive-i erḳām
Olupdur şāhid-i ma‘nāya çekme ebrū-yı meyyāl
23. Olur her hāy vaḳfı ‘aynī ile ḳumrī nazma
Müdevver tavḳ-ı gerdan zīb ü bend-i ṭurra-i ferḥāl
24. Suṭūr içre gör yanan hāy-ı hevvez cā-be-cā cānā
Göz açmış ḳālīb-ı ma‘nā-yı medḥiñ gözedir imlāl
25. Terennüm-sāz-ı medḥiñ olduḡu dem muṭrib-i ṭab‘ım
Olur lā-büdd şarīr-i ḥāme bezm-i vaşfına mişḳāl
26. Ḥoşā nām-āver ü hem nāmdar-ı kişver merdī
Şehā ṭutdı cihānı nām u şāniñ söylenür elḥāl
27. Zehī rif‘at medār-ı āfitāb ḳadr ü devlet kim
Olupdur pāsban-ı ḥışn-ı merdī zātı bālā cemāl
28. Ḳadir-dān u niḡehdārında nāmūsu ḡayret kim
Semiyy-i şālīşdir çār-yārıñ isimle hem āl
29. Ḳuşatdı her taraḑdan bunca ādam haşr içün şanma
Zamāniñ ḳuṭbusun irşād içün hep geldiler icyāl

30. Yolunda kimi başıñ vérdi kimi cāndan geçdi
Kimi de şerbet-i tīgiñ için oldu şaçhāl
31. Mürīd-i şādıķınmış Dervīş Aħmed gitmedi ķaldı
Anı ħalvet-güzīn-i merķad étdiñ olmasun pāmāl

[128b]32. Nefr-i ‘āma vérdin bir düzen kim kimseler vérméz
Şadāsından sipihriñ tāsı añlar gümleyüp elhāl

33. Meyān-ı ‘arşa-i peykārda ķalkān-gerd esbinden
Hümā-yı tā’ir-i ķudse sezādır inseler şehbāl
34. Çıķardın baħr-ı heycā-yı hünerden bir dürr-i yektā
Sezādır zīver-i tēc-ı keyānī olmaĝa herhāl
35. Tüfengiñ dānesī bir ħabbedir kim işledirsin sen
Anıñla çeşme-i ħışm-ı ħuşāmı étmeyüp ihmāl
36. Uçurduñ āşiyān-ı dīdesinden düşmeniñ şāhā
Kelāĝ(?)-ı rāħatı āvāze-i dehşetle señ derhāl
37. Dirift-i şöhret-i nām-āveriye dāne-i luţfuñ
Hüner bāĝında ķuş ķondurdı hep zerrīn-bāl
38. Şuvārdın büstān-ı şüre-zār nāmdārānı
Édüben cūybār-ı tīĝden āb-ı hüner-i islāl
39. Rigābdār olımaz Rüstem saña ey ķahramān sīret
²⁵⁴ tazedir sende ol ise gene pīr ü zāl

²⁵⁴ Kelime okunamamıştır.

40. Şu‘ā‘-i berķ-i tīgīñ bildir mederras-ı a‘dāya
Göz açdırmaz ‘adūyu dehşet ile étmede pāmāl
41. Uzatmaz ayağı kilk-i medihiñ Hudā i‘cāzdır
Muḥīṭ olmaz devā’ir-i ‘izām vaşfinı pergāl
42. Kühen destān-ı Rüstem söylenmez ba‘d-ezīn zīrā
Var iken āb-ı şāfı māh-ı şūra olmaz isti‘māl
43. Seniñ perverde hūshun(?) luṭf u iltifātıñdır
Anıñ-çün şimdi **Māhir** olmadadır fāiķu’l-emşāl
44. Ḥayālīm çarsū-yı lafz u ma‘nā gözedir dā’im
Bulam bir tāze ma‘nā vaşf-ı şāyān olmuşum dellāl
45. Bulurdum ‘arz-ı dergāh-ı refī‘iñ étmege şāyān
Cevāhir ²⁵⁵ me‘ānī étmege ebzāl
46. Girībān-gir-i ‘azm olmaķda ancaķ nice dabin(?)
Edā-yı deyne naķd-i luṭfunu ben étdim istiḥşāl
47. Ne dürlü kāla-i rengiñ ma‘nā istese ṭab‘ım
Becerdim kāmēt-i elfāz her dem kisve-i erķāl
48. Véren şūḥı zebān-ı tūṭīye mir’atda şafvetdir
Benim āyīne-i ṭab‘ım ise jeng-beste-i imlāl
49. Seniñ vā-beste-i dest-i kerīmiñ bildigim ancaķ
Küşād fi’l-i dirhem-beste-i gencīne-i āmāl

²⁵⁵ Kelime okunamamıştır.

50. Dirîğ étme nebât-ı luṭfunu tûṭî-i hoş-demden
Bulunsun dâ'ireñde zîb-i şevketdir şahım her ḥâl
51. Ḥudâ vérsün saña dârende-i 'izz ü devlet-i câvîd
Olasın tûl-i 'ömr-i ḥayr ile kâ-m-âver-i iḳbâl

82

[MĀHİR]

RAMAŽĀNİYYE-İ DER-SİTĀYİŞ-İ ĀĠĀ-YI 'ĀLİŞĀN

mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün

1. Bezm-i felekde zühre ki āġāz-ı ceng éder
Raḳḳāş-ı çarḥda devrine hem āhenk éder
2. Bir naġmesi dokunsa eger kulaġına
Zāhid o dem cān ile terk-i netk éder
3. Vā'iz bu bezm-i söz ü sâzı görürse ger
Kürsîyi şıندانı tarab-gāh-ı şeng éder
4. Erbāb-ı zevki reste-i kayd-ı cihān édüp
Bu bezm-gāh-ı 'āleme şāh-ı Huşeng éder
- [129a]5. Şeyḥü'l-ḥarem işitse geçerken bu naġmeyi
Dönüp biraz bu maḥalde dernek éder
6. Şahbā-keşān meykede 'aşkı şübhesiz
Abdāl tekye-i ḥayrān u reng éder
7. Sözü şıyāmı tehniye içün cenābına
Ālāt-ı sâzı muṭrib-i gerdün mihenk éder

8. Ağa-yı qadr-tüvānıña felek ciyādeti
Biñ 'özür édüp kıttār-ı niyāza peşenk éder
9. Bir şukuh-ı ağa ki felek mücerresin
Esb-i celālete utanup zīr-i teng éder
10. Mīzān-ı çarh-ı felek rikābı tāşını
Nev zeyn-i qadr-ı 'ālem için aña seng éder
11. Meydān-ı vüs'at cāh u celāliñiz
Pāy-i semend-i şöhret-i semmūrı lenk éder
12. **Māhir** şadā-yı tehniye māh-ı rūze ki
Cevv-i hevā-yı hüsñ-āvāre külünk éder

83

[MĀHİR]

MĀHİR ŞERİF EFENDİ DER-SİTĀYIŞ-İ HĀZRET-İ VELİYÜ'N-
Nİ'AMI BER-ĀVERDE-İ ZĀDE-İ TAB'İ LAŖİFLERİDİR Kİ İŞBU
MAĞALLE KAYD-ŞÜD

fe'ilatün / fe'ilatün / fe'ilatün / fe'ilün

1. Deverān étmededir dā'ire-i kevn ü mekān
Maᖓvrās-ı irādetde serāpā gerdān
2. Olamaz çehre-nümā-yı şuver a'yān-ı ezel
Hāme-i emre qadar étmese taᖓrīk-i benān
3. Uyanur mıydı girān-ı h'āb 'ademden 'ālem
Olmasa feyz-i vücūd ile Hudā āb-efşān

4. Olmasa bedreka-i emr ü irâdet rehbe-ser
Bulamazdı yol ebed şahi-i vücûda a'yan
5. Meş'al-i rāh-ı vücûd nūr-ı meş'iyyet olıcak
Çıkdı zulmât-ı 'ademden bu kıtâr-ı ekvân
6. Bâ fitne-kâr ki bender-i hikmet olmuş
Kâla-i kudretiniñ ülkeri iken insân
7. Gene kâsid birisi diğeri rāyic ancak
Def'a-i vâhid ile yâ fitne iken tār-ı cihân
8. Kendi nev'ine berk-i şâh-ı cihândâr eyler
Mâ'adâ-yı aña étmekde muṭî'-i fermân
9. Biriniñ lâle-şifat dâğ-ı dili suzıda
Bâğ-ı 'âlemde biri gül gibi dâ'im ḥandân
10. Biri lerzide-i sermâ-yı gedâyî birisi
Keşret-i pūşîş-i şervetle 'aceb ḥūy-çekân
11. Bu tefâvütte tevâfuḡda nizâm-ı 'âlem
Olmasa böyle ḥalel belki éderdi turreyân
12. Zevk-baḡş olmaz idi faşl-ı bahâr-ı ḥürrem
Evvelî olmasa ger serdî sermâ-yı ḥazân
13. Zîb-engüşt yed-i devlet ü cāh olmaz idi
Olmasa cevher eger renc-keş-i maḥpes-gân
14. Dâğdâr olmasa çarb ile eger çehre-i zer
Görülür müydü yüzünden bu kadar kâr-ı zamân

15. Bî-şekîb olsa eger zaḥmet-i ḥāra bûlbûl
Nāmı gül birle olur muydu ‘aceb vird-i zebān

[129b]16. Rûşen eyler mi idi bezm-geh-i rindānı
Revḡan-ı cān ile şem‘ olmasa idi sūzān

17. Ḥaz̄z-ı nefsinde eger olmasa imsāk üzre
Nezd-i ‘ālemde tütulmazdı mükerrerem ramazān

18. Dayanur tāb-ı fītil-i ḡama ḡandīl gerçi
Ṭāḡ-ı miḥrāb-ı niyāz üzre olur āvizān

19. Sīne-çāk olmasa miḥrāb-ı cevāmi‘ ola mı
Bu ḡadar ḥüsn-i teveccühle ḡabûle şāyān

20. Feyz-baḥş olmaz idi mezra‘a-i ümmīde
Çehre fersûde-yi ḥāk olmasa lā-büdd bārān

21. Bāḡ-ı ‘ālemde biter miydi ḥubûb-ı emeli
Eşk-riz olmasa eyler çeh-i seḥāb-niyān

22. Düşme zann-ı külfе şöyle ki meh-i tābandan
Bedr olunca çekilen derd-i diliñ étđi ‘ayān

23. Olmadı ḥādise-i dehr-i dinden sālīm
Geh ḥaz̄iz ü geh evc üzre édüben seyrān

24. Pertevi tütmuş iken ‘ālemi mihrīñ cümle
Nitekim şöhret ü şān ile āḡā-yı zīşān

25. O āḡā kim ki ḥıyāde anı vaşf eyleseler
Dérler idi ad u şān ile hemān kim ‘Oşmān

26. Resm-i hecāda aña etseler imlā-yı nazīr
Rüstem-i Zālı yazarlardı hele ressāmān
27. Nīce teşbīh olunur Rüstem'e kim biñ kulu var
Tutdurur Rüstem'e mūm şebhūn olunca o yılan
28. Keşret-i 'askeri şaymaz gözine hecāda
Hüsñ ü hāşā ki duyar mı yemm olunca çūşān
29. Pīşgāhında yüzi üzre düşüp yandıkça
Semtine hūmbaraniñ baqamaz o müstağni nīce ān
30. Géceler rüy-ı hevāda görinen hūmbaralar
İ'tibārında aniñ encüm-i gīsū-dārān
31. Tīginiñ tīzligi bir mertebedir kim aşlā
Gerdetinden duyamaz geçdiginiñ aniñ düşmān
32. Nebze bazlıkda anı vaşf eyliyecek bir şā'ir
Hāmesini elde olur kaplama āhenle sinān
33. Cevherin kabza yılan dili o sertiz-i hançer
Görinür dīde-i a'dāsına şāh-ı mārān
34. Görinür ejder-i Mūsā gibi çeşm-i haşma
Édicek nīze bedest rezm-geh içre cevelān
35. Kōparır bağrını a'dā-yı li'āmīñ lā-büdd
Kōparup sürdigi dem 'arşa-i cenge yekrān
36. Nīce yekrān ki nesim aña kafādār olamaz
Gerd-i pāyīle meger ola olunca hem-'inān

37. Sür'at-ı seyrine bu sâha-i 'âlem teñgdir
Bir qadem-i menzilîdir şahn-ı cihân olsa cihân
38. Geçer ol menzil-i maqşûdu dil-i rākibden
Geçmeden hātıra niyet-i irhā-yı 'inân
39. Bile kıyruq kımayup esb-i ciyād-ı felege
Kesdirir kısfün aña şiddet ile olsa devân
40. Olsa bu vefret-i sür'at cereyân-ı âbda
Bād-ı mevc-âver éder idi menend-i 'ummân
- [130a] 41. Bād eger alsa edā-yı reviş-i sür'atini
Şöyle bir çüb dahı debrenmedin eyledi vezzân
42. Şarılıq başmış ola düşmenini havfindan
Damlamaz küşte-i tığinden anıñ-çün yere kıân
43. Dal tabân haşmı tabân lâ-büdd alur gördükde
Yalıñ âteş gibi destinde yanar tığ-i tabân
44. Doladı düşmeniñ boynuna kıayd-ı esri
Zülfe hübâne müşābih o kemend-i pīçân
45. Kıara kıuş mu ya siyeh bāz cere şeş-per mi
Re's-i a'dāya 'aceb kıonmada ol gird-i kerân
46. Çekse tığ-i sitemiñ hiddet ile ol demde
Pāre-i şabun olur 'ayn ile seng-fesân
47. Luţf bir mertebe kim étse sirāyet kūha
Tüde-i penbeye vezn ile gelürdi seyyân

48. Dem-güzār olsa şabā cām-ı mey-i hulkından
Maḥmūr olmazdı ebed dīde-i mest-i ḥübān
49. ‘Adliniñ zerresi ger étse ta‘alluḫ çemene
Ḥār olur sırmakeş çeşm-i hezār-ı nālān
50. Şıyt-ı ḳahrı ger ola ‘aks-ı ber-endāz-ı cibāl
Meyl-i güncāyiş éder dīde mūra şīrān
51. Şafderānā mūra server-i ‘alī-ḳadrā
Der-i iḳbāline ḥūr-ı şemse nücüm mismārān
52. Hele tevḳīre ne söz bā‘iş-i tekdīr olmaḫ
Yoḥsa kim ḥātırına gülle toḫunmaz devrān
53. Ğayri kesdiñ ayağıñ düşmeniñ ile hemīn
Tīḡ-i cevher şikenı zīb-i meyān-ı keyvān
54. Pāk ḳumāş olsa dér idim ki ola pāy-endāz
Çerḫ-i atlas dédiḡiñ köhne toḫuzluḫ fersān
55. Server-i evşafına āḡāzede gel kim olucaḫ
Her maḳāmāt u meḥāfilde ney-āsā güyān
56. Şevḳ-i cān ile semā‘a gelür ol dem cümle
Güş olup ez ser ü pā def gibi hep insle cān
57. Bulunur ise nazīr āyīnede ‘aksindir
Oldı ol daḫı vücūduñla seniñ şöyle ‘ayān
58. **Māhirā** cevher-i ma‘nā ile pūr ma‘den olur
Dil nedem medḫine meyl ile olur leb-cünbān

59. Olsa ger māḥaşal kân-ı ma‘ānī maşrûf
Gene pâyân bulur evşâfına bu kadar pâyân
60. Baḥr-i ma‘nâda da yok gerçi kenâr u sâhil
Lîk evşâfıda keşretde şebîh baḥr-i kân
61. Gel du‘â birle edâ eyle rûsûm-ı medḥiñ
Bir du‘â kim ki melâ’ik olalar âmin-ḥvân
62. Nite ‘asker keş olâ çend zâlâma ḥürşîd
Éde mâdam ki teşhîr ḥişâr-ı kırvân
63. Ola maḥfûz ebedî ḥısn-ı ḥaşîn-i Ḥakk’da
Éde me’mûn anı istilâ-yı elemden Mennân

84²⁵⁶

VEYSİ

fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün

I

Yeter ey dil hevesin zülf-i siyeh-kâr yeter
Yeter ey cân-ı belâ-dîde bu efkâr yeter

[130b] Ceyb-i endîşeye çek başını fikr ét ḥâlûñ
Ḥalk ile eyledigüñ beyhûde güftâr yeter

Rişte-i fikre dür-i eşk-i nedâmet-i nazm ét
Arzû-yı dil için dédigüñ eş‘âr yeter

²⁵⁶ Zehra Toska, *Veysi Divânı Hayatı, Sanatı ve Edebî Kişiliği* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1985, s. 163-168.

Mürğ-i ‘anķā-per-i ‘azmũn yeter ol yérlerre kim
Şāhbāz-ı nazar-ı himmet-i ebrār yeter

Der-i Mevlā’ya yüzũn sür yeter étdũn kendiñ
Bende-i halka be-gũş-ı der-i eşrār yeter

Yeter oldı bu hevā vü hevesi terk édelũm
Yönelũp Hakk’a reh-i şıdk u sedāda gidelũm

II

Mest olup bāde-i ğafletle yitirdük özimiz
Bilmedik düş gibi geçdi gécemüz gündüzümüz

Zıkr ü tesbīhine²⁵⁷ şarf eylemedik ‘ömrümüzü
Hāzret-i Hakk’a niyāz étmege yoķdur sözümüz

Çehre-fersũde-i ebvāb-ı erzāl olduķ
Kalmadı hāzretine varmaĝa hergiz yüzümüz

Ten-i hākimüzi bir gün götüre şarşar-ı merg
Şöyle berbād ola²⁵⁸ kim görmeye kimse tozumuz

Göresũn ey dīde neler gelse gerek başımuza
Bilesũn ey dil ki neler görse gerekdür gözümüz²⁵⁹

Zü’l-celālā baña ol demleri āsān eyle
İşimi zıkr-i cemīlũn işmũm ĩmān eyle²⁶⁰

²⁵⁷ tesbīhine: tesbihe D.

²⁵⁸ ola: ide D.

²⁵⁹ gerekdür gözümüz: gerek özümüz D.

²⁶⁰ Bend, divanda 7. benddir.

III

Evvelā kim²⁶¹ ‘azm édelim bārgēh-i iclāle
Ravza-i šāh-ı resül merķad-ı şahb ü²⁶² āle

Ol şehūñ gāşıye-ber-duş olalum maħmiline
Yüz sürüp hāk-i reh-i nāķa-i zer halhāle

Yollaruñ hār-ı muğaylānına yüzler sürelüm
Lāle-veş ğarķ édelüm çehre-yi hūn-ı āle

Eşķ-i hasret şaçalum reh-güzer-i huccāca
Şüre-zārında Hicāzuñ bite sünbül lāle

Sünbülü āteş-i dilden şaçılan dūd-ı kebūd
Lālesi hūn-ı ciğerden dökülen pergāle

Gel senūñle varalum yüz sürelüm dergāha
Ya‘nī dergāh-ı mu‘allā-yı Resūla’llāha²⁶³

IV

Ravzası hākine fersūde kılup pīşānı
Lāle-gūn eyleyelüm dīde-i hūn-efşānı

Diyelüm aña eyā ümmetinūñ ğam-hvārı
Hasteler çāresi bī-çārelerūñ dermānı

Enbiyā mu‘cizi²⁶⁴ Hallāk-ı cihān maħbūbu
İki ‘ālem güneşi iki cihān sultānı

²⁶¹ Divanda yoktur.

²⁶² şahb ü: şahb-ı D.

²⁶³ Bend, divanda 2. benddir.

²⁶⁴ mu‘cizi: mefharı D.

Feyz-i luḡ [u] keremünden bizi maḡrūm étme
Raḡmet-i ‘ālem iken devletünün ‘ünvānı

Yüz sürerken o şafā-gāh-ı bülend eyvāna
Būs éderken o ḡadem-i cāy-ı celīlū’ş-şānı

Ḳaldırıp dest-i du‘ā ḡible-geh-i ā‘lāya
Yalvaralum bizi yoḡdan yaradan Mevlā’ya²⁶⁵

V

Diyelüm ey bizi yoḡdan getürüp var éden
Cevher-i ‘aḡl ile tıfl-ı dili huşyār éden

Āb-ı²⁶⁶ ĩmān u ḡā‘atle²⁶⁷ ser-efrāz ḡılup
Dīn-i ĩslāma kemer-beste-i aḡrār²⁶⁸ éden

Ḳalvimüz ḡonce-i ser-beste-i taşdıḡ édüp
Dilimüz bülbül-i destān-zen-i iḡrār éden

[131a] Kimümüz devletle şāh-ı cihāndār édüp
Kimümüz künc-i ḡanā‘atle²⁶⁹ sebük-bār édüp

Ey bizi maḡz-ı kemāl-i kerem ü luḡfundan
Dār-ı dünyāda bu eltāfa sezā-var éden

Şoñra lāyık mı bizi ḡaste-i hicrān étmek
Mübtelā-yı elem-i āteş-i sūzān étmek²⁷⁰

²⁶⁵ Bend, divanda 3. benddir.

²⁶⁶ Āb-ı: tāc-ı D.

²⁶⁷ ḡā‘atle: ıḡā‘atle D.

²⁶⁸ aḡrār: isrār D.

²⁶⁹ ḡanā‘atle: ḡanā‘atde D.

²⁷⁰ Bend, divanda 4. benddir.

VI

Geçdi 'ömrüm hevesi zülf-i mu'anberde benüm
Kaldı 'aqlum girih-i kākül-i dilberde benüm

Tiğine hançerine mā'il olup dildāruñ
Çekdigim derd ü belā söylene dillerde benüm

Şāhbāz-ı nazarum niceye dek beste kıala
Dām-ı dilgīr-i haṭṭ-ı yār-ı semen-berde benüm

Seyyi'ātüm yazan ol kātib-i a'māl-nüvīs
Vay eger étdüğimi hep yaza defterde benüm

Şaḳalum aḳ yüzümüz²⁷¹ kıara sözüüm 'ayn-ı haṭā
Baña aḡlan baña kim 'arşa-i maḥşerde benüm

Ne yüzüm var nazar-ı ḥazret-i Ḥaḳḳ'a varacaḳ
Ne sözüüm var varıcaḳ ḥazretine²⁷² yalvaracaḳ²⁷³

VII

Şadme-i kıahr ile bir gün yıkılıur ṭāḳ-revāk²⁷⁴
Bu bir efrāşte-i eyvān-ı zer-endüde revāk

Vaḳtidür āhuñı tīr-i kıaddüñi eyle kemān
Sefer-i āḥirete saña gerekmez mi²⁷⁵ yaraḳ

Āh kim fısq ile geçdi géceler gündüzler
Ne 'ibādetle teheccüd ne şalavāt²⁷⁶-ı işrāk

²⁷¹ yüzümüz: yüzüm D.

²⁷² ḥazretine: ḥazrete D.

²⁷³ Bend, divanda 5. benddir.

²⁷⁴ revāk: be-ṭāḳ D.

²⁷⁵ Divanda yoktur.

²⁷⁶ şalavāt: şalāt D.

Étdigüm cürme benüm yer ile gök şāhiddür
Bize yerden göge döndür²⁷⁷ ğāzaba istiḥkāk

Vérme dāmānımı dest-i ḥuşemāya yā Rabb
Varıcak ḥāzretüne başı kaba yalın ayak

Vérmek olursa eger ḥaşma benüm dāmānum
Yine iḥsān u kerem senden olur sultānum²⁷⁸

VIII

Tevbe yā Rabbi giriftār-ı hevā olduğuma
Tevbe yā Rabbi taleb-kār-ı belā olduğuma

Tevbe yā Rabbi esīr-i mey-i gül-reng olup
Bende-i muġbeçe-i ‘işve-nümā olduğuma

Ārzū-yı şanem-i māhlikā étdigüme
Mübtelā-yı heves-i mihr-i vefā olduğuma

Tevbe yā Rabbi ‘ibādet şanup étdüklerüme
Dāmen-ālūde-i çirkāb-ı riyā olduğuma

Peyrevā oldum o süḥan-pervere étdüm tövbe
Dā’imā rehber-i ‘amd ü ḥaṭā olduğuma

Tevbe yā Rabbi ḥaṭā yolına gitdüklerüme
Bilüp étdiklerüme bilmeyüp étdüklerüme

IX

Yā İlāhī şeref-i Ḥāzret-i peygamber için
Siper-i māhı iki pāre éden server için

²⁷⁷ döndür: dekdür D.

²⁷⁸ Bend, divanda 6. benddir.

Şeb-i esrârda²⁷⁹ olan sırr-ı muḳaddes[i]²⁸⁰ ḥaḳḳı
Leyle-i Ḳadirdeki vaḳt-ı şafâ-güster için

Ḥande-i ḥüsn-i cihân-süzü için şıddıḳuñ
Giryeye-i Ḥazret-i Ya'ḳûb-ı belâ-perver için

Nür-ı Şıddıḳ-ı beni ma'ḍelet-i Fârûḳî
Ḥilm-i 'Oşmân u kerem güsteri Ḥaydar için

[131b] Ol iki dürr-i dil-fürüz-ı binâ-güş-ı felek
Ya'nî ol kurretü'l-'ayn-ı şeh-i Ḥayber için

Édüben²⁸¹ eyledügi cürm ü günâha²⁸² bakma
Veysi-yi rû-siyehi²⁸³ nâr-ı caḥîme yakma

85²⁸⁴

[ARAYICI-ZÂDE FERDÎ]

ḲAŞİDE-İ ESMÂ-YI BÜLDÂN

fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün

1. Eyle ey ḥâme-i ḥoş-lehçe-i ra'nâ-ma'nâ
Zıkr-i esmâ-yı bilâd eylemede tâze edâ
2. Va'ḍe-i vaşlını Siroz'a şalınca dilber
Tıfl-ı dil şimdi beşiklerde éder vâveylâ

²⁷⁹ esrârda: esrâra D.

²⁸⁰ Mecmuada eksiktir.

²⁸¹ édüben: luḳf idüp D.

²⁸² günâha: fesâda D.

²⁸³ rû-siyehi: rûbehi D.

²⁸⁴ Pervin Çapan, *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks* AKM Yayınları, 2005, s. 481-485. / Cemal Kurnaz, "Arayıcızâde Hüseyin Ferdî ve Derviş Ömer Efendi'nin Bilâdiyeleri" *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997. s. 240-244.

3. Nîş-âzâra taḥammül yoḥsa ne mümkün
Olamaz mesken-i bülbül hele her baĝçe-serâ
4. İnebaḥtı deyü Kalkandelen'e vërdi yüzüñ
İstife çekdi Kefâlonya'yı erbâb-ı şikâ
5. Ruscuĝ şevki için yaĝdı Baba Daĝı yine
Güiyâ eyledi bir âteş-i âvîze semâ
6. Bir Ruscuĝ nola kim boza Tatar pâzârı
El-emân şabrımı isterse de étsün yağmâ
7. Söyle İsmâ'îl'e başında gülü varsa daḥı
Baĝmasun balçıĝa yollarda şitâb eyleye tâ
8. Kefe girince kara mangırı olduĝ dehrüñ
Étme gelmez çü Gümüştâne'ye bî-hüde recâ
9. Teni ĝarĝ eyledün ey çeşm-i terim bârî Az âĝ
Döndi Kâradeñiz'e ber ü baḥr vërdi fenâ
10. Ka'be-i kuyuna varmaĝa bulunmadı tarîĝ
Çekdi 'aşkuñ kaṭârın âh yolu deyü 'urefâ
11. Yeñice-i Kârâşu indi var ise aĝyârın
Gözlerin gördüm éder Aĝpînar 'arz 'amâ
12. Döndi âteşte semendere Dımışvar ise eger
Ĝam-ı cân-süz firâķunda beni görmiş olâ
13. Şayda varsaĝ biraz şâmîle tûrtâ ârâyu
Dil-i nâşâda yine étdürelüm kesb ü hevâ

14. Gözi Yaş bağı Yanık ‘aşıka Egri bakarak
Uyvar ağıyara gördüm Öseg’i āhir Dar’da devā
15. Çāk-i dāmān-ı gīriban nedir fark étmez
Muğla vü ²⁸⁵ degil kisve-i erbāb u fenā
16. Kıızıl elma zenaḥī oldı benefşe hattı
Şığacaktır topuğu yanına gelse deryā
17. Kara bağlar başına nāzla inmiş gibi yār
Çeşme lāzım kıluna tā Bilecik’den ammā
18. Gözleri aydın ola tīre-derūn ağıyaruñ
Zevki var yār ile Bandırma’da yārān-ı şafā
19. Biri kalkarsa biri iner gügercinlikdir
Zerre kuş ātasıdır muğlim ākbābā
20. Taş özidir dili hiç mermere kār étmez
Étmez ‘uşşāka kemer kaddini tā éde vefā
21. Ğam-ı ferdāyı var at gel görelim İmroz’u
Dédi bir gāzī boğaz derdi içün çekme belā
22. Nerede aldı ola bilmeziz Ayaşoluğ’u
Gerçe aq bāde de ḥārīde budur raḥm ammā
- [132a]23. Ne yetişmezdi ‘Arabgīr yedi bunca zamān
Kīrimāst-i güne ḥāyi el-ḥāḳḳ aña

²⁸⁵ Kelime okunamamıştır.

24. Setr açıkda eger yılğun ise gel Țurgud
Esb-g̃ire var iken g̃ün gibi ulu kışlā
25. Gel ŧeftālū derende Țūra gögsin ger de
Hıŧn-ı Manşūr gibi ol Țaddi ŧimşād saña
26. Alaşun yine Țadehi yanuben çeşm-i Atina
Țolayan var ise dilber de Țolaydır pārāzā(?)
27. Gösterince Zağra der mi o kuzu melemen
Bā-ħuşūş ola Şamsun ŧifat aña hemtā
28. Zīr-i fesde görüp ebrūsunu mānend-i hilāl
Bildir mağribde doğacağın ŧemsūñ dünyā
28. Lebleri lā'ı-i Bedaħşān u 'Aden dendānı
Şūretā Keşmiridir baħsañ o Hindū gūyā
29. Bağmayup hiç Țarab-efrūz-ı vişāle giresin
Yā Ĥasankeyf ile bulunmasa da Țalsun tenhā
30. Būsına teşne imiş dilberim āğyār ammā
Her señe eylesün 'ayn-ı ĥayātı icrā
31. Yere bul olsa eger Țaşlıca yerde var bāt
Çayın iç her dereniñ vērse gerek rūħa ĥidā
32. Bi'l-bezāhe görüp İstanbul'u düşme ĥalat
Eski dārundur ol varlığda eyle du'ā
33. Hele ey **Ferdī** bu vādīde teferrūc gücdür
Var iken ŧehr-i Stanbul'da gürüh-ı zurefā

DER-ḤAḤ-I NEFY-İ VÜCÜD NĀBĪ EFENDİ*mefā'ılün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün***I**

1. Bu gülistānda benümçün ne gül ne şebnem var
2. Bu çārsūda ne dād ü lezzet ne dirhem var
3. Ne kudret ne taşarruf ne biş ü ne kem var
4. Ne kuvvet ne ta'ayyün ne zaḥm u ne merhem var
5. Bu kār-ḥānede bilsem neyüm benüm [nem]²⁸⁷ var

II

1. Vücüd cūd-i İlähî ḥayāt baḥş-ı kadīm²⁸⁸
2. Nefes 'aṭiyye-i raḥmet kelām fażl-ı kadīm
3. Beden binā-yı Hudā rūḥ nefḥa-i tekrīm
4. Kūva vedī'a-i kudret ḥavās şun'-ı ḥakīm
5. Bu kār-ḥānede bilsem neyüm benüm [nem]²⁸⁹ var

III

1. Bu kār-ḥānede bir başka kār-ı bārum yok
2. Ne varsa cümle anuñdur benim özge kārüm²⁹⁰ yok
3. Cihāna gelmede gitmede hiç ihtiyārum yok
4. Benüm benüm diyecek elde bir medārum yok
5. Bu kār-ḥānede bilsem neyüm benüm [nem]²⁹¹ var

²⁸⁶ Ali Nihat Tarlan, *Nabi Divanı I. Cilt*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2011, s. 169-172.

²⁸⁷ Mecmuada eksiktir.

²⁸⁸ kadīm: kerīm D.

²⁸⁹ Mecmuada eksiktir.

²⁹⁰ kārüm: varum D.

²⁹¹ Mecmuada eksiktir.

IV

1. Zemīn bisāt-ı kudret²⁹² çerh hayme-i ‘azamet
2. Nücüm-ı sâbit-i seyyârede meş‘al-i kudret
3. Şahâ’îf cihân netîce-i cūd-ı hazâ’in-i rahmet
4. Şahâ’îf-i şuver-i kevn şihne-i hikmet
5. Bu kâr-hânede bilsem neyüm benüm [nem]²⁹³ var

V

- [132b]1. Vücüd ‘ariyetidür hayât emânetdür
2. ‘İbâda da‘vî-i mülk iddi‘â-yı şirkedür
 3. Kuluñ vazîfesi teslîmdür itâ‘atdür
 4. Bana kulum didügi luţfdur ‘inâyetdür
 5. Bu kâr-hânede bilsem neyüm benüm [nem]²⁹⁴ var

VI

1. Benüm faķir-i tehî-dest cūd Haķķuñdur
2. ‘Adem benüm şifatumdur vücüd Haķķuñdur
3. Zuhūr-ı hestî vü būd ü ne-būd Haķķuñdur
4. Temevvüc-i yem-i ğayb ü şühüd Haķķuñdur
5. Bu kâr-hânede bilsem neyüm benüm [nem]²⁹⁵ var

VII

1. Ta‘ayyüşüm kerem-i sufre-i ‘aţādandur
2. Tenefüsüm nefes-i rahmet-i Hudādandur
3. Veżā’ifüm der-i in‘âm-ı kibriyādandur
4. Revâtibüm ni‘am u maţbah-ı kazādandur
5. Bu kâr-hânede bilsem neyüm benüm [nem]²⁹⁶ var

²⁹² kudret: kader D.

²⁹³ Mecmuada eksiktir.

²⁹⁴ Mecmuada eksiktir.

²⁹⁵ Mecmuada eksiktir.

²⁹⁶ Mecmuada eksiktir.

VIII

1. Naşībsiz alamam rızķımı hūşk ile terden
2. Ne āsmān u zemīnden ne baħr ile berden
3. Gelür maķadder olan [deñlü]²⁹⁷ nuķre-i zerden
4. Ziyāde ķabz ēdemem rızķımı muķadderden
5. Bu kār-hānede bilsem neyüm benüm [nem]²⁹⁸ var

IX

1. Saṭūr-ı mevc-i havādiş rusūm-ı hāme-i şun^ç
2. Cerīde-i dü-cihān naķş-ı kār-hāne-i şun^ç
3. Libās-ı arz u semā tār-ı pūd-ı cāme-i şun^ç
4. Şuhūş-ı nās temāşīl-i şeh-nāme-i şun^ç
5. Bu kār-hānede bilsem neyüm benüm [nem]²⁹⁹ var

X

1. Şabāhı şām u şeb-i tīre vü nehār ēdemem
2. Hevāyı āteş ü āb ābı haksār ēdemem
3. Sipihri sākin-i gühārı bī-ķarār ēdemem
4. Hāzānı kendü murādımca nev-bahār ēdemem
5. Bu kār-hānede bilsem neyüm benüm [nem]³⁰⁰ var

XI

1. ‘Ademden étđi beni ķudretle ber-āverde
2. Ğıdāmı eyledi āmāde raħm-ı māderde
3. Nevāl-i zāhir ü bātınlā étđi perverde
4. Benümle çekdi zuhūr-ı cemāline perde
5. Bu kār-hānede bilsem neyüm benüm [nem]³⁰¹ var

²⁹⁷ Mecmuada eksiktir.

²⁹⁸ Mecmuada eksiktir.

²⁹⁹ Mecmuada eksiktir.

³⁰⁰ Mecmuada eksiktir.

³⁰¹ Mecmuada eksiktir.

XII

1. Tecelliyât-ı Hudâdur açılsa çeşm-i şu'ûr
2. Ta'avvurât-ı 'avâlim teceddüdât-ı umûr
3. Bürûz-ı genc-i hafîdür bu lücce-i pür-şûr
4. Bu kâr-ı bâr-ı İlâhî bu tûmturâk-ı zuhûr
5. Bu kâr-hânedede bilsem neyûm benüm [nem]³⁰² var

XIII

1. Gehî tehî [vü]³⁰³ gehî pür hazâ'in-i imkân
2. Şuver-nümâ-yı nevîn şîşe-hâne-i devrân
- [133a]3. Ğarîk³⁰⁴ mîve-feşânlıkda Nâbiyâ her ân
4. Bu köhne bâğ-ı perişân-hevâ-yı rû-be-hazân
5. Bu kâr-hânedede bilsem neyûm benüm nem var

D.1

87

[MÂHİR]

BERÂY-I ESB Kİ ÂĞÂ-YI ZİŞÂN-I A ʒĀ GERD BE-CÂNİB-İ

MÂHİR ŞERİF EFENDİ

fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1. Eşheb-i hâmeye çokdan arar idim bir eş
Vérdi bir bârgîr ağâ tıbkı şanâsın kardeş
2. Reviş ü cünbüşünü görse hıyâd-ı gerdün
Tûle-i çarhda bulunmaz aña der zî pâdeş
3. Ne yana şarf-ı licâm etse taşşarruf kâbil
Renc-yâb olmaz eger rākibi olsa Aḥfeş

³⁰² Mecmuada eksiktir.

³⁰³ Mecmuada eksiktir.

³⁰⁴ Ğarîk: Ğarîb D.

4. Mānī taṣvīr édemezdi hele naḳşıñ görse
 aleme gelmez olan andaki ḥüsn-i dilkeş
5. Bulamaz kimse menend aña bu gökde yérde
 Gezse cānbāz-ı ḥayāl kişver-i Hind ile Ḥabeş
6. Aña Bağdād mişl-i mertebe-i āḥātdır
 ‘Aşerāt anda ne mümkün bulunursa üç beş
7. Göricek cünbüş ü reftārını esb-i Rüstem
 Sıķlet-i ğayret-i reşķ ile olupdur ebreş
8. Fārisiñ ṭab‘ını bilmekde ‘aceb dānādır
 Hep muvāfiķ ḥarekātı degil ancaķ serkeş
9. Māḥaşal şīve-yi reftār u tenāsüb ancaķ
 Bunda cem‘ olmuş ‘aceb aña ne mümkün benzer eş
10. Baṭṭ-ı baḥrī gibi deryāda şināvār ancaķ
 Bāḥr-i sām ola mı böyle ne mümkün yüzkeş
11. Bir ğarīb himmeti var bu feresiñ ey **Māhir**
 Feth-i Bec zikri dilinde daḥı aĝzında şebeş

88

DER-SİTĀYİŞ-İ VELĪYYÜ’N-Nİ‘AMĪ

mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. Ey maḥrem-i gencine-i esrār-ı ma‘ānī
 Vey kişver-i mülk-i ³⁰⁵ Rüstem-i şāni

³⁰⁵ Kelime okunamamıştır.

2. Her ŧu'le-i nu'kuñ ki vérir mevc-i lebiñde
Yākūta döner āteŧ-i haŧmet leme'ānı
3. Ser kırtaramaz ehl-i sitem tıgıñ elinden
Vérmekde mu'arız gecinen cevr ile cānı
4. Hūrŧid olamaz cevher-i tenüñle berāber
Per-sürüŧ éder ŧu'le-fürüz olsa cihānı
5. Baħr-ı keremi haṽŧala-i cūda ŧıgıŧmaz
Bir tāl'atı hoŧ dāver-dāzı zāmanı
6. Deryā-yı himem hele pāsbān-ı cihān kim
Dergāhı kamū ehl-i diliñ kehf-i emānı
7. Tedbiri vérir tab'-ı Aristo'ya hacālet
Varmaz süħanı pākiniñ esrārına kānı
8. Haħk rehber ola ŧa'ŧa'a-i fıtrat-ı pāke
Tevfıķ éde 'uķbāda da firdevs-i cinānı
9. Vaŧfindan kalem ŧevke gelüp yazdı ŧafādan
Ser-levħa-i ta'zime bu tedbirle anı

VEHBİ EFENDİ

mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün

- [133b]1. Ne hızra ne h̄od bedreḳā-i rāha niyāz ét
 H̄aḳḳ éde saña³⁰⁷ hidāyet dil-i gümrāha niyāz ét
 Verzişker oluben³⁰⁸ nāle-i cangāha niyāz ét
 Süre gör³⁰⁹ h̄ake yüzün ol ulu dergāha niyāz ét
 'Ālemde ne dervīşe ne h̄od şāha niyāz ét
 Bir kār ki düşvār ola Allāh'a niyāz ét
2. Destiñde olur ise eger rişte-i āmāl
 Endişe kilidi gibi bir 'uḳde-i eşkāl
 Fettāha niyāz eylemede eyleme ihmāl
 Yalvar H̄aḳḳ'a olma sebab-i zāhire meyyāl
 'Ālemde ne dervīşe ne h̄od şāha niyāz ét
 Bir kār ki düşvār ola Allāh'a niyāz ét
3. Allāh'dur éden herkesiñ müşkilin āsān³¹⁰
 H̄aḳḳ éde bunu cümlemize añlamak ihsān
 Her merd-i gedā³¹¹ kendi ser-i kārına hayrān
 Senden beter almaz³¹² dahı ser-geşte-i devrān
 'Ālemde ne dervīşe ne h̄od şāha niyāz ét
 Bir kār ki düşvār ola Allāh'a niyāz ét
4. Maḥlūḳa niyāz étmek için ger ola şādır
 Bir ḳatre-i eşkiñ girih-i naḳd-i haṫādır

³⁰⁶ Hamit Dikmen, *Seyyid Vehbi ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1991, s. 458-459.

³⁰⁷ Divanda yoktur.

³⁰⁸ oluben: olup D.

³⁰⁹ süre gör: sür D.

³¹⁰ Allāh'dur éden herkesiñ müşkilin āsān: Allāh'dur insānuñ iden müşkilin āsān D.

³¹¹ merd-i gedā: mīr-i gedā D.

³¹² almaz: añlar D.

Bir müşkili feth étmese Hakk bātın u zāhir
Dervīšiñ elinden ne gelür şeh neye kadir
‘Ālemde ne dervīşe ne hōd şāha niyāz ét
Bir kār ki düşvār ola Allāh’a niyāz ét

5. Sa‘y eyle ki hem sālīk ü hem mürşid-i rāh ol
Öz başına hem bende vü hem ‘āleme şāh ol
Étme³¹³ şuvere nazār perde-keş-i rüy-i nigāh ol
Āyīne gibi şāf nazargāh-ı İlāh ol
‘Ālemde ne dervīşe ne hōd şāha niyāz ét
Bir kār ki düşvār ola Allāh’a niyāz ét
6. Sulţān u gedā şeyh ü mürīd olmasa farzā
Sen kalsañ idi dehrde ancağ tek ü tenhā
Ol demde kime eyler idin ‘arz u temennā
İmdi hele benden saña pend ey dīl-i şeydā
‘Ālemde ne dervīşe ne hōd şāha niyāz ét
Bir kār ki düşvār ola Allāh’a niyāz ét
7. Bir dil ki meşāmında ola şemme-i vaḥdet
Olur nazārında gül-i taşvīr bu keşret
Erbāb-ı televvünde olan mā’il-i şūret
Şāhī vü gedāyī ola şūretten ‘ibāret
‘Ālemde ne dervīşe ne hōd şāha niyāz ét
Bir kār ki düşvār ola Allāh’a niyāz ét
8. **Vehbī** gibi³¹⁴ kıl ḥall-i İlāhīyi darā‘et
Ol muntazır-ı feyż-i fütūḥāt-ı icābet
Ne kimseden eyle taleb-i luṭf u mürüvvet
Ne şebnem³¹⁵ gül³¹⁶ bağla ne çek minnet ü himmet

³¹³ étme: bakma D.

³¹⁴ gibi: gice D.

³¹⁵ şebnem: şeyha D.

³¹⁶ gül: gönül D.

‘Ālemde ne dervīše ne ĥod şāha niyāz ét
Bir kār ki düşvār ola Allāh’a niyāz ét

D.1

90

mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün

- [134a] 1. Ĥudā göstermesin ekdār u ālām
Fevādīñ görmeye ġuşşa u aġmām
2. Nıgeh-bānıñ ola Ĥazret-i Yezdān
Mu‘īniñ ola ħande étseñ iġdām
3. Dili pür-ĥün ola cümle ‘adūnuñ
‘Aleyhiñde gezen olmaya ber-kām
4. Defī‘-i bid‘at olmaġ için yaratdı
Vücūduñ ĥazret-i aĥlāġ-ı ‘ālem
5. Daĥı Ĥazret-i Bektaşın ocāġı
Yüzünden fürce bulsın nice eyyām
6. İlāhī suçların ‘afv ét dü ceysiñ
İki cānib ħamūsunu ehl-i İslām
7. Biri ikmāl-i ‘arz için şavaşdı
Biri emr-i mülūku étđi itmam
8. Stanbuldan berü āzer olduġum
Beni āzād édesin ez dām vām(?)

9. Eger Şi'rimde var ise saĳāmet
ĶuŐura baĳmaĳıl eyle bed-nām
10. Seyāhat ētdi zihnimi periŐān
Piyāde gezmek ētdi şab'ımı ħām
11. Ayetü'l-yevm-i bilbābü's-sa'adet
Ve ercūmeniń ħaylāyāzü'l-ikrām
12. Bu ebyātı gelüp ħūznini kemter
Ĥurūf-i mu'cem ile ētdi inzām
13. Sekr-i cennetde ğilmān dēdi tāriĥ
Bu çal'aya muĥāfiz oldun encām

91

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Éden ħūkm-i ezeldir kā'inātı ser-te-ser ħādiŐ
Belī faĥr-i cihāndır ħādiŐāt icādına bā'is
2. Žiyā-yı feyz-i nūra secdeden i'raz ēdüp ammā
Sürüldü ğill-ı nār-ı řavĳ-ı la'netle Ebu'l-Ĥāris
3. Yeter burhān-ı vāzilĥ kıŐŐa-i Hābildeki ĥālet
Kulaĳıń Ķābil-i irŐād olup ten ħufresin bāĥis
4. Dilā 'ahde vefā şıl bezm-i şurba intisāb ét kim
Olur merdūd-ı dergāh-ı Ĥudā peymān-Őiken nākes
5. Ğariĳ-i lücce-i mevc-i yemm-i řūfān-ı Nūĥ oldum
ÉriŐdir 'urve-i tār-ı nigāhın el-amān Yāfes

6. “Neffāsāti ‘ukad”³¹⁷ her çend oğursa Tebbet virdin
Dem-i feyz açdığı dilbendini hiç bağlamaz nāfes
7. Tavāf-ı Ka‘be-i hüsniñde şā’im der dilim cānā
Bilürsün muharrem olmaz sa‘y Beytullāh’da rāfes
8. Perīşān hāl olup hayfā gönül eglencemiz yoğdur
Var ise peyk-i āhim kaldı zūlf-i yārda mākes
10. Hādīs-i mārı yād eyler şeb-i yeldā mı elbetde
O serv-ķāmetiñ zincir-i zūlfünden olan bāhis
11. Zemīnī münbit nazma olaldan büzd-ger hāme
Bu resme tohm-ı zībā olmadı pāşide-i hādīs
12. Bu mümzī huccetiñ mazmūnu şāhim şāhid-i hāldir
Ki sensin genc-i āşār Lebīd ü Şevket’e vāris
- [134b]13. Cenāb-ı Hāzret-i ‘Oşman āga şāhin-bālā kim
Odur bu inhirāt-ı silk-pirā nazmına bā‘is
14. Olurdu naţ‘ına ruħ-sūde fī’l-hāl nezdine gelse
Neçe fāris piyāde şāh māt ferzāneler hāris
15. Yemin etsem dehrde gevher ferd olduğı hāşā
Meyān-ı rāst-gūyān-ı haķīkatde olam hānis
16. Nigāh-ı çeşm-i şehbāzı süzöldükçe olur mahūt
Hümā evc-i felekde yerde polād-pençe-i hāris
17. Umūr hāl u ‘ağd u fitķ u ritķı kendine maşşūş
Olup haķķında gūyā müfred-icāz eda bāhis

³¹⁷ “Düğümlere üfleyen üfürükçülerin şerrinden.” (Felāk Sūresi/ 4)

18. ‘Alī ş̄ir-i ğazanfer hūner bir zamzām zaygam fer
Esed bir cūnd-i Ḥayder ğamze-i merriḥ olup mā’is
19. V́erir āşār-ı nazmı evvelīne ş̄ive-i ḥayret
Odur Ḥassān-ı ş̄ānī ey relāyı ş̄imdi ben ş̄ālīs
20. Bi-Ḥamdillāh bepā ‘Ālī ş̄ad vere érđi ḥiddetle
D́edi tāriḥine hātif vezāretle édüp velā’is

92

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Ḥamdülillāh zehī ḥikmet Settār u Ḳadīr
Eyledi çarḥa yine devr-i vefāyı tedbīr
2. Rūft ü rúb eyledi ferrāş-ı meserret yekser
Gerd-i ğamdan nola ğam-ḥāne-i dehrī taḥīr
3. Ser-te-ser oldı ḥarīm-i dil-i erbāb-ı hūner
Hecme-i şevḳ-i nev-āşār ile pīrāye-pezir
4. Oldı her meclise tertīb-i bisāt-ı behcet
Nola āmāde hep esbāb-ı şafā-yı şeb-gir
5. Keh-keşān kemeri bend-i meyān étdi felek
Ḥizmete seb‘a-i seyyāreyi kıldı tesyīr
6. Ḥücre-i tarḥ-ı nev-āyīn zamīre ş̄imdi
Ferş-i revnaḳ-şiken-i ātlas-ı eyvān eşīr
7. Zühre raşş-āver olup ḥacle ki müşteride
Şeb-çerāğ olsa sezā tā-be-seḥer māh-ı münīr

8. Zuhaliñ hançer-i perrânını almış Keyvân
Tîğ-i Merîhi alur istese kâr-ı şemşîr
9. Pâlaheng eyledi abdâl dehr-i hürşîdi
Tâ éde himmet-i pür-feyzi kemâl te'sîr
10. Cem' olup tekye-i 'irfâna çün erbâb-ı kemâl
Kıldılar encümen-i reşk-i şüreyyâ taşvîr
11. Eyleyüp feyz-i çerâğ emeli şu'le-fürüz
Pertev-i şem' baħliñde tûra nazîr
12. Hâbbezâ mecma'-i pür-feyz-i Hudâ'dır kim éder
Sırr-ı cân ile dem-i bezm-i elesti tezkîr
13. Çıkdı erbâb-ı gönül devr-i semâ' pür-şevk
Ney gelüp nâleye çün bülbül-i şürîde şağîr
14. Rûz engüşt ile her muksim bend-i muṭrib
Hızr-veş eyledi bir çeşme-i hayvân tefcîr
15. Dîde-düz idi peyâm-âvere erbâb-ı vefâ
Geldi bir nâdire güftâr-ı sülhan-senc sefir
16. Eyledi bezm-nişînân harîm-i hâşşî
Bu feraħ-baħş peyâmıyla ser-te-ser tebşîr
17. Yediler çıkdı dédi müjde édüp târîhiñ
Pâsbânzâde dilîr oldı sa'âdetle vezîr
18. Ne verir âşaf-ı naḳkâd-ı Skender-dâniş
Öyle âşaf ki feṭânetde Felâṭün-tedbîr

19. Kılısun hüküm-âmûz-ı me‘ânî temkîn
Şîr-i kerrâr-ı dağādâder-i Hayder-i şemşîr
20. ‘Ukde hallâl-ı ümem hayr-güşâ-yı ‘âlem
Râyet-efzâ-yı himem âşaf-ı ferhunde zamîr
21. Kâhramân-ı rezm-i zafer-âver Rüstem-şavlet
Şaff-ı düşmen-şiken ma‘reke-ârâ-yı dilîr
22. Maşlahat-sâz-ı enâm ‘arîf-i esrâr-ı nizâm
Âşaf-ı hayr-ı be-nâm ‘akıbet-endîş-i başîr
23. Éde şahnâme-nüvisân belâgat-ı imlâ
Böyle evşâf u medîhinde tırâz-ta‘bîr
24. Âşaf hem şübem ü behmen hürşîd-i ‘alem
Maţla‘-ı nûr-ı kerem gurre-i garrâ-yı yesîrâ
25. Müsteşâr-ı vüzerâ-i müşîr envâr-ı hüdâ
Dâver-i ‘ukde-güşâ şafder-i şiddîk-ı zamîr
26. Berr-i mekkî menkâbet ü Kîsrâ vü Dârâ haşmet
Ca‘ferî Midhat ü Behrâm şerâ’ir tedmîr
27. Âşaf-kâr güşâ Hazret-i ‘Osmân Pâşâ
Bâht u iqbâli müşârâke ‘alem oldu müşîr
28. Ol ki şehbâz-ı şikâr-ı efgan-i fikri eyler
Tâ fezâ-yı ceberût üzre şayyâd-ı nahcîr(?)
29. Ol ki kahrına şemşîri havâşş-ı halkı
Eylemiş şüret ü ma‘nâ-yı tamâmen teşhîr

30. Ol ki hāk-i der-i iqbālī melāzī cūdī
Dāye-dār-ı kerem erbāb-ı recāya iksīr
31. Kārger-i emr-i nüffāzı eger emr etse gelür
‘Ayn-ı hāşşiyet-i eşyāya lüzümü tağyīr
32. Cem‘-i ezdāda te‘alluḡ éder ise re‘yi
Gerden-i şīre éder çeşm-i gāzālī zincīr
33. Şu‘le ‘aḡlı şu‘ā‘-ı meh-i tābāna serī‘
Pertev-zāyı ziyā-bahşı çü hūrşīd-i şehīr
34. Dem-i tāb-ı gāzabı érse eger gül-zārā
Ola hem hālet-i şiddetiñe meşvā-yı sa‘īr
35. Érse bir dem eşer-i bād-ı şabā-yı cūdī
Vādī-i düzah-ı mülke ola firdevs maşīr
36. Āşafā dader-sādādır Aḡmed-sīmā
Eylerim maḡmedet ü medḡini dā‘im tekrīr
37. Baña sermāye-i cāvīd-i ḡayāt oldu hele
Bu peyām-ı feraḡ-engīz vezāret-tefsīr
38. Bir ramaḡ ḡaldı idi hecme-i ekdār-ı ḡumüm
ḡul ki ‘ālem-i ‘uḡbaya éderdi tesyīr
39. Yürüyüş étmişdi hısn-ı haşīn-i ḡalbe
Her ḡaraf leşker-i bī-dād-ı sipīhr-i şerīr
40. Nīce demdir ki ḡubār-ı ḡam-ı dehr étmişidi
Müverred şaf-ı muşāfāt u vifāḡı tekdīr

41. Ya'ni dāhil olalı Tırnova'ya ³¹⁸
Güyyiā oldı kuluñ tā yed-i küffāra esir

[135b] 42. Dāverā Tırnova'da hüküm ü şeriat merfū
Şer'e ancak ulemā zümresi eyler tevķir

43. Maḥfil-i şer'i şerife ne gelür ana gider
Eyliyor voyvodolar cümle umuru tedbir

44. Teḳaddür var ise ittiḥāda kıra ḥācīm
Her birinde şu başı zulm ile eyler tezvīr

45. Görmedim Haḳḳ bu ki bunlar gibi zālim ḡadd'ār
Eyliyor zulmü mübāḥāt ile dā'im tevķir

46. Yokdur āsarım Ahmed'in eser bunlarda
İ'tikādında ḥālel var nice mümkün teczīr

47. Her birinde nice evşāf-ı denāyim derkār
Görmedim böyle melā'in ḥabāset-tahmīr

48. Olmaya ḥavf-i Hudā hem ḥazer-i şer'i şerif
Ne éder ḥaşyet-i şāh olmaya hem bīm-i vezīr

49. Teḳaddür eylesem āḥvālini tafşil ü beyān
Olamaz māhū Haḳḳ'a olur elbet taḳşīr

50. 'Arife nebze işāret olagelmiş kāfi
Eyler ebrās şudā' olsa ḥikāyet tekşīr

³¹⁸ Kelime okunamamıştır.

51. Anları şāram destūra havāle kıldım
İntikāmım ala ahhār-1 meded-kār-1 habīr
52. Çāre-sāz olmaz ise baña medār-1 luṭfuñ
Görünür şūret-i berbādı versem tazrīr
53. ıl du‘ā niyet-i şāfī ile ishā ayrı
Bula dergāh-1 icābetde havāşş-1 te’sīr
54. Tā-be-aşr éde Hūdā çār-cihetde zātīñ
Zafer u nuşret ile nām-ver-i ‘ālem-gīr
55. Ola fark-efgen nuhs-1 ser a’dā tīiñ
Her bir emrinde ola ‘avn-1 Hūdā yār-1 zahīr

93

İSTİHRĀC-I KEMĀL PAŞAZĀDE

mef‘ūlü / mefā‘īlü / mefā‘īlü / fe‘ūlün

1. Çün ‘öşr-i elf haddine bābān olacadır
Her cāde azāb-1 şiddet zeyyān olacadır
2. Sūkkān bir baırde mütezelsil ola cümle
Pencāh ile penc ol deme bürhān olacadır
3. Nesnās şıfāt hem güneh-i nās içre şitābān
Hayvāna sezā hilat-i insān olacadır
4. Şer‘ ehline ālib ola ‘orf-i ehl dēmişler
‘Arz ehli vakārīñ şıya noşān olacadır

5. Serverleri ser cümle selāṭīn-i cihānīñ
Esrār-ı hafāyāt ile hayrān olacaḡdır
6. Tārīḡ-i ġarā'ibde zuhūru daḡı ol ḡīn
‘Ayn üzre nefr-i ‘āmla fermān olacaḡdır
7. Üstüne varup gitmege kuvvetli gerek er
Her cānibe ol şāḡib-i fermān olacaḡdır
8. Çün bencde(?) evlāda göresin ḡāl-i cihān
Her ehl-i hevā yer ile yeksān olacaḡdır
9. ‘Ubbād cahil ola ‘ābidleri fāsīd
Yüz yıl kamu ‘ālemlere ḡüsrān olacaḡdır
10. Ḥaḡḡ şūretine girmekle defter-i buṭlān
Rā'ic bu cihān ḡalḡına yalan olacaḡdır

[136a] 11. Zūlmü yürüdüp şūret-i ‘adliyle şitābān
Emn olmayacaḡ cümle perişān olacaḡdır

12. Mi’eteyn de belā miḡnet ile ḡaḡṭ ü ġılādan
Şıḡanda şitā berḡ ile bārān olacaḡdır
13. Bir kāfiri göricek sāl éde bir vāz
Ol ‘āḡıbetinde benī aşfar olacaḡdır
14. Āḡir olıcaḡ éde nidā-yı “*limeni’l-mülk*”³¹⁹
Cem‘iyyet-i zūlm ehli perişān olacaḡdır

³¹⁹ “O ġün onlar (kabirlerinden) meydana fırlarlar, kendilerinden hiçbir şey Allah’a karşı gizlenmez. Bugün mülk kimindir? Tek ola, her şeyi kudret ve hakimiyeti altında tutan Allah’ındır. (Mü’min Sûresi /16)

15. Şeyhiñ didüğü sîn utanur ‘âkıbetinden
Ol etdiği tedbîre peşimân olacaqdır
16. Bir maḥlaş-ı zikrinde tezkîr éde her bār
Fikrindeki tedbîrleri şeytân olacaqdır
17. Ḥaḳḳ’ıñ keremiyle yetişür ‘âleme imdād
Bâzübendi ḥamā’il getüre ân olacaqdır
18. *İslām se-ye‘ūdu garīben* buyurupdur
Bu dem iki yüz dörtteki i‘lām olacaqdır
19. Seylāb-ı ḳahr-ı nehr-şifat çalkayup her cāh
Dü sālde de rûz-ı gümân olacaqdır
20. Dem olmaya dem tutmuşken ḥaste cihāmı
Ḳaşd olduğu dem ḳan bedeli cān olacaqdır
21. Mürşidleri merdūd ola sultān-ı cihāmıñ
Kecrevleri fir‘avn ile hāmān olacaqdır
22. Ḳahhār ki celāllense iclāli ola maḫhar
Gerçek didiği defteri yalan olacaqdır
23. İsnā mi’eteyni elf ile devrān olacaqdır
Devirde varıcaḳ ekşerī ḳurbān olacaqdır
24. Seretān-ı naḥs ile ‘ulvī Ḳur’ānı
Vaḳtine degin taḳımı mihmān olacaqdır
25. Mısra içre düşüp zulm-i ‘âlemi gör
Ḥaddi el-emandan görünüp Rus ile su‘bān olacaqdır

26. Kırmışun sîrâyet şüretde Süleymân
Deyr içre alup cümlesi ruhbân olacadır
27. Gel arra-i şâliş ü selîm ‘aynı yaînî
Seeri mesned-i mîraşına tebân olacadır
28. Zagrâ’da muzaffer dâdi dâ’im eseri var
Beyzâde ki halkı zülfüne bürhân olacadır
29. Bî-dâd ile Badâd muztaribü’l-hâl
Bî-renk-i bar-ı teng ³²⁰ olacadır
30. Nal-ı meşâlet müberrâyı müverrah dâri
Sehm-i zafer ile yeni dîvân olacadır
31. *Elamdü limen ‘izzü men celle celâlihü*
Lâ- tedrike illâ başâr ol ân olacadır

94

IT‘A-İ KEMÂL PAŞAZÂDE

1. Kişi vaanında ne adar olsa â‘lâdan
Durduça aar olur ednâdan
2. ‘ar-ı deryâda iken dürr bulmaz kıymetini
Baş üzre götürürler ıkıca deryâdan

³²⁰ Kelime okunamamıştır.

KAŞİDE-İ NÜRİ EFENDİ DER-SİTAYIŞ-İ VELİYYÜ'N-Nİ'AMİ

fā'īlātūn / fā'īlātūn / fā'īlātūn / fā'īlūn

- [136b]1. Dā'imā kılsun mu'azzez hālīk ins ü peri
Ol sa'adet-mend 'ālīşān u sāmī gevheri
2. A'nī Pāsbānzāde Hāzret-i 'Osmān Ağa
Kim odur dünyā Vidin eşrāfınıñ a'zameti
3. Tā ezelden olmuş isti'dād-ı Bārī dād ile
Zāt-ı sa'd āyātı sādāt-ı kirāmıñ serveri
4. Zāhiren gerçi kabāda gösterir zātıñ velī
Bāṭinen oldur 'abā erbābınıñ tāc-ı seri
5. Feyz-yāb olmağla sırr-ı noktadan işrāb éder
Nuṭk-ı şīrīn-lebi sāķī-yi havz-ı kevşeri
6. Hālin idrāk eyler anıñ zāhid-i zāhir-perest
Gāv-ı pervārī bilürse qadr-i ta'm-ı sükkeri
7. Haḳḳ budur aşhāb 'ilm-i şer'e ta'zīm étme
Bir 'adīlī yoḳ mişāl-i sāye-i peygamberi
8. Ol kadar cem'-i kütüb kılmış güher cild-i laṭīf
Burc-ı rahmet aḥterī dürc-i hidāyet cevheri
9. Her biriniñ hüsn-i haṭṭı 'aşıḳa tezkīr éder
Haṭṭ-ı müşkiñ 'izār şāhid-i meh-peykeri

10. Sā'ir esbāb şukuh ü haşmet ü dārātınıñ
Vaşfını tanzīme kâşır şā'irānıñ ekşeri
11. Bāb-ı devlet-i intisābında olan huddāmınıñ
Her biri bir pişe-i ceng-i vegā şīr-i teri
12. Cümlesi ammā füyüz-ı ma'rifetden behre-yāb
Bā-huşūş ol kātibü's-sırr-ı şerīfū'l-manzari
13. Münşi-i dīvān-ı çarh a'ni' ũtārid müsteħaķ
Bir kalem-i şākir-āsā olsa şākird-i deri
14. İşte bu rüşen-delil müdde'ī efrūzudur
Zātınıñ olmasına ehl-i kemāliñ bir teri
15. Re'yidir hem-siniñ sedd-i āhenin bend ü sedīd
Tab'ıdır reşk-āver Āyīne-i İskenderi
16. Şu'le-i mihr-i münīr himmet-i ũlyāsınıñ
Zerresin vaşf édemez tā rüz-ı maşşer enveri
17. Nāhun-ı engüş-ti destīn vérmezim hāteme
Hātemiñ yüz yılda hālķa vérdigi sīm ü zeri
18. Rüz-merre hem vérüp kıлмаķda hem bezl ü nişār
Ma'den ü deryā gibi ecnās-ı dürr-i gevheri
19. Hem kerīm ü raķīm ü hem hālīm ü hem selīm
Hem vaķūr u hem ğayūr u hem cesūr u hem ceri
20. Hem keman-keş hem tūfeng-endāz u hem tīze-ğüzār
Kuvvet-i bāzūda Rüstem déense şāyān u ğarriyy

21. Darbına tākāt getürmez tīg-i āteş-tābınıñ
Düşmeniñ bülād pūş olsa ser-ā-ser ‘askeri
22. Qahramān ‘arşa-i saṭvetiñe olsa yaqışur
Yāl ü bāl esb-i iqbāli hümānıñ şehberi
23. Zevraḡ-ı dil-cūda ahyānā gören dātın éder
Burc-ı ābīde taḥayyül āfitāb-ı ḥāveri
24. Ol mūnaḡḡaş ol muṭallā zevraḡ-ı pür revnaḡıñ
Māh-ı nevāzı sipihr olsa revādır lengeri
25. Bir serāy-ı zull-küşā inşā buyurdu kim felek
Görmemişdir andaki naḡş ile zīb ü zīveri
- [137a]26. Ol ḡadar vērmiş leṭāfet kim gören ḡayrān olur
Resm-i ressāmān-ı mānī mān u naḡş-ı āzeri
27. Nola teşbīh eylesem ḡülşen-serāy-ı cennete
Qaşr-ı Şirīn u Ḥavernaḡ’dan feraḡ-zā harīri
28. Fī sebīlillāh o nūr-ı ‘ayn-ı erbāb-ı seḡā
Şu gibi ḡayrāta ḡarc étmekde māl u aḡarı
29. Her sene eşvāb-ı nev ilbās édüp ḡandān éder
Bī-‘aded tıfl-ı yetīm ü duḡter-i bī-māderi
30. Ḥāṭır-ı mūrı şikest étmez olup renciş-resān
Pā-zede eylerse mār-ı mażarrat-āveri
31. Ya‘nī ehl-i ‘arḡa ḡaddinden füzün ikrām édüp
Ḡatl éder sevmez mezālīm kış(?) pür-şūr [u] şeri

32. Dér idim ben fitneden devrinde hālīdir Vidin
Gömsem gerdāne-i hāl-i garrār-ı dilberi
33. Oldu hem pir rütbe pür emn ü emān eṭrāfı kim
Reh-revānıñ düzd ü rehzetdir delīl ü rehberi
34. Her ne tedbīr étse taqdīre muvāfıķ gelmede
Ḥabbezā iķbāl-i saht u ṭālī^ç sa^çd-āḥteri
35. Naķl éderler isnāyān tevārīḥ-i selef
Ḥazret-i Sulṭān Maḥmūd kerāmet-perveri
36. O şecā^çatkārıñ ecdād-ı ğazā mu^çtādına
Eylemiş girye-künān ḥayr du^çā-yı bīmeri
37. Bu du^çā-sārı olup evlādınıñ evlādına
Ḥaşre dek olmaz mı Bārī her biriniñ yāveri
38. İşte oldu hem olur kādı vü dānī dostum
Düşmenān-ı ḥāndānı ķahr-ı Ḥaķķıñ mazḥarı
39. Buyurılur ise sezā-var nigāh-ı iltifāt
Ey ^çaṭā pāşān-ı devrānıñ mekkār-ı mükesseri
40. Edhem kil-k-i siyeh perçem bu devlet ḥ^vāhınıñ
^çArşa-gāh-ı ^çarzuḥālinde kıla cevlan-geri
41. Bende bilmem ķanĝı derdim ^çarż u taqdīm
Zülf-i ḥübānıñ ne ķābildir şümār-ı mevleri(?)
42. Ḳātibī begli raķam kılmaz isem zincir olur
Çekdigim ekdār-ı dünyānıñ suṭūr-ı defteri

43. H̄vāce-i dīvān iken dīvāne kılmıŝdır beni
Tāli‘-i ma‘kūs u cevr-i devr-i çarh-ı hayberi
44. Nemçe-gān olmağ degil mānend-i nehr-i Tuna
Cūŝ édüp ağsa demīdir çeŝmimiñ eŝk-i teri
45. Hālime yerde beşer gökde melek giryān olur
Ey fūrūğ-ı re’y-i reŝk-i mihr u māh müŝteri
46. Ez-każā-yı asumānī Yergögi’ye nāgehān
Nemçelü küffārīñ geldikde haylī leşkeri
47. Dalķılıç oldum hemān-dem cānla serdī geçüp
Gerçi kesb étdim meŝüvv bāt-ı(?) cihād āŝğarı
48. Yağdı ammā hānemi bu ħalb-i virānem gibi
Kāvildi eflāke resīde-i dūd ile ħākisteri
49. Tālid u tārīķ ne ise oldu hem ġār-ı tezde
Ancağ evlādım ile kıldım rehā cān u seri
50. Hāne berdüş u tehī dest u periŝān rüzgār
Bir zamān cāy-ı ħarār étdim Kili vü Benderi
- [137b]51. ‘Āķıbet ber muķtezā-yı ma‘nī-yi el-ħubbü’l-vaţan
Yergögi’ye geldim ammā olmadım ġamdan beri
52. Ey Bārī yıldız ħadar māhiyye vérmek üzre āh
Girmiŝim bir dāra naķl édüp kilim ü pisteri
53. Ğırradan evvelce başlar ħar‘-ı yāba ŝāhibi
Baŝıma ġūyā ħaķar tefsīde ġülmīh-i deri

54. Ben ise yerden göge her şeb kemend atmağdayım
Zann édüp çil pâredir her necm-i pür-tâb u ferî
55. Ez hezârân ka‘be yek-dil bihter set esrârınıñ
Zât-ı pâkiñdir efendim ‘ârif ü kâşif-teri
56. Beytimi tecdîde himmetle feraḥ-âbâd kııl
Maḥz-ı luṭfuñdan nazâr-gâh-ı celîl-i ekberi
57. Cân-ı müştâkıım uçardı dergeh-i iclâlîñe
Olsa murğ-nâme ber-âsâ eger bâl ü peri
58. Şerbet-i dînâr ile ḥubb-ı zeheb ol dürdedir
Mübtelâ-yı derd-i fakr olsa nola ḥvâhiş-geri
59. Yalvarup biñ pâre olam karz-ı şer‘î olarak
Rehn ile vérmez direm erbâbı fûls-i aḥmeri
60. Hırқа ile loқmayı terk eyleyüp geçmekde güç
Öyle kılmış çün tecellî ḥalk éden baḥr u beri
61. Anlarıñ muḥtâcıdır şultân-ı âdem olsa da
Hâcı Bektâş-ı Velî-veş evliyânıñ eşheri
62. Sîneme şad zaḥm açup oldu ḥalîde cânıma
Mîr-i maḳtûl sıḳar cânıñ belâsı ḥançeri
63. Der-meyân-ı âb u âteş kâfiriñ devrinde âh
Revḡan-ı ḳandîle döndürdü felek bu kemteri
64. Ya‘nî gâh ümîd-i emn ü gâhi bîm ü cânla
Geçdi ‘ömr-i nâzenînim ey şeref-mend ü seri

65. Kıl du‘āyı devletin nūru tazẓallüm tābegi
Şıdqla dergāh-ı sübhānıñ olup secde yeri
66. Tā bu şark u ğarbı her rüz eyleye ğark-āb-ı tāb
Taht-ı mināreniñ çarhıñ hüsrev zer efseri
67. Revnağ-efrüz maḳām-ı servī kılsun Hudā
Ol sa‘ādet-mend-i ‘ālīşān u sāmī güheri
68. Ferḳadan ü meh gibi bulsun ‘ulüvv-i menzilet
Ol dü maḥdūm-ı münevver tāl‘atıyla dāderi
69. Hem şevābitle ola seyyāre-āsā bi-şümār
Cünd-i etbā‘-i kirāmıyla gürüh-ı çākeri

96

KAŞİDE-İ NÜRİ EFENDİ DER-SİTAYİŞ-İ VELİYYÜ’N-Nİ‘AMİ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Tā ezelden olmasa ferḥunde-fāl u bahtiyār
Server-i dünyā Vidin ‘Oşmān Ağā-yı nāmdār
2. A‘nī pāsbānzāde ol ḳavīyü’l-iḳtidār
Olmaz idi maẓhar-ı ‘avn-ı cenāb-ı kird-gār
3. Güyiyā zāt-ı şecā‘at kārıdır şīr-i Hudā
Esbi Düldül seyf-i vālā gevheridir Zū’l-fiḳār
4. Sā‘id-i ger ³²¹āhendesini étmez mi şikest
Nice tāb Rüstem-i destāndır ol düşmen-şikār

³²¹ Kelime okunamamıştır.

5. Şüret-i dīvār ile hemhāl olurdu bī-gümān
Rüstemāne rezmini seyr eylese Esfendiyār

[138a]6. Nağş-ı şekl-i ahramānīsinden tmekden hirās
Mülk-i Rūs u diyār-ı Nemç de çāsār u çār

7. Belki mecmū^ç-ı kırālan-ı düvel ditrer müdām
Heft-kişverde o resme buldu nāmı iştiḥār

8. Emn ü şihḥatle be-Ḥaqq-ı muşḥaf-ı ‘Osmān ola
Zāt-ı sa‘d āyātı tā rüz-ı kıyāmet ber-arār

9. Fehm édeydi şıd u ihlāşın bu dīn ü devlete
Ol ḥamiyyet ³²² Sultān Selīm-i kām-kār

10. Cāh-ı vālā-yı vezāretle vekālet mührini
Destine teslīm édüp eylerdi şad müsteşār

11. Neyleyem ḥaqqında ol şāha piyāde sürdiler
Naṭ^ç-ı şaṭranç-ı hilāfı başt édüp çok fitne-kār

12. Bu cihetden üstüne ordu ile ḥaylī sipāh
Ba‘ş u yüsr eyledi ol şehsuvār-ı rüzgār

13. Kişver-i Rüm u Anātolı dilirānı ile
Geldiler toplandılar orduda ā‘yān u kibār

14. Ol huyuş yemm-i ḥurūşuñ olmağın ser ‘askeri
Ḥāliyā deryā apūdānı vezīr-i Cem-vaār

³²² Kelime okunamamıştır.

15. Baħr ile berden götürdüp ħumbara hāvanları
Bā-hezārān top-ı ejder peyker ü āteş-nişār
16. Yaklaşup ħıñn-ı Vidin' iñ ħendeķ Beyrūtuna
Feth u zabt-çün édince ħarb u darba ibtidār
17. Ol şecā'at pīşede lā-ħavle güyān der- 'aķab
Ceng ü perħāşa ser-āġāz eyledi bi'l-ıztırār
18. Fāliyedür işler deyü aldı fitīli(?) 'askerī
Ķal'ada dan toplar olunca şu'le baş u kelle bār
19. Böyle ol behrām-ı gerdün-ı celādet şubħ u şām
Heşt ü nüh māh étđi icrā-yı rüsüm ġir ü dār
20. Ķal'ada maħşūr olan ihvān-ı dīniñ 'ādeti
Der ki sübhāne 'acz u ibtihāl u iftikār
21. Taşrada merdān-ı pür-kīniñ müdāmı şan'atı
Da'vā-yı merdī vü lāf u ġir u 'aceb ü iġtirāf
22. Anda rüzān u şiyān tevħīd ü Ķur'an u ezān
Bunda köçekler ile sāz u tarab lu'b-ı ħumār
23. Tālĥā-yı bülbülān ġülşen-i cennet gibi
Anda ġül-bāng-ı 'alī vecd-āver-i 'uşşāķ-ı zār
24. Na're-i mestāne ile bunda türķī naġmesi
Ķāyet enkerte idi mānende-i şavt-ı ħımār
25. Ol tarafta 'ādı u iħsān ile 'iffet ber-kemāl
Bu tarafta baġī vü münker ile faħşā āşikār

26. Şāhid-i feth ü zafer anda olur cilve-nümā
Kāngı cānibde ‘adālet var ise ey hūşyār
27. İşte baķ bir muķtezā-yı mā‘nī kim men fite(?)
Oldılar ğālib bazen hāzret-i āmir-zekār
28. Ya‘nī az ‘asker ile ol ķahramān-ı pūr-tüvān
Eyleyüp orduya ŧeb-hūn étđi halkın tārümār
29. Ferd-i vāhid ķalmadı orduda sübhāne’l-ķadīr
Cümlesi idi sebā medlūlen étđi ihtiyār
30. Ba‘z-ı sükkān sevāhil-i bī-sefine eyledi
Mārābī-veŧ Tuna Nehrinden Eflāk’a güzār
- [138b] 31. Bunca efvāt u zehā’ir bunca ālāt ü ‘utād
Kıldı maḥşūr ne rüzī ol Perverdigār
32. Manķal-i nār ŧerer-efŧān iken hıŧn-ı Vidin
Ĥamdülillāh oldu ra‘nā gülŧen her dem bahār
33. Oldu güyā sūrī sūr pūr-sūra dā’ire
Ol ķadar mesrūr-ı hūrremdir kibār ile sığār
34. Olsa ķengī zehr-i zehr Ebū Sūra yaķuŧur
Def pūr teğanni olup kefende mihr-i tābdır(?)
35. Ba‘de-zīn ey sāķi-yi devrān ķo olsun toptolu
Sāğar-ı zerrin pūr-tāb-ı ŧerāb-ı hoŧ-güvār
36. Nūŧ éđince dest-i sīmīnünden anı ŧevķle
Mest olup mānend-i ķeŧm-i dilberān gül-‘izār

37. Bülbül-i şeydā gibi şad nāle ile olayım
‘Āşıkāne nağme-perdāz du‘ā-yı pīşmār
38. Tā ola dünyāda ki ceng ü kühlī şulḥ u şalāḥ
Geh neşāt-ı bāde-i gül-reng ü geh derd-i ḥumār
39. Ceyş-i ğamdan ḥıfz édüp zātın Ḥudāvend-i naşīr
Ḳal‘a-i iḳbālını ḳılsun metin u üstüvār
40. Ey gözüm nūru aña bu sāl-ı ferruḥ-fālda
Oldu bā-intāḳ-ı Ḥaḳḳ tārīḥ-i ğarrā baḥtiyār (1212)

97

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Göñül Ya‘ḳūbuna Yūsuf-liḳādan nev-ḥaber geldi
Meşām-ı cāna ğüyā pīrehenden būy-ı ter geldi
2. Açıldı ğonca-i ḥātır ṭarāvet-var dil ü cānda
Érişdi nev-bahārı bāğ-ı ṭab‘ın tāb u fer geldi
3. Şitā-yı hecri pāmāl-i semend-i vaşl-ı yār étdiñ
Bürüdetli havā geçdi maḥall-i kerem ü ter geldi
4. Ḳanı ālāt ‘ıyş u ‘işret ki gevher-i cemşīd
Bu demler ele girmez baş ayağıñ sāḳī yer geldi
5. Bize āyīne-i ‘ālem-nümādır gösteren maḳşūd
Getür ol cām-ı billūru görelim çeşme-i ter geldi

6. Felekde çarh-ı gerdün döne döne bunca eyyâmdır
Bi-hamdillâh biraz doğruldu semte doğru yer geldi
 7. O mihr-i burc-ı bahtım çok zamândır kulle-yi kâfîdan
Ne bir ‘arz-ı cemal étdi ne pertev şaldı fer geldi
 8. Şeb-i firķāt kıyâmet gündüzînin bir gécesidir
Uzandı dört buçuk yıldır henüz vaqt-i seher geldi
 9. Vezân étdi nesîm-i feyz-i yârî revzen-i kâlbe
Gülistân-ı veleh feyyâzdan tâze eşer geldi
 10. Yapulsun kaşr-ı hürrem faşl-ı güldür gülşen-i dilde
Ki devr-i meclis-i Dârâ zamân-ı Cem eşer geldi
 11. Çemen-veş zir-i hâk olmuş yatardum vadeni gamda
Hücüm berf ü yağdan üstüme haylî keder geldi
 12. Gözüm yıldırılmış idi toğrusu ta‘n u let-i ağıār
Muhaşşal şorma Maḥmūdum başıma çok neler geldi
 13. Ferahdır kürbet encâmı neşâtdır guşsa itmâmı
Fırâķ-ı rûzesi bayrâm şabâhı oldu er geldi
 14. Dilâ şad dideler rûşen göründü aḥter-i tâli‘
Yeter şeb-gîr-i zâr oldun güle gül-rû kamer geldi
- [139a]15. Niçün der-beste kaldın nüşha-i ‘irfân iken iķbâl
Açıl fen ü fuşülüñ taşra kıl ehl-i nazar geldi

RAMAŽĀNİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ VELİYYÜ'N-Nİ'AMĪ

fā'ilātün /fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Başladı zgerer kudret-i 'ilme işbu zamān
Dökülen berf degil rīze-i sīmdir rīzān
2. Şanma ebr ola tatar elde gümüş pervizin
Hep gümüş tozu ³²³ degildir bārān
3. Zevb éder külçe-i sīm-i mehi şimdi gālib
Boz tuman oldu göre çārsū-yı kevn ü mekān
4. Halka-i dā'ire-i rahmete āteş olmaz
Süde étmekdir sūk-1(?)yāldız anıñ çün devrān
5. İltiyām étmek için şerha-i rüy-ı arzı
Merhem-i yāsemin 'arz étdi tabīb-i ezmān
6. Şimdi tebyīze şitā'iyye sultān dili
Berf degil kātib-i çarh-ı kamer kāmda kırtās elān(?)
7. Kār degil şimdi sefidāc-ı muṭallā dökülür
Çehre-yi berd-i 'acūzdan yére menend-i bārān
8. Mey(?)-güsārāna vérir itmege tebrīd-i mizāç
Selc-i kudret hük-m-āmūz tabīb-i devrān
9. Gālibā 'ālem-i diger de bahār olmuşdur
Ellerinde tutuyor qar topu gördüm şıbyān

³²³ Kelime okunamamıştır.

10. Erba'ine ki sālūs [u] ŧitā girdi gibi
Başına qar gibi bir çārşārınmış rindān
11. ŧimdi te'ŧir-i bürüdetle zemīn dil-ħaste
Bu ŧeş aylar bir 'aceb penbelü sāde yorgan
12. Firkat-ı ŧayf ile ağırdı ŧaçı eŧcārīñ
Görinen ŧāh-ı dıraħt üzre degildir kırcān
13. Giricek ŧayf u ŧitā beynine çün berd-i 'acüz
Vākı' oldu bu ŧūr [vü] kākale arada hicrān
14. Nefs-i bārīd-i ağıyar gibi serdīn esiyor
Bād-ı ber-i hemzen ārām faķir-i 'üryān
15. O kadar ŧiddet-i sermā ki kıbāb-ı eflāk
Döndü qar-ħāne-i yaz güne bürüdetde hemān
16. Tā ki bu mertebe te'ŧir-i bürüdet var kim
Zann-ı āteşle girer çeşm-i ŧegāle dīdān
17. Dem-i taħrīrde geçen vaşf-ı ŧitāyı bī-şekk
Kalemiñ burnu donup düşe yazdı ol ān
18. Böyle meşrebce hevā var iken āyā ne turur
Geldi yaklaşdı daħı ħālbuki ŧehr-i ramazān
19. Döndürüp kāse-i firūza ħürşīd içre
Lebin māde-i ħazāl mahi ŧerbet sebān
20. Müşk-sāyīde niçün yapmaya dondurme-i ŧir
Ēde iftar için 'arz-ı der paşā-yı cihān

21. Ol ki dārābe éder meşķ-i rusūm [u] haşmet
Olur engüşt kezā görse şükūhuñ hākān
22. Tövbe eylerdi o kim görse idi ma‘deletiñ
Zann-ı ‘adl ile olan zūlmü için Nūşirevān
23. Rıf‘at-ı dā‘ire-i devletine nisbetle
Olsa ğavvaş olur eñ zīde Āl-i Sāsān

[139b]24. Baħr-i zehhār kerem ma‘den-i elťāf-ı diħmem
Āşaf-ı cem şiyem ü dāver-i gerdūn-ı yekrān

25. Pādişāh-ı vūzerā Ĥāzret-i ‘Oşmān Pāşā
Ki odur velvele-endāz-ı cihāti imkān
26. Ol ki ger bād-ı semmūm ğāzabı étse eşer
Zemherir māh-ı temmūz ile olurdu seyyān
27. Der-‘aķab göstere bir cüzü nice sertlik tab‘ı
Māh-ı temmūzda olur müncemid enhār-ı revān
28. Yaħ degildir olan āvīze-i etrāf-ı suťūħ
Felek ‘arz eyledi serhenglerine sīm-i çevġān
29. Öyle bir āşaf-ı düstūr-ı mekārım-perver
Ki éder bir nazarı ādemi sultān-ı cihān
30. Eşer-i feyz-i yümm-i luťfu ile göster
Ĥadr-i hāşıyyet teberiyle bulur rif‘at-ı şān
31. Reşħa yāb olmasa ger ebrānım cūdundan
Bulamazdı bir içim şu daħı kendi ‘ummān

32. Olmasa mâyede nâmeye hüsni keremi
Cengistâna dönerdi hele bâğ-ı ihsân
33. Cem'-i iqbâl ü sa'adâta olupdur câmi'
O serây-ı nazar ârâ-yı muşanna' eyvân
34. Dâ'iren muntazam ol ejder-i peyker toplar
Genc-i 'âlem o sarây topları anıñ mārân
35. Top degil yıkmak için cân-ı 'adū-yı dīnī
Her biri şā'ika-i mağz şikâf düşmân
36. Ol ki heycâde kılıç çekse 'adūdan kesilür
Tâb-ı endiše-i ğayret dahı işbât-ı tüvân
37. Saṭvetiñ duydu koyup milketini gizlendi
Kaşer-i Rüm dahı şimden gerü şâh-ı İrân
38. Seyf ile açsa nolur Kişver-i Rüm u Hindi
Aña çün naşr u zafer oldu iki seng fesân
39. Hele bī-tâb olur endiše düşünse 'azmiñ
Nice tâb-âver ola ana 'adū-yı hüsrân
40. Ola Nemçe u Efrengle Rūs u Bulğâr
Şāniyen Hind u Yemen Özbek ü mülk-i Tūrân
41. Cümleñiñ fetḥini hep kâ'ime seyfinde
Eylemiş resm ü nigâ hāme-i luṭf-ı yezdân
42. Peyk-i çālāk-ı hayâl-leng olur ol vādīde kim
Kaşd-ı düşmenle nedem 'arşaya sürse yekrân

43. Nīce yekrān ki aña sür‘at-ı seyriñ gör kim
Bir olur menzil-i maqşūd ile vaqt-i seyrān
44. At mı yā tayr-ı sebük-ber mi bilinmez aşlı
Güzer eyler felegi étmeden irhā-yı ‘inān
45. Vaqt-i sür‘atde eger uğrasa ‘ummāna rehi
Semmi nem almadan eylerdi serī‘an güzerān
46. Şiddet-i cünbüsünü gör ki ğubār-ı pāyı
Ahu ‘āşık gibi olmağda sipihre piçān
47. Bir şahīl étse gelüp cünbüşe zann eyler anı
Sāmi‘i ba-nigeh hoş āvāze dīk-i rıdvān
48. O siyeh yāl ile ol ablağ şirīn endām
Oldu ‘ayniyle hemān zülf-i siyeh hūr-ı cinān

[140a]49. Āşafā dāver-i ‘ālī-güher ü şir-i veğā
Ey vücūdı güher-kān-ı sehā vü ‘irfān

50. Nāmını yazdı cihān levhine şāh-ı vüzerā
Şerm-sārāne hicāb üzre sūhān-perdāzān
51. Kimdir ol şā‘ir-i māhir ki sūhānsār der iseñ
Nāzım-ı lülü evşāf-ı şerīfiñ bir cān
52. Kim odur hayr-ı halef nābī-yi mu‘ciz gūya
Cānişīn h‘āce bākī-i bedāyi‘-i tıbyān
53. Odur ol şā‘ir-i vaḥy-āver-i ilhām-semīr
Her kelāmı olur āvīze-i gūş-ı iz‘ān

54. Ne seniñ gibi cihān içre keremkār bulunur
Ne benim gibi sihr-sāz-ı belīg-i devrān
55. Benem ol sāhir-i i‘cāz-nümā-yı ibdā‘
Uyur efsūn-ı kelāmımla bütün halk-ı cihān
56. Benem ol menhal ³²⁴ me‘ārif éder kim
Feyz-i esrār-ı Hudā nehr-i dilimden cereyān
57. Benem ol vāşif-ı vaşşāf-ı nazīr-i çālāk
Uçsa kurtulmaz elimden tayr-ı me‘ānī bürrān
58. Līk āyīne-i dil gerd-i gubār-ı gāmdan
Şimdi jeng-beste-i ālām sipihr-i gerdān
59. Pāy-ı endīşeme gam olmasa pā-bend-i ‘uqqāl
Boz bütün mülk-i me‘āniyī gezerdim devrān
60. Var iken señ gibi memdūhum hele yazıkdır
Beni tā böyle perişān éde dehr-i nādān
61. Gerçi erbāb-ı dile cevri füzündür ezeli
Līk lāzım hele devrinde biraz daħı emān
62. Zīrā bir mertebe ‘aks üzre döner kim şimdi
Görinür dā’ire-i rāhat ve anda vü reh yeksān
63. **Māhirā** kes sözü kim geldi du‘ā hengāmı
Şıdk niyetle hemişe ola gör leb-cübbān

³²⁴ Kelime okunamamıştır.

64. Nitekim ger sene ʃabʻān-ı gūneh-kārāna
Ramazān ile tā baş-i nevāl-i ğufrān
65. Hařķ gūnūñ ʻıyd u řebiñ ķadr éde tā hařre ķadar
Bula hem devlet ile ʻōmr-i nūr-ı Loķmān

99

KAŐIDE-İ KĀNĪ EFENDĪ

feʻilātūn / feʻilātūn / feʻilātūn / feʻilūn

1. Uçdı mürĝ-ı dil-i zārūm yuvadan zār éderék³²⁵
ʻAzm-i gül-geřt-i çemen řuffe-i gūlzār éderék³²⁶
2. Rūh-ı dīvānesi hem-dest ü melāʻik hem-dūř
Uçduķ endişe-i mürĝān ķafādār éderék
3. Ardımızca gelecek ķoñřulara dil ataraķ
Ĝayri yoldan řapacaķ ķuřlara āzār éderék
4. Gūlerek oynayaraķ çarınaraķ çarınaraķ
Bāl u per göstererek ķafesini dil āzar éderék
5. Yolda taķla ataraķ silkinerek seslenerek
Naĝme-i dil-keş-i cān-baħř-ı naķř kār éderék
6. Gāh hāl-i dil-i evkārı egüp eñleyerek(?)
Gāh endişe hem-sāye vü evkār éderék

³²⁵ Yazar, *Kānī Dīvānı'nın Tenkitli Metni*, s. 580.

³²⁶ şairin divanında yer alan 109 numaralı 5 beyitlik gazelin beyitleri kaside içerisinde daĝıtılmıřtır. Ancak şairin divanında böyle bir kasideye rastlanmamıştır.

7. Varacak cennet-i me'vā-yı me'ārifde peşin
Konacak eglenecek menzili pāzār éderek

[140b]8. Gāh tā ḥayr u tüvāni seb'adan söz açup
Rūḥ-ı dīvānesini yolluca i'zār éderek

9. Yollarıñ mühlikesini ḥāṭra étdikçe ḥutūr
Edebe sevḳ éderek kendüyi endāz éderek

10. Bir yere vardık érişdik ne zemīn var ne zamān
Ne mekīn var ne mekān düşdü gönül zār éderek

11. Der zamān geldi yetişdi hele sultān-ı ḥired
Ḥurde-i rāhı dil-zāde tezkār éderek

12. Dédi biçāre niçün ḥavşala-sızluḳ étdiñ
Evvelin ḥaṭvede zıkr-i sırr-ı esrār éderek

13. Hele ḳon bir yere şoñra baḳ o sultān neşler
Hele var menzile pūsda dildār éderek

14. Boş yere kendiñi üftāde girdāb étme
Berzaḥa düşme dili mā'il-i iftār éderek

15. Bu hevālarda fikr-i māni'-yi vuşlatdır hep
Şiddeti şed bula gır şive vü refṭār éderek

16. Fikre yer ḳalmadı yer gök girü ḳaldı gözün aç
Şalivérme özüñü nefse hevādār éderek

17. Yer timūr gök bāḳır u ecsām 'anāşır nābūd
Ḳaldılar anda mevālīd bütün zār éderek

18. **Sen seni gözle ki sensin saña lâzım ğayrı³²⁷**
Ĝayrı görme özüñe cânı nıgeh-dâr éderek³²⁸
19. **Sen dahı Çamlıca seyrinde şanursun özüñü³²⁹**
Üsküdâr serviligi fikrini derkâr éderek
20. **Eski dâruñ kanıdır oldu o çamlar bardâķ**
Gel çenâr étme beni³³⁰ bî-hûde bî-zâr éderek
21. Çün işitdim ben o sultân-ı ‘azîmü’ş-şāndan
Gözüm açdım dil-i h̄vābîdemi bîdâr éderek
22. Kişi çün düşdüğü yerden dédiler kâķkar imiş
Kâķkup öpdüm elini minnet-i bisyâr éderek
23. Merhamet étđi o sultân beni kâldırdı hemān
Yola girdik heves-i vuşlat-ı dîdâr éderek
24. El ele kól kóla virdik yêlce ‘azm étđik
Gâh h̄ande ki iki dîde mi h̄ünbâr éderek
25. Bile itdik seferi mecmâ‘-i baħrîne kâdar
Dédi anda baña ta‘rîf der ü dâr éderek
26. İşte evvel kâpudur bu buradan ben dönerim
Dâhı bundan öte âhestece refťâr éderek
27. **Mürşidüñ hem-hek olmaķ gerek ey rûķ-ı revān**
Kendüzîn bedraķa-i şâh-reh-i yâr éderek

³²⁷ ğayrı: Kānî D.

³²⁸ Beyit, divanda makta beyittir.

³²⁹ özüñü: kendin D.

³³⁰ beni: bizi D.

28. Seni işāle o me'mūrdur ardınca yürü
Pek gözet rehzene bak şerer-bār éderek
29. Varasın gāyet-i kuşvāya bilā-minnet gayr
Mürşidiñ dāmenini sırtıña āstār éderek
30. Yoluñ üzre 'aķabe çok birisi deryāndır
Halk aña la'net oķur maħmil ³³¹ éderek
31. Puşuda kāfir oturmuş seni bekler şimdi
Yoluñu urmağa şad hīle vü der-enbār éderek
32. Şūret-i Hāķ'dan gelür işte budur müşkil olan
Kendüzün kendüde eller gibi inkār éderek
- [141a]33. Saña bir hīle ile cünbanlık atdırmaķdır
Ĝarażı māhiyyet-i dīde ki esrār éderek
34. Şūret-i şū'bede de sır deyü ser göstererek
Mārı bŷy-nār éderek rişteleri mār éderek
35. Bunda nef'ī ne imiş dērseñ eger nef'īñ anıñ
Derk édersiñ şu kışsa-i fikrini tekrār éderek
36. Şu bogāsıyla biri 'aķrebiñ olmuş ķardāş
Kırda birbirine 'arz-ı dem ü dīdār éderek
37. Boĝanıñ vaķti gelüp 'azm-ı ĝadīr étdikde
Demiş 'aķreb bogaya minnet-i nāķār éderek

³³¹ Kelime okunamamıştır.

38. Bu taraflardan uşandım kerem ét arkaña al
Geçelim şohbet ile vaqtimiz imrâr éderek
39. Boğa bir püşt édüp ol ‘aķrebi ğafletle hemān
Başlamış yüzmege āhestece reftār éderek
40. Vasat-ı āba yetişdikde be-ħükm-i tıynet
Başlamış şokmağa ‘aķreb boğayı zār éderek
41. Boğa étmiş bire ĳardāş şaķa mı eylersin
Böyle ĳardāşlık olur mu beni āzār éderek
42. Henüz arķamda şu üstünde iken lāyık mı
Beni tekdīr édesin buğzuñu izhār éderek
43. Dédi ‘aķreb ki birāder saña buğzum yokdur
Var ise cānıma gelsün dédi inkār éderek
44. Yā sebep ne diyecek vérdi cevāb ol kāfir
Bu cefā tıynetinümdür deyü iķrār éderek
45. Boğa vérdi aña fī’l-ħāl cevāb-ı rengiñ
Ki aķan şu durur ol nükteyi i’zār éderek
46. Dédi ĳardāş yüzerek ĳuyruğuna gelmişken
At şu ĳuyruk acısın ardiña inzār éderek
47. Dédi nānköre bir yağlıca ĳuyruķdur bu
Ki bite maşlahatıñ taḅ‘ada tīmār éderek
48. ĳar‘asında dirisinden ölüsü hoş görünür
ĳar‘a mergi(?) dem ‘aķrebe dümdār éderek

49. Bize de teşne-yi evla bunu baħŝ étđi deyüp
Zarf-ı maẓmün-ı ıarıķāna bī-serŝār éderek
50. Taldı bir kerre hemān ıa‘r-ı ğadīre jerf
Yüzdü ‘akreb boğayı ŝalat u sebük-bār éderek
51. Kıŝŝadan hiŝŝe kuzum işte o ŝeytān-ı racīm
Seni idlāl éder elbet Hıaķķ’ı inkār éderek
52. Hıaķķ’ı bilmez degil ağreb ³³² istikbār
Kıomaz étsün saña ĥidmet Hıaķķ’ı inkār éderek
53. Çün işitdim bunu sultān-ı ĥıreddeden tenhā
Dest ü dāmānını taķbīl be-tekrār éderek
54. Geçdim o merħaleden ‘azm-i reh-i kām étđim
Mürşidim himmetini yār u meded-kār éderek
55. Hıamdülillāh bi-tevfīķ-i Ĥudā-yı ‘allām
Dembedem ıat‘-ı reh-i ‘ālem-i envār éderek
56. Vardım ol menzile kim istedigim menzil idi
‘Avn-ı Hıaķķ sāyesini üstüme hemvār éderek
57. İşte kānım kıuzucağum bu kıadarca kāfī
Özüñü gözle özüñ perde-i āğyār éderek
- [141b]58. Hārħār-ı ĥased-i düşmene maħzün olma
Düşme ol dağdağaya cānıñı āzār éderek

³³² Kelime okunamamıştır.

59. Sen maşūnsun ebedi renciř her hāsidden
Rāhat ol zıkr-i Hakk'ı mūnis-i ğam-h'ār éderek
60. Gör ne sırlar Hakk étse gerekdir ifřā
Sırrıñı sırrıña maħrem seni anbār éderek
61. Çün tamam oldu sūhan 'ālem-i cisme geldim
Zār u giryān taleb-i 'avdeti nāçār éderek
62. Kāl dese kılmağa mūm édem o řem'-i vahdet
Démedi 'avdeti zamanıca hep iş'ār éderek
63. Çünki dil-h'āhları 'avdetim étdim bende
'Avdete rağbeti endişe-i etvār éderek
64. Ya'nī tekmīl-i murād eyledi noķřānlarımı
'Avdete ruħřatı her ka'rdā izhār éderek
65. 'Aded-i ism-i celāl ile uyandım yazdım
Bende şükr-i ni'am-ı ğazret-i ğaffār éderek

100

KAŐIDE-İ DERDLİ İDRİS

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Ey mürüvvet kānı şevk ét kıl medet İslāmı sen
Hāriciden pādiřāhım intiķām almadasın
Hep hārici pādiřāhım tıldu etrāf-ı řāhrāya
Ehl-i mazlūmların āhın anlarıda ķoma sen
Ehl-i řıbyānların āhiñ anlarıda ķoma sen

2. Etrāf-ı şahrāya ʔoldu hāricī zümresi bil
Pādişāhım kıl ‘ināyetdir bu serḥadd-i Vidin
Ol ḥabībiñ ḥürmetine bize imdād eyle gel
Gel bu anda pādişāhım vërme bu ḳal‘ayı sen
Enbiyālar ḥürmetine vërme bu serḥaddi sen
3. Ḥāricīler mürtekibler bir olup cem‘ oldılar
İttifāḳla ḳal‘a kerre beş on biñ ʔop atdılar
Géce gündüz ḳünbarā ile her ḫarafiñ yıḳdılar
Gel bu anda pādişāhım vërme bu ḳal‘ayı sen
Enbiyālar ḥürmetine vërme bu ḳal‘ayı sen
4. Ḥāricī yakdı vücūdum beş on biñ ʔop el-āmān
Nezire ʔutdılar vücūdum atdılar on biñ hevān
Ḳal‘a güziñ her ḫarafi oldu ḫarāb ḫārumār
Gel bu anda pādişāhım vërme bu ḳal‘ayı sen
Enbiyālar ḥürmetine vërme bu ḳal‘ayı sen
5. Ḥāricīler mürtekibler bir olup va‘d étdiler
Ḳal‘a-yı İslāma ʔoḫru yürüyüşler étdiler
Etrāfını ḳal‘a güzin lāḡm édüp atdılar
Gel bu anda pādişāhım vërme bu ḳal‘ayı sen
Enbiyālar ḥürmetine vërme serḥaddi sen
6. Ḥāricīler mürtekibler etrāfımız aldılar
Zümreleri külliyyetle metrise ʔoldılar
[142a] Tā ki Rüstem görmedigi böyle bir ceng étdiler
Gel bu anda pādişāhım vërme bu ḳal‘ayı sen
Enbiyālar ḥürmetine vërme bu serḥaddi sen
7. Yedi aydır ḳullarıñız muḫāşara ile ceng éder
Hep ‘ālemiñ gözlerinden ḳan ile yaşlar gider
Dāḫı on gündür varsa belki ‘ālem hep gider

Gel bu ānda pādişāhım vērme bu al‘ayı sen
Enbiyālar ürmetine vērme bu seraddi sen

101

[DERDLİ İDRİS]

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. op oldu her arafı bu diyārı Vidiniñ
Bilmedim ben āricīlerin imiş der senin
a kerīmdir tā ezelden ümīdi kesme andan
Gel bu anda niyāza dur necātı bul Mevlādan
2. Ehl-i řıbyān el aup a‘a münācāt ētdiler
Cemī‘-i İslāmdan olanlar an ile yaş dōkdiler
āricīler zümresiyle ahr-ı berbād oldılar
o şükür Bārī udā‘ya der bu seradd-i Vidin
3. Pāsbanōglu āricīyi kırdı berbād eyledi
Gönlümüz abdāl miřālī ‘aş deryāsın buldu
Bu cihānda **Derdli İdris** bunu böyle söyledi
o şükür Bārī udā‘ya der bu seradd-i Vidin

102

[DERVİş İBRĀHİM]

AşİDE-İ DERVİş İBRĀHİM DER-SİTĀYİř-İ VELİYYÜ‘N-Nİ‘AMİ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Ey cihāndārī vezīr-i bī-naşir nāmdār
Yāverin olsun erenler yāricek Perverdigār

2. Hakk itale eylesün şemşirini düşmânına
Nitekim dest-i ‘Aliyyü’l- Mürtezâda Zü’l-fiķār
3. Ol tırkeşler ser-fırâzı Ebü’l-Müslim gibi
Tığ-i tizîn Hâricî bağrına olsun bergüzâr
4. Hâcı Bektâş-ı Velî mânend luţf-ı Hakkla
Bir nefes ile önünde yürisün cânsız divâr
5. Üçlerin himmetleriyle nuţķ-ı iksirîn seniñ
Balyemez topun yürüse bir şarîm ile nevvâr
6. Hâzret-i şâh-ı velâyet hem peyâmbere ‘aşķına
Kim saña egri bakar kendi kör olsun hatm-kâr
7. Şadr-ı a‘zam Hakk seni serdâr-ı ikrâm eylesün
Gün gibi ‘adliyle berrâķ olsun ‘âlem âşikâr
8. **Derviş İbrâhîm** ‘azîzim bir ğazel ‘aşķ eyleyüp
Asitân-ı devletiñ püs eyleyüp himmet umâr
9. Şiddet-i berd-i şitâ érdi dahı şehr-i şıyâm
Loķma hırķa bî-tedârik neylesün ey şehriyâr
10. ‘Afv kıl ‘abdâlınam sercü’l-lisân nem var ise
Sersem ü serçek ķalender bir faķiriñ ‘aksi var

103³³³

ĠAZEL-İ BĀĶĪ EFENDĪ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Sākıyā kıalmaz imiş ĉünki bu řoĥbet bāķī
Mey-i gül-gün iĉelüm bāde-i cennet bāķī

[142b]2. H‘ābda almıř idüm būs-ı leb-i cānāndan³³⁴
Cān dimāğında bu gün daĥı oldı³³⁵ bāķī

3. Beni öldürdi firāķuñ meded ey dost yetiş
Hele bir pāre daĥı tende ĥarāret bāķī

4. Ağlamazdum bu kıadar zār u zebün olduğuma
Ķalsa bir pāre ġamuñ ĉekmege tāķat bāķī

5. **Bāķī** ölsün yoluña pādiřehüm sen şağ ol
Baĥt pāyende Ĥudā yār sa‘adet bāķī

D.525

³³³ Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994, s. 426.

³³⁴ cānāndan: cānānı D.

³³⁵ oldı: o lezzet D.

BĀĶĪ EFENDĪ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Var iken hañçerinüñ ‘āşıkā dil-dārlıǵı
Ĝam degül ise³³⁷ peykānı dil-āzārlıǵı
2. Dili dilber t̄ir āǵyār yıkılsun gitsün
Gelmesün görmeyelüm kendüye mi‘mārlıǵı
3. ‘Aşka Manşür eger olmasa fermān-berdār
İhtiyār étmez idi kendüye ber-dārlıǵı
4. Hāl u hañt milket-i Rūm üstine leşker çekdi
Vérdiler kākül-i müşġinüñe ser-dārlıǵı
5. Vérelüm cāmı dilā būs-ı dehān-ı yāre
‘Āķıbet yoǵlıǵa tebdīl édelüm varlıǵı
6. Kāseler şun bize meclisde ġinā vérmez ayak
Sāķıyā hāñrı teng eyledi el ÷arlıǵı
7. Zer-ger-i kāmılidür şan‘at-ı şı‘rūñ **Bāķī**
Nic’olur gel berü seyr eyle kalem-kārlıǵı
D.495

³³⁶ Küçük, *Bāķī Dıvānı Tenkitli Basım*, s. 408.

³³⁷ ise: eylese D.

105³³⁸

BĀĶĪ EFENDĪ

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Dili al ey büt-i Çin hayruna bir deyr eyle
Saña bir büseye şatduķ yürü var hayr eyle
2. Baħr-i sım-āb yaşum zevraķ-ı la'īn çeşmüm
Gel deñiz yüzlerin ol zevraķ ile seyr eyle
3. Nefesün rüh vérüp tā ola mürĝ-i bāmuñ
Ey Mesihā-dem ölürsem gilümi tayr eyle
4. Cānı def eyle dilā gelse hayāl-i cānān
Şoħbet-i hāş édelüm hāneyi bī-ĝayr eyle
5. Hayra gir dilde yer ét diñle söziñ **Bāķi'nüñ**
Dili al ey büt-i Çin hayruna bir deyr eyle
D.433

106³³⁹

BĀĶĪ EFENDĪ

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Gel ey dil halka-i müşĝin-i zülf-i pür-şikenden geç
Düşersin dām-ı tezvire reh-i mekr ü fitenden geç
2. Saña cāy-ı hırām ey naħl-i bālā gülşen-i cāndur
Nesim-i nev-bahārī gibi gel şahn-ı çemenden geç

³³⁸ Küçük, *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, s. 368-369.

³³⁹ Küçük, *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, s. 119.

3. Neden bu menzil-i hākinde ārām ihtiyār étmek
Seniñ cāndur yerüñ ey tır-i dilber gel bedenden geç
4. Bu pāzār içre düşmez dāne-i eşküm gibi gevher
Gel ey cān riştesi şimden gerü dürr-i ‘Adenden geç
5. Kemend-i zülfi ey **Bāķī** saña çok bend geçmişdür
Velī sen ğamze-i hūn-riz derdin gör geçenden geç

D.30

107³⁴⁰

BĀĶĪ EFENDĪ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

- [143a]1. Dem-i şubh érdi getür bāde-i şoĥbet demidür
Mey-i nāb ile pür ét sāĝar-ı ‘işret demidür
2. Yār ise maĥrem-i āĝyār gönül hem-dem-i zār
Gözlerüm ħan aķıdırsa nola ĝayret demidür
 3. Çok belā çekdi senüñ ceng-i ĝamda dil-i zār
Nāy-veş nāleler étse³⁴¹ şikāyet demidür
 4. ‘Aşķuñı şādık³⁴² idüm sinede ammā şimdi
Ah édersem beni ‘ayb eyleme fūrķat demidür
 5. Miĥnet dil ser-i zülfinde çeker ey **Bāķī**
Kāfiristāna düşen kimseye³⁴³ miĥnet demidür

D.81

³⁴⁰ Küçük, *Bākī Dívânı Tenkitli Basım*, s. 150-151.

³⁴¹ étse: eylerse D.

³⁴² aşķuñı şādık: aşķuñı saķlar D.

³⁴³ kimseye: kimsede D.

108³⁴⁴

BĀĶĪ EFENDĪ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Oldı dil bir büt-i űir̄in-dehenũñ Ferhādı
Aña lālā geĉinür Hıusrev ü űir̄in dādı
2. Billāh ey naĥl-i ter ol kām̄et-i³⁴⁵ reftār nedür
Serv-i āzādıña kıl eyledi³⁴⁶ gör³⁴⁷ űiműādı
3. Ey űabā zulf-i dil-āv̄izini taĥr̄ik étdũñ
Bu k̄adar fitne vü āűūba sen olduñ bādı
4. Hem-demümdür űeb-i fürk̄atde deyü ĥaste göñül
Ögerek göge ĉıkardı bu géce feryādı
5. Cevre k̄atlanmaĥ olurdı n’idelüm ey **BĀĶĪ**
‘Ahd-i ĥübān gibi yoĥ űabrumuzuñ bünyādı

D.520

109³⁴⁸

[BĀĶĪ]

mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. Hoű geldi baña mey-gedenũñ āb u hevāsı
Vallāhi güzel yerde yapılmıű yıķılası

³⁴⁴ Küçük, *BĀĶĪ DĪvĀnı Tenkitli Basım*, s. 423.

³⁴⁵ kām̄et-i: űive-i D.

³⁴⁶ eyledi: eyledün D.

³⁴⁷ gör: a D.

³⁴⁸ Küçük, *BĀĶĪ DĪvĀnı Tenkitli Basım*, s. 416.

2. Men' eyler imiş mes'e-i 'aşkı müderris
Ey h'vāce anuñ var ise yaklaştı kaçāsı
 3. Zībā yaraşur hil'at-i nāz ol³⁴⁹ boyu serve
İki kolumı kılsam aña bil tolaması
 4. Gıtmez o mehūñ rā gibi hançer kemerinden
Üftādeleri[n]³⁵⁰ öldürür [āh]³⁵¹ işte burası
 5. Diğkatler ile seyr éderüz yāri serāpā
Görmez mi idük biz de eger olsa vefāsı
 6. Dünyā deger ol māh-liqā dilber-i garrā
Yūsuf' da dahı yoğdur anuñ hüs-n-i bahāsı
 7. Meddāh olalı çeşm-i gazālāneñe **Bāķī**
Öğrendi şî'r³⁵² tarzını Rüm'uñ şu'arāsı
- D.508**

110³⁵³

GÜFTE-İ RĀĞİB PĀŞĀ

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Hük-m-i tağdīrde huşyār ile gāfil birdir
Feyz-i Mevlā'ya göre nāķış u kāmīl birdir³⁵⁴

³⁴⁹ ol: o D.

³⁵⁰ Mecmuada eksiktir.

³⁵¹ Mecmuada eksiktir.

³⁵² şî'r: gazel D.

³⁵³ Ali İrfan Aypay, *Lāle Devri Şairi İzzet Ali Paşa Hayatı-Eserleri-Edebi Kişiliği, Dīvān Tenkitli Metin, Nigâr-nāme Tenkitli Metin*, İstanbul 1998, s. 19-20. İrfan Aypay, bu gazelin Benlizāde İzzet'in bir gazeli olduğunu gazelin İzzet Ali Paşa'nın Divanına yanlışlıkla alındığını ifade etmiştir.

³⁵⁴ Mısra, divanda gazelin 2. beyitinin 2. mısrasıdır.

2. Bir olur ‘adl-i İlähî’de Süleymân ile mür³⁵⁵
Dergeh-i Hâkık’da hemân şâh ile sâ’il³⁵⁶ birdir³⁵⁷
3. Devlet-i ikbâle³⁵⁸ baĸ istemez isti‘dâdı
Pîş-i cühhâlde Hâssân ile Bâkıı birdir³⁵⁹
4. **Râĸıbâ**³⁶⁰ rahmet-i Hâkık nîĸ ü dîde³⁶¹ yeksândur
Yaĸsa bârân-ı kerem baĸr ile sâĸıl birdir

111

[MĀHİR]

MĀHİR ŞERİF EFENDİ NAZİRE-İ RĀĸİB PĀŞĀ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Dem-i maĸşerde hemân sâkıı u kâ’il birdir
Nezd-i Mevlâ’da begim bâı ile sâ’il birdir
- [143b]2. Sa‘te vâbeste-i taĸdîr-i ezeldir çünkim
Emr-i erzâkda ĸacı hem daĸı vâ’il birdir
3. Çünki merhûndur erĸâtına ser cümle umûr
Neyli âmâlde daĸı ‘âıl u ‘âcıl birdir
4. Gelür erzâk-ı muĸadder ne ise elbetde
Emr-i dünyâda baıl ile fâ’il birdir
5. Gûşîş-i ma‘rifet it‘âb-ı nefesdir el ân
Emr-i it‘âşda hele **Mâhir** ü câhil birdir

³⁵⁵ Beyit, divanda 3. beyittir.

³⁵⁶ sâ’il: sâyil D.

³⁵⁷ Beyit, divanda 2. beyittir.

³⁵⁸ devlet-i ikbâle: kuvvet-i tâli‘e D.

³⁵⁹ Pîş cühhâlde Hâssân ile Bâkıı birdür: Maşııb-ı devlete nâ-kâbil ü kâbil birdür D.

³⁶⁰ Râĸıbâ: ‘İzzetâ D.

³⁶¹ dîde: bede D.

ĠAZEL-İ NĀBĪ TAĤMĪS-İ NĀZİM

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Gülşen-i 'ālemde bir merd-i kerem hū qalmamış
Būy necş kām olur bir verd hūduru qalmamış
Berg ü sâzı 'ıyş yok zevk-i leb-i cū qalmamış
Gülistān-ı dehre geldük reng yok bū qalmamış
Sāye-endāz-ı kerem bir nahl-ı dil-cū qalmamış
2. Etse her bīmār-ı ğam āhın nolā encüm-şümār
Naqd-i şad cān vērse bulmaz derdine bir çāre kār
Ehl-i 'aşk etsün kime āh u derdīn āşikār
Eylemiş der-beste dükkānīñ tabīb-i rüzgār
Hoqqa-i pīrūze-i gerdūnda dārū qalmamış
3. Ĥayf kim cūyān iken āb-ı vişāl-i dilberi
'Āşikānīñ vādi-yi pūr-süz-ı hecr olmuş yeri
El 'ataş(?) gūyān édüp geşt-i güzār seri
Teşnegānuñ çāk çāk olmuş leb-i h'āhişleri
Çeşmesār-ı merḥametde bir içim şu qalmamış
4. Kāle-yi āhı olup kāsīd dil-i ğam-dīdeniñ
Çün ḥazif kim i'tibārdır eşk-i dīdeniñ
Yūsuf-āsā kıymeti her bir hünerdir dīdeniñ
Ḳadrin añlar yok bilür yok merdüm-i sencidenüñ
Çār-sūy-ı kābiliyyetde terāzū qalmamış

113³⁶²

NĀBĪ

mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Gül gülşeni terk eyledi şöhet saña kaldı
Bülbül yine meydān-ı muhabbet saña kaldı
2. Ferhād ile Kays eyledi pür-ḥīle³⁶³ metā'ın
Ey dil ser-i pāzār-ı melāmet saña kaldı
3. Biz dā'ıye-i vuşlat ile ḥāk-ı reh olduk
Ey bād-ı şabā luṭf-ı mürüvvet saña kaldı
4. Tārīki-i 'ışyāna esīriz bize çāre
Ey āh-ı seḥergāh nedāmet saña kaldı
5. Mest eylemege 'ālemi şahbā-yı suḥenden
Ey ḥāme-i Nābī yine himmet saña kaldı

D.880

114

MĀHİR ŞERĪF EFENDİ

mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün³⁶⁴

1. Luṭf eyle al selāmımız ey şūḥ alma āhımız
Cevriñ mezālîmînden ancaḳ odur çün penāhımız

[144a]2. Ḥattîñ ki bir ḳara yazudur 'āşıḳa
Vaḳti gelince görmege yoḳ iştibāhımız

³⁶² Ali Nihat Tarlan, *Nabi Divanı 2. Cilt*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 1120.

³⁶³ pür-ḥīle: ber-çide D.

³⁶⁴ Bozuk vezin.

3. Olmazdı dil tā bu kadar mest-i cām-ı ğam
Ger düşmeyeydi meygede-i ‘aşka rāhımız
4. Şimdi hevāyı kākülüdür dilde iltizām
Oldu ne ğam ğāyet a‘lāda cāhımız
5. Müji kā’indir ğamzesine sedd-i rāh olan
Māhir yeter ceyš-i ğama bu siyāhımız

115

MĀHİR ŞERĪF EFENDİ

mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün

1. Lebinde neş’e-i mül var ‘aceb bu keyfiyyet ne
Dilinde rūha ğidā-baḥş olur ḥalāvet ne
2. Çerāĝ-ı ‘arız-ı tābiñ yakdı çünki şem‘-i ezel
Veray-ı zülf-i siyeh-kār da böyle zulmet ne
3. Saña bu ḥüsn ü melāḥat ezelden ‘āşıkdır
Bu şüret-i ‘āşıka cānāndan melāmet ne
4. Çerāĝ-ı māhı yaqar şem‘-i rüy-ı mehtābiñ
Şu‘ā‘-i mihr-i ruḥunda gene bu germiyyet ne
5. Yanup yakıldı seniñ nār-ı ‘aşkına **Māhir**
Ne āteş oldun ‘aceb ol kadar ḥamiyyet ne

116

MĀHİR ŞERĪF EFENDĪ

mef'ūlü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. 'Aşkıñ esiri kaydına hiç zencir istemez
Bir bendedir ki senden özge emir istemez
2. 'Aşık ki gūşe-i kūyunda muntazır
Bir sā'ilindir ol ki ebed mangır istemez
3. Baq rūy-ı zerdime berāy-ı tabīb-i cān
Bimār-ı 'aşkına hiç taqdır istemez
4. Bir pūsedir faqat niyāz-ı ziyād degil
Vaşlıñ 'ināyet eylese ger faqir istemez
5. Sār-ı 'aşka şerhalarım tır-nişān
Māhir bu hāle ğayri şerh ü taħrīr istemez

117

MĀHİR ŞERĪF EFENDĪ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Dīdeler ravza-i hūsniñde seniñ serv-i revān
İki göz çeşme-i nūşābdır éderler cereyān
2. Seni seyr étmek h'ābda kemāl-i şevkden
Girdiler birbirine reşkle cümle müjgān
3. Bir leṭāfet var 'aceb sende ki naqş-ı şuveriñ
Bir dem olmaz ki éder hātırımızdan güzerān

4. Baķarak dīde-i mestīne ķurulmuŗ saħtdır
Gōsterir ķavs-ı ķuzā resmini ebrū kemān
5. Hele ser-geŗte-i meydān-ı muħabbet **Māhir**
Rāh-ı ‘aŗķında seniñ Şimdi gezer ser-gerdān

118

MĀHİR EFENDİ

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn / fā‘ilātūn / fā‘ilūn

1. Pençe-i ĥasret girībānım éderse çāk çāk
Dīde giryān olsa cevriñle begim mānend-i tāk
 2. Dikilūp ķapundan ayrılmaz ebed sā’il gibi
Çeŗm-i pūr-nem āteŗ-i ‘aŗķıñla sīnem sūznāk
- [144b]3. Zaħm-ı tīr-i tīz-i mūjgānıñla mecrūħum ‘aceb
Merhem-i vaŗlıñ ériŗmezse muķarrerdir helāk
4. Rūba ģam çıķmasun yatsun künām-ı mūrgde
Dūd-ı āhım anı berbād éder olsun zīr-i ĥāk
 5. Őarķa-i bād-ı muħabbetle Şalup baħr-ı ģam
Zevraķ-ı ūmīde açdım **Māhirā** birķaç Őerāk

MĀHİR ŞERĪF EFENDİ

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Kaşñ mihrāb-ı ehl-i aşk u hāletdir bilā eşkāl
Girībān çāk olur her yüz tutanlar saña bir herhāl
2. Hıyāl-i dīde-i kühlün nazñ cānda yér étđi
Serāpā göz göz oldu dil menend-i dīde-i girbāl
3. 'Aceb te'sīr-i sevdāyı müjeñle h'ābdan kaldım
Olup her dānesi güyā baña bir neşter-i kehhāl
4. Seniñ her dāne-i hāl-i siyāhñ çeşm-i 'āşıkda
'Azīzdir mügle(?)-i çeşm ile cānā olmadan hemhāl
5. Olupdur dest-hoş rüzgār süfle perver kim
Éder **Māhir** gibi erbāb-ı hālī durma istizlāl

MĀHİR ŞERĪF EFENDİ

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Harīr ü penbede bu kadar leţāfet sende ki vardır
Nezāket sende pek çokdur vücūduñ rūh-ı seyyārdır
2. Kaşñ semmūr-ı a'lādır göziñ nergis-veş şehlādır
Lebiñ yākūt-ı hamrādır müjeñde tīr-i tātārdır

3. Nedir bu nāz u istiğnā nedir bu cevr ü ğam hālā
Buna kā'il degil Mevlā gönül 'aşkıñla pür zārdır
4. Ne sünbüldür o perçemler ne hoşdur yār ile demler
Bu zevkī étmedi cemler bu 'ālem özge pāzārdır
5. Kuluñ **Māhir** saña bende murādım sensin 'ālemde
Saña cān ile efgende olup dil zirā nāçārdır

121

MĀHİR EFENDİ

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Hāyāline şarıldı merdüm-i çeşmimde hasretle
Perīşān oldı zülfüñ gibi endişemde firkatle
2. Dikildi tabla-i sīnemde yeter 'aşk-ı sevdāsı
Kemān-ı kavı-ı kudretten atıldı şaşt-ı hikmetle
3. Meţāf-ı ehl-i derd ü hāletim ben şimdilik ey dil
Derūnum toptoludur hāliyā cevr ile miñnetle
4. Gidüp sūr u meserret geldi ğam mihmān olup kaldı
Yürü ey hālet-i şādī yürü var git selāmetle
5. Kesād érmez metā'-ı 'aşka ben sevdā ger-i 'aşkıñ
Toludur mañzen-i cān-ı **Māhir** envā'-ı muħabbetle

122

MĀHİR EFENDİ

mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

1. Kāsām-ı ezel kısmet édüp rüz-ı ezelde
‘Āşıkda niyāzı kovdu hem nāzı güzelde
2. Gīsūlarını şāne-i bād étđi perīşān
İklīm-i melāḥat begim ama ki hısālde
3. Bir pāresiniñ luḥfuna muḥtāç gedāyız
Var sâ'ile şefkāt hele her dīn ü milelde
- [145a]4. Rū-püş éde gör destini ey
Nağş eylemişim şüretini levḥa-i dürre(?)
5. **Māhir** düşeli ardına sen çeşm-i ğazālīñ
Gün gece anīñ derdi bu dem kayd-ı gazelde

123

MĀHİR EFENDİ

mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

1. Çarḥıñ ne ‘aceb devr-i dil-āzārına düşdüñ
Bu dehr-i denīniñ hele biz zārına düşdüñ
2. Çendān ḥadr étđikçe cefā-pīşe güzelden
Bağ baḥta ki bir şöyle sitem-kārane düşdüñ
3. Pek sādesine meyl éde dérken dil-i şeyda
Çār-ebruların ṭurfa bu efkārına düşdüñ

4. Bu ‘aşk ile teşhîre bizi sa‘y éde ‘âlem
Hayf ola bu halkıñ gene güftârına düşdüñ
5. **Mâhir** hele zînhâr te’essüf şaķın étme
Kalup düşe ol şâh-ı cihân-dârına düşdüñ

124

mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün

1. Evvel âz piçe şühı görenler mülksede
Âdem degil esîr olur aña mülksede
2. Hâliş daķık-i fikrdir ehl-i dile naşîb
Çarh-ı hasîse hâle-i meh sîm ilksede
3. Teşhîr étmedi o perî bî-füsün ile
Sa‘y étدی ibn-i cini de ibn-i meleksede
4. Muhtâçdır nümâsı şehâb-ı inâyete
Tohm-ı ‘amel bu mezra‘ada el eksede
5. Tengi kâfiye ile ğazel kaldı nâ-tamam
Şarf oldu iki def‘a mâ-meleksede
6. Maşşül [u] ğayra dîde-ğüşâ olma hırşla
Rızķıñ gelür saña kavle maşşüm el eksede

MĀHİR EFENDİ*mefā'ılün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün*

1. Şikāf pāre-i ceybden görünce pistānıñ
Görindi ğamzesi şandım hilāl-i şa'bānıñ
2. urutdı nār-ı ased berg ü bārını serviñ
Görünce nāz ile āvus-menend ırmānıñ
3. Gören letāfet-i verd-i ru-ı semen-sāñı
Menend-i bülbül-i şeydā olmasun mu nālānıñ
4. urutdı oymadı tāb cism-i nātüvānımda
Hevā-yı germi-i şev-i vişāli cānānıñ
5. Giyüp irāde-i vuşlatla vaşla-i 'aşıñ
Mürīd-i şādıı oldu o üb-ı devrānıñ
6. Eridi revan-ı albi aldı rişte-i cānı
Bu deñlü āteşi var **Māhir** perişānıñ

RĀMĪ PĀŞĀ*mefā'ılün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün*

1. ayāl-i la'1 -i nābuñ cām-ı eşm-i terde almışdur
umār-ı bezm-i nūş-ā-nūş-ı vaşluñ serde almışdur

³⁶⁵Adnan İnce, *Mirzā-zāde Mehmet Sālim Efendi Teziretü 'ş-Şu'arā*,
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57124,mirza-zade-mehmed-salim-tezkiretu39s-su39arapdf.pdf?0>
(Erişim: 02.04.2020). s. 191.

2. Degildir bende dil ser-germi-i fikr-i nigāhuñla
O bī-hūş-ı muḥabbetdür düşüp bir yerde qalmışdur

3. Mükedderdür ser-ā-ser meşreb-i eczā-yı ‘ālem hep
Şafā-yı ḥātır ancak bādede sāğarda qalmışdur

[145b] 4. Bu remz-i ḥall éder³⁶⁶ müşkil-şinās-ı cūd gelmez mi
Kerem bir lafz-ı bī-ma‘nī gibi dillerde qalmışdur

5. Mücevher tāc-ı devlet kimseye sūd étmez ey **Rāmī**
Nīce şāh-ı cihānuñ çeşmi ol efserde qalmışdur³⁶⁷

127³⁶⁸

[HĀFİZ-I KONEVĪ]

ĠAZEL

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Ġam-ı zülfüñle ḥāk olsam biter üstümde sünbüller
Ruḥuñ şevkine cān vèrsem tolar kabir kızıl güller

2. Tıutup meydānuñ ḥüsnüñ pādişāhım leşker ḥatṭuñ
Düzüp müjgānların şaf şaf ‘ālimler döndü gönüller

3. Ola kim bu bahāneyle girem bāğına dildāruñ
Kesüp basup sıfāl eyleyin dikün bitsün qaranfiller

4. Şeḥerler bezm-i gülşende oқunsa şi‘r-i renginüm
Yaқalar çāk édüp güller gelür feryāda bülbüller

³⁶⁶ remz-i ḥall éder: remzi keşfe bir D.

³⁶⁷ Aynı gazel Nabi Divanı’nda da bulunmuştur. (Nabi Divanı 1. Cilt s. 639).

³⁶⁸ Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şu‘arâsı*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s. 268.

5. Gidilmez beñleri fikri gökden dilberin **Hâfız**
Kebâb ol vaqıtde hûb olur kâvle üstünde fâzıllar³⁶⁹

128³⁷⁰

BĀĶĪ

mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Dem-i vaşluñ érişse çeşm-i 'aşıkda bükā artar
Şular tuğyān éder evvel bahār olduğça mā artar
2. Kıyās eylesse Nîl-i Mışra ol Yūsuf-liķā yaşum
Anuñ miķyāsı yoķdur tırmaz ol mā dā'imā artar
3. Bu nüh dolābı gerdān eyleyen seylāb-ı eşkümdür
Yaşum ser-çeşmesinden baħş édersem mācerā artar
4. Şular çāğlar tūr³⁷¹ āvāzesinden kūhsār inler
Bahār eyyāmıdır şimden gerü şit u şadā artar
5. Güzellik burcına bir māh-ı nevdür ol hilāl-ebür
Çerāğ-ı hüsnine gündən güne tırmaz ziyā artar
6. Dil-i derviş-i dil-rişüñ dā'imā şubħ-gāhından
Belālar eksilür cāh u celāl-i kibriyā artar
7. Toyılmaz h'ān-ı ihsāna ķanā'at gelmez insāna
Kerem gördükçe ey **Bāķi** gedālardan recā artar

D.64

³⁶⁹ Gazelin yalnızca 1. ve 3.beyitleri tezkirede mevcuttur.

³⁷⁰ Küçük, *Bāķi Dīvānı Tenkitli Basım*, s. 139-140.

³⁷¹ tūr: tuyūr D.

129³⁷²

[LEBĪB]

ĠAZEL

mef'ūlü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ūlün

1. Baqđı ruĥ-ı āl u leb ü cān-pervere vā'iz
Cān vérmededir cennet ile kevşere vā'iz
2. Yaqmaya deyü nāra Ĥudā böyle vücūdu
Kürside baqar aqlayarak dilbere vā'iz
3. Bir muġ-peçeniñ dün yüzine étđi naşīhat
Taĥmīn éderiz kim bu géce döndüre vā'iz
4. 'Abbāsi 'imāme ile çarpıldı o yāre
Keşti-i dili eyledi başdan Qara Vā'iz
5. Dīn diregi lāyık mı kırık geçine yāre
Taĥkīke mecāzı édemez qañtara vā'iz
6. Pend eyler imiş sāķi-i bezme her gün³⁷³
Çekmiş ayaġın gitmez³⁷⁴ imiş bir yere vā'iz
7. A'zā vü cevārihle yāre édüp elĥāhı³⁷⁵
Şarılmış idi gördüm o simīnbere vā'iz

D.73

³⁷² Orhan Kurtoġlu, *Lebīb Dīvānı*, <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55756.lebib-divanipdf.pdf?0> (Erişim: 25.07.2019), s.320-321.

³⁷³ Pend eyler imiş sāķi-i bezme her gün: Pend eyler imiş halvet edip sāķi-i bezme D.

³⁷⁴ gitmez: çıkmaz D.

³⁷⁵ A'zā vü cevārihle yāre édüp elĥāhı: A'zā-yı lihāsiyla Lebībā edip elĥāh D.

130

ĠAZEL

mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün

- [146a]1. Şikenc kākülü teşbîh olunmaz sünbül-i çine
Eger taşvîr éderse âferin ger şüret-i çine
2. Degil hâl-i siyeh yümm-i dügmedür şayd-ı dil-zāra
Bağılsa dām taraf zülf-i perçinindeki çine
3. Uyup sevdā-yı zülf-i yāre düş oldum haṭā étdim
Düşürdüm kendimi mülk-i Hotenden çin çine
4. Şeh-i mülk-i Habeş güyā ki Rum'a serfürü eyler
İnince perçem-i müşgini dāmān-ı 'araç-çine
5. Hayāl-i hāk-i pāsında gencine-i pinhān ét
Tuyurma nükte-i maẓmūnunu kilik-i sūhan çine

131³⁷⁶

MÜNİF

mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün

1. Sāķi çekemem vaẓ'-ı zarīfāneyi boş қо
Teklīf-i tehī sāğar u peymāneyi boş қо
2. Ey nefis ü hevā çü reh-i seylāb-ı fenāda
Mānend-i habāb ol heves-i hāneyi boş қо

³⁷⁶ Muharrem Kılıç, *Münif Antâkî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1995, s. 274.

3. Sen kendini gör bî-hūde-i ‘aşk tırurken
Farq-ı haram-ı Ka‘be vü büt-hāneyi boş kıo
4. Çokda o perî rû ‘aceb³⁷⁷ ünsiyyete gelmez
Ol kıayda düşürme dil-i divāneyi boş kıo
5. Bir kıalıba ifrāğ éderüz kıāle getürme
Vaşla tıma‘-ı hām-ı harīşāneyi boş kıo
6. Yok çāre[si]³⁷⁸ ıtlākıdan özge zen-i dehrüñ
Ol biveye sen şive-i merdāneyi boş kıo
7. Var post-nişin-i hüner-i pîr-i kemāl ol
Ey hāme velî tavr-ı Münifāneyi boş kıo

D.61

132

KELİM

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Cemāliñ görse zîr-i turre bir piç ü táb içre
Kıalur tā şubh-ı maşşer āfitāb ebr-i hicāb içre
2. Nigāhı reng olur ‘aks-ı hattından baksa mir’ata
Olur çeşmi o nergis-i kavile sāk-ı sebz u eb(?) içre
3. Bu şeb mäh-ı sipihr-i ‘ālem-i āb oldu ruhsarı
Göründükçe çerāğı ‘aks-i fānūs-ı habāb içre

³⁷⁷ ‘aceb: ile D.

³⁷⁸ Mecmuada eksiktir.

4. Olur taşvîr-i Yūsuf rû-nümā levh-i hayālinde
O kim naqş-ı cemāliñ seyr éde mir'at-ı h^vāb içre
5. Leţāfetden olur maḥsūs hem-çün rişte-i gevher
Bedīdār olma müşkin mūy-ı haṭṭ ol la'l-i nāb içre
6. **Kelīmā** şevketāne bir ğazel nazm eyledi hāmeñ
Ki nādir bulunur manāsın añlar şeyḥ u şāb içre

133³⁷⁹

[HĀTEM]

SĀZHĀ

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Hazer kim tel kırar vādilerinde zülf-i şantūruñ
İki telli haṭṭuñla bağlama 'uşşāka rencūruñ
2. Ser-i zühhāda çal neyzeñ 'aşā-yı nāyı sen³⁸⁰ şimdi
Girift pençe-i kânūnıyam bir şāh-ı Mansūruñ
3. Belim bükdi kemānī kaşları³⁸¹ çengī edālarla
Kavāl étدی beni pes-perde istignā-yı mevfūruñ
4. Kāra düzen vérür mi kadr-i mişkāl 'āşık-ı zāre³⁸²
Bozuktur kār-sazı erĝanūnı çerhūñ³⁸³ pür-şūruñ

³⁷⁹ Mehmet Celal Varıšoĝlu, *Hâtem Hayatı Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1997, s. 349.

³⁸⁰ sen: ben D.

³⁸¹ kaşları: kaşlarıñ D.

³⁸² zāre: zāde D.

³⁸³ çerhūñ: çerh-i D.

[146b]5. Dūdüksün hem nefīr-i maḥremān-ı ʿiṣret olmazsun
Efendi perde-sūzdur sūrnā-i minḳār-ı menḳūruñ

6. Tulum gibi çağirtma³⁸⁴ şeyḥ efendi şūḥ-ı Bulḡarı
Ḳudūm-i vaşlını çal pāreletme rāz-ı mestūruñ

7. Rebāb olmaz mı ṭabl-ı sīne-i def germ-i ʿuṣşāḳı
Boru-yı turş ile kōs diñlemiş bir mehter-i ḥūruñ³⁸⁵

8. Şikār ṭabl-bāz-ı ʿālem-i ḥ^vābide-hūş olma
Uyan ṭabluñ be-duş-ı nefḥasıyla ʿūd-ı pūr-şūruñ³⁸⁶

9. Gelince meclise ol āfītāb-ı maḡribī dilber³⁸⁷ [Ḥātem]
Başıldı³⁸⁸ perde-i şarkīsi şīven-gāḥ-ı ṭanbūruñ
D.86

134³⁸⁹

MAḲĀMĀT-I ḤĀTEM EFENDİ

mefāʿilün / mefāʿilün / mefāʿilün / mefāʿilün

I

Ruḥuñ reşk-āver-i mihr-i ḥicāz-ı tābiş-efzādır
Nesīm-i gülşen-i ḥüsnüñ şabā-yı rūḥa³⁹⁰ bahşādır
Dér isem rastde kārım ol nühüfte ḥande-i nāzuñ
Uşul-i zūlf-i çenber-bestesı bir naḳş-ı raʿnādır

³⁸⁴ çağirtma: çığırtma D.

³⁸⁵ Beyit, divanda 8. beyittir.

³⁸⁶ Beyit, divanda 7. beyittir.

³⁸⁷ dilber: Ḥātem D.

³⁸⁸ başıldı: aşıldı D.

³⁸⁹ Varışoğlu, *Hātem Hayatı Edebi Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi*, s. 382-383.

³⁹⁰ rūḥa: evc D.

II

Ḥayāl eyle Ḥüseynī nağmesin aç perde-i rāzuñ
Açılsun gül-‘izār-ı māyesi nevrüz-ı āvāzuñ
Dü-yek ‘uşşāka evc-i ‘işvesi[sin]³⁹¹ taḵsīme mā’ildir
Ol³⁹² āfet Işfahān vādīleri tūrında yektādır

III

Göñül şimdi Baba Ṭāhiridir bir şāh-ı³⁹³ ḥübānuñ
‘Arz-bār-ı cefā düşnām-ı gevher³⁹⁴-dārıdır ānuñ
Periştān perçemi zülf-i nigārıdır³⁹⁵ gülistānuñ
Nola nāz eyler ise sünbüle ā‘lādan ā‘lādır

IV

O şeh-nāz eyledikçe püselikte meşk-i istiğnā
Segāh-ı ḥaṭṭ-ı şeb-günunda ağlar Ḥātem-i şeyda
Muḥayyerdir nevā-endişe-i la‘lūñle³⁹⁶ göñül ammā
Hevā-yı kāküli başımda bir püsküllü sevdādır

D. 2

135³⁹⁷

ZİHNİ EFENDİ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Şāh ḥanıñ meclisinden³⁹⁸ ‘āşık-ı mağdūr dūr
Ḳanda ‘āşık aña nisbetle şeh-i Timur mūr

³⁹¹ Mecmuada eksiktir.

³⁹² ol: o D.

³⁹³ şāh-ı: ṭıfl-ı D.

³⁹⁴ gevher: cevher D.

³⁹⁵ zülf-i nigārıdır: beste-nigārıdır D.

³⁹⁶ la‘lūñle: la‘liyle D.

³⁹⁷ Çelen, *Mehmet Zihni Keşâni'nin 97 Gazeli İnceleme Metin*, s. 146.

³⁹⁸ şāh ḥanıñ meclisinden: şāh monla meclisinde D.

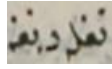

2. Hep musahhar emrine vildan ile ğilmān anıñ
Çeşm-i cādūsı ile ol fitneniñ meshūr hūr
3. Şayha-i āhımla İsrāfil-i hūş oldu harāb
Aña nisbet ey kıyāmet-kāmetim maşşūr şūr
4. Kelb seniñ endahte-i eṭrāfını taşdi^ç éder
İltifātıñla raķıbe oldu baķ menşūr şūr
5. **Zihniyā** şafvet bulur dil tāb-ı ‘aşķ-ı pāk ile
Tā derūnī yanmayınca bulmadı tennūr nūr

D.64

136

ĠAZEL-İ RĀĠİB PĀŞĀ

mef‘ūlü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. Şad rişte-i çārmıḡ ğāzab-ı yār-ı ter ³⁹⁹
Sencā^(?) nūr-ı dīde tūfān babafıngo
2. Perverde iseñ pişrev-i dehre ney āsā
Nezzāre zen-i çarḡa o dörd ⁴⁰⁰
3. Çekdirme mūçū sese firķati dērsem
Dér iskele-i vuşlata bir mīl ⁴⁰¹
4. Ger kıymet yetmezse de yazı şoġutma
Kızgınca harīdārı iseñ sekseni tongo

³⁹⁹ Kelime okunamamıştır.

⁴⁰⁰ Kelime okunamamıştır.

⁴⁰¹ Kelime okunamamıştır.

- [147a]5. A ʿdā dilini ʿtmesün ardımca ıṭāle
Bī-ʿillet olan ādeme lāzım mı şīr toġa(?)
6. Boşnağ peçeniñ busın alup şıķ boğaz etme
Cellād-ı felek Arnabūd dēr boğma mosnaġa(?)
7. **Rāġıb** şaʿirā bu ġazeli ʿtmede tānzīr
Nev kâfiye-i tenkde çerker cümlesi zenġa(?)

137⁴⁰²

ĠAZEL-İ ŞEHRİ

mefʿūlü /mefāʿilü /mefāʿilü /feʿūlün

1. Hürşid-i cihān tāb-ı kemālem seherüm yok
Ser-tā-be kadem hayr-ı duʿāyam eşerüm yok
2. Kurbānuñ olam eyleme isrāf-ı tecellī
Bir vech ile dīdāruña lāyık nazarum yok
3. Bir olsa huzūrumda nola zerre-i hürşid
Āyīne-i inşāf-ı cilāyam kederüm yok
4. Kudret kōmasa āha ne ġam sūz-ı teġāfūl
Āteş-zede-i hīssat-i hūsneñ şererüm yok
5. **Şehriʿdür** éden ġamze-i bī-rahmuni tekfīr
Zīnhār bu sözden haberüm yok haber[üm]⁴⁰³ yok

D. 75

⁴⁰² Şener Demirel, *Şehri (Malatyalı Ali Çelebi) Hayatı, Sanatı, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahli* (Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1999, s. 313.

⁴⁰³ Mecmuada eksiktir.

GAZEL-İ ZİHNİ EFENDİ

mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Cihāna ey güzel ancak seni seyrān için geldim
Şaķın zann étme kim āsāyış-i devrān için geldim
2. Murādım rāhat olsa 'ālem-i ervāhı geçmezdim
Belā-yı cisme zevķ-i ıztırāb-ı cān için geldim
3. Nukūş-ı şīve-i hūsnūñ tururdu şafha-yı dilde
Seyāhat eyleyüp taḥşil-i feyezān için geldim
4. İtā'at olmuşdu suy-i ma'nāda benim kārım
Görüp kevn ü fesādı cünbüş-i 'ișyān için geldim
5. Teķāzā étmi bismil-gāh-ı 'add-ı vuşlatıñ cāna
Bugün Allāhu Ekber kendimi ķurbān için geldim
6. Beni erbāb-ı hıżmet ğālibā maḥdūm zann eyler
Turup şımf-ı te'āla hıżmet-i hūbān için geldim
7. O dilberle ḥaķıķat ittiḥādım var idi ammā
Mecāza **Zihniyā** te'yid-i itmīnān için geldim

139⁴⁰⁴

ĠAZEL-İ ZİHNİ EFENDİ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Dil-berā dil dā'imā ruhsārına bakmak diler
Kendisin pervâne-veş âteşlere yakmak diler
2. Bir içim şu olduğın yāriñ 'aceb gūş eylemiş
Ab rüy-ı meşrebim andan yaña akmak diler
3. Hāsretiñle 'aqla tārīk oldu 'ālem şöyle kim
Dil cünün ile zinād-ı hayreti çakmak diler
4. Eylemez teb'īd ile bezm-i şafādan keff-i yed
Dest-i sāķi sine-i bigāneye kaçmak diler
5. **Zihniyā** mismār-ı levh-i vaşl-ı cānānı gönül
Mişkab-ı tīr-i niyāz ile delüp taçmak diler
D.75 / D 87

⁴⁰⁴ Çelen, *Mehmed Zihni Keşâni'nin 97 Gazeli İnceleme-Metin*, s. 156.

Alptekin, *Berberzâde Mehmed Zihni Divanı'nın Bilimsel Yayını İle Eserin Şekil ve Muhteva Bakımından İncelenmesi*, s. 258-259.

140⁴⁰⁵

ĠAZEL-İ ZİHNİ

mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Söyler pes-i kafesde nigārım tıkrır tıkrır
Güyā sürūra başladı bülbül çıtır çıtır

[147b]2. Hısn-ı visāli fethe baċ ism-i raċīb ile
Māl-ı ģanīmetin yeye görsün kıtır kıtır

3. Men kāse-līs-i maṭbaḥ-ı vaşlım bu sofrada
Cüşide oldu dīg-i muḥabbet fıkrır fıkrır

4. Cānā niyāz-ı vuşlat ile kerim⁴⁰⁶ eylesem
Cevr ü hıyānet üzre gülersin kıkrır kıkrır

5. Varsam civār-ı yāra zarāfetle **Zihniyā**
Enf-i raċīb éder ḥasedinden fıtır fıtır⁴⁰⁷

D.72 /D.89 /D.89

⁴⁰⁵ Çelen, *Mehmet Zihnî Keşânî'nin 97 Gazeli İnceleme-Metin*, s. 153.

Alptekin, *Berberzâde Mehmed Zihnî Divanı'nın Bilimsel Yayını İle Eserin Şekil ve Muhtevâ Bakımından İncelenmesi*, s. 260-261.

Murat Önder, *Şefkat ve Tezkire-i Şu'arası*, (Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon 2006, s. 114-115.

Akpınar, *Keşanlı Zihnî Divanı*, s. 64-65.

⁴⁰⁶ kerim: girye D.

⁴⁰⁷ Bu gazel Şefkat Tezkiresi'nde Zihnî-Seyyid Muhammed Sa'îd adına da kayıtlıdır.

141

ĠAZEL-İ ZİHNİ

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Bugün zevk étmedik meyhānede ol la'l-i lebsiz biz
Anı rām édemezdiñ ey gönül bintü'l-'inebsiz biz
2. Meyān-1 āb u kilde ādem-i ma'nāyız elhāşıl
Te'ayyün kesb édince iftiḥār ümm ü ebsiz biz
3. Mülākatla rüsüm-1 'aşkı icrā eyledik ammā
Yine şohbetde ey zāhidā sezā edebsiz biz
4. Recā-i vuşlatında baña tenhā iltifāt étmez
Sır fahş huşul olmaz mı sa'y eylesek 'acebsiz biz
5. Şafā vérdi tavāf-1 şūḥ-1 Mekkī **Zihniyā** 'ömre
Gürüh-1 şā'irānız olmazız nazm-1 'Arabsız biz

142⁴⁰⁸

ĠAZEL-İ ZİHNİ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. 'Arız oldu āb-1 rüy-1 yāre ḥatt
Mevc ızhār étđi güyā nehr-i Şaṭ

⁴⁰⁸ Alptekin, *Berberzāde Mehmed Zihni Divanı'nın Bilimsel Yayını İle Eserin Şekil ve Muhtevā Bakımından İncelenmesi*, s. 327-328.
Akpınar, *Keşanlı Zihni Divanı*, s. 97-98.

2. Hāli hāttın hattı hālin gösterir
Hüsn-i hatta rūşenā vérdi nuḳaṭ
3. Dil meyān-ı dilberi eyler taleb
Çün umūruñ hayrı olmuşdur vasat
4. Nutḳ-ı yāri diñle bī-mağz ise de
İştihād ile faşih oldu ğalaṭ
5. **Zihniyā** baħr-ı muħabbetde bugün
Sāhil-i maħbūba keştī gibi çat
D.152 /D.152

143

ĠAZEL-İ ĤAMİRİ

mef'ūlü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Dil cevr-i sitemkāre ḳadīmden alışıḳdır
‘Āşıḳlara dost-ı cevr ü cefā yakışıḳdır
2. ‘Azm eyle gör kūy-ı dil-ārāyı ‘azīzim
Üşenme velī rāh-ı vişālī dolaşıḳdır
3. Ġamm çekerim penbe teni yāriñ ırāḳsa
Ser-rişte-yi cān ḳabl-ı hayālīm ulaşıḳdır
4. Şeyh-zāde gör şem'-i cemālī ne ziyālı
Pervānedir ‘āşıḳları nevreste ışıḳdır
5. Çün faħri gibi levḫ-i dilim uydu benim yār
Hep gördiceğim anıñ içün düş ḳarışıḳdır

6. Ağyār bu gece meykede de kārında düşmüş
Uğratma şaķın yanına ol boķ bulaşıķdır
7. **Ḥamiri** hele sen meyl-i cedel eyleme zīrā
Yetmiş iki millet ile kāmīl barışıķdır

144⁴⁰⁹

MERḤŪM NĀBĪ EFENDĪ

mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün

- [148a]1. Göñülde dā'īye-i māl emel bozundısıdur
Ki silk-i mülk-i⁴¹⁰ ḵanā'at kesel bozundısıdur
2. Cihānı gerdiş éder ḥaylīden bu köhne ḵıbāb
Sipihre tesmiye-i Zāl ezel bozundısıdur
3. 'Aceb mi mevt-i irādiye düşse ehl-i sülūk
Cilā-yı āyīne-i rūḥ ecel bozundısıdur
4. Rüsüm-ı āmed ü reft üzredür niżām-ı cihān
Siyāk-ı resm-i beled hep bedel bozundısıdur
5. Gören bilür şekerüñ gilden olduğun ḥāşılı⁴¹¹
Ki ḥulv-i sufre-i 'ālem vaḥal bozundısıdur
6. Cefā-yı 'āleme şabr ét şafā murāduñ ise
Ki les'-i ḥayye-i şöhret 'asel bozundısıdur

⁴⁰⁹ Tarlan, *Nabi Divanı I. Cilt*, s.580.

⁴¹⁰ ki silk-i mülk: nümüd-ı silk-i ḵanā'at D.

⁴¹¹ ḥāşılı: ḥāşıl D.

7. Ta‘affünātını yād eyle beyza vü çerhün⁴¹²
Piliç lezizdür ammā çepel bozundısıdur
8. Kitāblarla medārisde baḥş éder tullāb
Kitāb cildi anuñçün cedel bozundısıdur
9. ‘Amel o kārgehün kemterin qurāzasıdur
Metā‘-ı ‘ilme dinilmez ‘amel bozundısıdur
10. Münāsebetledür evzā‘-ı tesmiye **Nābī**
Lügaz hele kıati vāzih ğazel bozundısıdur

D.159

145⁴¹³

ĠAZEL-İ BĀKĪ EFENDİ RAḤMETULLĀHİ ‘ALEYH

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Müje ḥaylin dizer ol ğamze-i fettān şaf şaf
Güyyā cenge turur nize-güzārān şaf şaf
2. Seni seyr étmek için reh-güzer-i gülşende
İki cānibde turur serv-i hırāmān şaf şaf
3. Leşger-i eşk-i firāvān ile ceng étmek için
Gönderür mevcleriñ lücce-i ‘ummān şaf şaf
4. Gökde efġān édereş şanma geçer ḥayl-i küleng
Çekilür küyuña mürġān-ı dil [ü] cān şaf şaf

⁴¹² çerhün: ferhün D.

⁴¹³ Küçük, *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, s. 241.

5. Cāmi‘ içre göre tā kimlere hem-zānūsın
Şekl-i saḳḳāda gezer dīde-i giryān şaf şaf
6. Ehl-i dil derd [ü] ğamuñ ni‘metine müstağrık
Dizilürler keremüñ h^vānına mihmān şaf şaf
7. Vaşf-ı ḳaddüñle hırām étse ‘alem gibi ḳalem
Leşger-i satrı çeker defter [ü] dīvān şaf şaf
8. Kūyuñ eṭrāfına ‘uşşāḳ dizilmiş gūyā
Harem-i Ka‘bede her cānibe erkān şaf şaf
9. Ḳadrüñi seng-i muşallada bilüp ey **Bāḳī**
Ṭurup el bağlayalar ḳarşuna yārān şaf şaf
D.229

146⁴¹⁴

MERḤŪM NEF‘Ī EFENDĪ

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Bahār olsa⁴¹⁵ yine serv⁴¹⁶-i gülistān olduĝun görsem
Güzel seyr eylemek ‘uşşāḳa āsān olduĝun görsem
2. Leṭāfetden görünse āsumānuñ ‘aksi her yerde
Çemende başḳa bir ‘ālem nümāyān olduĝun görsem
3. Yine rez-duḥterin peydā vü pinhān⁴¹⁷ ‘azm-i kenār étsem
Ĝamuñ hāṭırda nā-peydā vü pinhān olduĝun görsem

⁴¹⁴ Metin Akkuş, *Nef‘i Sanatı ve Türkçe Dīvānı İnceleme-Karşılaştırmalı Metin* (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1991, s. 500.

⁴¹⁵ olsa: erse D.

⁴¹⁶ serv: seyr D.

⁴¹⁷ peydā vü pinhān: peydā edüp D.

4. Kızarsa gül gül olsa t̄ab-ı meyden r̄uyı h̄übānuñ
R̄uh-ı cānānı hem gül hem gülistān olduğun görsem

[148b]5. Şafādan birbirinüñ s̄inesin̄ çāk étse dilberler
Güzeller mest olup çāk-ı giribān⁴¹⁸ olduğun görsem

6. Baķup geh s̄ine-i cānāne geh cām-ı mey-i nābe
Dil-i d̄ivāneyi⁴¹⁹ berr nice⁴²⁰ sultān olduğun görsem

7. Muḥaṣṣal böyle bir gün görmeden ölürsem ey Nef'ī
Felek ben ölmedin ḥāk ile yeksān olduğun görsem

D.80

147

REMZİ EFENDİ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Ḥüsnünün meftūnudur dünyā sever bir ben miyim
Rüyet-i d̄idārına hasret çeker bir ben miyim

2. Mest-i medhūş-ı şafādır ehl-i dünyā ser-be-ser
Her kerān-ı cām-ı ğaflet ü bī-ḥaber bir ben miyim

3. Gül-ruh-ı dildāde olmuş 'āşık-ı şeydā hezār
Gülşen-i kūyunda hep şūrīde-ser bir ben miyim

4. Hep keder çekdi cihānda ey gönül ehl-i hüner
Devr-i ma'kūs-ı felekden pür keder bir ben miyim

⁴¹⁸ çāk-ı giribān: dest ü giribān D.

⁴¹⁹ d̄ivāneyi: d̄ivāne D.

⁴²⁰ berr nice: berr ü baḥre D.

5. **Remziyā** sever yoğ cenāb-ı mīr nāşid nazmına
Hep pesend eyler aña ehl-i hüner bir ben miyim

148⁴²¹

CEVRİ

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Çarha kılma ser-fürü iqbāl için gayret budur
Hem gedā hem pādişāh-ı ‘ālem ol devlet budur
2. Her ne deñlü himmet⁴²² endāze olmazsa yine
Müşteri olma metā‘-ı vuşlata⁴²³ himmet budur
3. Çün⁴²⁴ dil nūş eyle ‘ālem bilmesün keyfiyyetün
Hem yine derd-keş-i meyhāne ol ‘işret budur
4. Hāk-i pāy ol ‘arş-ı ferş-i rāh⁴²⁵ éden şāhib-dil ol⁴²⁶
Rüzgārı pāymāl ét bād kıl⁴²⁷ rif‘at budur
5. Hem-nişin eyle dili dilberle sen çık aradan
Rind iseñ **Cevri** şafā-yı meclis-i vağdet budur

D.38

⁴²¹ Hüseyin Ayan, *Cevri Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi, 1981, s.196.

⁴²² himmet: himmete D.

⁴²³ vuşlata: devlete D.

⁴²⁴ çün: hün-ı D.

⁴²⁵ rāh: rān D.

⁴²⁶ şāhib-dil ol: şāhib-dile D.

⁴²⁷ pāymāl ét bād kıl: pāymāl-i nāz kıl D.

149⁴²⁸

NĀBĪ EFENDĪ

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Olur 'aqlım perişān kākül-i dildārı gördükçe
Gözüm kanlar döker ol la'l-i gevher-bārı gördükçe
2. O gül-ruhsāra karşı nola feryād u figān etsem
Ki bülbül zāra başlar her kaçan gülzārı gördükçe
3. Güler āşüfte hāl olduğuma halk-ı cihān her dem
Gülünç oldum bütün dünyāya ben ol yāri gördükçe
4. Ururlar seng-i ta'nı baña yār oldu kemālim āh
Ki 'ālem taş atar eşcāle yāri gördükçe
5. Vefādan yüz çevirdiñ eylediñ Nābī kuluñ giryān
Dirig' étme selāmıñ pādişāhım yāri gördükçe

150⁴²⁹

BĀKĪ EFENDĪ RAḤMETULLĀHĪ 'ALEYH

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Göñül dāğ-ı gamuñla sīnede bir şem' uyandırmış
Çerāğ-ı 'aşka bir garrā kıızıl altūn[1]⁴³⁰ yandırmış
2. Göñüller naqdin almış yād⁴³¹ girmiş halka-i zikre
Bir iki derd-mend āvāreyi varmış tolandırmış

⁴²⁸ Gazel şairin divanında bulunmamaktadır.

⁴²⁹ Küçük, *Bākī Dīvānı Tenkitli Basım*, s. 234-235.

⁴³⁰ Mecmuada eksiktir.

⁴³¹ yād: yār D.

3. Démeñ Mecnūn'a gelmiş 'ākıbet Leylā'dan istiğnā
Belā-yı 'aşk o ser-gerdānı cānından uşandurmış

- [149a] 4. Bulup saḳḳā-yı hicrān teşne-i leb şahrāda Mecnūn
Ecel peymānesin şunmuş ḥayāt ābına kandurmış

5. Bugün **Baḳīye** ol āfet vişālin va' deler kılmış
Yalanlar söylemiş miskini gerçekden inandurmış

D.219

151⁴³²

VECDİ

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Bizi öldürdi ğam sāḳī yetişsün cām göstere
Keş-ā-keşden ḥalāş etsün biraz ārām göstere
2. Düşüp dil arzū-yı ḥāline mürġ-i hevādārı⁴³³
Şabā pür-piç édüp zülf-i siyāhın dām göstere
3. Degil⁴³⁴ 'uşşāḳ[a] ḳurbān olmağa tālib melā'ikde
Nigāh-ı 'işve-bāzı tiġ-i ḥūn-āşām göstere
4. Nīce dilşād olur ol māh-rū ref'-i niḳāb étmez
Felek isterse her gün 'āleme bayrām göstere

⁴³² Sebahaddin Sarı, *Vecdî Dîvânı Tenkitli Metin* (Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1993, s. 57.

⁴³³ mürġ-i hevādārı: mürġ-i hevā oldu D.

⁴³⁴ degil: dil D.

5. Dil-i **Vecdî**'ye mey şün sâkıyâ [nükte]⁴³⁵ tâ senc olsun
Nedür serbeste [sırr-ı]⁴³⁶ mübhem [ü] ilhâm göstere
D. 42

152⁴³⁷

NAZİRİ EFENDİ

mefâ'ılün / mefâ'ılün / mefâ'ılün / mefâ'ılün

1. O şüh-ı nev-resîdem giderek âhir mekleklendi
Gören zühhâd-ı 'âlem ni'met-i vaşlın dileklendi
2. Bize cevr ü cefâya başladı bîñ dürlü şiveyle
O şehbâz-ı melâhat bezme geldükçe tüleklendi
3. Cigerde oynar ammâ şüretâ⁴³⁸ mergüb [u] nâzükdür
O deñlü 'işvelerle tîr-i müjgânı pekleklendi
4. Taḥammülsüz edâlarla édince nâr⁴³⁹ u istîğna
Derüñî âh u zâr[a] 'âşıkân hâlâ fekleklendi
5. Ğubâr-ı ḥâk-i pâyı sürme-i a'yân-ı devletdür
Naẓîr anuñ için ğâyet[de]⁴⁴⁰ vaqt ile eleklendi
D.828

⁴³⁵ Mecmuada eksiktir.

⁴³⁶ Mecmuada eksiktir.

⁴³⁷ Necdet Şengüün, *Nazîr İbrahim ve Dîvânı Metin-Muhtevâ-Tahlîl* (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2006, s. 848.

⁴³⁸ şüretâ: zâhir D.

⁴³⁹ nâr: nâz D.

⁴⁴⁰ Mecmuada eksiktir.

153

ŞĀ'İB

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Her ki teslīm ⁴⁴¹ mān kazā meykerded(?)
Bir siriş ebr-i belā bāl hümā meykerded
2. Çeh zar u rest keşiden Mesihā(?) minnet
Kāmrānī çeh-i künd derd-i devā meykerded
3. Bī riyāzet tüvān şehri-ā āfāk şedden
Meh-çü-lāğar şüd engüşt-nümā meykerded
4. Der temennā-yı nevā-yı kafla sālār behā
Gül-i cidārınıñ cüdā bŷy cüdā meykerded
5. **Şā'ib** az minnet şaykal çekerim keşt-i kebāb
Ey hoş an āyine ger hod ba-şafā meykerded

154⁴⁴²

[ŞEYHÜLİSLĀM] YAḤYĀ

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Reşkimüz kalmadı hiç eski zamān 'ālemine
Cāmını gördün a erişmedün ise cemine
2. Başa çıkdı katı yüz buldu yuğardanlığı var
Bu gönül bağlanalı bir güzelün perçemine

⁴⁴¹ Kelime okunamamıştır.

⁴⁴² Hasan Kavruk, *Şeyhülislām Yahyā Divānı Tenkitli Metin*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001, s. 375.

3. Ne şafâlar sürer âdem ne çeker derd ü elem
‘Âlemüñ bir bakıcağ sūrı ile mātemine
4. Gel berü meykede ser-ḥoşlarını seyr eyle
Ḥānḳahuñ ne bakarsın bir alā-yı⁴⁴³ sersemine

[149b]5. Güşe-i meykedede tekyelenüp ey **Yahyā**
Geliñüz hū diyelüm p̄ir-i muğānuñ demine

D.349

155⁴⁴⁴

NĀBĪ EFENDĪ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Nedür ey şūḥ bu bī-hūde ğāzab n’oldu saña
Meşrebüñ düşmen-i nāz idi ‘aceb n’oldu saña
2. Virmemişsin tatalım ruḥşat-ı āğūş-ı vişāl
Varmağa meclis-i āgyāra sebep n’oldu saña
3. Cāme-ḥ^vāb içre biraḳduñ beni ey mihr-i münīr
Ṭurmaduñ çāk olıcağ perde-i şeb n’oldu saña
4. Ne girersin araya yāre niyāz étdükçe
Ḳanı ey girye mürā‘āt-ı edeb n’oldu saña
5. Olduñ ey ḥāme-i **Nābī** ḳati⁴⁴⁵ çoḳdan ḥāmūş
Bilmem ey zemzeme-pīrāy-ı ṭarab n’oldu saña

D.5

⁴⁴³ alā-yı: iki D.

⁴⁴⁴ Tarlan, *Nabi Divanı I. Cilt*, s. 456.

⁴⁴⁵ Divanda yoktur.

156⁴⁴⁶

FİT̄NAT HANIM

mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

1. 'Āşık ümid-i luṭf ile dil-dādedir saña
Ey şūh eyle merḥamet ifādedir⁴⁴⁷ saña
2. Def'-i ḥumāra ister iseñ çāre ey gönül
Ben bildigim 'ilāc heman bādedir saña
3. Āğyār oldu nā'il-i zevk-i vişāl[i] hep
Luṭfu hemān bir nigeḥ-i sādedir saña
4. Girdāb-ı ğamda kaldı efendim dil nizār
Dā'im kenār-ı vaşlı temennādadır saña
5. **Fitnat** ne deñlü olmasa şāyān-ı vuşlatıñ
Ey şūh eyle inşāf ki⁴⁴⁸ üftādedir saña

D.1

157⁴⁴⁹

NĀ'İLĪ EFENDİ

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Dād-ḥ'āh-ı vuşlat olsam baḥt düşmendir baña
Dest-peymā-yı ğam olsam āh rehzendir baña

⁴⁴⁶ İmran Azaklı, *Zübeyde Fitnat Hanım'ın Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni* (Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1998, s. 161.

⁴⁴⁷ ifādedir: üftādedir D.

⁴⁴⁸ inşāf ki: merḥamet D.

⁴⁴⁹ Haluk İpekten, *Nā'ilī Kadīm Divānı Edisyon Kritik*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1970, s. 218-219.

2. Olmadı mümkün kemend-i zülf-i bāde⁴⁵⁰ dest-res
Tengnāy-ı dehr gūyā cāh-ı Bījendir baña
3. Mest-i güstāhānım elsem⁴⁵¹ müdde‘ā maḥşerdedir⁴⁵²
Bāde-i şāf u cevān-ı pāk-dāmendir baña
4. Bü’l-‘aceb nā-kām-ı ‘ışkım nerm-dil maḥbūbları
Müm iken agyāra āmā⁴⁵³ seng ü āhendir baña
5. Tavḳ-ı zencīr-i rızā-ber gerdenim ey **Nā’ilī**
Bu kuhen dārū’ş-şifā mādām meskendir baña

D.7

158⁴⁵⁴

RIZĀ’Ī

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Ne yāri görmege firşat⁴⁵⁵ ne ‘arz-ı hāle ḳudret⁴⁵⁶ var
Mecālüm yoḳ marīz-i ‘aşḳ olaldan ḥayli ḥasret var
2. Ne ola ki derd olur yāri belā-yı ‘ışḳ-ı girdāba⁴⁵⁷
Ne şihḥat ārzusu ne ümīd ne⁴⁵⁸ istirāḥat var

⁴⁵⁰ bāde: yāre D.

⁴⁵¹ güstāhānım elsem: güstāh-ı elestim D.

⁴⁵² maḥşerdedir: maḥşerde de D.

⁴⁵³ āmā: baksañ D.

⁴⁵⁴ Süleyman Solmaz, *Ahdī ve Gülşen-i Şu‘arāsı*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s. 157.

⁴⁵⁵ firşat: ḳudret

⁴⁵⁶ ḳudret: firşat

⁴⁵⁷ Ne ola ki derd olur yāri belā-yı ‘ışḳ-ı girdāba: Ne özge derd olur yā Rab belā-yı ‘ışḳ kim andan

⁴⁵⁸ ümīd ne: ümīd-i

3. Kül étđi cümle eczâ⁴⁵⁹ egerçe âteş-i firkat
Harâret niye bâkî bilmezim⁴⁶⁰ bende ne hâlet var
4. Koyup kûy-ı nigârı ehl-i cennet olmak istersiñ
Muqarrer añladum ger sende ey şûfî⁴⁶¹ belâhet var
5. Cefâsı yok güzel olsa vérürdüm yoluna varım⁴⁶²
Rızâyî mâhaşal hercâi sevmekden ferâgat var

159⁴⁶³

[150a]

BÂKÎ MERHÛM

fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün

1. Hadden efzün mihrüm ol nâ-mihribân bilmezlenür
Hep bilür çün⁴⁶⁴ sevdigüm ammâ hemân bilmezlenür
2. Âşinâlık vérmeyüp bigâne resmin kullanur
Nâz éder her gördüğince bir zamân bilmezlenür
3. İltifât-ı hâl-i dervîşe 'ulüvv-i şân kıomaz
Hep bilür âhvâl[i]⁴⁶⁵ şâh-ı kâmrân bilmezlenür
4. Ğamzesi zaħm urduğunca la'li dermân étmede
Gerçi kim dil derdiñ ol âşüb-ı cân bilmezlenür

⁴⁵⁹ eczâ'î: eczâmı

⁴⁶⁰ bilmezim: bilmezim

⁴⁶¹ ey şûfî: şûfî ey

⁴⁶² varım: varı

⁴⁶³ Küçük, *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, s.145.

⁴⁶⁴ çün: çok D.

⁴⁶⁵ Mecmuada eksiktir.

5. Nāz u istiğnā ile **Baḳī**'ye ʔoḳınmaz geʕer
Rāst gelse yolda ol serv-i revān bilmezlenür
D.73

160⁴⁶⁶

NĀBĪ MERḤŪM

mefā'ılün / fe'ilātün / mefā'ılün / fe'ilün

1. Bu nāleden saña bülbül kelāl gelmedi mi
Dimāğ-ı şevke daḥı iḥtilāl gelmedi mi
2. Pür étدی 'ālemi 'anberle kārban⁴⁶⁷-ı ḥaḫı
Daḥı meşāmuña bŷy-ı vişāl gelmedi mi
3. Cihānı yaḳma yeter tāb-ı āh ile ey gül
Hevā-yı 'aşka⁴⁶⁸ daḥı i'tidāl gelmedi mi⁴⁶⁹
4. Neden tevaḳḳuf-ı pervāz şāḥ-ı maḳşūda
Henüz murğ-ı dile perr ü bāl gelmedi mi⁴⁷⁰
5. Bu şi'r-i nādireden ʔoğrı söyle ey **Nābī**
Dehāna lezzet-i āb-ı zülāl gelmedi mi⁴⁷¹
D.876

⁴⁶⁶Tarlan *Nabi Divanı 2. Cilt*, s. 1117-1118.

⁴⁶⁷kārban: kārvan D.

⁴⁶⁸hevā-yı 'aşka: hevā-yı vaşla D.

⁴⁶⁹Beyit, divanda 4. beyittir.

⁴⁷⁰Beyit, divanda 3. beyittir.

⁴⁷¹Gazel, divanda 6 beyittir. Mecmuada gazelin 5. beyiti eksiktir.

BĀĶĪ EFENDĪ RAHMETULLĀHĪ ‘ALEYH

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Bir⁴⁷³ cefā kim eyledüñ geldi vefālar bilmiş ol
Rūḥa rāḥatlar vérür cāna şafālar bilmiş ol
2. Yanuña qalur ne kılsañ pādişehsin sevdiğim⁴⁷⁴
Şānuna lāyık degül ammā cefālar bilmiş ol⁴⁷⁵
3. Cūy-ı eşküm şöyle tuğyān eyledi bir gün hemān
Āsumānuñ āsiyā-sengin yuvalar bilmiş ol⁴⁷⁶
4. Çok tolaşdı sünbül-i müşginüñe āşüfte-dil
Turre-i perçin dēyü⁴⁷⁷ bir gün ḥaṭālar bilmiş ol⁴⁷⁸
5. Rişte-i cānumda zülfüñ [bir]⁴⁷⁹ girih bend étdi kim
Halline kâdir degül müşkil-güşālar bilmiş ol
6. Pister-i hicrānda dā'im zār u bīmār olmada
Ölmege cānlar vérürler mübtelālar bilmiş ol
7. Gerçi ser-gerdān édüp şalduñ belā girdābına
Yüz çevürmezler kādīmī āşinālar bilmiş ol⁴⁸⁰

⁴⁷² Küçük, *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, s.283-284.⁴⁷³ bir: her D.⁴⁷⁴ sevdiğim: dostum D.⁴⁷⁵ Beyit, divanda 3. beyittir.⁴⁷⁶ Beyit, divanda 4. beyittir.⁴⁷⁷ turre-i perçin dēyü: çin-i zülfüñ bend ider D.⁴⁷⁸ Beyit, divanda 6. beyittir.⁴⁷⁹ Mecmuada eksiktir.⁴⁸⁰ Beyit, divanda 2. beyittir.

8. İltifātũñ **Baķi'yi** dünyāya maħsūd eyledi
Hep senũñdür çekdüğü derd ü belālar bilmiş ol
D.297

162

ĠAZEL-İ ZİHNİ

fā'ilātũn / fā'ilātũn / fā'ilātũn / fā'ilũn

1. Mīr-i ħüsnũñ diyemem ħükmüne ħālā mālā
Zīr-i cāhı olana étmede pāşā māşā
2. Ketm éder şerbet-i la'l-i lebiñi şūĥ-ı tabīb
Olsada teşne-leb-i vuşlatı farazā marazā
3. Ĥarf-ı vaşlından 'ibāretdir anıñ düşnā mı
Lafz-ı zīşt oldu velī ħaylıce ra'nā ma'nā

- [150b]4. Āfitāb-ı ruĥunuñ tālī'idir āyet-i nūr
Hāle-i ħaţţıñ imiş süre-i Taha mähā

5. **Zihniyā** ħ'āhişine ħalk vefā étmez ise
İlticā eylemege cümleden evlā Mevlā

163

SEYYİD ZİHNİ EFENDİ

mefā'ilũn / mefā'ilũn / mefā'ilũn / mefā'ilũn

1. Ĥaţāsın gösterdi mū-meyāniñ nāfe-i çine
Bu kıyl ü ħāl gitmezdi Ĥotenden Çin-i Māçine

2. Seniñ fass-ı ‘askeridir perçemiñ ‘uşşāka rehzendir
Kerem kı1 anları ħabs eyle zindān-ı ‘arağ-çine
3. Tenezzül eylemez gūyā hūmādır ‘arıza şayda
Nīce ‘arz édelim ‘anķāy1 vaşl-ı dilbere çine
4. Vefādan mı gelür ol şehsüvār-ı nāz u istignā
Getürmüşdür yine cevr ü cefā baksamda ħar-çine
5. Şabiħa **Zihniyā** bir kāmiliñ teşvikiğir peyrev
Şitāb eyle nihād-ı pür-fütürüñ bunda şuçına

164

SEYYİD ZİHNİ EFENDİ

mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün

1. Hecrinle oldu cānıma devr-i kamer mamer
Cevriñle dāğ-ı ħaşmın mäh-ı şafer mafer
2. Tuħm-ı ħulūş-ı ħādişi girye kılar telef
Zer‘-i cedide olmadı mı pür ħaţar maţar
3. Koynumda līk anasını édicek ħayāl
Ol körpe kuzu sinede bağrım deler meler
4. Biz seng-i ta‘n-ı ħalka taħammül-güzār iken
Āyine-yi derūna vérir mi keder meder
5. Her dem süvār-ı esb-i ümīd olma **Zihniyā**
Aña zimām-ı tecrübe ola eger meger

165⁴⁸¹

SĀBĪT

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Keşret-i gamzesi fikriyle bizüm virāne
Oldu bir nişteri çok tafıralı berber-hāne
2. Bir⁴⁸² hilālīne diş urmak şadedinde şāne
Eylemiş hey'et-i mecmū'āsımı dendāne
3. Nigehi usturasın étدی nice k̄āna şerīk
Ortağı k̄āfir ile kıydı müselmānāna
4. 'Aksini gösterür āyīnede ol müflise kim
Nuķresiz 'azm-i dükkān⁴⁸³ eyleye küstāhāne
5. Kayıştı h̄arcı dahı 'āşıkı sırtındandır
Derisin yüzse bütün yok diyemez fermāna
6. Peştemāli édiyor⁴⁸⁴ sinesini cildin 'āşık
Gömgök étmiş döğerek yumruk ile divāne
7. Hūn-ı erbāb-ı dile şīşe gibi teşne imiş
Çekelüm şāhid ile **Sābit** ile⁴⁸⁵ erkāna⁴⁸⁶

D.311

⁴⁸¹Turgut Karacan, *Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 1991, s. 508-509.

⁴⁸² bir: her D.

⁴⁸³ 'azm-i dükkān: 'azm-i kinār D.

⁴⁸⁴ peştemāli édiyor: peştemāl ide diyü D.

⁴⁸⁵ ile: uyup D.

⁴⁸⁶Gazel, divanda 13 beyittir. Mecmuada 4,5,6,9,11 ve 12. beyitler eksiktir.

166⁴⁸⁷

SĀBĪT

mef'ūlü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ūlün

1. Kān ağladı dil ol put-ı tersāy⁴⁸⁸ yedinden
Semāye-i ĩmān⁴⁸⁹ çalınmıř⁴⁹⁰ sepedinden

2. ĩmān degil cānında alsa faķırin
Hiç cānı mı var řormaĝa elde senedinden

[151a]3. Varursa meded-h'āhlıĝa kūyına āĝyār
Bir cins kötek yer ki geçilmez mededinden

4. Āĝyār [da]⁴⁹¹ müneccim gibi vaķte mutarraşşıd
Fırşat gözedür dilbere cāh-ı rařadından⁴⁹²

5. Āmāde ser-engüşt-i řehādetde⁴⁹³ řesābıñ⁴⁹⁴
şor cā'iz ise küşte-i çeşmi 'adedinden⁴⁹⁵

6. Bir çihre-i kec görmeyelüm kimsede **Sābit**
Zahmet de çerkerseñ dile⁴⁹⁶ çeřmüñ remendinden⁴⁹⁷

D.270

⁴⁸⁷ Karacan, *Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı*, s. 486-487.

⁴⁸⁸ tersāyı: tersāsı D.

⁴⁸⁹ sermāye-i ĩmānı: sermāye-i ĩmānımı D.

⁴⁹⁰ çalınmış: çalmış D.

⁴⁹¹ Mecmuada eksiktir.

⁴⁹² Beyit, divanda 5. beyittir.

⁴⁹³ řehādetde: řehādetle D.

⁴⁹⁴ řesābıñ: řesābından D.

⁴⁹⁵ Beyit, divanda 4. beyittir.

⁴⁹⁶ dile: n'ola D.

⁴⁹⁷ Gazel, divanda 7 beyittir. Mecmuada 6. beyit eksiktir.

167⁴⁹⁸

SĀBĪT

fe'ilātūn / fe'ilātūn / fe'ilātūn / fe'ilūn

1. Dil-i āhen şıfatı āteş-i 'aşka bedel ét
Alagör lāzım olur eski temürle kibrīt
2. 'Atse étdükçe seher tehniyyet-i şıhhat için
Rind-i maḥmūra éder halk şurāhı teşmīt
3. İştıyākunla şeb-i tîrede kan ağlıyacak
Kızılıрмаğı éder cūşış-i giryem tebkīt
4. Ehl-i keyfe var iken bezm-i nazīf⁴⁹⁹-i sākī
Ne kadar zevk vérür kahveci gibi pesnīt
5. Nağme-i bülbülü başdurdı şarīr-i kalemūñ
Sābitā böyle gerek zemzeme-i nazm ile şīt

D.38

168⁵⁰⁰

SĀBĪT

fe'ilātūn / fe'ilātūn / fe'ilātūn / fe'ilūn

1. N'işlesem ben de dil-i ḥasteme bilmem n'etsem
Zehr ise işledemez zaḥmuna⁵⁰¹ merhem etsem

⁴⁹⁸ Karacan, *Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı*, s. 369.

⁴⁹⁹ nazīf: latīf D.

⁵⁰⁰ Karacan, *Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı*, 472-473.

⁵⁰¹ zaḥmuna: zaḥmuma D.

2. Beni ħummā-yı ğam u miĥneti çok incitdi
Tutsam ol ŧūĥı biraz örselesem incitsem
3. Tā leb-i ĥavzda ħurmuş varup ol serv-i revān
Varsam ardından uŧül ile toĥınsam étsem
4. Unma bitme dér iken ŧā^{ci}ka-i āteŧ-i āĥ
Dāne-i eŧk ‘aceb dér mi ki unsam bitsem
5. Bu ĥarābātda **ŧābit** olamam sultānum
Dil-i vīrānumı yapsañ da yıķılsam gitsem

D.242

169⁵⁰²

FEĤĪM

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Dem-i vuŧlatda dédüme bedr-i meh⁵⁰³ mānend-i hilāl
Tīĝ gösterme **FEĤĪM**’e siperüñden kaç‘ā
2. Eyledi fāŧ⁵⁰⁴ anı kulle-i sīmīn kūĥı⁵⁰⁵
Tīĝd[en]⁵⁰⁶ zāĥir édüp sīm-siper ŧundı bana
3. Eyleyem fāŧ ki étđi o billūrīn kŧbbe
Raĥne-i tāk-ı hev[ā]⁵⁰⁷ ya‘nī ŧikāfın peydā

D.7

⁵⁰² Tahir Üzgör, *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1991, s. 288.

⁵⁰³ bedr-i meh: bedrde D.

⁵⁰⁴ fāŧ: ‘aksi D.

⁵⁰⁵ kūĥı: gevher D.

⁵⁰⁶ Mecmuada eksiktir.

⁵⁰⁷ Mecmuada eksiktir.

‘OSMĀNZĀDE

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Nīce raḥm étmeyüp dögdün kaçırdım oğlānı
Behey fersūde yebrūḥu’ş-şanem yer kuḳlası zālīm
2. Tekellūf ber-ṭaraf alurdum anı herçi bād ābād
Frengīden oldı ḥıssateyn mihr-i ze sālīm

**BAḤR-I SĀDĪS CEVHER-İ NĀDĪDE-İ MU‘AMMĪYYĀT VE
UḤCĪYYĀTA(?) MUTE‘ALLĪḲ MU‘AMMĀ-İ NUḲUṬ**

171⁵⁰⁸

[FĪTNAT HANIM]

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

- [151b]1. Ol nedir kim ikidir insanda
Üçten artıḳ olmadı ḥayvānda
2. Sende var hem bende var ādemde⁵⁰⁹ yoḳ
Cümlede var düveli ‘ālemde yoḳ⁵¹⁰
 3. On beş olmuşdur anıñ menzilleri
Birbirine⁵¹¹ ḳādir degil varmaḳ beri

⁵⁰⁸ Azaklı, *Zübeyde Fitnat Hanım'ın Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, s.207.

⁵⁰⁹ ādemde: ‘ālemde D.

⁵¹⁰ Cümlede var düveli ‘ālemde yoḳ: Cümlede vardır disem āvāmda yoḳ D.

⁵¹¹ birbirine: birine D.

4. Bir iki üçten ziyāde olmadı
Dördini bir yerde kimse görmedi⁵¹²

D.4

172

MU‘AMMĀ-İ HÜSEYİN

mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün

1. Çıkar hamsin içinden erba‘ini
Bilesin tā ki ism-i nāzenini

173

MU‘AMMĀ-İ AĦMED

mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün

1. Dilersen bilmek adın ol emiriñ
Alup kırkı koy ortasına biriñ

174⁵¹³

[ARAYICIZĀDE FERDĪ]

MU‘AMMĀ-İ İLĪK DÜĞME

1. Ol nedür ki külle-i şağir ‘acib
Ki olur Boğaz Hişāra qarib

⁵¹²Lugaz, divanda 5 beyittir. Mecmuada 5. beyit eksiktir.

⁵¹³ Pervin Çapan, *Mustafa Safâyi Efendi Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*, AKM Yayınları, 2005, s. 485. /Mecmuada muamma olarak nitelendirilmiş bu lugaz Safâyi Tezkiresi'nde Arayıcızāde Hüseyin Ferdî Efendinin İlik-Düğme Lugazı olarak geçmektedir ve tezkirede 6 beyittir. Mecmuada yalnızca 1,3 ve 6 . beyitleri yer almaktadır.

2. Tamimdārında var anıñ delik
Yedücegi dā'imā kemüksüz ilik
3. Bilürem vaşfını baña ögme
Ne qadar cürmi de varsa sögüp dögme

175

fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün⁵¹⁴

1. Ol nedür ki bir göl içre bir yılan
Başı üzre oturur bir kuş hemān
2. Kuş yılanı yér yılan şuyu içer
Şu tükenür kuş ölür qalır yılan

BAHR-İ SĀBİ' GÜHER-PĀRE-İ QIṬA 'ĀT U MÜFREDĀTA MUTE'ALLİK

176

QIṬA

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. İsterim bir küşeyi kim ehl-i 'ālem olmaya
Ehl-i 'ālemden baña tā bir nefes ğam olmaya

⁵¹⁴ Bozuk vezin.

177⁵¹⁵

[LATİFİ]

KİT'Â

mefâ'ülün / mefâ'ülün / fe'ülün

1. Şi'âr-ı şi'r ile bir 'ayb olur merd
Eger olsa hezârân fazl ile ferd
2. Anıñçün nazm-ı garrâ oldı ma'düm
Ki nâ-ehl oldı memdüh ehl-i mezmüm

178⁵¹⁶

[LATİFİ]

KİT'Â

mef'ülü / mefâ'ülü / fe'ülün

1. Fazl ehl-i cihānda hār u muhtāc
Her sifle 'aziz ü ehl-i dībāc
2. Cāhil zer ü sīme ser-be-ser gark
'Ārif ser ü pāsın édemez fark

⁵¹⁵ Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, Ankara: AKM Yayınları, 2000, s. 92.

⁵¹⁶ Canım, *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, s.92.

179⁵¹⁷

KEMAL PAŞAZÂDE

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Bilmek istersen eger sen ‘aded-i āyātı
Cümlesi altı biñ ü altı yüz altmış altı

[152a]2. Biñidir va‘d beyānında anıñ biñi va‘id
Hem biñi emr-i ‘ibādet biñi nehy ü tehdid

3. Biñi emşāl ‘Arab hem biñi āhbār u kışaş
Beş yüz āyātı helāl ile harāma muhtaşş
4. Buldı yüz altısı tesbīh ü du‘ada çü rüsūh
Altmış altısı dahı āyet-i nāsīh mensūh

180

PAŞAYA KANARYA İHDĀSINDA

mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. Yok dergehiñe lāyık u şāyeste hediiye
Mürğ-i dil-i şüridemiz ammā ki nazarda
2. Āvīze édüp dergeh-i luţf u keremiñde
Dil-murğımız söylediriz şām u seherde

⁵¹⁷ Ahmet Sevgi, *Lâtîfî Hayatı ve Eserleri İnceleme-Metin* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1987, s. 133.

181

ꞐIT'A

mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Hatt geldi gönül zülf-i siyeh-fāma çekildi
Miskīn görüp ol fitneleri şāma çekildi
2. Sīnemde nuzül étdigi dem kāfile-i 'aşk
Hep pīškeş ğam-ı dil-i nālāna çekildi
3. Şemşir-i sinem açdı dile şerha-i hūnīn
Mecmū'a-i derd ü ğama ser-nāme çekildi

182⁵¹⁸

[NEF'İ]

ꞐIT'A

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Maşrıb-ı ehl-i muḥabbetden alan lezzet eyler kām⁵¹⁹
Hūn-ı dil nüş éder olmazsa şarāb-ı gülfām⁵²⁰
D.50

183

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Cihānda bir dilim nāna ḳanā'at idemni devrān
Hilāl-āsā müşārün bi'l-benān iştiḥār eyler

⁵¹⁸ Akkuş, *Nef'i Sanatı ve Türkçe Divanı İnceleme- Karşılaştırmalı Metin*, s. 356.

⁵¹⁹ lezzet eyler kām: lezzet-i kām D.

⁵²⁰ Kaside, divanda 77 beyittir. Mecmuada kasidenin sadece 1. beyiti mevcuttur.

184

mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün

1. Eger şāh ol eger cānā gedā ol
Hemān luṭf ile teslīm-i rızā ol

185

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Rāzı ol “*naḥnū kašemnā*”⁵²¹’ya dilā étme cedel
Ḥaḳḳ bilür işini *lāyūs’elü ‘ammā yef‘al*⁵²²

186

mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün

1. Umūruñ eyleyüp Mevlā’ya tefvīz
Şaḳın Zeyd ile ‘Amra étme ta‘rīz

187

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Ḥüsn-i ḥulḳı cem‘ éder işbu kelām
‘Āmil olanlar olurlar nīk-nām

⁵²¹ “Ey Muhammed! Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik. Birbirlerine işlerini görsünler diye biz onların bir kısmını diğerlerinden derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden toplayıp daha hayırlıdır.” (Zûhruf Sûresi/ 32)

⁵²² “Yaptığından sual olunmaz Allah için kullanılır.

188

mefā'ılün / mefā'ılün / fe'ülün

1. Olur her hâlde Mevlâ çâre-sâzıñ
Hulûş ile olur ise niyâzıñ

189

mefā'ılün / mefā'ılün / fe'ülün

1. Söz altundur göñül dürcünde derc ét
Terâzûya ur andan şoñra ĥarc ét

190⁵²³

İMÂM ŞEHİRİYÂRİ 'ARABZÂDE

mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. O deñlü murtefi' bünyâd olur ĥaşr-ı tevâzu' kim
Riyâz-ı cennetde nezzâre mümkündür zemîninden

191

fā'ilâtün / fā'ilâtün / fā'ilâtün / fā'ilün

1. Şanma bālına tayansa o lebi' şehdüm uyur
Şerbet-i vaşlı o mestiñ dahı çok şü getirür

⁵²³ Sadık Erdem, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurañâ'sı*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1994, s. 30-31.

192

BEYİT

mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Mecnün ile ben mekteb-i aşk içre okurdum
Ben muşhafı hıatm étdim o“ve'lleyli 'de”⁵²⁴ kaldı

193

BEYİT

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

- [152b]1. Zen-i 'ālem tūtalım hūsn ile Leylā olmuş
Aña kim mā'il olur her kişi Mecnün degil

194

BEYİT

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Görmedim kendim gibi fikr-i daķık eyler deyü
Esbāb-ı dehre her kim gelse elbet ögünür

⁵²⁴“Örttüğü zaman geceye.” (Leyl Sûresi /1)

195⁵²⁵

[YÜSRİ]

BEYİT⁵²⁶

mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Kıo dursun sinede elmās-ı⁵²⁷ kabza hānçeriñ cānā⁵²⁸
Bilensün taş diken menzil-gāh-ı hātır-şikenlikde⁵²⁹

196⁵³⁰

[DERZİ-ZĀDE ULVİ]

BEYİT

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Ne 'aceb tiz geçer zevk-i sürür eyyāmı
Érmedin⁵³¹ nışf-ı nehārı erişür ahşāmı⁵³²

D.23

⁵²⁵ Pervin Çapan, *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*, AKM Yayınları, 2005, s. 739.

⁵²⁶ Gazel Safâyî Tezkiresi'nde 5 beyittir. Mecmuada ise gazelin sadece 3 beyiti yer almaktadır.

⁵²⁷ elmās-ı: yâkut

⁵²⁸ cānā: ey mäh

⁵²⁹ Bilensün taş diken menzil-gāh-ı hātır-şikenlikde: Desinler taş dikdi menzile hātır-şikenlikde

⁵³⁰ Büşra Çelik ve Muzaffer Kılıç *Derzi-zāde Ulvî Dîvân*, İstanbul: DBY Yayınları, 2018, s. 282-283.

⁵³¹ érmedin: olmadın D.

⁵³² Divanda bulunan mütekerrir müseddesin her bendde tekrar eden son iki mısrasıdır.

197⁵³³

[HAZIK MEHMED]

BEYİT

mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Reg-i faşş-ı nigîn bir nām için biñ zaḥm-ı neşter yer
Düşenler kayd-ı nāma çarḥ elinden ḥayli ḥançer yer⁵³⁴

D.101

198⁵³⁵

[NĀBĪ]

BEYİT

mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. Ne sendendür ne bendendür ne çerḥ-i kineverendür⁵³⁶
Bu derd-i ser ḥumār-ı neşve-i cām-ı kaderendür⁵³⁷

D.93

199

BEYİT

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Sofra-i cūd u sehāniñ bedelī oldı zamān
Ni'meti gitdi cihāniñ tütünü(?) kaldı hemān

⁵³³ Hüseyin Güfta, *Erzurumlu Şair Hâzık Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, İstanbul: Erzurum Kitaplığı, 2001, s. 245.

⁵³⁴ Beyitin, 1. ve 2. mısraları mecmuada yer değiştirmiştir.

⁵³⁵ Tarlan, *Nabi Divanı 1. Cilt*, s. 528-529.

⁵³⁶ Gazel, divanda 7 beyittir. Mecmuada, gazelin sadece 1. beyiti mevcuttur.

⁵³⁷ kaderendür: kederendür D.

200⁵³⁸

VEHBİ MERHŪM

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Yāre çatmış kām alup cāmın çeküp içmiş raķīb
Var yıķıl 'aķluñ keserse sen dahı çat al çek iç⁵³⁹

D.4

201⁵⁴⁰

BĀKİ EFENDİ RAĖMETULLĀHİ 'ALEYH

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Şahne⁵⁴¹-i devrān n'ola çekse çevürse dem-be-dem
İki kañludur añılmıř bāde-i nāb u kebāb⁵⁴²

D.20

202

1. Şarāba pāre-i yah katıcaķ sāķi-i gül-ruhsār
Dédi gevher-şinās meykede bu la'ide buz var

⁵³⁸ Dikmen, *Seyyid Vehbi ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni*, s. 682.

⁵³⁹ Kıtanın 2. beyitidir.

⁵⁴⁰ Küçük, *Bâkî Divanı Tenkitli Basım*, s. 113.

⁵⁴¹ şahne: şahne D.

⁵⁴² Gazel, divanda 6 beyittir. Mecmuada, gazelin sadece 4. beyiti mevcuttur.

203⁵⁴³

[NEV'Ī]

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. 'Ālem-i rü'yādur ey gāfil ḥaḳīḳatde cihān
Līk bu rü'yāyı bir ta'bīr éder nāyābdur
 2. Gerçi her eşyā mu'abbirdür lisān-ı ḥāl ile
Ḥ'āb-ı gāflet bizde bir ta'bīr olunmaz ḥ'ābdur
- D.60**

204

mefā'ilün / mefā'ilün / fe'ülün

1. Cihān muḥtāc iken gün pertevine
Varır 'ār eylemez dervīş evine

205⁵⁴⁴

[BĀḲĪ]

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Tıtdı başın tīşe-i merge ḡam-ı Şirīn ile
Ehl-i 'aşḡ içre anıñ-çün Kūh-ken serdār olur⁵⁴⁵

⁵⁴³ Mertol Tulum ve M. Ali Tanyeri, *Nev'î Divan Tenkidli Basım*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977, s. 587.

⁵⁴⁴ Küçük, *Bâkî Divânı Tenkitli Basım*, s. 169.

⁵⁴⁵ Gazel, divanda 5 beyittir. Mecmuada, gazelin sadece 3. beyiti mevcuttur.

206

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Gevherā Ferhād kesend(?) la¹ rā pervīz yāfet
Çöpe yetişe idi baş kılmaya Ferhādın

207⁵⁴⁶

[SEFERLİLİ ĀKİF BEY]

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Hayāl-i zülf-i dilber gelse⁵⁴⁷ gözde girye lāzımdır
Yazıkdır şīşe-i bī-āb içinde öyle sünbüller

208

DA 'VET-İ İBRĀHĪM PĀŞĀ

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Ezelden 'abd-i memlūküm çerāğ-ı hāşınam zīrā
Beni sensin sebep ihyāya devletle sa'adetle
2. Seniñdir hāne yoğdur minnetiñ şevketli hünkārım
Kerem kıl şöhet-i helvāya gel iqbāl ü şevketle

⁵⁴⁶ Tayyār-zāde Ahmed Atā, *Tarih-i Ata*, İstanbul: Yahya Efendi Matbaası, 1876, s. 213.

⁵⁴⁷ dilber gelse: yār oldukça

209

mefā'īlün / mefa'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Lebiñ öpdürür 'uşşāka dérlerse muḥakḳaḳdır
Dayanmaz büseye ol gül'izārīñ yüzü yumuşaḳdır

210⁵⁴⁸

CEVĀB-I SULTAN AḤMED

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Çerāğımsın ezelden hem vezīr-i nüktedānımsın
Nazīrin yok şadākat birle meşhūr-ı cānımsın
2. Beni sen édesin da'vet ne mümkün eyleyem ben red
Derūnunda olan mihrim gibi sen hırz-ı cānımsın

211

fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün

- [153a]1. Şāhin-i tab'ıma şayyād-ı ezel Cibrīli
Kaşd-ı ta'līm-i şikār étmekle uçuruma vérir

⁵⁴⁸ Çoşkun Ak, *Şair Padişahlar*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001, s. 319.

212⁵⁴⁹

[FUZŪLĪ]

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Olsa isti‘dād-ı ‘ārif kâbil-i idrāk-i vahy
Emr-i Hakk ırsâline her zerredir bir Cebrâ’ıl⁵⁵⁰

D.181

213

mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. Zıkr eyleyüp insānı dēdi Hāzret-i Mevlā
Fı’s-şıdk’ul-efvāli “zalūmen cehūlā”⁵⁵¹

214

mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. İhsān édicek rūh-ı eşnāfı aña ammā
Kadd kâne selīmen ve hālīmen ve ‘alīmen

215

mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün

1. Zülfüñle o hāl-i siyehiñ gülşen-i hüsne
Mürğ-i dili şayda biri dām biri dāne

⁵⁴⁹ Abdülbâki Gölpinarlı, *Fuzûlî Dîvânı*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2016, s. 99.

⁵⁵⁰ Gazel, divanda 7 beyittir. Mecmuada, gazelin sadece 2. beyiti mevcuttur.

⁵⁵¹ “Biz o emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettik, onlar, onu yüklenmeye yanaşmadılar, ondan korktular da onu insan yükledi. O, gerçekten çok zalim ve çok cahildir.” (Ahzâb Sûresi /72)

216⁵⁵²

[NAZİR İBRAHİM]

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Fāḳbelū emrin tilāvet eylediler faḳtülū
Ol sebebden Ḥāzret-i 'Osmāna étdiler ğuluvv
2. 'Ālemün aḥvāline diḳḳat gerek yoḥsa **Naẓirā**
Noḳḩadan gör nice ḥāşıl oldu bunca ğüft ü ğū
D.40

217⁵⁵³

[HAYĀLİ BEY]

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Dilārā⁵⁵⁴ bezm-i ḥüsnüñde dil-i mestānemiz ḳaldı
Müzeyyendir⁵⁵⁵ cemāliñ şem'ine bir⁵⁵⁶ dīvānemiz⁵⁵⁷ ḳaldı
2. Ğaribiñdir anı ḥoş tut⁵⁵⁸ efendi işte ben gittim⁵⁵⁹
Ğöñül dērler ser-i kūyunda bir dīvānemiz ḳaldı⁵⁶⁰
D.631

⁵⁵² Şengün, *Nazir İbrahim ve Divanı Metin-Muhtevâ-Tahlil*, s. 865.

⁵⁵³ Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1992, s. 308. / Gazelin 1. ve 2. beyitidir.

⁵⁵⁴ dilārā: nigārā D.

⁵⁵⁵ müzeyyendir: perin yakmış D.

⁵⁵⁶ Divanda yoktur.

⁵⁵⁷ dīvānemiz: pervānemiz D.

⁵⁵⁸ Ğaribiñdir anı ḥoş tut: anı ḥoş tut garibindir D.

⁵⁵⁹ ben gittim: biz gittik D.

⁵⁶⁰ Gazel, divanda 5 beyittir. Mecmuada, gazelin sadece 1. ve 2. beyitleri mevcuttur.

218⁵⁶¹

[NEŞĀTĪ]

mef'ūlü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. El vérmedi mekkāre-i dünyā déyü ey dil
Cem' eylememiş meclis-i 'ālem kuralal'dan
Bī-hūde yére⁵⁶² eyleme izhār-ı telāşi
'İrfān ile bir yerde Hūdā 'aql-ı ma'āşı⁵⁶³

D.1

219⁵⁶⁴

[ŞEYHÜLİSLĀM YAHYĀ]

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Cefā taşıyla mir'āt-ı dili⁵⁶⁵ şad pāre eylersin
Ne mümkiñdür yine hātır perīşān olmasun dērsin⁵⁶⁶

D.285

220

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Yarılıp göñlüm 'aceb mi bulsa çeşmim rūšenā
Nāme yazmağa baña olmuş divānıñ tūtiyā

⁵⁶¹ Mustafa Kaplan, *Neşâtî Dîvânı*, İzmir: Akademi Kitabevi, 1996, s. 167.

⁵⁶² bī-hūde yére: āvāre olup D.

⁵⁶³ Kıtā, divanda 2 benddir. Mecmuada, kıtanın 1. bendi mevcuttur.

⁵⁶⁴ Kavruk, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı Tenkitli Metin*, s. 309.

⁵⁶⁵ dili: dilüm D.

⁵⁶⁶ Gazel, divanda 5 beyittir. Mecmuada, gazelin 2. beyiti mevcuttur.

221

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Dehānıyla meyānında zebān kâşr-ı sūhan nābūd
Uzatmaqdır civānıñ kāmetiñ vaşf etmeden maqşūd

222

1. Olmazsa şīr-i māder dehr ile şād eger
Dil tıfli gāhı āh çeker ki duḥān içer

223

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Érişdi şiddet-i sermā sirāyet étdi dünyāya
Dédi dil tıfli var bir göreñ idi ey ḥ^vāce sermāya

224⁵⁶⁷

[NEF'İ]

mef'ūlü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ūlün

1. Bir düş gibidür ma'nide bu 'ālem fānī⁵⁶⁸
Kim göz yumup açınca cihānı güzer eyler⁵⁶⁹

⁵⁶⁷ Akkuş, *Nef'i Sanatı ve Türkçe Dîvânı (İnceleme- Karşılaştırmalı Metin)*, s. 133.

⁵⁶⁸ bir düş gibidür ma'nide bu 'ālem fānī: bir düş gibidür ḥaḳ bu ki ma'nāda bu 'ālem D.

⁵⁶⁹ Beyit, divanda 2. beyittir.

2. Şanman ki felek devr ile şāmı seher eyler
Her vākı‘anuñ ‘ākıbetinden haber eyler⁵⁷⁰

D.10

225

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Göñül meftünuñ olmuşdur görelden sen dilārâyı
Ki her gördükde ‘arz eyler yüzüñ mir’āt-ı Leylâyı

226

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Merdüm-i çeşmim ‘alīle kühl için izin tozuñ
Bulmadık sultānımı dün hāk-i pāye uğradık

227

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Kapatdım dāğ-ı sinem şerhadan kesdirme yol açdım
Yüregim küşte-gān-ı rāh-ı ‘aşka bir tarīk olsun

⁵⁷⁰ Kaside, divanda 63 beyittir. Mecmuada, kasidenin 1. ve 2. beyiti mevcuttur. Beyit, divanda 1. beyittir.

228

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Pāy-1 hūd ez halka-i aḥbāb mībāyed keşid
Raht-1 hūd zīn-1 āteşin girdāb-1 mībāyed keşid

229

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Ne şüd ez güfte-gū ḥāşıl-1 merāğir-i er peşimānı
Dü leb rā-çün behem İrem kef efsün mezbāşed

230

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Der nümüd naqşhā-yı ihtiyār üftāde emm
Mühre-i mūmum bedest rüzgār-1 üftāde emm
 2. Her ki berdār demrā ez ḥāk-i endāz debeḥāk
Mīve-yi ḥāmem beseng ez şāḥsār [u] üftāde emm
- [153b]3. İztırāb çerḥ ⁵⁷¹zem bāb rüy hūd
Cām-1 lebrizim bedest ra'şe-dār-1 üftāde emm

⁵⁷¹ Kelime okunamamıştır.

231

1. Kaş b̄üdi hem-çü nergis-i çeşm men bālā-yı ser
Tāberūyı ser-i tırāşi ḥaviṣ-i meykerdem nazār

232

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Tīşe-i sūzān-ı 'aşkı urdı ğam kūh-ı dile
Yangulandı düşdi zemīne zülfle

233

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Şanmagun kim nūn-ı ebrūsun mişāl étmez hilāl
Meşķ éder her ay anı yine mişāli ol mişāl
2. Sīne-i sūzāndan ğitmez ğam-ı fikr-i raķīb
Ķāfire dūzah içinde çıkmağa yoķdur mecāl

234

1. Dü çiz-i ḥaşl 'ömür est ḥayr ü nām nigū
Ezīn çün der güzeri "külli men 'aleyhā fān"⁵⁷²

⁵⁷² "Yer üzerinde bulunan her şey fanidir." (Rahmān Sûresi /26)

235

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Āfitāb olsañ külliyle setr éderler bī-dirīg
Hā'il olurlar şu'a'-ı feyzine mānend-i mıg

236

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Baña bu t̄ali' bedden mi yarup bunca miñnetler
Bu gūn-a-gūn melāmetler bu merhemsiz cerāhatler

237

1. Çok oldu gerçi sūr-ı baħrīne gavvāş
İlah sa'y ele girer gevher-i hāş

238

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Tab'ımız açılmaz neşve-i cām-ı mülsüz
'Andelībiñ nitekim revnaķı olmaz gülsüz

239⁵⁷³

[NĀBĪ]

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Görmeyen gülşen-i ruhsārınñ dil-şād olmaz
Serv-i āzādına kul olmayan āzād olmaz

240⁵⁷⁴

[NĀBĪ]

fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün

1. Yār için eylemege tã'ir-i maqşudı şikâr
Dâne-i eşk saçup dām-ı nezâket kıraruz
D.25

241⁵⁷⁵

[NĀBĪ]

fã'ilātün / fã'ilātün / fã'ilātün / fã'ilün

1. Hãb görmez çeşmimiz endişe-i āgyârdan
Pâsbân-ı genc-i esrâruz vilâyet beklerüz

⁵⁷³ Mehmet Altunmeral, *Nâbi'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî'si* (Doktora Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir 2015, s. 77.

⁵⁷⁴ Tarlan, *Nabi Divanı 2. Cilt*, s. 1253.

⁵⁷⁵ Altunmeral, *Nâbi'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî'si*, s.93.

242⁵⁷⁶

[BĀĶĪ]

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Hep seniñ-çündür benüm dünyā cefāsın çekdügüm
Yoḥsa 'ömrüm varı sensiz neyelerem dünyāyı ben⁵⁷⁷

D.381

243⁵⁷⁸

[NĀBĪ]

mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ilün

1. Pūşide midür kār-ı nihān ol dile kim
Meşhūdı ola naqş-ı serā-perde-i ğayb

D.1

244⁵⁷⁹

[NĀBĪ]

mef'ülü / mefā'ilün / fe'ülün

1. Yārān şafā-yı bezm-i ünsi
Mestān-ı şarāb cām-ı kudsī
Bir cām içdiler şarābı
Bir bādenüñ oldılar ḥarābı

⁵⁷⁶ Küçük, *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*, s. 335.

⁵⁷⁷ Gazel, divanda 6 beyittir. Mecmuada, gazelin sadece 4. beyiti mevcuttur.

⁵⁷⁸ Tarlan, *Nabî Divanı 2. Cilt*, s. 1248.

⁵⁷⁹ Altunmeral, *Nâbî'nin Zeyl-i Siyer-i Veysî'si*, s. 171.

245⁵⁸⁰

[NĀBĪ]

fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılün

1. Çend-rüz eylese de sūz-ı⁵⁸¹ hılāfa cereyān
Yine mecrā-yı qadīmın bulur āb u ihsān

246

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / fa'ülün

1. Şafā-yı sā'adet nīlī şümār dost Mūsā rā
Bonā-gūş tu سازد⁵⁸² tāze imān tecellī rā
2. Tarīk 'aql rā bir 'aşk rüçhān meyd Hind zāhid
'Aşā-yı bihter ez şad şem'-i kāfūr list a'mā rā
3. Humār-ālūde ümm sūd zebān hūd nemīdānem(?)
Peyk peymāne sūd ایکنم⁵⁸³ dīnī vü 'uqbā rā
4. Derd ü dāğ fāriğ nist yek sā'at dil-i 'āşık
Hemīşe dest ü leb kerem est mihmān tecellī rā
5. نمکورد⁵⁸⁴ kef bī-mağz māni' sīr-i deryā rā
Sefīdī cāme-i iħrām bāşed dīde-i mārā

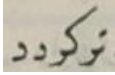
⁵⁸⁰ Altunmeral, *Nābī'nin Zeyl-i Siyer-i Veysī'si*, s.194.

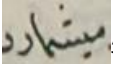
⁵⁸¹ sūz-ı: sūy-ı D.

⁵⁸² Kelime okunamamıştır.

⁵⁸³ Kelime okunamamıştır.

⁵⁸⁴ Kelime okunamamıştır.

6. Dil-i ‘āşık gül-geşt çemen āzurde ⁵⁸⁵
Ki şāh külli dā mist mürğ rişte berpā rā

7. Çü girdāb inkidār seyrdir mülk vücūd hūd
Kemend-i vaḥdet hūd ⁵⁸⁶ mevc-i deryā rā

247

1. Ez ‘ayn ‘alā dīde-i mābeynā şud
Vā zülām ‘alā leb hem leb gūyā şud
- [154a]2. Deryā-yı ‘alā nūr-ı Hūdā mevcūd set
Zān nūr-ı Muḥammed hems(?) pīrā şud
3. Cezāir’den çıkup ‘asker-i Rumuñ taḥtñ ister
‘Alemdārı Emīr Ḥaydar beşāret ehl-i imāna hidāyet Al-i
‘Oşmāna ğayūr

248

KİT‘A

fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün

1. Āsumāna dilde lāne eylemiş hümā-yı ‘ışk
Zīrā bir hūrşīd-likāya intisāb étđi gönül

⁵⁸⁵ Kelime okunamamıştır.

⁵⁸⁶ Kelime okunamamıştır.

249

ꞐIT'A

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Kebāb-āsā belā bezminde gördüm ꞑalb-i 'uşşāķı
Muḫālif devr elinden bir dem ağlar bir zamān añlar

250

ꞐIT'A

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Şanma cānā kim pes imzāda mihr eṭvāridır
Şafḫa-i sīnemdeki dāğ-ı firāk āşāridır

251⁵⁸⁷

[SĀBĪT]

ꞐIT'A

mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün

1. Debīristāne almak sa'y éder ol tıflı rüz [u] şeb
Oķutsun kendüyi dīvāne olmuş ḫ^vāce-i mekteb
2. Hele nūş étsün emrūdī ꞑadeḫden āb-ı rummānī
Ꞑızıl Elmāya dek ḫükm eyler o tuffāḫe-i ğabğab
3. Bu 'işret-gehde sākī herkes meşrebçe luṭf eyle
Cenāb-ı rinde ṭavşan ꞑanı mey şun zāhide şā'leb⁵⁸⁸

D.19

⁵⁸⁷ Karacan, *Bosnalı Alaeddin Sabit Divan*, s. 360.

⁵⁸⁸ Gazel, divanda 5 beyittir. Mecmuada, gazelin 3. ve 5. beyitleri eksiktir.

252⁵⁸⁹

[SĀBĪT]

ĶİT‘A

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Bāde-i ‘aşk sebū-yı dilime vérdi h̄alel
Kendi z̄arfına zarar eyledi ol keskin h̄all
2. H̄üsle m̄üy-ı izāfatı⁵⁹⁰ uzişmek görünür
Vérdi o⁵⁹¹ h̄aṭṭ-ı ruḥuñ ‘āşık-ı dildāra kesel
3. Sāde-rūlarda bu da [bir]⁵⁹² başka meḥāsin diyerek
Yoldılar liḥyesini bir t̄arīkiñ tel tel
4. Bel şoğūğlığına uğrarsa kim ağlar vā‘izi⁵⁹³
Ne baqar m̄üy-ı miyān-ı bendine [yārūñ]⁵⁹⁴ bel bel⁵⁹⁵

D.228

253⁵⁹⁶

[NĀBĪ]

ĶİT‘A

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. Degildür mūr-ı h̄aṭ gird-i leb-i sükker-feşānından
Kenar[1]⁵⁹⁷ çeşme-i ḥayvānun⁵⁹⁸ etrāfi çemenlenmiş⁵⁹⁹

D.339

⁵⁸⁹ Karacan, *Bosnalı Alaeddin Sabit Divan*, s. 465.

⁵⁹⁰ izāfatı: muşāfatı D.

⁵⁹¹ o: nev: D.

⁵⁹² Mecmuada eksiktir.

⁵⁹³ vā‘izi: vā‘iz D.

⁵⁹⁴ Mecmuada eksiktir.

⁵⁹⁵ Gazel, divanda 5 beyittir. Mecmuada, gazelin 5. beyiti eksiktir.

⁵⁹⁶ Tarlan, *Nabi Divanı 2. Cilt*, s. 710. / Gazelin 2. beyitidir.

⁵⁹⁷ Mecmuada eksiktir.

⁵⁹⁸ çeşme-i ḥayvānun: çeşmesārı āb-ı ḥayvānuñ D.

⁵⁹⁹ Gazel, divanda 7 beyittir. Mecmuada, gazelin sadece 2. beyiti mevcuttur.

254⁶⁰⁰

[NĀBĪ]

mef'ūlü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün

1. Kalmış ser-i meydān-ı mürüvvet tek ü tenhā
Zen-ṭab'lar almış yeri meydān⁶⁰¹ unudulmuş
2. Olmuş o kadar halk-ı cihān mekrde üstād
Kim sābıka-i şöret-i şeytān unudulmuş⁶⁰²

D.345

255⁶⁰³

[BEHİŞTĪ]

mef'ūlü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün

1. Vefk-i merām üzre dönerse degirmenem⁶⁰⁴
Çarh-ı felekde kimseye nevbet degirmenem⁶⁰⁵

D.344

256

fā'ilätün / fā'ilätün / fā'ilätün / fā'ilün

1. Gerçi hammām içre hoşdur şöbet-i yārān līk
Sīm-ten dellāk ile halvetde başka zevk var

⁶⁰⁰ Tarlan, *Nabi Divanı 2. Cilt*, s. 714.

⁶⁰¹ meydān: merdān D.

⁶⁰² Gazel, divanda 9 beyittir. Mecmuada gazelin 4. ve 7. beyitleri mevcuttur.

⁶⁰³ Yaşar Aydemir, *Behiştî Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 2000, s. 417.

⁶⁰⁴ vefk-i merām üzre dönerse degirmenem: kendüm gözüm yaşıyla döner bir degirmenem D.

⁶⁰⁵ Gazel, divanda 5 beyittir. Mecmuada, gazelin sadece 1. beyiti mevcuttur.

257

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Pederi seyf-i ‘acem vāldesi ğaddāre
Yatağan çehreli ‘uṣṣāka cefālar kılıcı

258

1. Degil hāli ⁶⁰⁶ cūybār Burusadan çeşmim
Nīce her hane-i şehri dilim devr ola yaşımdan
- [154b]2. Felek şöyle soğuk yüz göstere kāfir rakībe kim
Keşîş Tāğı gibi berf-i belā gitmeye başımdan

259⁶⁰⁷

[NĀBĪ]

mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün

1. O deñlü şaldı berf-i bī-emān kevne bürüdet kim
Miyān-ı ‘āşıkı ma‘şūka yol bulmaz maḥabbetler
2. Binā-yı ‘ahd-ı hūbān gibi te’şir-i bürüdetden
Buz üstinde durur hep şimdi bünyān-ı şadākatler⁶⁰⁸

D.61

⁶⁰⁶ Kelime okunaklı değildir.

⁶⁰⁷ Tarlan, *Nabi Divanı I. Cilt*, s. 503.

⁶⁰⁸ Gazel, divanda 7 beyittir. Mecmuada, gazelin 2. ve 5. beyitleri mevcuttur.

260

mefā'ılün / mefā'ılün / fe'ülün

1. Nitekim şakınuram ben doğunur
Melāmet t̄aşı gönlüm ş̄şesine
2. N̄ice kez sınımaşam d̄er ki degmez
Cihānın şād̄iligi guşşasına

261⁶⁰⁹

[KIRIMLI MUSTAFA RAHMĪ]

mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

1. H̄aṭādır intiḥāb-ı cāh-i p̄use r̄uy-ı dilberde
Dilā şahn-ı ḥarīmi Kā'be'de miḥrāb neylersin

262

[ZEKAİ DEDE]

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. 'Aşq elinden 'aşkı ḥām̄ile şahbā söyledir
T̄ūt̄i-i sükker gibi ol la'l-i z̄ibā söyledir
Söylemezdim sırrı 'aşkı k̄ādir olsam 'ālem
Ādemi 'aşkı muḥabbet bülbül-āsā söyledir

⁶⁰⁹ M. Ata Çatıkkaş, *Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü 3. Cilt*, İstanbul: Sütun Yayınları, 2009, s. 152.

263

mefā'īlün / mefā'īlün / fe'ülün

1. Memāta ériserdür cün hayātñ
Ayağın kesmegil bir sürçün ātñ

264

mefā'īlün / mefā'īlün / fe'ülün

1. Gerekmez olur kim ola 'atāsız
Muḥakkakdır ḥod olmaz kul ḥatāsız

265

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. 'İbret al ey ġāfil andan nice devlet-ḥānenin
Pāsbanı büm olupdur perde-dārı 'ankebüt

266

mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün

1. Bu yazmağdan çeküp zaḥmet budur maḥşūdumuz İllāh
Oğuyanlar diye cāndan 'aleyhi raḥmeten lillāh

267⁶¹⁰

GÜFTE-İ SULTÂN SÜLEYMÂN

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Tahtı şatdım tahta-i derd ü gama
Kıbre şıgdım şıgmaz iken 'āleme
Hep gurur [u] şöhret imiş cünbüşüm
Şimdi lutf-ı Hakk'a kalmışdır işim

268⁶¹¹

[KOCA RAĞIP PAŞA]

KİT'Â

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

1. Lāl olur elbet zibān-ı hāme-i pīçide-müy
Kılca ğamdan tab'-ı erbāb-ı suhan 'illetlenür
2. Kāse-i lebriz fağfūr olsa da vērmez şadā
Devlet efzāyiş bulunca āğniyā hāsetlenür⁶¹²

D.30

269

GÜFTE-İ EFLĀTŪN

1. Rāhatü'l-cismi fī kılleti't-ṭa'ām
Ve rāhatü'r-rūhı fī kılleti'l-keḷām
Ve rāhatü'l-'akli fī kılleti'l-ihtimām

⁶¹⁰ Mecmuada Sultan Süleyman şeklinde başlık atılmış bu kıta Yavuz Sultan Selim'e atfedilmektedir.

⁶¹¹ Hüseyin Yorulmaz, *Koca Rağıp Paşa Dîvânı Araştırma ve Metin* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1989, s. 89.

⁶¹² Gazel, divanda 6 beyittir. Mecmuada, gazelin 4. ve 5. beyitleri mevcuttur.

270

1. İn kâne adrī mā ra'eytu ledeykum
Felead aa'tu biubbikum evatī

271

[155a]

KEMĀL PAŐAZĀDE

fe'ilatūn / fe'ilatūn / fe'ilatūn / fe'ilūn

1. Ey ecel n'oldun uyursun baa étme 'acele
Hele Őabr éde biraz bulaŐalım ol gūzele

272

LAYĪ SU'ŪD

fe'ilatūn / fe'ilatūn / fe'ilatūn / fe'ilūn

1. Ey ecel billāh aman vēr baa ılma 'acele
Őon nefis dūŐ ola Őāyed gōzūm ol bī-bedele

273

ZEKERĪYĀ EFENDĪ

fe'ilatūn / fe'ilatūn / fe'ilatūn / fe'ilūn

1. Ey ecel ıdı mı cānıñ ne édersin 'acele
Cān teslīm édiden Şabr éde ol bī-bedele

274

SİNÂN ÇELEBİ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Ey ecel şabra meded yok mu nedir bu ‘acele
Çok mu gördüñ baña cān vérdigim bī-bedele

275

KAĞI-ZADE

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Dün géce hālet-i nez‘ içre buluşdum ecelle
Dédim İlāhī severseñ baña étme ‘acele

276

REMZİ EFENDİ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Ey ecel tövbeye māni‘ olup étme ‘acele
Defter-i hılme nazār kıł gāhı ānı hecele

277

FERDİ

fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün

1. Ey ecel nez‘-i rüevātımda gel étme ‘acele
Bāri tövbe édeyim kılmadı fırşat ‘amele

278

MĀHİR

fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün

1. Ey ecel vaḳti mi cān almanıñ étme 'acele
Cānım ol iledir hele şabr ét ki gele

BAHR-I ŞĀMİN ENVĀ'-İ AŞDĀN(?) -I HÜSNİYYĀTA(?)
MUTE'ALLİK

279

[MĀHİR]

MĀHİR ŞERİF EFENDİ ZEYD-İ ŞEREF-SİYĀDETE

fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün

1. Dil 'aceb nā'il-i bezm-i şeh-i hūbān ola mı
Yoḥsa seylāb-ı taḥassürle bu gözler dola mı
Şerḫa-i sīneye bir merhem urur kes bula mı
Diye pejmürdelenüp bāğ-ı ümīdim şola mı
Yoḥsa gülzār-ı vişālinde nihāyet güle mi
 2. Hārekāt bula mı lāzım idi ḫāşā felege
Ḥayf ola rāh-ı muḫabbetde çekilen emege
Miḫneti ḳavimden olmaz hele zımn-ı delege(?)
Diye pejmürdelenüp bāğ-ı ümīdim şola mı
Yoḥsa gülzār-ı vişālinde nihāyet güle mi
- [155b]3. Bā'ış-i cevr ü eziyet nedir ey şāh-ı cihān
İhtiyārıyla degil **Māhir'in** 'aşḳı ey cān
Sende de dād-ı Ḥudā ḫüsn ü nezāketle bu an
Diye pejmürdelenüp bāğ-ı ümīdim şola mı
Yoḥsa gülzār-ı vişālinde nihāyet güle mi

8'li Hece Ölçüsü

1. Bize Vidin merdi d rler
Bizler p ş  şarınuruz
Cengde  aşma bir d nemiz
G zde iki g rin z
2. Bu  adar d şmenden perv miz
R stem bizim e  edn miz
 ahraman-v r  g vg miz
Zann  tmeyin  orınuruz
3. Atalarımız u ar  uşdur
Bize  lmek g y  d şd r
Bizimle mu  avemet boşdur
Bizler cenge s rin r z
4. Kelleler t p gibi oynar
 anlar sel m nendi a ar
N ce y z bi  anne a lar
 a an cenge  oyuluruz
5. Meyd n-ı cenge  ıkıca 
 aşma mu  abil durıca 
'Asker iki şaf olıca 
Arslan gibi g rin r z
6.  aşma kendimiz şalanda
Akdarmaları  alanda
N m u ş n bizde  alanda
Ap l ap l gezin r z

7. ᶒurulunca ceng pazarı
Yanınca avġānıñ nārı
Rufā‘ī dervīṣi varı
Cümle birden Őoyınuruz
8. Bir dem ola eŐmimize an gele
Gelede bir ceng firāvān ola
Derelerden su yerine an gele
Őahrālar an ile derelenmeli
9. Ovalarda Şu arayan an bula
KüŐtelerle daġ u Őahrālar ola
Merd-i yektālar Şöyle zaĥm-dār ola
Yara gör meytler yaralanmalı
10. Cengimizden düŐmenimiz ŐavaŐa
Şöyle cansız aĥirete arduŐa
LāŐeleri ġidā ola vuĥūŐa
Hüner meydānı aralanmalı
11. Bir na‘re ile bölük bölük olunur
Yürekleri ĥavfımızdan dillenür
Her ‘askeriñ miĥneti bulunur
Bī-ġayret olanlar görelenmeli
12. Meydān urtarmaĥ cihanda ġücdür
Merdlerin yayı dem verür tuçdur
Yekte orĥmak ġayetle Őuçtur
Nam isteyenler yaralanmalı

3.3.Şiir Mecmuasının MESTAP'A Göre Metni

Tablo 5: Mecmû 'a-i Buhûru'n-Nudûr İsimli Şiir Mecmuasının MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu

Yer Nu:		Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 392/6					
Yap. Nu.	Mahlas	Matla beyti / bendi	Makta beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
112a	Kānī	Ġubārī ravzānuñ kuḥl-i cilādur yā Resūla'llāh Gözümde ḥāk-i kūyuñ tütüyādur yā Resūla'llāh	Şefā'āt şuçluya dērler meşeldür söylenür dā'im Kuluñ Kānī de bir mücrimgedādur yā Resūla'llāh	Kaside/ 13 beyit	Naat	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
112a- 112b- 113a	[Māhir]	Yā Rabb baña tevfiķini her demde refiķ ét Nūr-ı keremiñ meş'ale-i ḥüsn-i tariķ ét	Māhir nite ber-cā ola bu ḥayme-i gerdün Ḥaḳḳ' dan ola rūḥuna selām rüz ile her dūn	Kaside/ 35 beyit		- - - / . - - - / . - - - / . - - -	Kaside mecmuada Māhir Şerif Efendi Na't-ı Ḥazret-i İbrāhīm Ḥalīlu'llāh Şalavātu'llāhi 'Alā Nebiyyinā ve 'Aleyhde Ber-Avde-i Zāde-i Ṭab'-ı Şeḥer Ez- māyideleridir Ki Ḳayd Şüd olarak kayıtlıdır.
113a	[Māhir]	Felek 'ālem-i hestī vücutüñ güneşi Olıcaḳ nūru sa'ādetle dü-kevn üzre reşi Zerre var lerziş ile mādē-i zūlm oldu ğaşiyy Lī ḥabībī 'izzeti medeniyyün Ḳureşī Ki būd derd-i ğammeş māye-i şādī vü ḥoşī	Gerden-i cāna édüp silsile-i 'aşḳı kemend Māhirā rişte-i cān birle olup 'aşḳına bend İdelim rāh-ı muḥabbetde hemān seyr-i semend Cāmi erbāb u vefā cezre-i 'aşḳeş ne-revend Ser mebdādet ki ez in rāh-ı ḳadem bāz keşī	Tahmis/ 7 bend		- - - / - - - / - - - / - - -	
113a- 113b	Neş'et	Bezm-i cāmīde mey-i 'aşḳuñ olup cür'a-keşi Olmuşam mest-i maḥabbet aḳıdup kanlu yaşı Ururam na're-i mestāne hemān şubḥ ü 'ıṣa Lī ḥabībī 'izzeti medeniyyün Ḳureşī Ki būd der ü ğammeş māye-i şādī vü ḥoşī	Sālik-i şāh-reh-i 'aşḳa budur ṭavr-pesend Olmaya cān u cihān ḳayd-ı 'alāḳa peyvend Neş'etā ehl-i maḥabbet olına pes bu pend Cāmi erbāb-ı vefā cezre-i 'aşḳeş ne-revend Ser mebdādet ger ez in rāh-ı ḳadem bāz keşī	Tahmis / 7 bend		- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	

113b-114a	Rūhî	Şanma ey h̄vāce ki ⁶¹³ senden zer ü sîm isterler “Yevme lā-yenfa‘ū” ⁶¹⁴ da kalb-i selîm isterler	Ezber ét kışsa-i esrâr-ı dili ey Rūhî Haızır ol bezm-i İlâhîde nedîm isterler	Gazel/ 13 beyit	...-/-...-/-...-/-...-	Rūhî Efendi
114a	Haqqı	Ey ‘aşk [u] ⁶¹⁵ vey ⁶¹⁶ cān u cihān ey mübted[ā] ⁶¹⁷ vey müntehā Ey rüste-ḥîz-i nāgehān vey rahmet-i bî-intihā	[Ey] ⁶¹⁸ Haqqı gönülden dilesen ⁶¹⁹ kim ‘ilm-i ‘aşkı bilesin Ekli az ét şürb ile sen olasan dahı pür-iştihā	Gazel/ 7 beyit	...-/-...-/-...-/-...-	Haqqı Efendi
114a	Haqqı	Ġafletden uyan ey dil kim bād-ı şabā geldi ‘Aşkıñ yeli esdi bil kim cāna şafā geldi	Haqqı ço bu āġyârı bul dilde o dil-dârı Fevt eyleme eşhârı kim vaqt-i nidā geldi	Gazel/ 7 beyit	...-/-...-/-...-/-...-	Haqqı Efendi
114a-114b	Niyāzî	Her neye bakşa gözün bil sırr-ı Sübhān andadur Her ne işite kulaġun maġz-ı Qur‘ān andadur	Görinen şanma hemān Niyāzî’nün [sen] ⁶²⁰ mülküñi ⁶²¹ Gönli bir vîrānedür kim genc-i pinhān andadur	Gazel/ 9 beyit	...-/-...-/-...-/-...-	Niyāzî-i Mısrî Efendi
114b	Mısrî	Ķandedür cehlile zulmet nefsi şū‘bānuñdadur Ķandedür ‘ilmile ḥikmet bil anı cānuñdadur	<i>Küntü kenzen</i> ⁶²² remzini bulduñsa sen de Mısrîyā <i>Külle yevm hū ‘y</i> ⁶²³ añla kim [senün] şānuñdadur	Gazel/ 8 beyit	...-/-...-/-...-/-...-	Mısrî Efendi
114b	Ḥayālî	Muşaffā ⁶²⁴ eyle dil mülkin ⁶²⁵ bugün nūr-ı tecellādan Cemālın gösterür dilber ⁶²⁶ çü mir‘āt-ı mücellādan	Ḥayālî terk-i cān ⁶²⁷ étgil bu esrârı nihān étgil Mekānuñ lā-mekān étgil cevāb algıl müsemmedan	Gazel/6 beyit	...-/-...-/-...-/-...-	Ḥayālî
115a	Zihnî	Sîne-i şāf hāle-i cānān olan cān istemez Kimyāger mālîk-i iksirdir kân istemez	Sell-i seyf ol düzd-i çālāk-ı tarîke Zihniyā Reh-rev-i baḥḥā tarîkinde muġaylān istemez	Gazel/ 8 beyit	...-/-...-/-...-/-...-	Zihnî Efendi

⁶¹³ Divanda yoktur.

⁶¹⁴ “O gün ki ne mal fayda verir ne oġullar! Ancak Allah’a temiz bir kalple gelenler o günde (kurtuluşa erer).” (Şuarâ Sûresi / 88-89)

⁶¹⁵ Mecmuada eksiktir.

⁶¹⁶ vey: ey D.

⁶¹⁷ Mecmuada eksiktir.

⁶¹⁸ Mecmuada eksiktir.

⁶¹⁹ gönülden dilesen: dilden dile D.

⁶²⁰ Mecmuada eksiktir.

⁶²¹ Görinen şanma hemān Niyāzî’nün mülküñi: Görinen şanma Niyāzî’nün hemān sen mülküñi D.

⁶²² “Gizli hazine”

⁶²³ “Göklerde ve yerde bulunanlar, O’ndan isterler. O, her gün yeni bir iştedir.” (Rahman Sûresi/ 29)

⁶²⁴ müşaffā: müşannā D.

⁶²⁵ mülkin: levhin D.

⁶²⁶ dilber: cānān D.

⁶²⁷ terk-i cān: bes ‘ayān D.

115a	Mısrî	İki kâşuñ arasında çekdi hâtt-ı istivâ “Alleme’l esmâyi” ⁶²⁸ ta’lîm étدی ol hâtdan Hudâ	Қанде бирler ⁶²⁹ Һаққ’ı inkâr eyleyen bu Mısrî’yi Zâhir olmışken yüzinde nür-ı zât-ı kibriyâ	Gazel/ 8 beyit		-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Mısrî Efendi
115a	Mısrî	‘İlim bahri vüçüd âşdâfınuñ dürdânesiyüm ben Ma’arif kenz-i dil veşşâfınuñ virânesiyüm ben	Ne Mısrî’yüm ne Mehdi’yüm ne ‘İsâ’yum ne insânum Bu yanar dâ’imâ şem’uñ velî pervânesiyüm ben	Gazel/ 7 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mısrî Efendi
115b	Һаққı	Қала mı böyle gönül derdine em bulmaya mı Қанлу yaşım silinüp yüz gözüm gülmeye mi	Һаққıyâ bir gün ola yârelerüñ sineñde Merhem-i luţf-ı İllâhî ile ogulmasa mı	Gazel/ 4 beyit		- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Һаққı Efendi Bursevî
115b	Zâtî	Nedir bu kenz-i mahfıyken nümâyân olduğı cânâ Nedir ‘âlemde her ma’denlere kân olduğı cânâ	Bu Zâtî’nin vüçüdüñ mahv édüp hep varlığıñ aldın Nedir cânında anıñ sen yine cân olduğı cânâ ⁶³⁰	Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Zâtî Efendi Keşşâfî
115b	Niyâzî	Belürse vech-i cânânı bu cism ü cânı neylerler Görünse şemsüñ envârı meh-i tâbânı neylerler	Niyâzî künt-ü kenzeñ sırrını kendünde buldunsa Süleymân tahtını yâ hikmet-i Loqmânı neylerler	Gazel/ 8 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Niyâzî
115b- 116a	Niyâzî	Dermân arardum derdüme derdüm baña dermân imiş Bürhân arardum aşluma aşlum baña Bürhân imiş	İşit Niyâzî’nün sözün bir nesne örtmez Һаққ yüzün Һаққ’dan ‘ayân bir nesne yok gözsüzlere pinhân imiş	Gazel/ 9 beyit		- - - - / - - - - / - - - - / - - - -	Niyâzî
116a	Niyâzî	Zulmet-i hecründe bîdâr olmuşam yâ Rab meded İntizâr-ı şubh-ı dîdâr olmuşam yâ Rab meded	Bu Niyâzî düşdi varlık câhına Yûsuf gibi Al elüm kırtar ki nâçâr olmuşam yâ Rab meded	Gazel/ 7 beyit		- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Mısrî Efendi
116a	Ahmed	Bâ-i Bismillâh edelüm ibtidâ İşbu nuţka mü’min eyler iktidâ	Şeyhim Ahmed’dür murâduñ buldılar Eyleyenler Һаққ’a gönülден nidâ	Gazel/5 beyit		- . - - / - . - - / - . -	Bu şiir mecmuada Nazmiyyât-ı Kırbî Dervîş Ahmed Қaddesallâhu Sırrehu’l- ‘Azîz şeklinde kayıtlıdır.
116a	-	Cedîd-i bazar bir meder hoş-bü demde Hudâ hıfz ede olmasun elemde Қamü halkı cemî’i var birle Kederde olmaya ola keremde		Kıt’a / 1 bend		11’li Hece ölçüsü	Bu şiir mecmuada Kıt’a şeklinde kayıtlıdır.
116a- 116b	Dervîş Ahmed	Berü gel diyelim evvel biz Allâh Kim evvel ile âhirdir Hüvallah O birdir birliğine şübhe şekk yok Her an zâhirle bâtıdır ol Allâh	Ğanîmetler bula kâ’im-i ‘âram Cemî’ ⁶³¹ “ <i>usrı</i> ” ⁶³¹ eden hoş yessira’llâh Zamîr-i hâliş ister Dervîş Ahmed Ne saht olsa kıılır baқ esha’llallah	Murabba/ 5 bend	Müna- cât	11’li Hece ölçüsü	Bu şiir mecmuada Nazmiyyât-ı Kırbî Dervîş Ahmed Қuddise Sırruh şeklinde kayıtlıdır.

⁶²⁸ “Ve Adem’e bütün isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklere gösterip: ‘Haydi davanızda sadıksanız bana şunları isimleriyle haber verin’ dedi.” (Bakara Sûresi/ 31)

⁶²⁹ birler: bulur D.

⁶³⁰ Gazel, divanda 6 beyittir. Gazelin 5. beyiti mecmuada eksiktir.

⁶³¹ “Şüphesiz zorlukla beraber bir kolaylık var.” (İnşirâh Sûresi / 5)

116b	-	Cihāna doldu cehliyle ölenler kıyl u kāl ehli Arasında belürsüzdür bu demde ‘ilm-i hāl ehli		Kıt‘a/ 2 beyit	 / / /	Bu şiir mecmuada Kıt‘a şeklinde kayıtlıdır.
116b	Derviş Aḥmed	Budur minnet saña her bār İlāhī Olansın mücrim ü ḡaffār İlāhī Keremler eyle İslām ‘askerine Ola hep münhezim küffār İlāhī	Şehidler rūḥu ḥaḳḳı ḥürmeti çün Dökerler ‘aşkına kanlar İlāhī Bu Derviş Aḥmediñ cümle du‘āsın Kabul eyle beher tekrar İlāhī	Murabba/ 7 bend	Münā- cat	11’li Hece ölçüsü	Münācāt-ı Derviş Aḥmed
116b- 117a	Derviş Aḥmed	Ḥaḳ ḥabībī mu‘cizātı birle bil oldı ‘aṭā Āl-i ‘Osman ülkesinde érdi hātıfden nidā	Derviş Aḥmed’dir birāder bunu aıla şübhesiz Her du‘ası ḥayrı bi-şekk ḥoş kabul éder Ḥudā	Gazel /6 beyit	 / / /	Bu şiir mecmuada Müveşşah şeklinde kayıtlıdır.
117a	Ḡurbī	Bi-ḥamdillāh kim ⁶³² zāt ile sıfātumdan ḥaber-dāram Degülsem şüretā bir şey ma‘ānide kamu-varam Velikin şübhesüz şimdi ḥarābāt ehline yādam Şükürler aña kim virdi Ḥudā bu dem teber-dāram ⁶³³	Eğer derviş iseñ Aḥmed nedendür maḥlaşun Ḡurbī Anuñçün kim murādumdur benüm bulmaḳ Ḥaḳa ḳurbı Velı terk eylemek lāzım bu yolda ekl ile şürbi Kerem iḥsān idüp virdi Ḥudā bu dem teber-dāram ⁶³⁴	Murabba / 2 beyit	 / / /	Şiir mecmuada Remziyyāt-ı Ḡurbī Ḳuddise Sırruh şeklinde kaydedilmiştir.
117a	Derviş Aḥmed	Ḥaḳḳ te‘ālā kerem [ü] lütfu érişür her ere Ḥoş du‘ā étdürür olur annayıla pedere	Derviş Aḥmed izn-i Mevlān ile mü’mınler érer Dédi bi-şübhe biliñ siz işbu tārīḥ Ḥ.528	Tarih/ 14 beyit	 / / /	Bu şiir mecmuada Tārīḥāt-ı Berāy-ı Zafer-i Ehl-i İslām ‘Alā A‘dā-yı Din şeklinde kayıtlıdır.
117a- 117b	Derviş Aḥmed	Aḥmed berü gel aç ḡüşi cānıñ İşit ne söyler kendü zamānıñ ‘Ālemde baḳ gör gönlüñ göziyle Oldu ḥilāfı yaḥşı bahānıñ	Mü’mine gerek a‘māl-i şālih Fi’li şekāvet bil oldu tālih Derviş Aḥmed ‘ilm içre rāsiḥ Ṭan mı ki ḳuṭbu olsam zamānıñ	Murabba /5 bend		10’lu hece ölçüsü	Bu şiir mecmuada Rāsiḥün fī’l-İlm-i Murabba‘ şeklinde kaydedilmiştir.
117b	Derviş Aḥmed Ḳurbī	Ḳıbleden bir rüzgar işbu cihāna gelmede ‘Adl-i Ḥaḳḳ’la maḡrib u maşrıḳ arasın bulmada	Rüz [u] şeb bu Derviş Aḥmed Ḳurbī Ḥaḳḳ’a ‘ilm için Secde-i şükrü hezār u şad hezārān ḳılmada	Gazel / 9 beyit	 / / /	Bu şiir mecmuada İ‘lān-ı Aḥvāl-i Müstakbel Ḳurbī Ḳuddise Sırruhu şeklinde kaydedilmiştir.
117b	-	Bu dem bir rāza başladım ‘acā’ib Derünunda ḥaber vardır ḡarā’ib		Gazel/ 5 beyit	 / /	Bu şiir mecmuada Berāy-ı Aḥvāl-i Zamān şeklinde kaydedilmiştir.

⁶³² Divanda yoktur.

⁶³³ Murabba divanda 7 benddir. Mecmuada 1. bendin ilk iki mısrası ve 4. bendin son iki mısrası bulunmaktadır. Murabbanın 1. bendinin eksik kalan mısraları divandan alınmıştır.

⁶³⁴ Murabbanın makta beyti divandan alınmıştır.

117b	-	Onda birdir yüzde birdir biñde bir Biñde bir on biñde bir yüz biñde bir		Müfred		-. - - / -. - - / -. -	
117b	-	Cifr-i cāmi‘ cifr-i aḥmer cifr-i ebyaz Ḥesablar ile tarḥ olunur ma‘lūm şūd		Müfred		-. - - / -. - - / -. - -	
117b- 118a	Dervīş Aḥmed	Gel kıl bu rāza ihtimam olur ‘adūlar inhidām Sen gāfil olma ki şaḳın a‘dā başına ére şām	Gel çākerī ol Fātiḥiñ tut nutkunu bu nāşihīñ Ḳurbī der anñ tārīhiñ ‘umām	Tarih/6 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Bu şiir mecmuada Remziyyāt-ı Dervīş Aḥmed Ḳurbī şeklinde kaydedilmiştir.
118a	Ḳurbī	Gün gün üzre dehr-i dūna baḳ neler gelmekdedir Ḥalk-ı ‘ālem kimi ağlar kimisi gülmeḳdedir	Evvel āḥir zāhir ü bāḫiñ dédi Ḳurbī bu dem Duy ne kim var añla ḥoş bu ḥāk olan çömleḳdedir	Gazel/ 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Bu şiir mecmuada Nazm şeklinde kayıtlıdır.
118a	Dervīş Aḥmed	İşbu devr-āsā cihāna gelmedi Bu zamān gibi zamāna gelmedi	Yaḥşı oldı nuṭku Dervīş Aḥmediñ Yaḥşa geldi beyāna gelmedi	Gazel/5 beyit		-. - - / -. - - / -. -	Bu şiir mecmuada Diğer Nazm şeklinde kayıtlıdır.
118a	Dervīş Aḥmed	Gören gözler bu devrī bu ḳarārı Neden ḳılar ‘acebdir i‘tibārı	Nidersin böyle muḒlaḳ sözü Dervīş Çü birdir var éden dār u diyārı	Gazel/ 8 beyit		. - - - / . - - - / . - -	Bu şiir mecmuada Güfte-i Ḳurbī şeklinde kayıtlıdır.
118a- 118b	Dervīş Aḥmed	Ḥaḳḳ te‘ālā emri Ḳur‘ān eyledi Kim caḥīme atalar fācirleri	Dervīş Aḥmed der ki her dem var olur Dehr içinde cānların cānānları	Gazel / 18 beyit		-. - - / -. - - / -. -	Bu şiir mecmuada Güfte-i Ḳurbī başlığı altında bulunmaktadır.
118b	Aḥmed	İşidirsen ger abdāl hū sesini Leb-i dildārñ büsesini	Ḥudā ḥaḳḳı-çün Aḥmed añladı bir O ḡaynile elif ḳāf u yesini	Gazel/ 6 beyit		. - - - / . - - - / . - - -	
118b- 119a	Dervīş Aḥmed	Cümleden ancak bilür Allāh ulu Bektāşiler Ḥaḳḳ Muḥammed nūrıdur sırrı ‘alī Bektāşiler	Dervīş Aḥmed dēr elest içre ḥitābı Ḥaḳḳ’a bil Hem bugünkü gün daḫı diler belī Bektāşiler	Gazel/ 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
119a	-	Şuversiz münkir bizi ma‘nen şanma nāşiyüz Cümle nūruñ sırr u ḥālñ iç yüzü Bektāşiyüz		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
119a	Dervīş Aḥmed	Bārī te‘ālīdir ḡayūr emriyledir her bir umūr Ser cümle ḥalkñ başına gelür gider ḡamla sürür	Sen Dervīş Aḥmed niylediñ ni‘metle ḥalkı toyladıñ Özge ḥaberler söylediñ olmaḳda ‘ālem nār-ı nūr	Gazel/ 15 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
119a	-	Bu bir demdir buña degme dem olmaz Eyüler ḥaşletine her kim érmez		Gazel/6 beyit		. - - - / . - - - / . - -	
119a- 119b	Ḳurbī	Ta‘aşşubla olan zındıḳ şūfī Bu dervīş ‘ilmiñe yoḳdur vuḳūfı	Dédi Ḳurbī bu rūḥānī erenler Urur nefsanīye her dem süyüfı	Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - / . - -	

119b	-	Mürşidim h ^v ācem anam kuṭbī ‘aşr demine hū Derviş ‘Abdulkādirin cāna degil cānlara hū		Müfred		-. . . / -. . . / -. . . / -. . .	
119b	Derviş Aḥmed	Vidin serḥaddi Maṣṣūrī idüm ḥayr ile güftārın ⁶³⁵ Bilād ile ‘ibādī hep ola ḥıfzında Settārūn	Bu Derviş Aḥmedūn yā Rāb ricāsı bu durur dā’im Bize luṭf it naşib eyle dem-i āhirde dīdārūn ⁶³⁶	Kaside / 2 beyit	 / / /	
119b	Ḳurbī	Yā İlähā ⁶³⁷ cürmüm ‘afv ét kibriyānuñ ‘aşkına Aḥmed ü Maḥmūd Muhammed Muştafānuñ ‘aşkına	Ḳurbī ⁶³⁸ -yi bī-çāresin ⁶³⁹ kılma anlardan ırāğ Şāhib-i bürhān u hem ḥamd-i livānuñ ‘aşkına	Gazel / 8 beyit		-. . . . / -. . . . / -. . . . / -. . . .	
119b- 120a	Ġaybī	Göñül tıflı dem-ā-dem dersin ⁶⁴⁰ oḡursa ⁶⁴¹ pīr ü müddetden ⁶⁴² Olur lā-büdd müstaḡric bu esrār-ı hüviyyetden	Dü ‘ālemde cemāl-i yārdan ⁶⁴³ maḥcüb olursun sen Eger zevk almaz iseñ Ġaybiyā sırr-ı muḥabbetden ⁶⁴⁴	Gazel/ 13 beyit	 / / /	Ġaybī Efendi
120a	Ġaybī	Ḥaḡḡ budur kim vācib-i bi’z-zāt olupdur mümkināt Şüret-i mümkinde izḥār étدی kendin ‘ayn-ı zāt	Nice bir mürde gezersün cehl ile ‘ālemde sen Kesb-i rūḥ ét nuṭḡ-ı Ġaybī ’den içüp āb-ı ḥayāt ⁶⁴⁵	Gazel/ 11 beyit		-. . . . / -. . . . / -. . . . / -. . . .	Ġaybī Efendi
120a- 120b	Za’fī	Bu mezāhir kim vücūd-ı muṭlaḡ izḥār eyledi Kendüdür kim kendüsine ‘arz-ı dīdār eyledi	Ḥamdülillāh ırgürüp dārū’ş-şifā-yı vahdete Za’fī bī-çārenūn derdine tımār eyledi	Gazel/ 9 beyit		-. . . . / -. . . . / -. . . . / -. . . .	Za’fī Efendi
120b	Seyyid Nizāmo ḡlu	Gözinden ehl-i inkārūn nihān-ender-nihānsun sen Muvahḡhid ḡanda kim baḡsa ‘ayān-ender-‘ayānsun sen	Vücūdī varlıḡuñ Seyyid Nizāmoḡlı’nuñ al gitsün Ġrişdür aşlma anı ḥayāt-ı cāvidānsun sen	Gazel/ 6 beyit	 / / /	Seyyid

⁶³⁵ Vidin serḥaddi Maṣṣūrī idüm ḥayr ile güftārın: Yeñibāzārūn itsem ben gerekdür vaşf-ı güftārın D.

⁶³⁶ Mecmuada kasidenin yalnızca 1. ve 3. beyitlerine yer verilmiştir. Kasidenin mahlas beyti divandan alınmıştır.

⁶³⁷ ilāhā: ilāhī D.

⁶³⁸ ḡurbī: ḡurbī D.

⁶³⁹ çāresin: çāreyi D.

⁶⁴⁰ dersin: ders D.

⁶⁴¹ oḡursa: alursa D.

⁶⁴² müddetden: vahdetten D.

⁶⁴³ cemāl-i yārdan: cemāl-i Bārī’den D.

⁶⁴⁴ muḥabbetden: ma’iyyetden D.

⁶⁴⁵ Gazel, divanda 12 beyittir. Mecmuada, gazelin 12. Beyiti eksiktir.

120b	‘Atā	<p>Şem‘i ‘aşk⁶⁴⁶ Hüseyñiyem ‘Aleviyem ‘Alevî Rûh-ı a‘dāyı yaķar āteş-i āhim ‘alevî⁶⁴⁷</p> <p>Ebr olur āhim o leb⁶⁴⁸-teşne şehîdi ancak Yağdırır bāriş-i la‘net be-revān-ı Emevî</p> <p>Kerbelā‘ya yetişür⁶⁴⁹ şā‘ıķa-i āh-ı belā Ĥamdulillāh ki dilim kuvvet-i Ĥaydar‘la ķavî</p> <p>Ne revā rāfizî ta‘biri muĥibb-i āle Hem Yezîdî olana nisbet seni senevî</p> <p>Eyledi fāzılı bülbül gibi zār u nālān⁶⁵⁰ Evvel iki ĝonce-i neşķüfte-i bāĝ-ı Nebevî⁶⁵¹</p>		Terci- bend / 5 beyit		- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	‘Atā
120b- 122b	-	<p>Ĥalvetinde tābeki o nūr yessir hicrān-ı cim İntihā kıldı çüş eyledi pāyān-ı cim</p>		Kaside/ 88 beyit		- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Bu şiir mecmuada Tārîĥ-i Şeyĥ Muĥyiddin Ĥazretlerinin Cifrî İstîhrācıdır Raĥmetullāhi ‘Alejh şeklinde kayıtlıdır.
122b	[Mışrî Efendi]	<p>Muĥaķķıklar dēmişlerdür benî āşfar durur Efrenc Delîl-i müntehāsıdır emānile gelür İşveç</p>	<p>Tetebbu‘ eyle tārîĥin tokuz tarĥ ét birin al Muĥaķķıķ evsaĥın aĥz ét müzekkerle olur iĥrāc</p>	Gazel/ 6 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Kelam-ı Mışrî Efendi
122b- 123a	-	<p>Seyezheru lil-vücūd ba‘de temām el-Ĥur‘āne‘l-‘aşirîn El ĥamîn ve‘s-sittin ve ennema hū ĝaliĥ muĥiĥ leyesla</p>	<p>‘Ala men evvele esme milim mine‘l-ķatele baĝır zenebe Bi‘l-behtanî vallāhi‘l-müste‘āni ‘āla ma teşĝün</p>	Gazel / 21 beyit		Vezin tespit edilememiştir.	
123b	Yahyā	<p>Şāĥibu‘l cemā‘at şeh-i sünnî Süleymān-ı zamān Cāmi‘-i bālā ta‘āla‘llāh ‘aceb ‘āli binā</p>	<p>Bende-i efgende Yahyā‘nun dilinden bir daĥı Beyt-i tārîĥe nazire oldu bu beyt-i du‘ā</p>	Tarih/ 9 beyit		- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Tārîĥ-i Cāmi‘ Süleymāniye Der Astāne Şerĥ-i Tārîĥ

⁶⁴⁶ ‘aşk: aşka

⁶⁴⁷ ‘alevî: şalevî

⁶⁴⁸ leb: dil

⁶⁴⁹ yetişür: erişir

⁶⁵⁰ nālān: giryān

⁶⁵¹ evvel iki ĝonce-i neşķüfte-i bāĝ-ı Nebevî: iki neşķüfte-i nev-gonce-i bāĝ-ı Nebevî

123b	Es'ad	Bāreka'llāh zihī lutf-ı Cenāb-ı Mevlā Levhaşa'llāh hoşā mahz-ı 'ināyāt-ı Hūdā	Sevķ-i şādī eyle şad verziş éder ki ⁶⁵² Es'ad Düşdi [bir] ⁶⁵³ ta'miye-i pāk eyle tārīh aña	Tarih/ 10 beyit	 / / /	Tārīh-i Feth-i Belğrad
123b- 124a	Māhir	Nāgehān oldı vezzān bād-ı semūm [u] ālām Étdi nāşīye fesādıyla mizācī ta'zīb	Māhir -i zār dédi buña tārīh olsun Dil-i a'dāda ki bī-ma'ni-yi lafz-ı taħrīb	Tarih/ 7 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Bu şiir mecmuada Tārīh-i Muħāşara-i Vidin-i Şānihāllāhū Te'ālī 'an-İstīlā'il-Müşrikīn şeklinde kayıtlıdır.
124a	Hāşimī	Sitanbul Üsküdār ortası tondı kış katı oldı Geçer her cānibe ādem yürür havf étmeyüp buzda	Dédüm Ey Hāşimī tārīhīn onuñ lafzen ü ma'ni ⁶⁵⁴ Yol oldı Üsküdār'a Akdeniz tondı bīñ otuzda ⁶⁵⁵	Tarih/ 3 beyit	 / / /	Bu tarih mecmuada Şiddet-i Şitādan ve Hiddet-i Sermādan Hāliç Koşantiniyye Münцемid Olup Buz Üzerinden Üsküdāra 'Ubur Olunduķda Şu'arā-yı 'Asrīñ Dédikleri Tārīh şeklinde kayıtlıdır.
124a	Neşātī	'Aceb pek kış oldu bīñ otuzda		Tarih / 1 mısra	 / /	Mecmuaya Tārīh-i Diğēr Güfte-i Neşātī şeklinde kaydedilen bu tarih şairin divanında bulunamamıştır.
124a	-	Leb-i bahrine yapıdı mi'mār-ı ezel köprü		Tarih/ 1 mısra		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārīh-i Diğēr
124a	Na'ti- zāde	Hamdülillāh el-baħr [ü] minel berd'üş-şedīd		Tarih/ 1 mısra		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārīh-i Na'ti-zāde
124a	-	Şāh-ı dervīşān-ı iķlim-i ħüsn 'Aşık-ı faħr-ı Resul Veysel Qaran		Tarih / 5 beyit		- . . . / - . . . / - . . .	Mecmuaya Tārīh-i Vefāt-ı Kā'imī Raħmetullāhi 'Aleyh şeklinde kaydedilen tarihin şairi tespit edilememiştir.

⁶⁵² éder ki: iderken D.

⁶⁵³ Mecmuada eksiktir.

⁶⁵⁴ ma'ni: ma'nen D.

⁶⁵⁵ Tarih, divanda 4 beyittir. Tarihin 3. beyiti mecmuada eksiktir.

124a-124b	-	Vezir Hâzret-i 'Osmân Pâşâyı huşyârı gör Nice sîm ü zer ifşâ etdi şu serhadd için işbu		Tarih / 5 beyit	 / / /	Bu şiir mecmuada Tārîh-i Be-Hâdid-i Tophane-i Vidin şeklinde kaydedilmiştir.
124b	Mâhir	Pâsbânzâde yapup bu çeşme-i zîbâyı kim Yâdigâr olsun bu âb-ı şâf nev'-i âdeme	Beyt-i sâliš mışra'-ı sânisini étdim hesâb Noğtalu harf ile Mâhir geldi târîh yâdıma	Tarih / 3 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārîh-i Çeşme-i Zâycar
124b	Mâhir	Pâsbânzâde yapup çeşme-i kim İçe her teşne-mizâc âbîñ anîñ	Mâhirâ bende tefekkürde iken Tarh-ı târîhi huşuşuñ âbîñ	Tarih / 3 beyit		- . . . / - . . . / - . . .	Tārîh-i Çeşme
124b	Mâhir	Yapup bu çeşme-i zîbâyı 'Osmân âga himmetle Budur şöhetre nâmi pâsbânzâde elkâbı	Ne minnet Mâhirâ ma'nâ tamâmı târîhiñ dërsem Revâ a'yniyle beñzer remzime bu çeşmeniñ âbı	Tarih / 4 beyit	 / / /	Tārîh-i Çeşme
124b	Mâhir	Hâzret-i pâşâ ki semiyî olmağın Câmiu'l-Kur'âna olupdur behîc	Mâhir işidince bu evşâfını Eyledi şevk-i derünüñ tehyîc	Tarih / 5 beyit		- . . . / - . . . / - . . .	Bu şiir mecmuada Vidine Üç Sâ'at Mesâfede Kâ'in Lofça Bâyıırında Müceddeden İnşâ Olunan Çeşmeniñ Tārîhi şeklinde kaydedilmiştir.
124b	-	Çünkü Bender Qal'asın ta'mîre me'mür étdiler Cümle işin başın için soñraya ço dönme git		Tarih / 8 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	
125a	Mâhir	Eşşalâ h'ân şafâ-bağş künh fersâyâ Bunda kimse olımız ni'met-i Hağğ'dan mañrûm	Noğtalu harfle târîh-i kadîmî Mâhir Yapdı bu câmi'-i vâlâyı Kuloğlu merhûm	Tarih / 5 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārîh-i Ağ Câmî'
125a	Mâhir	Gör bu bünyân-ı 'azîmî añla kâdr-i bânîsin Vâlî-i şuğr-ı Vidin 'Osmân Pâşadır şân ile	Bendesi Mâhir dedî târîh-i itmâmın anîñ Bir felek ecrâm-ı tılsım düşmen-endâz bu hele	Tarih / 2 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	(Berağum?) Konağının Tārîhi
125a	Mâhir	Âşaf-ı gerdün vakâr 'Osmân Pâşâyı pür-hüner Kim menendin 'âlem içre 'ayn-ı dñnyâ görmedi	Mâhirâ bu mışra'ı târîh için sürem dedî Böyle âbı hiç begim 'ayn-ı Züleyhâ görmedi	Tarih / 5 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārîh-i Çeşme-i Kara Muştafâ
125b	Mâhir	Vâlî-i şuğr-ı Vidin Pâşâ-yı Dârâ kevkebe Kim zülâl-i luftuñ icrâ eyledi bu çeşmeden	Cevherî harf ile Mâhir bende târîhiñ dedim Teşnelere içsün ferehçâ bu hediye eşmeden	Tarih / 5 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārîh-i Çeşme-i Kara Muştafâ
125b	Mâhir	Çekdi çün vesme-i inşâyı bu 'ayn üzre tamam Şu gibi ağıd dil cümle ehl-i 'irfân	Mâhirâ mışra'ı târîhini dedim anîñ Dense lâyığ hele iç rûh-ı revân 'atşân	Tarih / 5 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārîh-i Çeşme-i Kara Muştafâ
125b	Mâhir	Hidiv-i dâd-ger ü âşaf-ı hüceste-ñişâl Semiyy-i câmi'-i Kur'an u şahir-i ceyb-i Hudâ	Dedî mübeşşir-i 'İsâ Mâhirâ târîh Bu âb-ı şâf ile 'ayn-ı çeşme-i hayât-efzâ	Tarih / 5 beyit	 / / /	Tārîh-i Çeşme-i Kara Muştafâ

125b-126a	Māhir	O dīhīm-i kevkebe destūr-ı vālā pāsbānzāde O Zūnnūreyn-i semiyi-yi vaḳār u fī'l-‘adl u āşaf rā	Dédim bende ḥurūf-ı sāde ile tārīḥiñ Māhir Hoşā kevşer nazīr āb-ı şafā-güster ferah fercā	Tarih / 5 beyit	 / / /	Tārīḥ-i Çeşme-i Kara Muştafā
126a	Māhir	Bu cāmi‘de bu ḥüsn-i tarḥı her kim görse añlar ki Bu āşār-ı cemil dāver-i kişver-sitāndır bu	Dédim Māhir aña tārīḥ görünce saḳf-ı merfū‘uñ Desek cā‘iz buna biz beyt-i ma‘mūr-ı cihāndır bu	Tarih/ 6 beyit	 / / /	Yeni Cāmi‘-i Şerifiñ Tārīḥidir
126a	Māhir	Bu kütübḥāne-i āşaf müniş ‘Oşmān Paşa Vālid-i muḥterem-i rūḥuna édüp i‘māl	Māhirā düşdü şürūḳu‘l-şeref aña tārīḥ Bulıcaḳ şemse-i itmām ile zīb-i ikmāl	Tarih/ 6 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārīḥ-i Kütübḥāne
126a		‘Oşman Paşanın pāyine yüz sürmege maḥşuş Geldi ḳapudan şulḥa Tımişvar cenerāli		Tarih / 5 beyit		- . . / - . . . / - . . . / - . . .	Mecmuada tarih Nemçe Tarafından Gelen Ḳapūdānā Tab‘-ı Şi‘riyye Eyledigimizde İşbu Güne Ġazel Fāl Düşmüşden ve Beher Beytinin Mışra‘-ı Şānisi Geldigi Tārīḥidir şeklinde kaydedilmiştir.
126b	Māhir	Reşk éder dünyeye baḳdıḳça çemenzār-ı cinān Uçmaḳ ister ne ‘aceb cümle gürūh-ı vildān	Māhir itmāmına bu mışra‘ı dédim tārīḥ Bārekallāh ne ‘aceb dergeh-i nūzhet-bünyān	Tarih / 21 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	Tārīḥ-i Tekye
126b-127a-127b	Ḥaḳḳı	Ḥaḳḳ şerleri ḥayr eyler Zann étme ki ḡayr eyler ‘Ārif anı seyr eyler Mevlā görelim neyler Neylerse güzel eyler	Bil elsine-i ḥalkı Āḳlām-ı Ḥaḳḳ ey Ḥaḳḳı Ögren edeb-i ḥulḳı Mevlā görelim neyler Neylerse güzel eyler	Tefviz- nāme / 29 bend		- . . /	Tefviznāme-i Ḥaḳḳı Efendi
127b-128a-128b	Māhir	Zehī revnāḳ-fezā-yı ḳaşr-ı cāh-ı devlet ü iḳbāl Behī şöhret-nümā-yı nāmdār-ı ‘arşa-i iclāl		Kaside / 51 beyit	 / / /	Bu kaside mecmuada Māhir Şerif Efendi Medḥiyye-i Veliiyyü’n- ni‘amıda Ber-āverde Zāde-i Tab‘-ı Laṭifleridir şeklinde kayıtlıdır.
128b-129a	Māhir	Bezm-i felekte zühre ki āḡāz-ı ceng éder Raḳḳāş-ı çarḥda devrine hem āhenk éder	Māhir şadā-yı tehniye mäh-ı rüze ki Cevv-i hevā-yı ḥüsn-āvāre külnük éder	Kaside / 12 beyit	Rama zāniye	- . . / - . . . / / - . . .	Bu kaside mecmuada Ramazāniyye-i Der- Sitāyiş-i Āḡā-yı ‘Ālişān şeklinde kaydedilmiştir.
129a-129b	Māhir	Deverān étmededir dā‘ire-i kevn ü mekān Maḥvrās-ı irādetde serāpā gerdān	Māhirā cevher-i ma‘nā ile pür ma‘den olur Dil nedem medḥine meyl ile olur leb-cünbān	Kaside/ 63 beyit	 / / /	Bu kaside mecmuada Māhir Şerif Efendi Der- Sitāyiş-i Hazret-i

						Velîyyü'n-ni'âmı Ber- âverde-i Zâde-i Tab'-ı Laîfleridir Ki İşbu Maħalle Kayd-Şüd şeklinde kaydedilmiştir.
130a- 130b- 131a- 131b	Veysi	<p>Yeter ey dil hevesin zülf-i siyeh-kâr yeter Yeter ey cân-ı belâ dide bu efkâr yeter</p> <p>Ceyb-i endişeye çek başını fikr ét hâlûñ Halk ile eyledigün beyhüde güftâr yeter</p> <p>Rişte-i fikre dür-i eşk-i nedâmet-i nazm ét Arzû-yı dil için dédigün eş'âr yeter</p> <p>Mürğ-i 'ankâ per-i 'azmün yeter ol yêrlere kim Şâhbâz-ı nazar-ı himmet-i ebrâr yeter</p> <p>Der-i Mevlâ'ya yüzün sür yeter étdün kendiñ Bende-i halka be-güş-ı der-i eşrâr yeter</p> <p>Yeter oldı bu hevâ vü hevesi terk édelüm Yönelüp Hakk'a reh-i şıdık u sedâda gidelüm</p>	<p>Yâ İlâhî şeref-i Hâzret-i peygamber için Siper-i mâhı iki pâre éden server için</p> <p>Şeb-i esrârda⁶⁵⁶ olan sırr-ı muqaddes[i]⁶⁵⁷ hakkı Leyle-i Kadirdeki vaqt-i şafâ-güster için</p> <p>Hânde-i hüsn-i cihân süzü için şıddıkuñ Giry-e Hâzret-i Ya'küb-ı belâ-perver için</p> <p>Nür-ı Şıddık-ı beni ma'delet-i Fârûkî Hilm-i 'Oşmân u kerem güsteri Hâzret için</p> <p>Ol iki dürr-i dil-fürüz-ı binâ-güş-ı felek Ya'nî ol kurretü'l-'ayn-ı şeh-i Hâzret için</p> <p>Édüben⁶⁵⁸ eyledigü cürm ü günâha⁶⁵⁹ bakma Veysi-yi rû-siyehi⁶⁶⁰ nâr-ı caħime yakma</p>	Terkib-i bend/9 bent	...-/-...-/-...-/-...-	Veysi
131b- 132a	Ferdî	<p>Eyle ey hâme-i hoş-lehçe-i ra'nâ-ma'nâ Zikr-i esmâ-yı bilâd eylemede tâze edâ</p>	<p>Hele ey Ferdî bu vâdide teferrüc gücdür Var iken şeh-i İstanbul'da gürüh-ı zurefâ</p>	Kaside / 33 beyit	...-/-...-/-...-/-...-	Kaşide-i Esmâ-yı Büldân
132a- 132b- 133a	Nâbî	<p>Bu gülistânda benümçün ne gül ne şebnem var Bu çârsüda ne dâd ü lezzet ne dirhem var Ne kudret ne taşarruf ne biş ü ne kem var Ne kuvvet ne ta'ayyün ne zahm u ne merhem var Bu kâr-hâmede bilsem neyüm benüm [nem]⁶⁶¹ var</p>	<p>Gehî tehi [vü] gehî pür hazâ'in-i imkân Şuver-nümâ-yı nevin şişe-hâne-i devrân Ġariğ⁶⁶² mive-feşânlıkda Nâbiyâ her ân Bu köhne bâğ-ı perişân-hevâ-yı rû-be-hazân Bu kâr-hâmede bilsem neyüm benüm nem var</p>	Muham mes/ 13 bent	...-/-...-/-...-/-...-	Der Hâk-ı Nefy-i Vücüd Nâbî Efendi

⁶⁵⁶ esrârda: esrâra D.

⁶⁵⁷ Mecmuada eksiktir.

⁶⁵⁸ édüben: lutf idüp D.

⁶⁵⁹ günâha: fesâda D.

⁶⁶⁰ rû-siyehi: rûbehi D.

⁶⁶¹ Mecmuada eksiktir.

⁶⁶² Ġariğ: Ġariğ D.

133a	Māhir	Eşheb-i hāmeve çokdan arar idim bir eş Vérđi bir bārgir ağā t̄b̄k̄ı şanasın kardeş	Bir ġarīb himmeti var bu feresiñ ey Māhir Feth-i Bec zikri dilinde dañı ağızında şebes	Kaside / 11 beyit		-. - - / - . - - / - - - / - . -	Bu kaside mecmuada Berāy-ı Esb ki Āġā-yı Ziřān-ı A‘tā Gerd be- Cānib-i Māhir Şerif Efendi şeklinde kaydedilmiştir.
133a	Māhir	Ey mahrem-i gencine-i esrār-ı ma‘ānī Vey kişver-i mülk-i ⁶⁶³ Rüstem-i şāni		Kaside/ 9 beyit		-. - . / . - - . / . - - . / . - -	Der-Sitāyiş-i Veliyyü’n- ni‘amī
133a- 133b- 134a	Vehbī	Ne hızra ne ġod bedreġā-i rāha niyāz ét Ĥaġġ éde saña ⁶⁶⁴ hidāyet dil-i ġümraha niyāz ét Verzişker oluben ⁶⁶⁵ nāle-i cāngāha niyāz ét Süre gör ⁶⁶⁶ ġake yüzün ol ulu dergāha niyāz ét ‘Ālemde ne dervişe ne ġod şāha niyāz ét Bir kār ki düşvār ola Allāh’a niyāz ét	Vehbī gibi ⁶⁶⁷ kıl ġall-i İlähiyi ġarā‘et Ol muntazır-ı feyz-i fütühāt-ı icābet Ne kimseden eyle taleb-i luţf u mürüvvet Ne şebnem ⁶⁶⁸ ġül ⁶⁶⁹ baġla ne çek minnet ü himmet ‘Ālemde ne dervişe ne ġod şāha niyāz ét Bir kār ki düşvār ola Allāh’a niyāz ét	Müseddes / 8 bent		-. - . / . - - . / . - - . / . - -	Vehbī Efendi
134a	-	Ĥudā göstermesin ekdār u ālām Fevādiñ görmeye ġuşşa u aġmām		Kaside / 13 beyit		. - - - / . - - - / . - -	
134a- 134b	-	Éden ġükm-i ezeldir kā’inātı ser-te-ser ġadıř Belī fāhr-i cihāndır ġadıřāt icādına bā‘iş		Kaside/ 20 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
134b- 135b	-	Ĥamdülillāh zehī ġikmet Settār u Ĥadīr Eyledi ġarġa yine devr-i vefāyı tedbir		Kaside/ 55 beyit		-. - - / - . - - / - . - - / - . -	
135b- 136a	Kemal Pařazāde	Ĥün ‘öşr-i elf ġaddine bābān olacaġdır Her cāde ġazab-ı şiddet zeyyān olacaġdır		Kaside/ 31 beyit		-. - . / . - - . / . - - . / . - -	Bu kaside mecmuada İstiġrāc-ı Kemāl Pařazāde şeklinde kaydedilmiştir.

⁶⁶³ Kelime okunamamıştır.

⁶⁶⁴ Divanda yok.

⁶⁶⁵ oluben: olup D.

⁶⁶⁶ süre gör: sür D.

⁶⁶⁷ gibi: gice D.

⁶⁶⁸ şebnem: şeyġa D.

⁶⁶⁹ ġül: ġönül D.

136a	Kemal Paşazâde	Kişi vatanında ne kadar olsa â'lâdan Durdukça ahkâr olur ednâdan		Kıt'a/ 2 beyit		Vezin tespit edilememiştir.	Bu şiir mecmuuda Kıt'a-i Kemâl Paşazâde şeklinde kaydedilmiştir.
136a-137b	Nürî Efendi	Dâ'imâ kılsun mu'azzez hâlık ins ü peri Ol sa'âdet-mend 'âlîşân u sâmi gevheri		Kaside/ 69 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Bu kaside mecmuuda Kaşîde-i Nürî Efendi Der-Sitâyiş-i Veliyyü'n-ni'ami şeklinde kaydedilmiştir.
137b-138b	Nürî Efendi	Tâ ezelden olmasa ferhunde-fâl u bahtiyâr Server-i dünyâ Vidin 'Osmân Ağâ-yı nâmdâr		Kaside/ 40 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Bu kaside mecmuuda Kaşîde-i Nürî Efendi Der-Sitâyiş-i Veliyyü'n-ni'ami şeklinde kayıtlıdır.
138b-139a	-	Gönül Ya'kübuna Yûsuf-likâdan nev-haber geldi Meşâm-ı câna güyâ pîrehenden bü-yı ter geldi		Kaside/ 15 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
139a-140a	Mâhir	Başladı zerger kudret-i 'ilme işbu zamân Dökülen berf değil rîze-i simdir rîzân	Mâhirâ kes sözü kim geldi du'â hengâmı Sıdk niyetle hemişe ola gör leb-cübbân	Kaside/ 65 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Bu kaside mecmuuda Ramazâniyye Der-Sitâyiş-i Veliyyü'n-ni'ami şeklinde kayıtlıdır.
140a-141b	Kânî	Uçdı mürğ-i dil-i zârum yuvadan zâr éderek 'Azm-i gül-geşt-i çemen şuffe-i gülzâr éderek		Kaside/ 65 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Kaşîde-i Kânî Efendi ⁶⁷⁰
141b-142a	Derdli İdris	Ey mürüvvet kânı şevk ét kıl medet İslâmı sen Hâriciden pâdişâhım intikâm almadasın Hep hâricî pâdişâhım taldı e'trâf-ı şahrâya Ehl-i mazlûmların âhın anlarında kıoma sen Ehl-i şıbyâların âhın anlarında kıoma sen		Muham mes-i müteker rir/ 7 bend		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Mecmuuda Kaşîde-i Derdli İdris şeklinde kaydedilmiş bu şiirin türü muhammestir.
142a	Derdli İdris	Top oldu her tarafı bu diyârı Vidiniñ Bilmedim ben Hâricîlerin imiş der senin Hakk kerîmdir tâ ezelden ümidi kesme andan Gel bu anda niyâza dur necâtı bul Mevlâdan	Pâsbânoğlu Hâricîyi kırdı berbâd eyledi Gönlümüz abdâl mişâli 'aşk deryâsın buldu Bu cihânda Derdli İdris bunu böyle söyledi Çok şükür Bârî Hudâ'ya der bu serhadd-i Vidin	Murabba / 3 bend		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
142a	Dervîş İbrahim	Ey cihândârî vezîr bî-nazîr nâmdâr Yâverin olsun erenler yâricek Perverdigâr	Dervîş İbrâhîm 'azîzim bir gâzel 'aşk eyleyüp Asitân-ı devletiñ püs eyleyüp himmet umâr	Kaside/ 10 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Bu şiir mecmuuda Kaşîde-i Dervîş İbrâhîm

⁶⁷⁰ Şairin divanında yer alan 109 numaralı 5 beyitlik gazelin beyitleri kaside içerisinde dağıtılmıştır. Ancak şairin divanında böyle bir kasideye rastlanmamıştır.

							Der-Sitāyış-i Veliyyü'n-ni'ami şeklinde kayıtlıdır.
142a-142b	Bākī	Sākıyā kalmaz imiş çünkü bu şöhet bākī Mey-i gül-gün içelüm bāde-i cennet bākī	Bākī ölsün yoluña pādīşehüm sen sağ ol Baht pâyende Hüdā yār sa'adet bākī	Gazel/ 5 beyit		...-/...-/...-/...-	Ġazel-i Bākī Efendi
142b	Bākī	Var iken hañçerinüñ 'aşıka dil-darlığı Ġam değül ise ⁶⁷¹ peykāmi dil-āzārlığı	Zer-ger-i kāmīlīdür şan'at-ı şī'rūñ Bākī Nic' olur gel berü seyr eyle kalem-kārlığı	Gazel/ 7 beyit		...-/...-/...-/...-	Bākī Efendi
142b	Bākī	Dili al ey büt-i Çin hayruna bir deyr eyle Saña bir büseye şatduk yürü var hayr eyle	Hayra gir dilde yer ét dinle söziñ Bākī'nün Dili al ey büt-i Çin hayruna bir deyr eyle	Gazel/ 5 beyit		...-/...-/...-/...-	Bākī Efendi
142b	Bākī	Gel ey dil halka-i müşgīn-i zülf-i pür-şikenden geç Düşersin dām-ı tezvire reh-i mekr ü fitenden geç	Kemend-i zülf-i ey Bākī saña çok bend geçmişdür Velī sen ğamze-i hün-riz derdin gör geçenden geç	Gazel/ 5 beyit		...-/...-/...-/...-	Bākī Efendi
143a	Bākī	Dem-i şubh érđi getir bāde-i şöhet demidür Mey-i nāb ile pür ét sāgar-ı 'işret demidür	Mihnet dil ser-i zülfinde çeker ey Bākī Kāfiristāna düşen kimseye ⁶⁷² miñnet demidür	Gazel/5 beyit		...-/...-/...-/...-	Bākī Efendi
143a	Bākī	Oldı dil bir büt-i şīrīn-dehenüñ Ferhādı Aña lālā geçinür Husrev ü Şīrīn dādı	Cevre katlanmak olurdu n'idelüm ey Bākī 'Ahd-i hūbān gibi yok şabrumuzuñ bünyādı	Gazel/ 5 beyit		...-/...-/...-/...-	Bākī Efendi
143a	Bākī	Hoş geldi baña mey-gedenüñ āb u hevāsı Vallāhi güzel yerde yapılmış yıkılāsı	Meddāh olahı çeşm-i gazālāneñe Bākī Öğrendi şī'r ⁶⁷³ tarzını Rüm'ün şu'arāsı	Gazel/ 7 beyit		...-/...-/...-/...-	
143a	Rāġīb	Hükmi-takdīrde huşyār ile ğāfil birdir Feyz-i Mevlā'ya göre nākış u kāmīl birdir	Rāġībā rahmet-i Haqq nig ü dide yeksāndur Yaġsa bārān-ı kerem baħr ile sāħil birdir	Gazel/ 4 beyit		...-/...-/...-/...-	Bu şiir mecmuada Ġüfte-i Rāġīb Pāşā şeklinde kaydedilmiştir.
143a-143b	Māhir	Dem-i maħşerde hemān sākī u kā'ıl birdir Nezd-i Mevlā'da begim bāy ile sāv'ıl birdir	Güşiş-i ma'rifet it'āb-ı nefesdir el ān Emr-i it'āşda hele Māhir ü cāhil birdir	Gazel/ 5 beyit	Nazire	...-/...-/...-/...-	Bu şiir mecmuada Māhir Şerīf Efendi Nazīre-i Rāġīb Pāşā şeklinde kaydedilmiştir. 143a'da yer alan Ġüfte-i Rāġīb Pāşā şeklinde kaydedilmiş şiire naziredir.

⁶⁷¹ ise: eylese D.

⁶⁷² kimseye: kimsede D.

⁶⁷³ şī'r: gazel D.

143b	Nâzım	Gülşen-i 'âlemde bir merd-i kerem hû kıalmamış Büy necş kâm olur bir verd hûduru kıalmamış Berg ü sâzı 'ıyş yok zevk-i leb-i cû kıalmamış Gülistân-ı dehre geldük reng yok bü kıalmamış Sâye-endâz-ı kerem bir nahl-ı dil-cû kıalmamış		Tahmis/ 4 bend		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Bu şiir mecmuada Gâzel-i Nâbî Tahmîs-i Nâzım şeklinde kayıtlıdır.
143b	Nâbî	Gül gülşeni terk eyledi şoĥbet saña kıaldı Bülbül yine meydân-ı muĥabbet saña kıaldı	Mest eylemege 'âlemi şahbâ-yı suĥenden Ey ĥâme-i Nâbî yine himmet saña kıaldı	Gazel/ 5 beyit		-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Nâbî
143b- 144a	Mâhir	Luĥf eyle al selâmımız ey şüh alma âhımız Cevriñ mezâliminden ancak odur çün penâhımız	Müjî kâ'indir ġamzesine sedd-i râh olan Mâhir yeter ceşş-i ġama bu siyâhımız	Gazel/ 5 beyit		-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Mâhir Şerîf Efendi
144a	Mâhir	Lebinde neş'e-i mül var 'aceb bu keyfiyyet ne Dilinde rûĥa ġidâ-baĥş olur ĥâlâvet ne	Yanup yakıldı seniñ nâr-ı 'aşkına Mâhir Ne âteş oldun 'aceb ol kıadar ĥamiyyet ne	Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mâhir Şerîf Efendi
144a	Mâhir	'Aşkıñ esîri kıaydına ĥiç zencîr istemez Bir bendedir ki senden özge emîr istemez	Şâr-ı 'aşka şerĥalarım tîr-i nişân Mâhir bu ĥâle ġayri şerĥ ü taĥrîr istemez	Gazel/ 5 beyit		-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Mâhir Şerîf Efendi
144a	Mâhir	Dîdeler ravza-i ĥüsnünde seniñ serv-i revân İki ġöz çeşme-i nüşâbdır êderler cereyân	Hele ser-ġeşte-i meydân-ı muĥabbet Mâhir Râh-ı 'aşkında seniñ şimdi gezer ser-ġerdân	Gazel/ 5 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Mâhir Şerîf Efendi
144a- 144b	Mâhir	Pençe-i ĥasret ġirîbânım êderse çâk çâk Dîde ġiryân olsa cevriñle begim mânend-i tâk	Şarĥa-i båd-ı muĥabbetle şalup baĥr-ı ġam Zevraĥ-ı ümîde açdım Mâhirâ birkaç şerâk	Gazel/ 5 gazel		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Mâhir Efendi
144b	Mâhir	Kaşıñ miĥrâb-ı ehl-i 'aşk u ĥâletdir bilâ eşkâl ġirîbân çâk olur her yüz tutanlar saña bir herĥâl	Olupdur dest-ĥoş rüzġâr süfle perver kim Êder Mâhir ġibi erbâb-ı ĥâlî durma istizlâl	Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mâhir Şerîf Efendi
144b	Mâhir	Ĥarîr ü penbede bu kıadar leĥâfet sende ki vardır Nezâket sende pek çokdur vücuduñ rûĥ-ı seyyârdır	Ĥuluñ Mâhir saña bende murâdım sensin 'âlemde Saña cân ile eġgende olup dil zîrâ nâçârdır	Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mâhir Şerîf Efendi
144b	Mâhir	Ĥayâline şarıldı merdüm-i çeşşimde ĥasretle Perîşân oldu zülfüñ ġibi endîşemde firĥatle	Kesâd érmez metâ'-ı 'aşka ben sevdâ ger-i 'aşkıñ Ĥoludur maĥzen-i cân-ı Mâhir envâ'-ı muĥabbetle	Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mâhir Efendi
144b- 145a	Mâhir	Kassâm-ı ezel kıismet édüp rüz-ı ezelde 'Aşkıda niyâzı kıovdu hem nâzı ġüzelde	Mâhir düşeli ardına sen çeşş-i ġazâlîñ ġün ġeçe anıñ derdi bu dem kıayd-ı ġazelde	Gazel/ 5 beyit		-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Mâhir Efendi
144b- 145a	Mâhir	Çarĥıñ ne 'aceb devr-i dil-âzârına düşdüñ Bu dehr-i denîñiñ hele biz zârına düşdüñ	Mâhir hele zînhâr te'essüf şakıñ étme Ĥalup düşe ol şâĥ-ı cihân-dârına düşdüñ	Gazel / 5 beyit		-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Mâhir Efendi
145a	-	Evvel âz piçe şühı ġörenler mülksede Âdem degil esîr olur âña mülksede		Gazel/ 6 beyit		-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	

145a	Māhir	Şikāf pāre-i ceyden görünce pistānīñ Göründi ğamzesi şandım hilāl-i şa'banīñ	Eridi revġan-ı kalbi kaldı rişte-i cānı Bu deñlü āteşi var Māhir perişānīñ	Gazel/ 6 beyit		-. - / . - - - / . - - - / . - -	Māhir Efendi
145a- 145b	Rāmī	Ĥayāl-i la'li-i nābuñ cām-ı çeşm-i terde kalmışdur Ĥumār-ı bezm-i nüş-ā-nüş-ı vaşluñ serde kalmışdur	Mücevher tāt-ı devlet kimseye sūd étmez ey Rāmī Nıce şāh-ı cihānuñ çeşmi ol efserde kalmışdur ⁶⁷⁴	Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Rāmī Pāşā
145b	Hāfiz	Ġam-ı zülfüñle hāk olsam biter üstümde sünbüller Ruĥuñ şevkine cān vērsem tolar kabir kızıl güller	Gidilmez beñleri fikri gökden dilberin Hāfiz Kebāb ol vakitte ĥüb olur kāvle üstünde fāzıllar	Gazel / 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Ġazel
145b	Bākī	Dem-i vaşluñ erişse çeşm-i 'aşıkda bükā artar Şular tuġyān éder evvel bahār olduġça mā artar	Toylmaz ĥ'ān-ı iĥsāna kanā'at gelmez insāna Kerem gördükçe ey Bākī gedālardan recā artar	Gazel/ 7 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Bākī
145b	[Lebib]	Bakdı ruĥ-ı āl u leb ü cān-pervere vā'iz Cān vērmededir cennet ile kevşere vā'iz	A'zā vü cevāriĥle yāre édüp elĥāhı ⁶⁷⁵ Şarılmış idi gördüm o siminbere vā'iz	Gazel/ 7 beyit		. - - / . - - - / . - - - / . - - -	Ġazel
146a	-	Şikenc kākülü teşbīh olunmaz sünbül-i çine Eger taşvır éderse āferin ger şuret-i çine		Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Ġazel
146a	Münif	Sākī çekemem vaz'-ı zarifāneyi boş ħo Teklif-i tehī sāġar u peymāneyi boş ħo	Var post-nişin-i hüner-i pīr-i kemāl ol Ey ĥāme velī tavr-ı Münifāneyi boş ħo	Gazel/ 7 beyit		. - - / . - - - / . - - - / . - - -	Münif
146a	Kelīm	Cemālīñ görse zir-i turre bir piç ü tāt içre Ĥalur tā şubĥ-ı maşer āfitāb ebr-i ĥicāb içre	Kelīmā şevketāne bir ġazel nazm eyledi ĥāmeñ Ki nādir bulunur manāsın añlar şeyĥ u şāb içre	Gazel/6 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Kelīm
146a- 146b	[Ĥātem]	Ĥazer kim tel kırar vādilerinde zülf-i şantürün İki telli ĥatṭuñla baġlama 'uşşāka rencürün	Ġelince meclise ol āfitāb-ı maġribi dilber ⁶⁷⁶ [Ĥātem] ⁶⁷⁷ Başıldı ⁶⁷⁸ perde-i şarķisi şiven-ġāh-ı tanbürün	Gazel / 9 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Sāzhā
146b	Ĥātem	Ruĥuñ reşk-āver-i mihr-i ĥicāz-ı tābiş-efzādır Nesīm-i ġülşen-i ĥüsnün şabā-yı rūĥa ⁶⁷⁹ baĥşādır Dér isem rastde kārım ol nühüfte ĥande-i nāzuñ Uşul-i zülf-i çenber-bestesi bir naķş-ı ra'nādır	O şeh-nāz eyledikçe püselikde meşk-i istiġnā Segāh-ı ĥatṭ-ı şeb-ġününde aġlar Ĥātem -i şeyda Muĥayyerdir nevā-endişe-i la'lüñle ⁶⁸⁰ ġönül ammā Hevā-yı kākülü başımda bir püsküllü sevdādır	Şarkı/ 4 bend		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Maķāmāt-ı Ĥātem Efendi

⁶⁷⁴ Aynı gazel Nabi Divanı'nda da bulunmuştur.

⁶⁷⁵ A'zā vü cevāriĥle yāre édüp elĥāhı: A'zā-yı lihāsiyla **Lebibā** edip elĥāh D.

⁶⁷⁶ dilber: Ĥātem D.

⁶⁷⁷ Mecmuada mahlas yerine "dilber" kelimesi yazılmıştır. Mahlas köşeli parantez içerisinde eklenmiştir.

⁶⁷⁸ başıldı: aşıldı D.

⁶⁷⁹ rūĥa: evc D.

⁶⁸⁰ la'lüñle: la'liyle D.

146b	Zihni	Şāh hanıñ meclisinden ⁶⁸¹ ‘aşık-ı mağdūr dūr Kanda ‘aşık aña nisbetle şeh-i Timur mūr	Zihniyā şafvet bulur dil tāb-ı ‘aşık-ı pāk ile Tā derūnī yanmayınca bulmadı tennūr nūr	Gazel/ 5 beyit		-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Zihni Efendi
146b- 147a	Rāğib	Şad rişte-i çärmih gazab-ı yār-ı ter ⁶⁸² Sencā‘(?) nūr-ı dīde tūfān babafingō	Rāğib şa‘irā bu gāzeli étmede tanzīr Nev kāfiye-i tenke çeker cümlesi zengā(?)	Gazel/ 7 beyit	Nazire	-. - . / . - . - . / . - . - . / . - . -	Bu gazel mecmuada Ġazel-i Rāğib Pāşā şeklinde kaydedilmiş bir nazirededir. Ancak mecmuada tanzir edilen zemin şiir bulunmamaktadır.
147a	Şehri	Hürşid-i cihān tāb-ı kemālem seherüm yok Ser-tā-be kadem hayr-ı du‘āyam eşerüm yok	Şehri’dür éden gamze-i bi-rahmunı tekfīr Zīnhār bu sözden haberüm yok haber[üm] ⁶⁸³ yok	Gazel/ 5 beyit		-. - . / . - . - . / . - . - . / . - . -	Ġazel-i Şehri
147a	Zihni	Cihāna ey güzel ancak seni seyrān için geldim Şakın zann étme kim āsāyiş-i devrān için geldim	O dilberle hākiqat ittiḥādım var idi ammā Mecāza Zihniyā te‘yid-i iṭminān için geldim	Gazel / 7 beyit		. - - - / . - - - . / . - - - . / . - - -	Ġazel-i Zihni Efendi
147a	Zihni	Dil-berā dil dā‘imā ruhsārına bakmak diler Kendisin pervāne veş āteşlere yakmak diler	Zihniyā mismār-ı levḥ-i vaşl-ı cānānı gönül Mişkab-ı tīr-i niyāz ile delüp taçmak diler	Gazel/ 5 beyit		-. - . / - . - - / - . - - / - . -	Ġazel-i Zihni Efendi
147a- 147b	Zihni	Söyler pes-i kafesde nigārim tıkr tıkr Güyā sürūra başladı bülbül çıtır çıtır	Varsam civār-ı yāra zarāfetle Zihniyā Enf-i rakīb éder ḥasedinden fitır fitır	Gazel/ 5 beyit		-. - . / - . - . / . - - . / - . -	Ġazel-i Zihni Efendi
147b	Zihni	Bugün zevk étmedik meyḥānede ol la‘l-i lebsiz biz Anı rām édemezdiñ ey gönül büntü‘l-‘inebsiz biz	Şafā vérdi tavāf-ı şūḥ-ı Mekki Zihniyā ‘ömre Gürüh-ı şā‘irānız olmazız nazm-ı ‘Arabsız biz	Gazel/ 5 beyit		. - - - / . - - - . / . - - - . / . - - -	Ġazel-i Zihni
147b	Zihni	‘Arız oldı āb-ı rüy-ı yāre ḥaṭṭ Mevc ızhār étdi güyā nehr-i Şaṭ	Zihniyā baḥr-ı muḥabbetde bugün Sāhil-i maḥbūba keşti gibi çat	Gazel/ 5 beyit		-. - . / - . - - / - . -	Ġazel-i Zihni
147b	Hamiri	Dil cevr-i sitemkāre kadīmden alışıkdır ‘Aşıklara dost-ı cevr ü cefā yaşıkdır	Hamiri hele sen meyl-i cedel ile zirā Yetmiş iki millet ile kāmil barışıkdır	Gazel / 7 beyit		-. - . / . - - . / . - - . / . - . -	Ġazel-i Hamiri
148a	Nabi	Gönülde dā‘iye-i māl emel bozundısudur Ki silk-i mülk-i ⁶⁸⁴ kanā‘at kesel bozundısudur	Münāsebetledür evzā‘-ı tesmiye Nabi Lügaz hele kati vāziḥ gazel bozundısudur	Gazel/ 10 beyit		. - . - / . - - - . / . - . - / . - . -	Merḥūm Nābi Efendi

⁶⁸¹ şāh hanıñ meclisinden: şāh monla meclisinde D.

⁶⁸² Kelime okunamamıştır.

⁶⁸³ Mecmuada eksiktir.

⁶⁸⁴ ki silk-i mülk-i: nümūd-ı silk-i kanā‘at D.

148a	Bākī	Müje haylin dizer ol gamze-i fettān şaf şaf Güiyā cenge turur nīze-güzārān şaf şaf	Qadrūni seng-i muşallada bilüp ey Bākī Turup el bağlayalar qarşuna yārān şaf şaf	Gazel/ 9 beyit	...- / ...- / ...- / ...-	Qazel-i Bākī Efendi Raḥmetullāhi ‘Aleyh
148a- 148b	Nef‘ī	Bahār olsa ⁶⁸⁵ yine serv ⁶⁸⁶ -i gülistān olduĝun görsem Güzel seyr eylemek ‘uşşāka āsān olduĝun görsem	Muḥaşşal böyle bir gün görmeden ölüsem ey Nef‘ī Felek ben ölmedin ḥāk ile yeksān olduĝun görsem	Gazel/ 7 beyit	...- / ...- / ...- / ...-	Merḥūm Nef‘ī Efendi
148b	Remzī	Hüsnünün meftünudur dünyā sever bir ben miyim Rüyet-i didārına hasret çeker bir ben miyim	Remziyā sever yok cenāb-ı mīr-i nāşid nazmına Hep pesend eyler aña ehl-i hüner bir ben miyim	Gazel/ 5 beyit	- ...- / - ...- / - ...- / - ...-	Remzī Efendi
148b	Cevrī	Çarḥa kılma ser-fürü iqbāl için ĝayret budur Hem gedā hem pādīşāh-ı ‘ālem ol devlet budur	Hem-nişin eyle dili dilberle sen çık aradan Rind iseñ Cevrī şafā-yı meclis-i vaḥdet budur	Gazel/ 5 beyit	- ...- / - ...- / - ...- / - ...-	Cevrī
148b	Nābī	Olur ‘aqlım perīşān kākül-i dildārı gördükçe Gözüm kanlar döker ol la‘l-i gevher-bārı gördükçe	Vefādan yüz çevirdiñ eylediñ Nābī kuluñ giryān Diriĝ étme selāmıñ pādīşāhım yāri gördükçe ⁶⁸⁷	Gazel / 5 beyit	...- / ...- / ...- / ...-	Nābī Efendi
148b- 149a	Bākī	Gönül dāĝ-ı gamuñla sīnede bir şem‘ uyandırmış Çerāĝ-ı ‘aşka bir ĝarrā kızıl altūn[ı] ⁶⁸⁸ yandırmış	Bugün Bākīye ol āfet vişālin va‘deler kılmış Yalanlar söylemiş miskini gerçekden inandırmış	Gazel/ 5 beyit	...- / ...- / ...- / ...-	Bākī Efendi Raḥmetullāhi ‘Aleyh
149a	Vecdī	Bizi öldürdi ĝam sākī yetişsün cām göstereşün Keş-ā-keşden ḥalāş étşün biraz ārām göstereşün	Dil-i Vecdī’ye mey şūn sākīyā [nükte] ⁶⁸⁹ tā senc olsun Nedür serbeste [sırr-ı] ⁶⁹⁰ mübhem [ü] ilhām göstereşün	Gazel/ 5 beyit	...- / ...- / ...- / ...-	Vecdī
149a	Nazīr	O şūh-ı nev-resīdem giderek āḥir melekledi Gören zühhād-ı ‘ālem ni‘met-i vaşlın dilekledi	Ĝubār-ı ḥāk-i pāy-ı sürme-i a‘yān-ı devletdür Nazīr anuñ için ĝāyet[de] ⁶⁹¹ vaḥt ile elekleledi	Gazel/ 5 beyit	...- / ...- / ...- / ...-	Nazīr Efendi
149a	Şā’ib	Her ki teslīm ⁶⁹² mān qazā meykerded(?) Bir siriş ebr-i belā bāl hümā meykerded	Şā’ib az minnet şaykal çekerim keşt-i kebāb Ey hoş an āyine ger ḥod ba-şafā meykerded	Gazel / 5 beyit	- ...- / - ...- / - ...- / - ...-	Şā’ib
149a- 149b	Yaḥyā	Reşkimüz kalmadı hiç eski zamān ‘ālemine Cāmını gördün a erişmedün ise cemine	Güşe-i meykedede tekyelenüp ey Yaḥyā Geliñüz hū diyelüm pīr-i muĝānuñ demine	Gazel/ 5 beyit	...- / ...- / ...- / ...-	Yaḥyā

⁶⁸⁵ olsa: erse D.

⁶⁸⁶ serv: seyr D.

⁶⁸⁷ Gazel şairin divanında bulunmamaktadır.

⁶⁸⁸ Mecmuada eksiktir.

⁶⁸⁹ Mecmuada eksiktir.

⁶⁹⁰ Mecmuada eksiktir.

⁶⁹¹ Mecmuada eksiktir.

⁶⁹² Kelime okunamamıştır.

149b	Nābī	Nedür ey şüh bu bi-hüde gazab n'oldu saña Meşrebün düşmen-i nāz idi 'aceb n'oldu saña	Olduñ ey hāme-i Nābī kati ⁶⁹³ çokdan hāmüş Bilmem ey zemzeme-pirāy-ı tarab n'oldu saña	Gazel/ 5 beyit	...-/...-/...-/...-	Nābī Efendi
149b	Fiṭnat	'Aşık ümīd-i luṭf ile dil-dādedir saña Ey şüh eyle merḥamet ifādedir ⁶⁹⁴ saña	Fiṭnat ne deñlü olmasa şāyān-ı vuşlatıñ Ey şüh eyle inşāf ki ⁶⁹⁵ üftādedir saña	Gazel/ 5 beyit	...-/...-/...-/...-	Fiṭnat Hānım
149b	Nā'ili	Dād-h'āh-ı vuşlat olsam baht düşmendir baña Dest peymā-yı ğam olsam āh rehzendir baña	Tavk-ı zencir-i rızā ber gerdenim ey Nā'ili Bu kuhen dāru'ş-şifā mādām meskendir baña	Gazel/ 5 beyit	...-/...-/...-/...-	Nā'ili Efendi
149b	Rızā'ī	Ne yāri görmege fırsat ⁶⁹⁶ ne 'arz-ı hāle kudret ⁶⁹⁷ var Mecālüm yok mariz-i 'aşk olaldan ḥayli ḥasret var	Cefası yok güzel olsa vürüdüm yoluna varım ⁶⁹⁸ Rızāyi māḥaşal hercāi sevmekden ferāgat var	Gazel / 5 beyit	...-/...-/...-/...-	Rızā'ī
150a	Bāki	Ḥadden efzün mihrüm ol nā-mihribān bilmezlenür Hep bilür çün ⁶⁹⁹ sevdiğüm ammā hemān bilmezlenür	Nāz u istiğnā ile Bāki'ye tokımmaz geçer Rāst gelse yolda ol serv-i revān bilmezlenür	Gazel/ 5 beyit	...-/...-/...-/...-	Bāki Merḥūm
150a	Nābī	Bu nāleden saña bülbül kelāl gelmedi mi Dimāğ-ı şevke daḥi ihtilāl gelmedi mi	Bu şi'r-i nādireden toğrı söyle ey Nābī Dehāna lezzet-i āb-ı zülāl gelmedi mi	Gazel/ 5 beyit	...-/...-/...-/...-	Nābī Merḥūm
150a	Bāki	Bir ⁷⁰⁰ cefā kim eyledüñ geldi vefālar bilmiş ol Rūḥa rāḥatlar vērür cāna şafālar bilmiş ol	İltifātüñ Bāki'yi dünyāya maḥsūd eyledi Hep senüñdür çekdüğü derd ü belālar bilmiş ol	Gazel/ 8 beyit	...-/...-/...-/...-	Bāki Efendi Raḥmetullāhi 'Aleyh
150a- 150b	Zihni	Mīr-i ḥüsünüñ diyemem ḥükmüne ḥālā mālā Zīr-i cāhı olana étmede pāşā māşā	Zihniyā h'āhişne ḥalk vefā étmez ise İlticā eylemege cümleden evlā Mevlā	Gazel / 5 beyit	...-/...-/...-/...-	Ġazel-i Zihni
150b	Zihni	Ḥaḥāsın gösterdi mü-meyāniñ nāfe-i çine Bu kıyl ü kāl gitmezdi Ḥotenden Çin-i Māçine	Şābiḥa Zihniyā bir kāmiliñ teşvikiğidir peyrev Şitāb eyle nihād-ı pür-fütürüñ bunda şūçına	Gazel/ 5 beyit	...-/...-/...-/...-	Seyyid Zihni Efendi
150b	Zihni	Hecrinle oldu cānıma devr-i kāmer mamer Cevriñle dāğ-ı ḥaşmın māh-ı şafer mafer	Her dem süvār-ı esb-i ümīd olma Zihniyā Aña zimām-ı tecrübe ola eger meger	Gazel /5 beyit	...-/...-/...-/...-	Seyyid Zihni Efendi
150b	Sābit	Keşret-i ğamzesi fikriyle bizüm virāne Oldı bir nişteri çok tafralı berber hāne	Ḥün-ı erbāb-ı dile şişe gibi teşne imiş Çekelüm şāhid ile Sābit ile ⁷⁰¹ erkāna	Gazel / 7 beyit	...-/...-/...-/...-	Sābit

⁶⁹³ Divanda eksiktir.

⁶⁹⁴ ifādedir: üftādedir D.

⁶⁹⁵ inşāf ki: merḥamet D.

⁶⁹⁶ fırsat: kudret

⁶⁹⁷ kudret: fırsat

⁶⁹⁸ varım: varı

⁶⁹⁹ çün: çok D.

⁷⁰⁰ bir: her D.

⁷⁰¹ ile: uyup D.

150b-151a	Sābit	Ƙan ağladı dil ol put-ı tersāyi ⁷⁰² yedinden Sermāye-i ĩmāni ⁷⁰³ çalınmış ⁷⁰⁴ sepedinden	Bir ihre-i kec görmeyelüm kimsede Sābit Zađmet de ekerseñ dile ⁷⁰⁵ çeřmüñ remendinden	Gazel / 6 beyit		---/---/---/---	Sābit
151a	Sābit	Dil-i āhen şıfatı āteř-i ‘aşka bedel t Alagr lāzım olur eski temrle kibrit	Nağme-i blbli başdurdı şarir-i alemñ Sābitā böyle gerek zemzeme-i nazm ile şit	Gazel / 5 beyit		---/---/---/---	Sābit
151a	Sābit	N’işlesem ben de dil-i haşteme bilmem n’etsem Zehr ise işledemez zağmuna ⁷⁰⁶ merhem etsem	Bu hařābatda Sābit olamam sultānum Dil-i virānumı yapsañ da yıķılsam gitsem	Gazel / 5 beyit		---/---/---/---	Sābit
151a	Fehim	Dem-i vuşlatda ddm bedr-i meh ⁷⁰⁷ mānend-i hilāl Tiğ gösterme Fehim ’e sipertnden at‘ā		Kıt‘a / 3 beyit		---/---/---/---	Fehim
151a	‘Osman zāde	Nice rağm tmeyp dgdn açırdın ođlānı Behy fersde yebrhu’ř-şanem yer uķlası zālim		Kıt‘a / 2 beyit		---/---/---/---	‘Osmanzāde
151a-151b	Fitnat Hanım	Ol nedir kim ikidir insanda tten artıķ olmadı hayvānda		Lugaz / 4 beyit		---/---/---	
151b	Hüseyin	ıķar hāmsin içinden erba‘ini Bilesin tā ki ism-i nāzenini		Muamma/ 1 beyit		---/---/---	Mu‘ammā-i Hüseyin
151b	Ağmed	Dilersen bilmek adın ol emiriñ Alup kırķı koy ortasına biriñ		Muamma/ 1 beyit		---/---/---	Mu‘ammā-i Ağmed
151b	[Araryıcı zāde Ferdī]	Ol nedür ki külle-i şağir ‘acib Ki olur Boğaz Hiřāra arib		Lugaz / 3 beyit		Vezin tespit edilememiştir.	Bu lugaz mecmuada Mu‘ammā-i İlık Dgme şeklinde kaydedilmiştir.
151b	-	İsterim bir kşeyi kim ehl-i ‘ālem olmaya Ehl-i ‘ālemden baña tā bir nefes ğam olmaya		Kıt‘a / 1 beyit		---/---/---/---	Bu beyit mecmuada Kıt‘a şeklinde kayıtlıdır.
151b	Latifī	şi‘ār-ı şi‘r ile bir ‘ayb olur merd Eger olsa hezārān fağl ile ferd		Kıt‘a / 2 beyit		---/---/---	Kıt‘a

⁷⁰² tersāyi: tersāsı D.

⁷⁰³ sermāye-i ĩmāni:sermāye-i ĩmānını D.

⁷⁰⁴ alınmış: almış D.

⁷⁰⁵ dile: n’ola D.

⁷⁰⁶ zağmuna: zağmuma D.

⁷⁰⁷ bedr-i meh: bedrde D.

151b	Latîfî	Fazl ehl-i cihânda hâr u muhtâc Her sifle ‘azîz ü ehl-i dîbâc		Kıt‘a / 2 beyit		---/.---/---	Kıt‘a
151b- 152a	Kemâl Paşazâde	Bilmek istersen eger sen ‘aded-i âyâtı Cümlesi altı biñ ü altı yüz altmış altı		Gazel / 4 beyit		-.---/-.---/-.---/-.---	Kemal Paşazâde
152a	-	Yok dergehiñe lâyıq u şâyeste hediyye Mürğ-i dil-i şürîdemiz ammâ ki nazarda		Kıt‘a / 2 beyit		---/..../..../---	Bu şiir mecmuada Paşaya Kıanarya İhdâsında şeklinde kayıtlıdır.
152a	-	Hañ geldi gönül zülf-i siyeh-fâma çekildi Miskîn görüp ol fitneleri şâma çekildi		Kıt‘a / 3 beyit		---/..../..../---	Bu şiir mecmuada Kıt‘a şeklinde kayıtlıdır.
152a	Nef‘î	Maşrıb-ı ehl-i muhabbetden alan lezzet eyler kâm ⁷⁰⁸ Hün-ı dil nüş eder olmazsa şarâb-ı gülfâm	Nef‘î-i tiğ-zebânım ki zamânümde benim Şaf-şikâf-ı şu‘arâ-yı sühân-ârâ-yı benâm ⁷⁰⁹	Kaside/ 1 beyit	-/....-/....-/....-	Bu beyit mecmuada Kıt‘a başlığı altında kayıtlıdır. Ancak Nef‘î’nin 77 beyitlik bir kasidesinin matla beyitidir.
152a	-	Cihânda bir dilim nâna kanâ‘at idemni devrân Hilâl-âsâ müşârtün bi’l-benân işihâr eyler		Kıt‘a / 1 beyit		.---/.---/.---/.---	Bu beyit mecmuada Kıt‘a başlığı altında kayıtlıdır.
152a	-	Eger şâh ol eger cânâ gedâ ol Hemân luñf eyle teslîm-i rızâ ol		Kıt‘a / 1 beyit		.---/.---/---	Bu beyit mecmuada Kıt‘a başlığı altında kayıtlıdır.
152a	-	Râzî ol “nahñü kâsemâ”‘ya ⁷¹⁰ dilâ étme cedel Hañk bilür işini lâyüs’elü ‘ammâ yef‘al ⁷¹¹		Kıt‘a / 1 beyit		-.---/-.---/-.---/-.---	Bu beyit mecmuada Kıt‘a başlığı altında kayıtlıdır.
152a	-	Umürün eyleyüp Mevlâ’ya tefvîz Şağın Zeyd ile ‘Amra itme ta‘rîz		Kıt‘a / 1 beyit		.---/.---/---	Bu beyit mecmuada Kıt‘a başlığı altında kayıtlıdır.
152a	-	Hüsni-ı hulki cem‘ eder işbu kelâm ‘Âmil olanlar olurlar nîk-nâm		Kıt‘a / 1 beyit		-.---/-.---/-.---	Bu beyit mecmuada Kıt‘a başlığı altında kayıtlıdır.
152a	-	Olur her halde Mevlâ çâre-sâziñ Hulûş ile olur ise niyâziñ		Kıt‘a / 1 beyit		.---/.---/---	Bu beyit mecmuada Kıt‘a başlığı altında kayıtlıdır.

⁷⁰⁸ lezzet eyler kâm: lezzet-i kâm D.

⁷⁰⁹ Mecmuada kasidenin yalnızca 1. beyiti mevcuttur. Kasidenin mahlas beyti divandan alınmıştır.

⁷¹⁰ “Ey Muhammed! Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik. Birbirlerine işlerini görsünler diye biz onların bir kısmını diğerlerinden derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden toplayıp daha hayırlıdır.” (Zühuf Süresi /32)

⁷¹¹ “Yaptığından sual olunmaz.”

152a	-	Söz altundur gönül dürcünde derc ét Terâzüya ur andan şoñra harc ét		Kıt'a / 1 beyit		.---/.---/..-	Bu beyit mecmuada Kıt'a başlığı altında kayıtlıdır.
152a	İmâm Şehriyârî Arabzâde	O deñlü murtefi' bünyâd olur kaçır-ı tevâzu' kim Riyâz-ı cennette nezzâre münkündür zemîninden		Müfred		.---/.---/.---/.---	İmâm Şehriyârî 'Arabzâde
152a	-	Şanma balına tayansa o lebi' şehdüm uyur Şerbet-i vaşlı o mestiñ dahı çok şu getürür		Müfred		-.---/-.---/-.---/-.-	
152a	-	Mecnûn ile ben mekteb-i 'aşk içre okurdum Ben muşafı hatm étdim o "ve 'lleyli" ⁷¹² de kaldı		Müfred		---/.---/.---/..-	Mecmuada Beyit şeklinde kayıtlıdır.
152b	-	Zen-i 'âlem tatalım hüsn ile Leylâ olmuş Aña kim mâ'il olur her kişi Mecnûn degil		Müfred		...-/.---/...-/.-.	Mecmuada Beyit şeklinde kayıtlıdır.
152b	-	Görmedim kendim gibi fikr-i dakîk eyler deyü Esbâb-ı dehre her kim gelse elbet ögünür		Müfred		-.---/-.---/-.---/-.-	Mecmuada Beyit şeklinde kayıtlıdır.
152b	[Yüsri]	Nigâh-ı gamze-kâruñ dâg-ı dilde tîşe-zenlikde Akıtdı cüy-ı hünüm menzil aldı küh-kenlikde ⁷¹³	Yire geçti sirişküm Yüsri âhum çıkdı eflâke Cihân-ı fânide nem kaldı sağlıkda esenlikde ⁷¹⁴	Gazel / 1 beyit		.---/.---/.---/.---	Mecmuada Beyit şeklinde kaydedilmiştir.
152b	[Ulvî]	Ber-murâd itdi felek gerçi dil-inâ-kâmı Şundı ammâ yine zehr ile tolu bir câmı İrdi cân kulağına peyk-i 'adem peygâmı Âh kim geldi meded güşşa vü gam hengâmı Ne 'aceb tiz geçer zevk-i sürür eyyâmı Érmedin⁷¹⁵ nişf-ı nehârı irişür aşşâmı⁷¹⁶	Ulvî 'yâ derd ü gam ile olıcağ mürde tenüm Tolıcak şiven-i ahhâb ile Beytül hazenüm Yazalar seng-i mezârumda bu ebyâtı benüm Baña telkîn idicek okıyalar bu suhanum ⁷¹⁷ Ne 'aceb tiz geçer zevk-i sürür eyyâmı Érmedin nişf-ı nehârı irişür aşşâmı⁷¹⁸	Müseddes / 1 beyit		...-/.---/...-/.-.	Mecmuada Beyit şeklinde kayıtlıdır.

⁷¹² "Örttüğü zaman geceye." (Leyl Sûresi)

⁷¹³ Gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada gazelin 3. beyiti bulunmaktadır. Gazelin matla beyiti Safâyî Tezkiresi'nden alınmıştır.

⁷¹⁴ Gazelin makta beyiti Safâyî Tezkiresi'nden alınmıştır.

⁷¹⁵ érmedin: olmadın D.

⁷¹⁶ Müseddesin 1. bendinin ilk dört mısrası divandan alınmıştır.

⁷¹⁷ Derzi-zâde Ulvî'ye ait bu müseddesin mecmuada yalnızca her bendde aynen tekrarlanan son iki mısrasına yer verilmiştir. Müseddesin ilk ve son bendi şairin divanından alınmıştır.

⁷¹⁸ Müseddesin son bendinin ilk dört mısrası divandan alınmıştır.

152b	[Hâzık]	Reg-i faşş-ı niğîn bir nâm için biñ zaħm-ı neşter yer Düşenler kayd-ı nâma çarħ elinden hayli ħançer yer ⁷¹⁹	N'ola Hâzık dü-la'l-iyâri ta'rif eylese her-dem Hemişe tüti-i kilk-i terim kand-i mükerrer yer ⁷²⁰	Gazel / 1 beyit / / /	Mecmuada Beyit şeklinde kaydedilmiştir.
152b	[Nâbî]	Ne sendendür ne bendendür ne çerħ-i kineverdendür Bu derd-i ser ħumâr-ı neşve-i câm-ı kederdendür ⁷²¹	Bu ta'bîrât vüs'inde degüldür kuvvet-i tab'uñ Bu feyz-i ma'nevî Nâbî 'ye mecrâ-yı digerdendür ⁷²²	Gazel / 1 beyit / / /	Mecmuada Beyit şeklinde kaydedilmiştir.
152b	-	Sofra-i cüd u şehâniñ bedelî oldu zamân Ni'meti gitdi cihâniñ tütünü(?) kaldı hemân		Müfred / / /	Mecmuada Beyit şeklinde kaydedilmiştir.
152b	[Seyyid Vehbi]	Yâre çatmış kâm alup câmın çeküp içmiş rakîb Var yıklı 'aqluñ keserse sen daħı çat al çek iç		Kıt'a / 1 beyit / / /	Vehbî Merhûm
152b	Bâkî	Şöyle olmış câm-ı 'aşk-ı yârdan mest ü ħarâb Kendüsin dîvârdan dîvâra urmuş âfîtab ⁷²³	Bâkî 'ye senden ferâgat virdi ey gerdün-ı dün Südde-i devlet-me'âb-ı pâdişâh-ı kâm-yâb ⁷²⁴	Gazel / 1 beyit / / /	Bâkî Efendi Raħmetullâhi 'Aleyh
152b	-	Şarâba pâre-i yah katıcağ sâkî-i gül-ruhsâr Dêdi gevher-şinâs meykede bu la'ide buz var		Müfred	Vezin tespit edilememiştir.	
152b	[Nev'î]	'Âlem-i rü'yâdur ey ġafil ħaķîkatde cihân Lîk bu rü'yâyı bir ta'bîr eder nâyâbdur		Kıt'a / 2 beyit / / /	
152b	-	Cihân muhtâc iken gün ü pertevine Varır 'âr eylemez dervîş evine		Müfred / /	
152b	Bâkî	Nergis üzre berg-i zerd ü jâleler kim vardur Er çerâġına dizilmiş dirhem ü dînârdur ⁷²⁵	Bâkıyâ ol âfîtab-ı 'âlem-ârâ germ olup Mâhdan garrâ yirüm var dirse vechi vardur ⁷²⁶	Gazel / 1 beyit / / /	
152b	-	Gevherâ Ferhâd kesend(?) la'l râ pervîz yâfet Çöpe yetiše idi baş kalmaya Ferhâdiñ		Müfred / / /	

⁷¹⁹ Gazel divanda 7 beyittir. Mecmuada yalnızca gazelin matla beyiti mevcuttur.

⁷²⁰ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷²¹ Gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada gazelin matla beyiti mevcuttur.

⁷²² Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷²³ Gazel divanda 6 beyittir. Mecmuada yalnızca 4. beyti mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷²⁴ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷²⁵ Gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada yalnızca 3. beyiti mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷²⁶ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

152b	[Seferlili Akif Bey]	Hayâl-i zülf-i dilber gelse ⁷²⁷ gözde girye lâzımdır Yazıkdır şîşe-i bî-âb içinde öyle sünbüller ⁷²⁸		Müfred	 / / /	
152b	İbrahim Paşa	Ezelden ‘abd-i memlûküm çerâğ-ı hâşınam zîrâ Beni sensin sebep ihyâya devletle sa‘âdetle		Kıt‘a / 2 beyit	 / / /	Mecmuada Da‘vet-i İbrâhîm Paşa şeklinde kayıtlıdır.
152b	-	Lebiñ öpdürür ‘uşşâka dérlerse muhâkağdır Dayanmaz büseye ol gül‘izârîñ yüzü yumuşağdır		Müfred	 / / /	
152b	Sulţan Aşmed	Çerâğımsın ezelden hem vezîr-i nüktedânımsın Nazîrin yok şadâkat birle meşhûr-ı cânımsın		Kıt‘a / 2 beyit	 / / /	Mecmuada Cevâb-ı Sulţan Aşmed şeklinde kayıtlıdır.
153a	-	Şâhin-i tab‘ıma şayyâd-ı ezel Cibrîli Kaşd-ı ta‘lîm-i şikâr étmekle uçuruma vérir		Müfred		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	
153a	[Fuzûlî]	Reh-rev-i irfâna besdür sağr ü sâkî delîl Kim meh ü horşîdden tapmış temennâsin Halîl ⁷²⁹	Ey Fuzûlî hüblar zikr-i cemâliyle hoşem Şûkr kim kesb etmişem ‘âlemde bir zikr-i cemîl ⁷³⁰	Gazel / 1 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	
153a	-	Zîkr eyleyüp insânî dédi Hâzret-i Mevlâ Fi’s-sıdk’ul-efvâli “ <i>zalumen cehûlâ</i> ” ⁷³¹		Müfred		- . . . / / /	
153a	-	İhsân édicek rûh-ı eşnâfi aña ammâ Kadd kâne selîmen ve hâlîmen ve ‘alîmen		Müfred		- . . . / / /	
153a	-	Zülfünle o hâl-i siyehiñ gülşen-i hüsne Mürğ-i dili şayda biri dâm biri dâne		Müfred		- . . . / / /	
153a	Nazîrâ	Fâkbelû emrin tilâvet eylediler fakhtülü Ol sebebden Hâzret-i ‘Osmâna étdiler guluuv	‘Âlemün ahvâline dikkat gerek yoğsa Nazîrâ Nokţadan gör nice hâşıl oldı bunca güft ü gü	Kıt‘a / 2 beyit		- . . . / - . . . / - . . . / - . . .	

⁷²⁷ dilber gelse: yâr oldukça

⁷²⁸ Tayyâr-zâde Ahmed Atâ, Tarih-i Ata, İstanbul Yahya Efendi Matbaası, 1876, s. 213.

⁷²⁹ Gazel divanda 7 beyittir. Mecmuada 2. beyiti mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷³⁰ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷³¹ “Biz o emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettik, onlar, onu yüklenmeye yanaşmadılar, ondan korktular da onu insan yükledi. O, gerçekten çok zalim ve çok cahildir.”(Ahzâb Sûresi/72)

153a	[Hayālî]	Dilārā ⁷³² bezm-i hüsniñde dil-i mestānemiz kaldı Müzeyyendir ⁷³³ cemālîñ şem'ine divānemiz ⁷³⁴ kaldı ⁷³⁵	Hayālî devlet-i bî-i'tibāra bakmadın gittin Bize bestir bu kim dillerde bir efsānemiz kaldı ⁷³⁶	Gazel /2 beyit		.---/.---/.---/.---	
153a	[Neşātî]	El vérmedi mekkāre-i dünyā déyü ey dil Cem' eylememiş meclis-i 'ālem kurulal'dan Bî-hüde yere ⁷³⁷ eyleme ızhār-ı telāşi 'İrfān ile yerde Hudā 'aql-ı ma'āşî		Kıt'a / 1 bend		---/.---/.---/---	
153a	[Yahyā]	Komayup tākatim feryāda nālān olmasun dirsın Gözüm yaşını alursın da giryān olmasun dirsın ⁷³⁸	Nice kıl olmasun Yahyā saña ey pādīşāh-ı hüsñ Yolunda senden özge kimse kırbān olmasun dirsın ⁷³⁹	Gazel/ 1 beyit		.---/.---/.---/.---	
153a	-	Yarılıp göñlüm 'aceb mi bulsa çeşmim rüşenā Nāme yazmağa baña olmuş divānıñ tütüyā		Müfred		---/---/---/---	
153a	-	Dehānyla meyānında zebān kâşr-ı sūhan nābūd Uzatmağdır civānıñ kāmētīñ vaşf etmeden mağşūd		Müfred		.---/.---/.---/.---	
153a	-	Olmazsa şîr-i māder dehr ile şād eger Dil tıflı gāhı āh çeker ki duhān içer		Müfred		Vezin tespit edilememiştir.	
153a	-	Érişdi şiddet-i sermā sirāyet étdi dünyāya Dédi dil tıflı var bir göreñ idi ey h'āce sermāya		Müfred		.---/.---/.---/.---	
153a	Nef'î	Şanman ki felek devr ile şāmı seher eyler Her vākı'anuñ 'ākıbetinden haber eyler	Olursa eger himmet-i şāhenşeh-i 'ādil Hāşā ki bu endīşede Nef'î zarar eyler ⁷⁴⁰	Kaside/ 2 beyit		---/.---/.---/---	
153a	-	Göñül meftūnuñ olmuşdur görelden sen dilārāyı Ki her gördükde 'arz eyler yüzüñ mir'āt-ı Leylāyı		Müfred		.---/.---/.---/.---	

⁷³² dilārā: nigārā D.

⁷³³ müzeyyendir: perin yakmış D.

⁷³⁴ divānemiz: pervānemiz D.

⁷³⁵ Gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada 1. ve 2. Beyitler mevcuttur.

⁷³⁶ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷³⁷ bî-hüde yire: āvāre olup D.

⁷³⁸ Gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada gazelin 2. beyiti mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷³⁹ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷⁴⁰ Kaside divanda 63 beyittir. Mecmuada kasidenin yalnızca 1. ve 2. beyiti mevcuttur. Kasidenin makta beyti divandan alınmıştır.

153a	-	Merdüm-i çeşmim ‘alîle kühl için izin tozuñ Bulmadık sultānımı dün hākipāye uğradık		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
153a	-	Kapatdım dāğ-ı sīnem şerhadan kesdirme yol açdım Yüregim küşte-gān-ı rāh-ı ‘aşka bir tarīk olsun		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
153a	-	Pāy-ı hūd ez halka-i aḥbāb mībāyed keşīd Raht-ı hūd zīn-ı āteşin girdāb-ı mībāyed keşīd		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
153a	-	Ne şüd ez güfte-gū ḥāşıl-ı merāğir-i er peşimānı Dü leb rā-çün behem İrem kef efsün mezbaşed		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
153a- 153b	-	Der nümüd nakşhā-yı ihtiyār üftāde emm Mühre-i mūmum bedest rüzgār-ı üftāde emm		Gazel / 3 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
153b	-	Kaş büdi hem-çü nergis-i çeşm men bālā-yı ser Tāberūyı ser-i tirāşı ḥaviş-i meykerdem nazar		Müfred		Vezin tespit edilememiştir.	
153b	-	Tişe-i sūzān-ı ‘aşkı urdı gam küh-ı dile Yangulandı düşdi zemīne zülfle		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
153b	-	Şanmagun kim nūn-ı ebrūsun mişāl étmez hilāl Meşķ éder her ay anı yine mişāli ol mişāl		Kıt‘a/ 2 beyit		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
153b	-	Dü çiz-i ḥāşıl ‘ömür est ḥayr ü nām nigū Ezīn çün der güzeri “küllü men ‘aleyhā fān” ⁷⁴¹		Müfred		Vezin tespit edilememiştir.	
153b	-	Āfitāb olsañ külliyle setr éderler bī-dirīğ Ḥā’il olurlar şu‘ā-ı feyzine mānend-i miğ		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
153b	-	Baḥa bu tāli‘ bedden mi yarup bunca miḥnetler Bu gün-a-gün melāmetler bu merhemsiz cerāhatler		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
153b	-	Çok oldı gerçi sūr-ı bahrīne gavvaş İlah sa‘y ele girer gevher-i ḥāş		Müfred		Vezin tespit edilememiştir.	
153b	-	Ṭab‘ımız açılamaz neşve-i cām-ı mülsüz ‘Andelibiñ nitekim revnaķı olmaz gülsüz		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	

⁷⁴¹ “Yer üzerinde bulunan her şey fanidir.” (Rahmân Sûresi/26)

153b	[Nābī]	Görmeyen gülşen-i ruhsārīnī dil-şād olmaz Serv-i āzādına k̄ul olmayan āzād olmaz		Müfred		...-/-...-/-...-/-...-	
153b	[Nābī]	Yār için eylemege t̄ā'ir-i maqşūdī şikār Dāne-i eşk şaçup dām-ı nezāket k̄ururuz		Müfred		...-/-...-/-...-/-...-	
153b	[Nābī]	H̄'āb görmez çeşmimüz endīşe-i āğyārdan Pāsbān-ı genc-i esrāruz vilāyet beklerüz		Müfred		-...-/-...-/-...-/-...-	
153b	[Bāqī]	Māh-rūlar bī-'aded bir 'aşık-ı rüsvāyī ben Yitmeye biñ pāre k̄ılsam bu dil-i şeydāyī ben ⁷⁴²	Āsitān-ı yārda mesken bulursam Bāqıyā K̄afda seyr itdürem 'Ankāya istiğnāyī ben ⁷⁴³	Gazel / 1 beyit		-...-/-...-/-...-/-...-	
153b	[Nābī]	Pūşide midür kār-ı nihān ol dile kim Meşhūdı ola naqş-ı serā-perde-i gayb		Müfred		...-/-...-/-...-/-...-	
153b	[Nābī]	Yārān şafā-yı bezm-i ünsi Mestān-ı şarāb cām-ı kudsi Bir cām içdiler şarābı Bir bādenūñ oldılar h̄arābı		Rubai / 1 bend		...-/-...-/-...-	
153b	[Nābī]	Çend rüz eylese de sūz-ı ⁷⁴⁴ h̄ilāfa cereyān Yine mecrā-yı k̄adīmın bulur āb u ihsān		Müfred		...-/-...-/-...-/-...-	
153b	-	Şafā-yı sā'adet nīlī şūmār dost Mūsā rā Bonā-gūş tu ⁷⁴⁵ tāze imān tecellī rā		Gazel / 7 beyit		Vezin tespit edilememiştir.	
153b- 154a	-	Ez 'ayn 'alā dīde-i mābeynā şud Vā zülām 'alā leb hem leb gūyā şud		Gazel / 3 beyit		Vezin tespit edilememiştir.	
154a	-	Āsumāna dilde lāne eylemiş hūmā-yı 'ışk Zīrā bir h̄urşid-liqāya intisab étđi göñül		Kıt'a/ 1 beyit		-...-/-...-/-...-/-...-	Bu beyit mecmuada Kıt'a şeklinde kayıtlıdır.
154a	-	Kebāb-āsā belā bezminde gördüm kalb-i 'uşşākı Muḥālif devr elinden bir dem ağlar bir zamān añlar		Kıt'a/ 1 beyit		...-/-...-/-...-/-...-	Bu beyit mecmuada Kıt'a şeklinde kayıtlıdır.

⁷⁴² Gazel divanda 6 beyittir. Mecmuada gazelin 4. beyiti mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷⁴³ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷⁴⁴ sūz-ı: suy-ı D.

⁷⁴⁵ Kelime okunamamıştır.

154a	-	Şanma cānā kim pes imzāda mihr etvārıdır Şafha-i sīnemdeki dāğ-ı firāk āşārıdır		Kıt'a/ 1 beyit		-. - - / - . - - - / - . - - - / - . - -	Bu beyit mecmuada Kıt'a şeklinde kayıtlıdır.
154a	[Sābit]	Debīristāne almak sa'y eder ol tıfli rüz [u] şeb Oğutsun kendüyi dīvāne olmuş h'vāce-i mekteb	N'ola la'l-i müzāb-ı rūhı efrāğ eylese Sābit Leb-i sāķī müheyyā itdi bir yākūtdan kāleb ⁷⁴⁶	Gazel /3 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mecmuada Kıt'a şeklinde kayıtlı olan üç beyit Bosnalı Sābit'e ait 5 beyitlik bir gazelden alınmıştır.
154a	[Sābit]	Bāde-i 'aşk sebū-yı dilime vērđi hālel Kendi zarfına zarar eyledi keskin hāl	Sābitā tūylerüm ürperdi tenümde yir yir Gice seyrümde o meh-pāre kōmış tāze şaķal ⁷⁴⁷	Gazel /4 beyit		. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -	Mecmuada Kıt'a şeklinde kayıtlı olan dört beyit Bosnalı Sābit'e ait 5 beyitlik bir gazelden alınmıştır.
154a	[Nābī]	Açılmış gül gül olmuş şafha-i rüyı semenlenmiş Letāfet kāt kāt olmuş 'arızında nesterenlenmiş ⁷⁴⁸	'Aceb mi kāmēt-i ma'nāya Nābī olsa nā-çesbān Ġubār-ālūde olmuş cāme-i hāķır köhenlenmiş ⁷⁴⁹	Gazel/ 1 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mecmuada Kıt'a şeklinde kayıtlı 1 beyit Nābī'nin 7 beyitlik bir gazelinin 2. beyitidir.
154a	[Nābī]	Bir devrde geldük ki 'azizān unudulmuş Tutmuş yirini hırd ü büzürgān unudulmuş ⁷⁵⁰	Nābī kimi görsen yüridür hūkmını nefsūñ Hāķķuñ bize gönderdügi fermān unudulmuş ⁷⁵¹	Gazel / 2 beyit		. - - . / . - - . / . - - . / . - - .	
154a	[Behiştī]	Vefk-i merām üzre dōnerse degirmenem ⁷⁵² Çarh-ı felekde kimseye nevbet degirmenem	Herkes Behiştī tīg-i zebānuñ zebūnidur Meydān-ı nazm içinde diğēr nīst bir menem ⁷⁵³	Gazel/ 1 beyit		. - - . / - . - . / . - - . / - . - .	Mecmuada Kıt'a başlığı altında kayıtlıdır.
154a	-	Gerçi hammām içre hoşdur şöhbet-i yārān līk Sīm-ten dellāk ile hālvette başka zevk var		Müfred		. - - - / - . - - - / - . - - - / - . - -	
154a	-	Pederi seyf-i 'acem vāldesi ğaddāre Yatağān çehrelī 'uşşāķa cefālar kılıcı		Müfred		. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -	

⁷⁴⁶ Gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada gazelin 3. ve 5. beyitleri eksiktir. Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷⁴⁷ Gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada gazelin 1,2,3 ve 4. beyitleri mevcuttur. Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷⁴⁸ Gazel divanda 7 beyittir. Mecmuada gazelin 2. beyiti mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷⁴⁹ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷⁵⁰ Gazel divanda 9 beyittir. Mecmuada gazelin 4 ve 7. beyitleri mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷⁵¹ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

⁷⁵² vefk-i merām üzre dōnerse degirmenem: kendüm gözüm yaşıyla dōner bir degirmenem D.

⁷⁵³ Gazel divanda 5 beyittir. Mecmuada gazelin 1. beyiti mevcuttur. Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

154a-154b	-	Değil hâli ⁷⁵⁴ cüybâr Burusadan çeşmiñ Nîce hane-i şehri dilim devr ola yaşımdan		Kıt'a/ 2 beyit		Vezin tespit edilememiştir.	
154b	[Nâbî]	Cihanda kalmamağla şekveye şâyeste haletler İderler şimdi dîvânda zemistândan şikâyetler ⁷⁵⁵	Yah üzere berf püşt-i âyine göstermeden Nâbî Bürüdetden ider rü gerdiş-i halka işâretler ⁷⁵⁶	Gazel / 2 beyit		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
154b	-	Nitekim şakınuram ben dokunur Melâmet taşî gönüm şîşesine		Kıt'a / 2 beyit		. - - - / . - - - / . - -	
154b	[Rahmî]	Haşâdır intihâb-ı câh-i püse-i rüy-ı dilberde Dilâ şahın-ı harîmi Kâ'be'de mihrâb neylersin		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
154b	[Zekai Dede]	'Aşk elinden 'aşkı hâmile şahbâ söyledir Tüfî-i sükker gibi ol la'l-i zibâ söyledir Söylemezdim sırrı 'aşkı kâdir olsam 'âlem Ademi 'aşkı muhabbet bülbül âsâ söyledir		Murabba / 1 bend		- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	
154b	-	Memâta ériserdür cün hayâtın Ayağın kesmegil bir sürçün âtin		Müfred		. - - - / . - - - / . - -	
154b	-	Gerekmez olur kim ola 'atâsız Muhaqqakdır hod olmaz kul haşâsız		Müfred		. - - - / . - - - / . - -	
154b	-	'İbret al ey gâfil andan nice devlet-hânenin Pâsbani büm olupdur perde-dârı 'ankebüt		Müfred		- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	
154b	-	Bu yazmağdan çeküp zahmet budur maşûdumuz İllâh Okuyanlar diye cândan 'aleyhi rahmeten lillâh		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
154b	Yavuz Sultan Selim	Tahtı şatdım tahta-i derd ü ğama Kâbre şığdım şığmaz iken 'âleme Hep ğurur [u] şöhret imiş cünbüşüm Şimdi luğf-ı Haqq'a kalmışdır işim		Kıt'a / 1 bend		- . - - / - . - - / - . - -	Mecmuada Güfte-i Sultân Süleyman başlığıyla kayıtlı olan bu kıt'a Yavuz Sultan Selim'e atfedilmektedir.

⁷⁵⁴ Kelime okunamamıştır.

⁷⁵⁵ Gazel divanda 7 beyittir. Mecmuada 2. ve 5. beyitler mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷⁵⁶ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

154b	Rāğīb	Țıfıdır gitdikçe ol meh-rū gelür āfetlenür Gün-be-gün artar fūrūğ-ı hūsni māhiyetlenür ⁷⁵⁷	Rāğīb olsun iltifāt itsün de bir ‘ālī-himem Şi‘r-i pākım gör nice tāliblenür şevketlenür ⁷⁵⁸	Gazel/2 beyit		-. -. - / - . - - / - . -. - / - . -	Mecmuada Kıt‘a şeklinde kayıtlıdır.
154b	Eflātun	Rāhatü’l-cismi fī kıletü’t-ta‘ām Ve rāhatü’r-rūhı fī kıletü’l-kelām Ve rāhatü’l-‘aqli fī kıletü’l-ihitimam		Güfte / 1 bend		Vezin tespit edilememiştir.	Mecmuada Güfte-i Eflātun şeklinde kayıtlıdır.
154b	-	İn kāne kādri mā ra’eytu ledeykum Felekağ ağa‘tu bihubbikum evkāti		Müfred		Vezin tespit edilememiştir.	
155a	Kemal Paşa- zāde	Ey ecel n’oldun uyursun baña étme ‘acele Hele şabr éde biraz bulaşalım ol güzele		Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	Müfred mecmuada Kemāl Paşazāde başlığıyla kayıtlıdır.
155a	-	Ey ecel billāh aman vér baña kılma ‘acele Şon nefis düş ola şāyed gözüm ol bī-bedele		Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	Müfred mecmuada La‘yī su‘ūd şeklinde kayıtlıdır.
155a	Zekeriya Efendi	Ey ecel çıkdı mı cāniñ ne édersin ‘acele Cān teslim édiden şabr éde ol bī-bedele		Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	Müfred mecmuada Zekeriya Efendi başlığıyla kayıtlıdır.
155a	Sinān Çelebi	Ey ecel şabra meded yok mu nedir bu ‘acele Çok mu gördüñ baña cān vérdiğim bī-bedele		Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	Müfred mecmuada Sinān Çelebi başlığıyla kayıtlıdır.
155a	Ķādı- zāde	Dün gece hālet-i nez‘ içre buluşdum acelle Dédim İlāhī severseñ baña étme ‘acele		Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	Müfred mecmuada Ķādı- zāde başlığıyla kayıtlıdır.
155a	Remzī Efendi	Ey ecel tövbeye māni‘ olup étme ‘acele Defter-i hilme nazār kıl gāhı āni hecele		Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	Müfred mecmuada Remzī Efendi başlığıyla kayıtlıdır.
155a	Ferdī	Ey ecel nez‘-i rüevātımda gel étme ‘acele Bāri tövbe édeyim kalmadı fırsat ‘amele		Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	Müfred mecmuada Ferdī başlığıyla kayıtlıdır.
155a	Māhir	Ey ecel vakti mi cān almanıñ étme ‘acele Cānım ol dost iledir hele şabr ét ki gele		Müfred		. . - - / . . - - / . . - - / . . -	Müfred mecmuada Māhir başlığıyla kayıtlıdır.

⁷⁵⁷ Gazel divanda 6 beyittir. Mecmuada 4 ve 5. beyitleri mevcuttur. Gazelin matla beyti divandan alınmıştır.

⁷⁵⁸ Gazelin makta beyti divandan alınmıştır.

155a-155b	Mâhir	Dil ‘aceb nâ’îl-i bezm-i şeh-i hûbân ola mı Yoḥsa seylâb-ı taḥassürle bu gözler dola mı Şerḥa-i sineye bir merhem urur kes bula mı Diye pejmürdelenüp bağ-ı ümîdim şola mı Yoḥsa gülzâr-ı vişâlinde nihâyet güle mi	Bâ’iş-i cevr ü eziyet nedir ey şâh-ı cihân İhtiyârıyla degil Mâhir’iñ ‘aşkı ey cân Sende de dâd-ı Hudâ ḥüsn ü nezâketle bu an Diye pejmürdelenüp bağ-ı ümîdim şola mı Yoḥsa gülzâr-ı vişâlinde nihâyet güle mi	Muhammes-i müteker rir /3 bend	...- / ...- / ...- / ...-	Mâhir Şerîf Efendi Zeyd-i Şeref-Siyâdete
155b-156a	Mâhir	Bize Vidin merdi dërler Bizler püşü şarınuruz Cengde ḥaşma bir dânemiz Gözde iki görintüz	Meydân kırtarmak cihanda gücdür Merdlerin yayı dem verür tuçdur Yekte qorqmak gayetle suçtur Nam isteyenler yaralanmalı	Murabb a / 12 bend	8’li Hece Ölçüsü	

SONUÇ

Üzerinde çalışma yaptığımız mecmua Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 392/6 numarada kayıtlı Mecmû'atü'r-Resâil'in 111b-156a yaprakları arasında yer alan "*Mecmû'a-i Buhûru'n-nudûr*" ismiyle kayıtlı bir şiir mecmuasıdır. Kütüphane kayıtlarında mecmua Kadı Asker Şerif Mehmed Molla Efendi üzerine kayıtlıdır. Eserin istinsah tarihi ise belli değildir. Ancak kütüphane kayıtlarında Kadı Asker Şerif Mehmed Molla Efendi'nin ölüm tarihi 1308/1890 olarak kayıtlıdır. Bununla birlikte mecmuada bir güftesi bulunan en geç zamana kadar yaşamış olan Bestekar Zekâî Dede Efendi'dir (d.1824-ö.1897). Bu bilgiler mecmuanın hangi yüzyılda derlenmiş olabileceğine dair tahminde bulunabilmemiz için kuvvetli bir ipucudur. Bu da bize mecmuanın 19. yüzyılda kaleme alındığını işaret etmektedir.

Çalışmamızın "Giriş" bölümünde mecmualar hakkında genel bir bilgiye yer verildikten sonra mecmua tasniflerinden ve Klasik Türk Edebiyatı'nda mecmuaların öneminden bahsedilmiştir. Birinci bölümde, ilk olarak çalışmamızın konusu olan şiir mecmuası tanıtılmıştır. İkinci bölümde, mecmuada şiirleri bulunan şairlerin hayatları, edebi kişilikleri ve eserleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise eserin transkribe edilmiş çeviri yazı metni ve metnin Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)'a göre tasnifinin yer aldığı belirli kıstaslara göre düzenlenmiş bir tablo mevcuttur.

Mecmua, mürettibin kendi kişisel tercihi doğrultusunda belirlediği bir şablona göre oluşturulmuştur. Mecmua müstensih tarafından şiirlerin muhtevaları ve yer aldığı nazım şekilleri kıstas alınarak; Bahr-i Evvel Manzûme-i Dürer Evsâf-ı Resûle Mute'allik, Bahr-ı Sâni Füyûzât-ı İlâhiyyâta Mute'allik, Bahr-ı Sâlis Emvâc-ı Efvâc-ı Târîhâta Mute'allik, Bahr-ı Râbi' Silkü'l-Leâl-i Kasâ'idâne Mute'allik, Bahr-i Hâmis Bahr-i Gazâl Gazeliyyâta Mute'allik, Bahr-i Sâdis Cevher-i Nâdîde-i Mu'ammîyyât ve Uhciyyâta(?) Mute'allik Mu'ammâ-i Nukut, Bahr-i Sâbi' Güher-pâre-i Kıta'ât u Müfredâta Mute'allik, Bahr-i Sâmin Envâ'i Asdân(?) Hüsniyyâta(?) Mute'allik olmak üzere 8 bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm; Hz. Muhammed'in vasıflarına dairdir. İkinci bölüm; İlahi feyizlere dair olan bölümdür. İlk iki bölüm şiirlerin muhtevalarına göre oluşturulmuştur. Üçüncü bölüm; tarihlerden, dördüncü bölüm; kasidelerden, beşinci bölüm; gazellerden, altıncı bölüm; muamma ve lugazlardan, yedinci bölüm; kıt'a ve müfredlerden, sekizinci bölümde ise şair Mâhir'e ait bir tahmis ve bir murabbadan oluşan bölümdür. Üçüncü bölümden yedinci bölüme kadarki kısma baktığımızda

bize klasik bir divan kompozisyonunu hatırlatmaktadır. Bu açıdan bir değerlendirme yapacak olursak mürettib, mecmuayı derlerken özenli davranmış, metnin şablonunu önceden planlayarak biçimlendirmiş ve tam olmasada müretteb bir divan formunu yakalamayı amaçlamış olmalıdır.

Eserin çalışılan 111b-156a yaprakları arasındaki 45 varaklık bu şiir mecmuası, hangi yüzyılda yaşadığı belli olmayan şairler dışında 16,17,18 ve 19. yüzyıllarda yaşadığı tespit edilen şairlere ait, mürettibin beğendiği şiir seçkilerinden oluşturduğu manzumeleri ihtiva etmektedir. Bu durum aynı zamanda dönemler üzerinde yapılacak edebiyat araştırmalarında kullanılmak üzere kaynak özelliği taşımaktadır.

Mecmuanın, çalışmamıza konu olan 111b-156a varakları arasında 75 şair bulunmaktadır. Mecmuada, şairinin kim olduğunu tespit edemediğimiz şiirlerde dahil olmak üzere gazel, kaside, musammatlar (murabba, şarkı, muhammes, müseddes, tahmis, terhib-i ben, terci-i bend), gazel, kıt'a nazım biçimleriyle yazılmış toplam 280 adet şiir, 1659 beyit ve 129 bend bulunmaktadır. Mecmû'a-i Buhûru'n-Nudûr isimli bu şiir mecmuasında 119 gazel, 56 müfred, 30 kıt'a, 27 tarih, 20 kaside, 7 murabba, 1 rubai, 1 şarkı, 4 tahmis, 2 müseddes, 2 lugaz, 3 muamma, 1 terhib-bend, 1 terci-bend, 1 güfte bulunmaktadır.

Eserde manzumelerin çoğuna kırmızı mürekkeple, şairin mahlası veya şiirin bağlı bulunduğu nazım şeklinin yazılması şeklinde başlık verilmiştir. Bunun yanında başlığı olmayan şiirlerde mevcut olup başlık kısmına kırmızı mürekkeple bir işaret veya siyah mürekkeple aşağıdan yukarıya doğru genişleyerek uzayan çizgiler yapılmıştır. Şiir mecmuasındaki kasidelere sunulduğu kişiye ve konularına göre, tarihlere ise tarih düşürülmüş yapılara veya olaylara binâen başlık verilmiştir.

Mecmuayı incelerken, şiirlerin başlığında yazan nazım şekliyle uyumlu olmayan şiirlerin de olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim, 152a'da Nef'î'ye ait bir kasidenin matla beyitini, 154a'da Bosnalı Sâbit'e ait 2 gazeli ve 154b'de Koca Rağıp Paşa'ya ait bir gazele 'kıt'a' şeklinde başlık verilmiştir.

Eserde şiirlerine en fazla yer verilen şair Mâhir Şerîf Efendi'dir. Mecmuada kaside, gazel, tarih, murabba, tahmis ve müfred olmak üzere 36 adet şiiri bulunmaktadır. Mâhir'den sonra mecmuada en fazla şiir Derviş Ahmed Gurbî'ye aittir. Eserde, şaire ait 19 adet şiir vardır. Mâhir ve Gurbî'yi 16 adet manzumeyle Nâbî takip etmektedir. Mecmuada, yukarıda isimlerini zikrettiğimiz şairlerin şiirlerine daha çok yer verilmesi bu şairlerin, eserin mürettibinin edebi zevkine hitap ettiğini ve şairlik yönlerini kuvvetli bulunduğunu

düşündürmesinin yanı sıra mecmuanın derlendiği dönemin şiir zevkini yansıması ve o dönemde önemsenen şairler olduğunun da bir göstergesi olabilir.

Mecmuada 16 farklı aruz vezni ve 3 farklı hece ölçüsü kullanılmıştır. Aruz vezninin sırasıyla en çok “ fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün (82 kez)”, “mefâ‘ilün /mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün (65 kez)” ve “fe‘ilâtün/ fe‘ilâtün / fe‘ilâtün/ fe‘ilün (39 kez)” vezinleri tercih edilmiştir. En az kullanılan aruz vezinleri ise “fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün (1 kez)”, “mef‘ülü /mefâ‘ilün/ mef‘ülü / mefâ‘ilün (1 kez)”, “mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / fa‘ülün (1 kez)”, “mef‘ülü / mefâ‘ilün / fe‘ülün (1 kez)”, “mef‘ülü / mefâ‘ilün (1 kez)” ve “mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün (1 kez)” dür. Aruz vezninin yanında 8’li, 10’lu ve 11’li hece ölçüleriyle kaleme alınmış şiirlerde mevcuttur.

Mecmuada yer alan pek çok manzume şairlerin yayımlanmış divanlarından, şair tezkirelerinden, çalışılan mecmualardan, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ve diğer muhtemel akademik kaynaklardan yararlanılarak mecmuadaki şiirlerle mukayesesi yapılmış, bunun sonucunda bazı mısra, beyit ve bendlerin sıralarının farklı olduğu, eksik olduğu, divandakilerden tamamen farklı olduğu, bir beyitin mısralarının yer değiştirdiği ya da başka beyitin mısralarıyla değiştirildiği, kelime veya kelime gruplarında farklılıklar olduğu ya da mısra içinde sırasının değiştirildiği tespit edilmiş ve bu farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Mecmualardan elde ettiğimiz bu varyant farklılıkları, ileride yapılacak olan tenkitli metin çalışmaları için mecmuaların da göz önünde bulundurulması gereken önemli kaynaklar olduğunu göstermektedir.

Mecmuada başlığı olmayan veya mahlası bulunmayan şiirlerde pek çoktur. Buna rağmen şiirlerden bazılarının hangi şaire ait olduğu tespit edilmekle birlikte hangi şaire ait olduğunu belirleyemediğimiz şiirler de mevcuttur.

Mecmuada, taradığımız edebiyat tarihleri ve diğer muhtelif kaynaklarda kim olduğunu tespit edemediğimiz ve şiirlerine rastlayamadığımız ancak şiirlerinin başlığında isimleri veya makta beyitlerinde mahlası yer alan şairler şöyledir: Mâhir Şerîf Efendi’nin (Mâhir mahlaslı) 12 gazel, 5 kaside, 15 tarih, 1 tahmis, 1 mütekerrir muhammes, 1 murabba, 1 müfred, Nûrî’nin 2 kasidesi, Nâzım’ın Nâbî’nin gazeline yazdığı bir tahmisi, KemalPaşazâde’nin bir kaside, bir kıt‘a ve bir müfredi, Dirdli İdris’e ait bir murabba ve bir muhammes, Derviş İbrahim’e ait bir kaside, Neşâtî başlığıyla yer alan bir mısralık tarih, Na‘tî-zâde başlığıyla yer alan bir mısralık tarih, Nâbî mahlaslı bir gazel, Kelîm’in bir gazeli, Sâ‘ib’in bir gazeli, Hamîrî’nin bir gazeli, Remzî’nin bir gazeli ve müfredi, Zihnî’nin üç gazeli, Seyyid Zihnî’nin 2 gazeli, Osman-zâde’nin bir kıt‘ası, Hüseyin’in bir muamması, Ahmed’in bir muamması, Ferdî’nin bir müfredi, Zekeriya Efendi’nin bir müfredi, Kadızâde’nin bir müfredi, Sinan Çelebi’nin bir müfredidir.

Bu şiirler daha önce keşfedilmemiş şairlere ait olabileceği gibi kaynaklarda aynı mahlaslarla şiirler yazmış şairlere ait gün yüzüne çıkmamış yeni manzum parçalar da olabilir.

Eserde, Zihnî mahlasıyla yazılmış 10 adet gazel bulunmaktadır. Bu gazellerden yalnızca 5 tanesinin Zihnî mahlasıyla şiirler yazmış şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilebilmiştir. Söz konusu şairler, incelediğimiz kaynaklarda Berberzâde Zihnî, Mehmet Zihnî Keşanî, Keşanlı Zihnî şeklinde isim ve lakaplarla anılmaktadır. Tespit ettiğimiz 5 adet gazel yukarıda isimlerini zikrettiğimiz Zihnî mahlaslı şairlere ait yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış 3 adet divanda bulunmuştur. Söz konusu divanları incelediğimizde aynı gazelin bazen her üç divanda da bulunduğunu bazen ikisinde ya da yalnızca birinde bulunduğunu gördük. Bunların yanında yine her üç divanda da bulduğumuz 147a-147b’de yer alan 140 numaralı gazel, Şefkat ve Tezkire-i Şu‘arasi’nda yine Zihnî mahlaslı tam ismi Seyyid Muhammed Sa‘id olarak kayıtlı şaire ait olarak gösterilmektedir. Mecmuada da Seyyid Zihnî başlığıyla yer alan, kaynaklarda bulamadığımız 2 adet gazel vardır. Buradan hareketle Şefkat Tezkiresi’nde yanlış bir kayıt düşülmediyse yukarıda isimlerini saydığımız 4 Zihnî’nin de aynı şairler olma ihtimali yüksektir.

Şiir mecmualarında, bir şairin basılı divanında bulunmayan şiirlerine de rastlamak mümkündür. Biz de tezimizde Derviş Ahmed Gurbî adlı şairin, Sibel Akbulut Selçuk tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış “XVIII. yüzyıl Şairi Gurbi’nin Divanı” isimli çalışmada, mecmuada yer alan ve divanda mevcut 1 gazel, 1 kaside ve 1 murabbanın dışında, 11 gazel, 2 tarih, 3 murabba olmak üzere şairin divanında bulunmayan şiirlerine ulaştık.

Mecmuaların transkribe edilerek günümüz Türkçesine aktarılması ile ilgili yapılacak olan bu tür çalışmalar Klasik Türk edebiyatı araştırmalarına katkı sağlayacak pek çok yeni veriye ulaşılmasını ve mevcut eksikliklerin giderilmesini mümkün kılacaktır.

Bizim tezimize konu olan bu şiir mecmuasının da bilim dünyasına faydalı olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Açık, K. (2016). “Akovalızâde Ahmed Hâtem”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.EK-1, s. 63-64. İstanbul: TDV Yayınları.
- Adak, A. (2006). *Za'fî-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Adak, A. (2011). “Mevlevîliğin Kuruluş Dönemi (XVI. Yüzyıl) Gülşenî Şairler Üzerindeki Etkisi: İbrâhim Gülşenî, Usûlî ve Za'fî Örneği”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. XIII, S. 24, s. 143-155.
- Ahışhalı, R. (2007). “Râmi Mehmed Paşa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.34, s. 449-451, İstanbul: TDV Yayınları.
- Ak, Ç. (2001). *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Ak, Ç. (2001). *Şair Padişahlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Akbayar, N. (1996). *Mehmed Süreyya-Sicil-i Osmânî C. 5*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Akkuş, M. (1991). *Nefî Sanatı ve Türkçe Divanı İnceleme Karşılaştırmalı Metin*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akkuş, M. (1999). “Kaside ve Hiciv Şairi Nefî Hayatı-Kişiliği-Sanatı-Eserleri”. *Türk Kültürü* S.440, s.705-713.
- Akkuş, M. (2006). “Nazîrâ İbrâhim Efendi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 32, s. 454-455, İstanbul: TDV Yayınları.
- Akpınar, M. (2005). *Keşanlı Zihni Divanı*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Aktepe, M. (1989). “Ahmed III ”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.2, s. 34-38, İstanbul: TDV Yayınları.
- Aktepe, M. M. (1993). “Damad İbrâhim Paşa”, Nevşehirli". *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 8, s. 441-443, İstanbul: TDV Yayınları.

- Akün, Ö. F. (1996). “Fıtnat Hanım”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 13, s. 39-46, İstanbul: TDV Yayınları.
- Alptekin, L. (2007). *Berberzâde Zihni Divanı'nın Bilimsel Yayını İle Eserin Şekil ve Muhteva Bakımından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altunmeral, M. (2015). *Nâbi'nin Zeyl-i Siyer-i Veysi'si*, Doktora Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Alvan, T. (2016). “Hayâlî-i Gülşenî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.EK-1, s. 547-549, İstanbul: TDV Yayınları.
- Arslan, M. (1994). *Zâtî Süleyman Efendi Dîvân-Sevânihu'n-Nevâdir fî Ma'rifeti'l-Anâsır*. Sivas: Dilek Matbaacılık.
- Aşkar, M. (2007). “Niyâzi-i Mısıri”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 33, s. 166-169, İstanbul: TDV Yayınları.
- Ata Tayyâr-zâde Ahmed. (1876). *Tarih-i Ata*. İstanbul: Yahya Efendi Matbaası.
- Ayan, H. (1981). *Cevrî Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Ayan, H. (1993). “Cevrî İbrâhim Çelebi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 7, s. 460-461, İstanbul: TDV Yayınları.
- Aydemir, Y. (2007). “Bursalı İsmail Hakkı'nın Eserlerinden Hareketle Şiir Görüşü ve Şiir Yazma Şekli”. *Turkish Studies*, C.3, s.107-212.
- Aypay, İ. (1998). *Lâle Devri Şairi İzzet Ali Paşa Hayatı-Eserleri- Edebî Kişiliği, Dîvân Tenkitli Metin, Nigâr-nâme Tenkitli Metin*. İstanbul.
- Aytekin, F. (2005). *Behiştî'de Tabiat ve Eşya*, Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Azaklı, İ. (1998). *Zübeyde Fıtnat Hanım'ın Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Azamat, N. (1994). “Divane Mehmed Çelebi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 9, s. 435-437, İstanbul: TDV Yayınları.
- Bilkan, A. F. (2018). *Nâbi Hayatı-Edebî Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Bilkan, A. F. ve Çetindağ, Y. (2006). *Şeyhülislam Şairler*. Ankara: Hece Yayınları.
- Canım, R. (2000). *Latîfî- Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nüzemâ*. Ankara: AKM Yayınları.
- Çağrııcı, M. (2000). “İbrâhim Hakkı Erzurûmî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 21, s. 305-311, İstanbul: TDV Yayınları.
- Çapan, P. (2005). *Mustafa Safâyî Efendi- Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l- Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKM Yayınları.
- Çatıkkaş, M. A. (2009). *Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü*. İstanbul: Sütun Yayınları.
- Çavuşoğlu, M. (1977). *Yahyâ Bey Dîvân Tenkidli Basım*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Çavuşoğlu, M. (1991). Kaside Şâiri Nefî. *Ölümünün Üçyüzzellinci Yılında Nefî*, S.9. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Çelebioğlu, A. (1988). *Erzurumlu İbrahim Hakkı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çelen, Z. (2005). *Mehmed Zihnî Keşânî'nin 97 Gazeli İnceleme-Metin*, Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik B. ve Kılıç, M. (2018). *Derzî-zâde Ulvî Dîvân*. İstanbul: DBY Yayınları.
- Çetin, İ. (1993). *Derzî-zâde Ulvî Hayatı Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Çıpan, M. (2002). *Divâne Mehmed Çelebi*. Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Demirel, Ş. (1999). *Şehri (Malatyalı Ali Çelebi) Hayatı, Sanatı, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili*, Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Demirli, E. (2007). “Niyazî-i Mısrî- Tasavvufî Görüşleri”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 33, s. 169, İstanbul: TDV Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dikmen, H. (1991). *Seyyid Vehbi ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni*, Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dikmen, H. (2009). “Seyyid Vehbî”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 37, s. 74-75, İstanbul: TDV Yayınları.

- Diriöz, M. (1994). *Eserlerine Göre Nabi*. İstanbul: FEY Vakfı.
- Doğan, M. N. (1997). *Lâle Devri Şairi Şeyhülislam Es'ad ve Dîvânı*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ece, S. (2003). Bursalı Haşimi ve Eserleri, *Aatatürk Üniversitesi Türkiyat Aarştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.21, s. 53-58.
- Elmas, S. (1997). *Rahmî (Kırımlı Mustafa) Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Emecen, F. (2009). “Selim I”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 36, s. 407-414, İstanbul: TDV Yayınları.
- Erdem, S. (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâsı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Erdem, S. (2014). *Tezkire-i Şu'arâ Arif Hikmet (İnceleme-Çeviriyazı- İndeksli Tıpkıbasım)*. Ankara: TTK Yayınları.
- Erdoğan, K. (1993). *Niyazî-i Mısırî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*. Doktora Tezi . Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erdoğan, K. (1998). *Niyâzî-i Mısırî Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergun, S. N. (1943). *Türk Musikisi Antolojisi 2. Cild*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Ersoy, E. ve Karabuçak, K. (2016). Bir Bektaşî Mecmuası: Sefnetü'l-Esrâr. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.17, s. 91-120.
- Genç, İ. (1996). *Hoca Neş'et Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, (Basılmamış Doçentlik Tezi), İzmir.
- Genç, İ. (2000). *Esrar Dede Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye* . Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Gıynaş, K. A. (2011). “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25, s. 245-260.
- Gölpınarlı, A. (2016). *Fuzûlî Dîvânı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Güfta, H. (2001). *Erzurumlu Şair Hâzık Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*. İstanbul: Erzurum Kitaplığı.

- Gündoğdu, R. ve Adıgüzel, N. (2018). *Kâmûs-ı Türki (Latin Harfleriyle)*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Güneş, M. (2008). *Erzurumlu İbrahim Hakkı Dîvânı*. Kütahya: Sahaflar Kitap Sarayı.
- Gürbüz, M. (2013). “Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine”. *Turkish Studies*, C. 8, s.315-322.
- Horata, O. (2015). *Has Bahçede Hazan Vakti (XVIII. Yüzyıl Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (1970). *Nâ'ilî Kadîm Divânı Edisyon Kritik*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İpekten, H. (2014). *Nâ'ilî Hayatı-Sanatı-Eserleri- Bazı Şiirlerinin Açıklamaları* . Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (2018). *Bâkî Hayatı, Sanatı, Eserleri, Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (2018). *Fuzûlî Hayatı, Sanatı, Eserleri, Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*. Ankara : Akçağ Yayınları.
- İsen, M. (1998). “Hoca Neş'et”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.18, İstanbul: TDV Yayınları.
- Kaplan, M. (1996). *Neşâtî Dîvânı*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Karaca, O. S. (1995). *Hâşimî Divânı (Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni)*. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Karacan, T. (1991). *Bosnalı Alaeddin Sabit Divanı*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Karacan, T. (2008). “Sâbit”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.35, s. 349-350, İstanbul: TDV Yayınları.
- Karahan, A. (1987). *Nâbî*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı .
- Karahan, A. (1996). “Fuzûlî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 13, s. 240-246, İstanbul: TDV Yayınları.
- Kavruk, H. (2001). *Şeyhülislam Yahyâ Divânı Tenkitli Metin*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kaya, B. A. (1998). *Neşâtî*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Kaya, B. A. (2011). “Taşlıcalı Yahyâ”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 40, s. 156-157, İstanbul: TDV Yayınları.

- Kaya, B. A. (2013). “Veysi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.43, s. 76-77, İstanbul: TDV Yayınları.
- Kaya, T. (2019). İsmail Hakkı Bursevî'nin Fevâid Mecmûası Üzerine Bir İnceleme Transkripsiyonlu Metin,. *Yüksek Lisans Tezi*. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kayaalp, İ. (2001). “Kânî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.24, s. 306-307, İstanbul: TDV Yayınları.
- Kemikli, B. (2017). *Sun'ullâh Gaybî Dîvânı* . İstanbul: H Yayınları.
- Kılıç, F. (2010). *Meşâ'irü's-Şu'arâ C. 2*, İstanbul: İstanbul Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Kılıç, M. (1995). *Münif Antâkî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kiremitçi, İ. (2001). *Hayâlî-yi Gülşenî Divânı Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Koca, T. (1990). *Bektaşî Şairleri ve Nefesleri (13.yy'dan 20.yy'a kadar)*. İstanbul: Maarif Kütüphanesi ve Matbaası A.Ş.
- Köksal, M. F. (2013). Bektaşî Babası, Şair Yenipazarlı Gurbî ve Eserleri. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, S.6, ss. 17-28.
- Köksal, M. F. (2017). Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, s. 133-145, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kurnaz, C. (1997). Arayıcızâde Hüseyin Ferdî ve Derviş Ömer Efendi'nin Bilâdiyeleri. *Divan Edebiyatı Yazıları*, s. 230-252, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurnaz, C. (1998). “Hayâlî Bey”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.17, s. 5-7, İstanbul: TDV Yayınları.
- Kurtoğlu, O. (2004). *Lebîb Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*, Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurtoğlu, O. (2017). Lebîb Dîvânı. 07 25, 2019 tarihinde <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55756,lebib-divanipdf.pdf?0> adresinden alındı

- Kut, G. (1986). “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, s.170-176, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kutluk, İ. (1997). *Beyâni Mustafa Bin Carullah-Tezkiretü's-Şuarâ*. Ankara: TTK Yayınları.
- Kutluk, İ. (2014). *Kıvalı-zâde Hasan Çelebi- Tezkiretü's-Şuarâ C. 1*, Ankara: TTK Yayınları.
- Kutluk, İ. (2014). *Kıvalı-zâde Hasan Çelebi-Tezkiretü's-Şuarâ C. 2*, Ankara: TTK Yayınları.
- Küçük, S. (1994). *Bâkî Dîvânı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Küçük, S. (1995). “Ferdî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.12, s. 369-370, İstanbul: TDV Yayınları.
- Külekçi, N. ve Karabey, T. (1997). *Erzurumlu İbrahim Hakkı Dîvân*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Levend, A. S. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Mengi, M. (1987). “Nabî'nin Edebî Kişiliği” *Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî*, s. 28-41, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Mengi, M. (2014). “Çağının İnsanı Olarak Nâbî”, *Divan Şiiri Yazıları*, s. 226-236, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mengi, M. (2019). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara : Akçağ Yayınları.
- Namlı, A. (2001). “İsmâil Hakkı Bursevî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.23, s.102-106, İstanbul: TDV Yayınları.
- Ocak, T. (2002). “XVII. Yüzyıl Şâiri Nefî ve Kaside”, *Türkbilig*, S.3, s. 63-82.
- Okçu, N. (1998). “Hâzık”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.17, s.122, İstanbul: TDV Yayınları.
- Önder, M. (2006). “Şefkat ve Tezkire-i Şu'arası”, Yüksek Lisans Tezi.Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Özcan, A. (2013). “Zihni Mehmed Efendi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 44, s. 408-409, İstanbul: TDV Yayınları.
- Özcan, N. (1988). “Abdurrahman Bâhir Efendi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 1, s. 158, İstanbul: TDV Yayınları.
- Özen, İ. (1975). *Bursalı Mehmed Tahir- Osmanlı Müellifleri Cilt 2*. İstanbul : Meral Yayınevi.
- Özen, İ. (1975). *Bursalı Mehmed Tahir- Osmanlı Müellifleri Cilt 3*. İstanbul : Meral Yayınevi.
- Öztoprak, N. (2006). “Rûhî'nin Şiir Anlayışı”, *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, S.28, s. 93-122.

- Öztürk, A. (2018). *Niyâzî-i Mısrî*. İstanbul: Ketebe.
- Sami, Ş. (2017). *Kâmûs-ı Türkî*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Saraç, M. A. (2002). “Kemalpaşazâde- Edebî Şahsiyeti”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 25, s. 244-245, Ankara: TDV Yayınları.
- Sarı, S. (1993). *Vecdî Dîvânı Tenkitli Metin*, Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sefercioğlu, N. (2011). “Alim Bir Şair Nevî”, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.28, s. 18-39.
- Selçuk Akbulut, S. (2007). *XVIII. Yüzyıl Şairi Gurbî'nin Divanı Metin-İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sevgi, A. (1987). *Lâtîfî Hayatı ve Eserleri İnceleme- Metin*, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sevgi, A. (2003). “Lâtîfî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.27, s. 111- 112, Ankara: TDV Yayınları.
- Solmaz, S. (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Solmaz, S. (2018). *Şeyhülislam Yahyâ Efendi Hayatı, Sanatı, Eserleri, Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Söylemez, İ. (2013). *Seyfullâh Nizâmoğlu Dîvânı İnceleme-Tenkitli Metin*, Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Şengün, N. (2006). *Nazîr İbrahim ve Dîvânı Metin-Muhteva-Tahlil*, Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şentürk, A. (2014). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*. İstanbul: YKY Yayınları.
- Şentürk, A. A. ve Kartal, A. (2014). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Şimşek, S. (2010). “Süleyman Zâtî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 38, s. 110-111, İstanbul: TDV Yayınları.
- Tarlan, A. (1992). *Hayâlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarlan, A. (2011). *Nabi Divanı 1. Cilt*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarlan, A. N. (2011). *Nabi Divanı 2. Cilt*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Toska, z. (1985). *Veysî Divânı Hayatı, Sanatı ve Edebî Kişiliği*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tosun, N. (2009). “Seyyid Nizamoğlu”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 37, s. 73-74, İstanbul: TDV Yayınları.
- Tulum, M. ve Tanyeri, M. A. (1977). *Nev’î Divan Tenkidli Basım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tunç, S. (2000). Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.6, s. 105-139.
- Uzun, M. (2003). “Mecmua”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 28, s. 265-268, Ankara: TDV Yayınları.
- Ünver, İ. (1986). *Neşâtî*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ünver, İ. (1987). “Övgü ve Yergi Şairi Nefî” *Ölümünün Üçyüzdüncü Yılında Nefî*, S. 9, s.45-78.
- Üzgör, T. (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Üzgör, T. (1995). “Fehîm-i Kadîm”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.12, s. 295-296, İstanbul: TDV Yayınları.
- Varışoğlu, M. C. (1997). *Hâtem Hayatı Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yazar, İ. (2006). *Kânî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yazar, İ. (2010). *Kânî Dîvânı Tenkidli Metin ve Tahlil*. İstanbul: Libra Kitap.
- Yorulmaz, H. (1989). *Koca Râğîb Paşa Dîvânı Araştırma ve Metin*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yurtsever, M. (2001). “İsmâil Hakkı Bursevî-Edebî Yönü”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 23, s. 107-108, İstanbul: TDV Yayınları.

[111b-112a]

Şiir mecmuasının ilk sayfasıdır. Bu sayfada bir mensur parça ile birlikte Kânî'ye ait bir naat ve Mâhir'in kasidesinin ilk 7 beyiti yer almaktadır.

Bu sayfada Mâhir tarafından Kara Mustafa Paşa Çeşmesinin yapımına, Yeni Cami Şerifin yapımına ve bir kütüphaneye düşürülmüş tarihler yer almaktadır.

Bu sayfada Nûrî ve Mâhir'e ait birer kaside ile şairinin kim olduğu belli olmayan bir adet kaside mevcuttur.

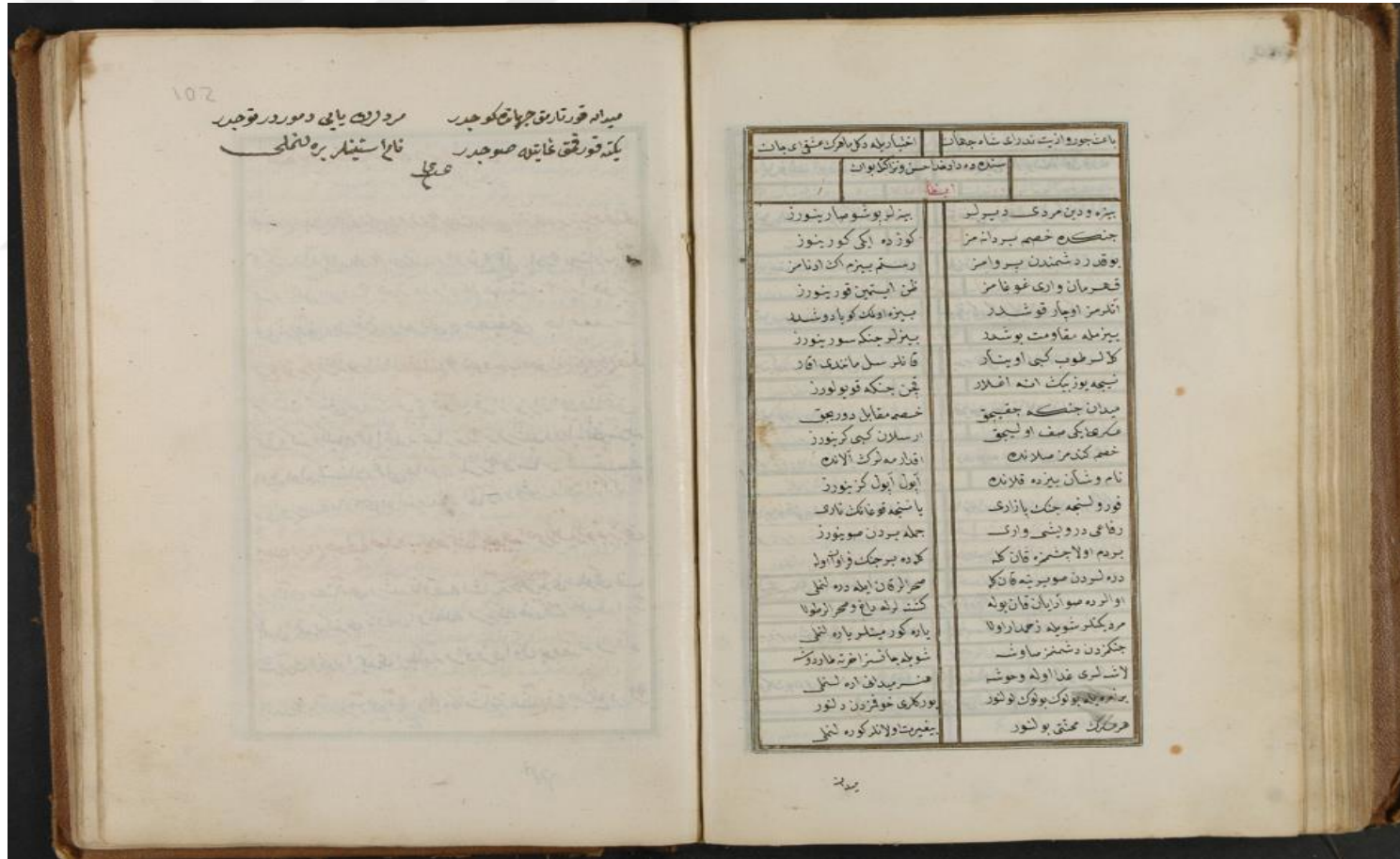
Mecmuada, Kânî'ye ait olarak gösterilen kasidenin devamı olan sayfadır.

Mâhir'e ait 7, Râmî Paşa'ya ait bir gazelin bulunduğu sayfadır.

Bu sayfada Ahmed ve Hüseyin'e ait birer muamma, Ferdî'ye ait bir lugaz, birçok şaire ait kıt'alar, müfretler ve şiirlerden alınmış beyitler mevcuttur.

Mecmuanın son sayfasıdır.